

School of Theology at Claremont

1001 1353859

Via Dolorosa

D. NYVALL

To my Friend Leland Carlson
with my sincere best wishes

H. Myvall

2-20-'33

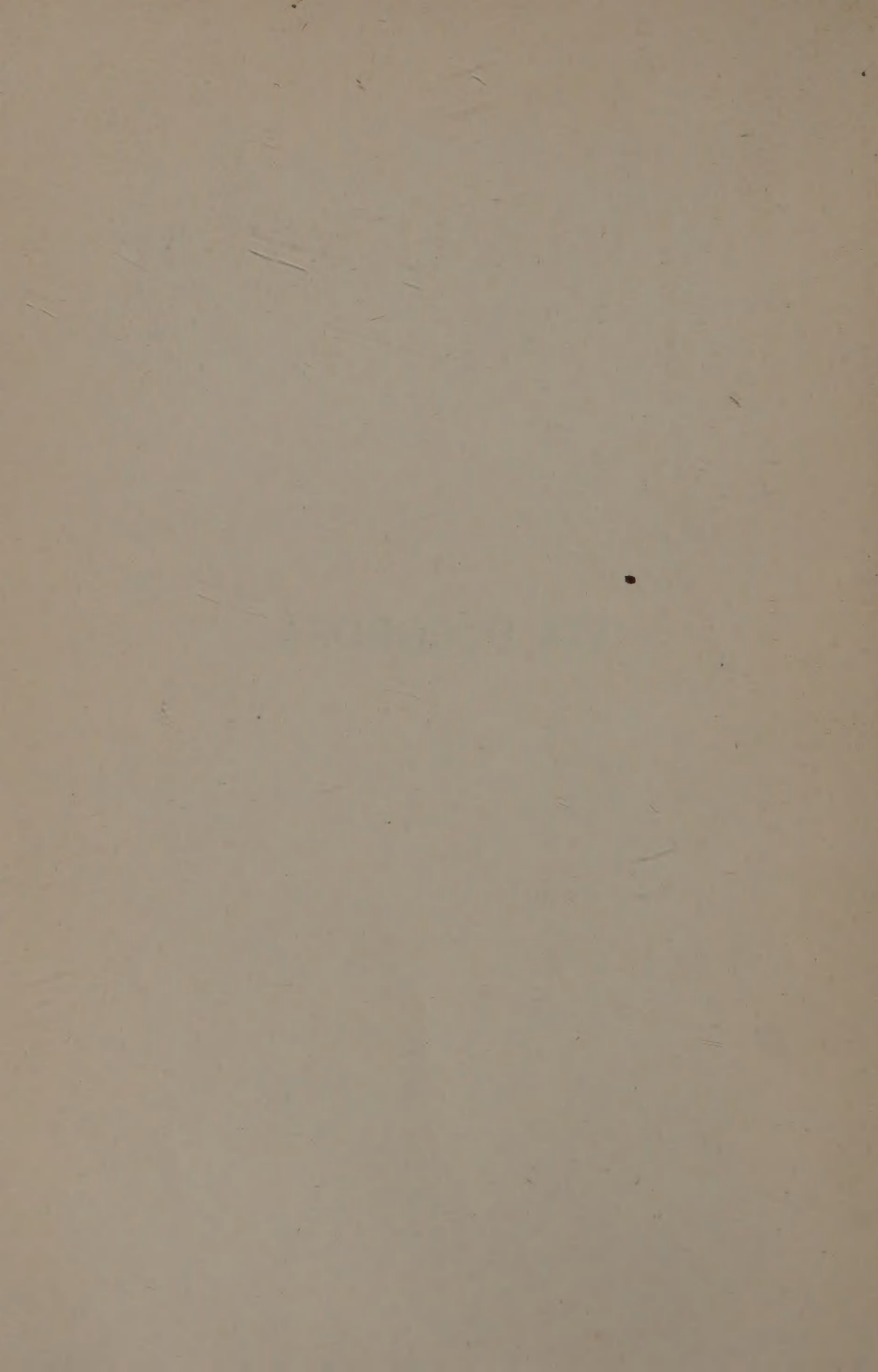
North Park College

The Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

VIA DOLOROSA

BT
430
N9

VIA DOLOROSA

(Smärtevägen)

ELLER

FARISEERNAS SKUGGA PÅ JESU VÄG

Av

D. NYVALL

COPYRIGHT, 1926,
by
D. NYVALL

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

Författarens förord

Fullbordandet av detta manuskript är frukten av femtio års läsning och studium i mitt nya testamente. Den, som gav mig första impulsen därtill, var min fader. Och det var Waldenström, som framför alla andra redan i min ungdom ingav mig föresatsen att läsa just som det står. Det är också vad jag vill hava klart förstått, att endast i den meningen är detta studium kritiskt. Jag saknar varje förutsättning för och allt intresse i textkritik, om därmed menas ordstudier. Mitt intresse är i historien, just sådan den är given, och jag tackar Gud för vetenskapen, som gjort denna historia tillgänglig för menige man, så att jag och mina likar kunna gå till läsningen av den underbaraste av alla böcker och veta, att texten är prövad av sakkunniga.

Med denna text given är det min föresats att läsa historien. Och jag har för mig att det bästa försvaret för denna historias sannfärdighet och äkthet ligger däri att den läses i sitt sammanhang, att den samläses. Det outhärligaste vittnet i saken är dock historien själv, oavkortad och hel, med under och allt, icke blott alla undren, utan hela undret. Det är litet vunnet med tron på undren, om de icke bliva tecken, om de icke bringa ett budskap. Det är så med alla bibelns under. Vad gott kan det göra mig, om jag tror att de tre männen kommo helbregda ur den brinnande ugnen, så att icke ens deras kläder sveddes av elden, om detta är allt, om icke detta under fyller mig med deras trosfrimodighet, så att även jag är villig att våga allt hellre än att förneka Gud. De bekände icke sin Guds namn på villkor att han skulle göra dem oförbränneliga i lågorna. Därpå hava vi deras egna ord. Det var icke tron på undret, som gjorde dem så starka, det var tron på Gud, vare sig han gjorde undret eller icke. Kanske vi skulle se flera under, om vi trodde mer på Gud och mindre på undren.

Och då det gäller Jesu under, vad kan vara mer ofruktbart än att göra dem i stället för honom till föremålet för vår tro, liksom om det saliggörande i tron skulle ligga däri att jag håller för sant, att alla dessa underbara händelser verkligen

timat, oberoende av om jag för min del av dessa under lärt att vända mig till honom för att få hjälp i min nöd. Om undren få uträtta det undret med mig att jag med Petrus måste bekänna: "Herre, till vem skulle jag gå, du har det eviga livets ord", då äro de icke bara under, utan hava blivit tecken. Om de uppenbara för oss undergöraren men icke frälsaren, bliva de en kort historia. Även dessa, som han kallade ur graven, hava för längesedan skattat åt förgängelsen, undren till trots. All den hjälp han då gav och sedan givit, är snart ett tomt minne för alla, som mottagit den, om han själv icke uppenbarats såsom den, som har makt på jorden att förlåta synder. Tror en människa på Kristus till syndernas förlåtelse, så har hon det yppersta och enda outhärliga av det, som undren ville giva. Gör hon det icke, så är hennes tro på undren nära släkt med den tro, om vilken det heter: "Djävlarne tro och bäva".

För läsningen av denna bok behöves ingen annan vägledning än evangelierna själva, och jag har i slutet av boken en evangelieharmoni, som ger händelsernas följd, så vitt jag kan se. Till denna hänvisar jag dem, som önska göra läsningen till ett nytestamentligt studium. Var jag tacksam till Gud för möjligheten att fullborda och få i trycket "Min faders testamente", så är jag icke mindre tacksam att hava kunnat bringa detta arbete till ett slut. Såsom ett nytestamentligt studium av Jesu liv är det, såsom läsaren väl förstår, bara halva historien. Det är korsets väg jag beskrivit, det är Mästarens via dolorosa vi vandrat med honom. Men på andra sidan om graven är hans via triumphans, hans segertåg. Och i dess glans ligger mycket ännu oberört i den evangeliska berättelsen och hela dess fortsättning i den kristna församlingens historia i det första århundradet. Det blir, om Gud ger mig tid och krafter, min nästa uppgift. Under rubriken "Namnet öfver alla namn" eller "Konungen och hans vänner" är det min föresats att berätta fortsättningen av denna historia, med en axplockning före skörden i evangelierna och så den stora skördehistorien i Lukas andra bok.

D. NYVALL.

North Park College, den 27 augusti 1925.

Första boken

Korsets skugga

KAPITEL I

En slagskugga

I profetians ljus kastar korset över tidens fält en slagskugga, vars konturer bliva skarpare och klarare mot tidens fullbordan.

1. PÅ FALLETS DAG. Redan på fallets dag är korsets stora hemlighet avslöjad i den krigsförklaring mot ondskan i världen, som Herren Gud uttalar i domen över ormen, då det heter i Moses första bok (3:1): "Och jag skall sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och mellan din säd och hennes säd. Denne skall söndertrampa ditt huvud, och du skall stinga den i hälen." I denna första profetia och tidigaste aning om frälsning är det hela mänskligheten, som utpekas som frälsaren i en oundviklig, oförsonlig, blodig, men slutligen segerrik tvekamp mellan ont och gott. Vi höra ekon av denna profetia i nya testamentets skrifter. I avslutningen av sitt brev till romarna (16:20) har Paulus den i sina tankar, då han skriver: "Och fridens Gud skall snart låta Satan bliva krossad under edra fötter." Där är det Gud, som utför kampen till sin slutliga seger genom den frälsta församlingen. I början av hebreerbrevet (2:14) hänförs både striden och segern omedelbart till Jesus, då det heter, att han blev människa, "för att han genom sin död skulle göra dens makt om intet, som hade döden i sitt våld, det är djävulen." Och även Johannes har det stora löftet i tankarna och ser dess uppfyllelse i Jesus, då han i sitt första brev (3:8) skriver: "Och just därför uppenbarades Guds son, att han skulle göra om intet djävulens gärningar", således icke bara honom själv utan hela hans välde, med andra ord en avgörande och fullständig seger över det onda, som Johannes på andra ställen kallar "världen".

2. OMSKÄRELSENS TECKEN. Med Abrahams kallelse övertager det utvalda folket ansvaret för kampen med det onda, och dess utkorelse därtill är symboliserad i omskärelsens tecken på förbundet med Abraham och hans säd (1 Mos. 17:10). Paulus skriver därom förklarande till galaterna (3:16): "Det heter icke: 'Och åt dem, som komma av din säd', såsom när det talas om många, utan det heter, såsom när det talas om en enda: 'och åt din säd', vilken är Kristus". I denna symbolik sammanföres renhet med lidande på ett vis, som alla måste göra till sin erfarenhet och som djupast sett är en parabel om korset. Detta kommer ännu närmare i Abrahams villighet att offra Isak (1 Mos. 22:1-18), varför han ock, såsom hebreerbrevet (11:19) säger, "fick honom tillbaka från de döda, liknelsevis talat." Paulus förklarar "liknelsen", då han i sitt brev till romarna (4: 24, 25) likställer Abrahams tro på löftessonen med vår tro "på den, som från de döda uppväckte Jesus, vår Herre, vilken utgavs för våra synders skull och uppväcktes för vår rättfärdiggörelses skull."

3. MOSES OCH HANS VERK. Ännu klarare framträder korset i Moses livsverk, som förbinder det judiska folkets högsta nationella uppdrag med lidandestanken redan i det fruktansvärda pris, som han måste erlagga för att bliva sitt folks frälsare och därmed möjliggöra dess stora frälsareuppgift i världen. Hebreerbrevet (11:24-26) säger därom: "Genom tron försmådde Moses, sedan han hade blivit stor, att kallas Faraos dotterson. Han ville hellre utstå lidande med Guds folk än för en kort tid leva i syndig njutning. Han höll nämligen Kristi smälek för en större rikedom än Egyptens skatter, ty han hade sin blick riktad på lönen." Det är symbolik även det. Det var för sin egen frälsaregärning Moses utgav allt, men just därför pekade hela hans livsgärning på Kristus, så att även lagen såsom det heter i hebreerbrevet (3:5) blev "till ett vittnesbörd om vad som framdeles skulle förkunnas." Lagen symboliserade evangelium, såsom Augustinus sagt, då han talar om nya testamentet såsom "gömt i det gamla" och gamla testamentet såsom "uppslaget i det nya". Paulus säger detsamma, då han i de

första raderna av sitt brev till romarna (1:2) skriver om Guds evangelium, "vilket Gud redan förut genom sina profeter i heliga skrifter utlovat."

Bland dessa profeter är Moses den förste och den störste, såsom Johannes i sitt evangelium (1:17) antytt i orden: "Ty genom Moses blev lagen given, men nåden och sanningen hava kommit genom Jesus Kristus." Samme Johannes låter också i sin uppenbarelse (15:2) de frälsta sjunga: "Moses, Guds tjänares, sång och Lammets sång." I en liknande symbolik förbindes det av Moses frälsta israelitiska folket med församlingen, då Paulus i sitt första brev till korintierna (10:1-4) skriver: "Våra fäder voro alla under molnskyn och gingo alla genom havet, alla blevo de i molnskyn och i havet döpta till Moses, alla åto de samma andliga mat och alla drucko de samma andliga dryck — de drucko nämligen ur en andlig klippa, som åtföljde dem, och klippan var Kristus." Om det är dopet och nattvarden, som åsyftas, framträder korstanken klart nog, eftersom Paulus ofta förbinder dopet med korset, såsom då han i romarbrevet (6: 3, 4) skriver: "Veten I då icke, att vi alla, som hava blivit döpta till Kristus Jesus, vi hava blivit döpta till hans död. Och vi hava så, genom detta dop till döden, blivit begravna med honom, för att, såsom Kristus uppväcktes från de döda genom Faderns härlighet, också vi skola vandra i ett nytt väsen, i liv." Att nattvarden instiftades och allt jämt firas såsom en förkunnelse om korset, förstå vi icke blott av de underbara ord (Mt. 26:26-29), med vilka Jesus utskiftar brödet och vinet till sina lärjungar vid påskalammsmåltiden, utan också av det, som Paulus skriver i sitt första brev till korintierna (11: 23-26): "Ty så ofta I äten detta bröd och dricken denna kalk, förkunnen I Herrens död, till dess att han kommer."

4. "DAVIDS SON". Ännu klarare framträder förebildligt Messias törnekrönta majestät i David, vilkens "son" han är. I Psaltaren, såsom i ingen tidigare helig skrift, tecknas nästan på evangeliskt vis messiasbilden i vitt och svart, i ljus och skuggor. I denna lyrik sammanväver den kunglige sångaren sina erfarenheter med den smordes, såsom om de varit en och samma person, och skiljer honom dock från sig

genom att kalla honom "herre" (110:1). En och annan av dessa lidandeserfarenheter tillämpar Jesus på sig själv, såsom då han vid påskalammsmåltiden (Mt. 26:23) mot förrädaren anför psalmistens ord (41:10): "Han, som åt mitt bröd, lyfte mot mig sin häl." Andra ställen tillämpas av evangelisterna på särskilda händelser i Jesu lidandes historia, såsom då Matteus (27:46) och Markus (15:34) i den mörkaste stunden på korset lägga i Jesu mun psalmistens ord (22:2): "Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?", eller då Johannes (19:36) däri att krigsknektarna icke krossade hans ben ser uppfyllelsen av psalmistens ord (34:21): "Intet ben skall sönderslås på honom." Det är också på psalmistens ord (8:5, 110:1) hebreerbrevet (2:9) tänker, då i samband därmed att Jesus "en liten tid blivit ringare än änglarna" författaren låter oss "se honom för sitt dödslidandes skull krönt med härlighet och ära". Och det är utan tvivel dessa tvenne texter i Psaltarens bok, som äro i Paulus sinne, då han i brevet till filipperna (2:5-11) efter skildringen av Jesu lydnad intill korsets död skriver: "Därför har ock Gud upphöjt honom och givit honom det namn, som är över alla namn."

5. ISRAELS HERDE. Ännu klarare möter oss lidandesförkunnelsen i profeternas förutsägelser. Vad Jeremia (23:1 f.) och Hesekiel (34:1 f.) skriva om Israels falska herdar, som skola avsättas, och om Herrens löfte att själv bliva deras herde, eller som det heter, "låta en herde uppstå, gemensam för dem alla, och han skall föra dem i bet, nämligen min tjänare David, ja, han skall vara deras herde", måste vara det, som ligger Jesus i tankarna, då han vid lövhyddohögtiden och tempelinvigningsfesten i Jerusalem (Joh. 10:1-21) dömer över legoherden, som flyr, då ulven kommer, och kallar sig själv den gode herden, som giver sitt liv för sin hjord men har även andra får, som icke höra till detta fårahus, dem han måste föra dit, på det att det skall bliva ett fårahus och en herde. Likaså torde Jesus hava haft dessa profetior i sina tankar, då han i parabeln om folkens dom såsom hela folkhjordens herde skiljer "fåren från getterna" (Mt. 25:31-46).

Vad Sakarias (9:9) säger till "dottern Sion, till dottern

Jerusalem: Din konung kommer till dig, rättfärdig och segerrik är han. Han kommer fattig, ridande på en åsna, en åsninnas fåle" tillämpa både Matteus (21:5) och Johannes (12:15) på Jesu inridande i Jerusalem palmsöndagen. Matteus (27:9) tillämpar på Judas förräderi och slut de ord Sakarias (11:7-17) talar om herden, som upplöste sitt förbund med fåren och då han begärde sin lön "fick uppvägda åt sig trettio silverpenningar", till vilken Herren säger: "Kasta det åt krukomakaren — det härliga pris, vartill jag blivit värderad av dem", varpå herden kastade de trettio silversiklarna, som han just mottagit, "i Herrens hus åt krukomakaren". Slutligen ser Johannes (19:37) däri att krigsknektarna uppstungo Jesus sida med spjut uppfyllelsen av samma profets ord (12:10): "Men över Davids hus och över Jerusalems invånare skall jag utgjuta nådens ande och bönens ande, så att de skola se upp till mig och se, vem de hava stungit. Och de skola hålla dödsklagan efter honom, såsom man håller dödsklagan efter ende sonen, och skola bittert sörja honom, såsom man sörjer sin förstfödde".

6. GAMLA JULTEXTER. Det är emellertid Jesaja, som mot bakgrunden av det messianska segerriket och fredsriket klarast tecknar korset, i en jultext, i en långfredagstext och i många texter, som äro alla kristushögtider sammanslagna. Av jultexten (9:2-7) må anföras: "Det folk, som vandrar i mörkret, skall se ett stort ljus, ja, över dem som bo i döds-skuggans land, skall ett ljus skina klart. Du skall göra folket talrikt, du skall göra dess glädje stor; inför dig skola de glädja sig, såsom man glädes under skördetiden, såsom man fröjdar sig, när man utskiftar byte. Ty du skall bryta sönder deras bördors ok och deras skuldrors gissel och deras plågares stav, likasom i Midjans tid. Och skon, som krigaren bar i stridslarmet, och manteln, som sölades i blod, allt sådant skall brännas upp och förtäras av eld. Ty ett barn varder oss fött, en son bliver oss given, och på hans skuldror skall herradömet vila, och hans namn skall vara: Underbar i råd, Väldig Gud, Evig Fader, Fridsfurste. Så skall herradömet varda stort och friden utan ände över Davids tron och över hans rike; så skall det befästas och

stödjas med rätt och rättfärdighet från nu och till evig tid. Herrens Sebaots nitälskan skall göra det." Så klart såg profeten det rike, som Messias själv (Joh. 18:36) kallar "ett rike icke av denna värld" och som Paulus (Rom. 14:17) kallar "ett rike av rättfärdighet, frid och fröjd i helig ande".

Med denna jultext bör man jämföra Mikas (5:2): "Men du, Betlehem Efrata, som är så ringa för att vara bland Juda släkter, av dig skall åt mig utgå en, som skall bliva en furste i Israel, en, vilkens härkomst tillhör förgångna åldrar, forntidens dagar", i vilken text Messias ringhet målas mot bakgrunden av hans övermåttan höga anor. De sista orden torde hava varit i Jesu tankar, då han (Joh. 8:56-58) övervåldigar sina fiender vid lövhyddohögtiden med orden: "Förr än Abraham vart, är jag." Det är en intressant jämförelse mellan de båda jultexterna däri att Mika angiver platsen för Messias födelse, medan Jesaja inledningsvis antyder hans verksamhet i Galileen och Dekapolis, i dessa ord: "Dock, natt skall icke förbliva där nu ångest råder. I den förgångna tiden har han låtit Sebulons land och Naftalis land vara ringa aktat, men i framtiden skall han låta det komma till ära, trakten utmed Havsvägen, landet på andra sidan Jordan, hedningarnas område."

Teckningen är för övrigt i båda jultexterna den samma. Den är en överraskande kontrast, och i kontrasten är korset. Herradömet, säger Jesaja, skall vila på ett människobarns skuldror, ett människobarn, som dock bär den evige, allsmäktige Gudens eget namn. Herradömet skall varda stort, av alla världsvålden det största, men i skarp motsats till alla världsvålden byggt på frid, icke våld, "frid utan ände". Ett prov på vad slags välde detta är hava vi i de ord, också från Jesaja (61: 1, 2), vilka Jesus tillämpar på sig i Nasarets synagoga vid sitt tidigare besök där (Luk. 4:14-30). Vi anföra orden från profeten själv: "Herrens, Herrens ande är över mig, ty Herren har smort mig till att förkunna glädjens budskap för de ödmjuka, han har sänt mig till att läka dem, som hava ett förkrossat hjärta, till att predika frihet för de fångna och förlossning för de bundna, till att predika ett nådens år från Herren". Orden, sådana de anföras av Lukas (4:18), äro olika originalet däri att de

utesluta "läka dem, som hava ett förkrossat hjärta" men tillägga: "giva syn åter åt de blinda" samt däri att de "ödmjuka", vilka förkunnelsen av glädjebudskapet gäller, kallas de "fattiga". Det är ett av de många exemplen på den stora frihet, som möter oss i nya testamentet vid anförandet av gamla testamentet, en frihet, som fann auktoritet i den grekiska översättningen, septuaginta.

Det är högligen betecknande, att då Johannes döparen sänder till Jesus sin bekymmersamma fråga: "Är du den, som skall komma, eller skola vi förbida någon annan?" Jesus hänvisar honom till sina gärningar, vilka på förhand blivit beskrivna av Jesaja. Vad de hörde och sågo var följande: "Blinda få sin syn, halta gå, spetälska bliva rena, döva höra, döda uppstå, och för de fattiga förkunnas glädjens budskap" (Mt. 11:5). Johannes fick själv jämföra denna verklighetsskildring med profetens många framtidsskildringar av det messianska rikets härlighet, såsom i synnerhet dessa ord (35: 5, 6): "Då skola de blindas ögon öppnas och de dövas öron upplåtas. Då skall den lame hoppa som en hjort och den stummes tunga skall jubla", löften, som mer än uppfyllas i de Jesu gärningar, som Johannes lärjungar fingo bevittna.

Det är till all denna det messianska rikets härlighet, såsom till Messias egen härlighet, en bakgrund av lidande, såsom vi också se i följande ord av Jesaja (35:10): "Ja, Herrens förlossade skola vända åter till Sion med jubel, evig glädje skall kröna deras huvuden, fröjd och glädje skola de undfå, men sorg och suckan skola undfly." Vad där beskrives är den stora samlingen av alla de frälsta, då de skola se Herrens härlighet i en omgivning, som Jesaja annorstädes (65:17) och Petrus i sitt andra brev (3:13) efter honom kalla "nya himlar och en ny jord". Både härligheten och bakgrunden möta oss i de saligas eviga ro, skildrad av Johannes i nya testamentets sista bok (21: 3, 4) i orden: "Och de skola vara hans folk, och Gud själv skall vara hos dem och skall avtorka alla tårar från deras ögon. Och döden skall icke mer vara till och ingen sorg eller klagan eller plåga skall vara mer, ty det, som förr var, är nu förgånget".

7. JESAJAS LÅNGFREDAGSTEXT. Allra underbarast och klarast framträder dock korsets konturer i Jesajas långfredagstext (53:2-12), som återljuder snart sagt från alla steg, som Jesus tager i den evangeliska berättelsen och som den judiska rabbinismen ganska djupsinnigt tillämpade på det judiska folkets messiaskallelse i världen med en särskild tillämpning av somliga på den kungliga fången i Nebukadnessars palats i Babylon. Vi återgiva texten fullständigt under hänvisning till några av dess ekon i nya testamentet: "Han sköt upp som en ringa telning (Mt. 2:23) inför honom, såsom ett rotskott ur förtorkad jord. Han hade ingen gestalt eller fägring; när vi sågo honom, kunde hans utseende ej behaga oss. Föraktad (Mk. 15:29) var han och övergiven av människor, en smärtornas man och förtrogen med sjukhet, han var såsom en, för vilken man skyler sitt ansikte, så föraktad, att vi höllo honom för intet. Men det var våra sjukheter han bar (Mt. 8:17), våra smärtor, dem lade han på sig, medan vi höllo honom (Mt. 27:43) för att vara hem-sökt, tuktrad av Gud och pinad. Ja, han var sargad för våra överträdelsers skull och slagen för våra missgärningars skull (Rom. 4:25), näpsten var lagd på honom (Mt. 26:42), för att vi skulle få frid (Rom. 5:10; Kol. 1:20), och genom hans sår blevo vi helade (1 Pet. 2:24). Vi gingo alla vilse såsom får, var och en av oss ville vandra sin egen väg, men Herren lät allas vår missgärning drabba honom. Han blev plågad, fastän han ödmjukade sig och icke öppnade sin mun, lik ett lamm (Joh. 1:29), som föres bort att slaktas, och lik ett får, som är tyst inför dem, som klippa det — ja, han öppnade icke sin mun (Mt. 26:63; 27:14; Joh. 19:9). Undan våld och dom blev han borttagen, men vem i hans släkte betänker detta? Ja, han rycktes bort från de levandes land, och för mitt folks överträdelsers skull kom plåga över honom. Och bland de ogudaktiga fick han sin grav — ibland de rika kom han först (Luk. 24:50 f.), då han var död — fastän han ingen orätt hade gjort, och fastän svek icke fanns i hans mun (2 Kor. 5:21; 1 Pet. 2:22; 1 Joh. 3:5). Det behagade Herren att slå honom med sjukhet: Om hans liv så bleve ett skuldoffer (Hebr. 10:14), så skulle han få se avkomlingar och länge leva och Herrens vilja skulle genom honom

hava framgång (Kol. 1:20:23; Fil. 2:5-11). Ja, av den veder-
möda hans själ har utstått skall han se frukt och så bliva
mättad; genom sin kunskap skall han göra många rättfär-
diga (Rom. 5:19), han, den rättfärdige, min tjänare, i det
han bär deras missgärningar. Därför skall jag tillskifta
honom hans lott bland de många (Joh. 1:12; Mt. 28:18-20),
och med talrika skaror skall han få utskifta byte, eftersom
han utgav sitt liv i döden och blev räknad bland överträdare,
han som bar mångas synder och bad för överträdarna”
(Luk. 23:34).

Utom det att Johannes döparen utan tvivel just från
denna profetia hämtar sitt vittnesbörd om Messias såsom
"Guds lamm, som borttager världens synd" (Joh. 1:29), hava
vi ett eko från denna text i berättelsen om den etiopiske
hovmannen (Apg. 8:26-39), som evangelisten Filippus finner
sittande i sin vagn läsande detta ställe från Jesajas bok. De
av Lukas (Apg. 8:32, 33) anförda orden äro ett brottstycke,
närmast motsvarande verserna 7 f., fritt återgivna efter
septuaginta och innehållande en intressant variant bland
annat däri att orden "ett lamm" och "ett får" hava bytt plats,
så att lammet förbindes med klippningen och fåret med
slaktandet, medan i originalet det är tvärtom. Hade Johan-
nes döparen anfört orden ur minnet enligt septuaginta hade
han således icke kallat Messias Guds lamm, utan Guds får.
På hovmannens fråga, "om vilken profeten talar detta, om
sig själv eller om någon annan" får man icke något direkt
svar av evangelisten. Han hade något mycket viktigare att
säga honom än att försöka gissa, vad som kunnat vara i
profetens tankar, då han skrev dessa ord. Han "beganste med
detta skriftens ord och förkunnade för honom evangelium
om Jesus". Med andra ord, i stället för att inlåta sig på en
exegetik över orden berättade han för honom de underbara
händelserna ur Jesu liv, hans undergärningar, hans död och
uppståndelse, i vilka de fått sin uppfyllelse. Denna skillnad
mellan profetians utläggning och profetians uppfyllelse
(2 Pet. 1:20) är normgivande för allt profetiskt studium.

KAPITEL II

Skuggbilder

8. BEBÅDELSSEN. Slagskuggan brytes i de tidigaste händelsernas skimmer i rörliga skuggbilder på livets duk. Och dessa skuggbilder äro alla liksom slagskuggan själv i korsets tecken. Händelserna gå i samma moll som profetian. Det är, underbart att säga, till den gammaltestamentliga korsförkunnelsen, så litet förstådd av samtiden — och när var den förstådd? — som de första kapitlen i nya testamentet ansluta sig med förnämt förbigående av visan för dagen, den allmänna eller lärda meningen. Vem kan hjälpa att därvid tänka på de ord, med vilka Jesaja (53:1) inleder sin långfredagstext: "Men vem trodde vad som predikades för oss och för vem var Herrens arm uppenbar?"

Det är således till en gammal, förbigången präst, Sakarias, — själva namnet är som ett eko av profeten, vars korsförkunnelser oftast återljuda i nya testamentet — som Gabriel (Luk. 1:5-25) bringar nyheten om förelöparens födelse av hans åldriga, barnlösa maka, Elisabet, som vid löftets uppfyllelse sjunger: "Så har Herren gjort med mig, då han sett till min smålek bland människorna för att borttaga den." Det är till en ringa, fattig jungfru av Davids förglömda och man kan gärna tillägga förrådade hus och släkt som samme ängel (Luk. 1:26-38) bringar nyheten att hon skall bliva Messias moder, på villkor, som för henne betyda en självupppoffring bittrare än döden, såsom vi nog kunna läsa i hennes svar: "Se, jag är Herrens tjänarinna (slavinna), ske mig, såsom du har sagt", en resignation, som finner sitt högsta uttryck i sonens bön i Getsemane: "Icke som jag vill, utan som du vill." I sin lovsång (Luk.

1:46 f.) hos fränkan Elisabet anslår Messias moder toner, som påminna om dem, i vilka (1 Sam. 2:1 f.) en annan ringa moder i Israel, Samuels moder, besjunger sin modersfröjd och prisar den Mäktiges väldiga gärningar att störta härskarna från deras troner och upprätta de ringa, mätta de hungriga och låta de mätta gå tomma bort från bordet, allt i sin stora barmhärtighet, "som varar från släkte till släkte över dem, som frukta honom". I sådana lärktoner hälsade Hanna och Maria morgonen av en ny dag. I ett avseende (1 Sam. 1:28) överglänser profetmodern Messias moder: i makten att utan tvekan och oåterkalleligen återbörda åt Herren den förstfödde.

Om det messianska rikets mission sjunger Sakarias (Luk. 1:68-79) vid den unge förelöparens omskärelse och namngivningsfest att börja med såsom återställandet av det davidiska rikets frihet och gudstjänst, men så höjer han sig till en aning om något högre och större i orden: "Och du, barn, skall bliva kallad den Högstes profet, ty du skall gå framför Herren och bereda vägar för honom, till att giva hans folk kunskap om frälsning, i det att deras synder bliva dem förlåtna. Så skall ske för vår Guds förbarmande kärleks skull, som skall låta ett ljus gå upp och skåda ned till oss från höjden för att skina över dem, som sitta i mörker och dödsskugga och så styra våra fötter in på fridens väg." Den gamle prästen ser ett rike, som är syndaförlåtelse, ett rike icke bara för det utvalda folket, utan i anslutning till Jesajas stora jultext för dem, som i hedendomens mörker längta efter ljuset, med förbigående av de stolta och de självtillräckliga i alla nationer.

9. FÖDELSEN. I denna korsets skugga, under det klaraste ljus, som någonsin lyst över en dödlig varelses ingång i världen, ligger också Jesu egen födelse insvept. Offer för Roms tyranniska skattelagar, beredvilligt tillämpade av den idumeiske lydfursten Herodes, kallad den store, färdas (Luk. 2:1-7) den unga, havande kvinnan i sällskap med sin man, Josef, av Davids släkt, den långa vägen från Nasaret till Betlehem den oblidaste tiden under året och finner, då födslosmärtorna överraska henne, inget annat

härberge än en allmän khan i Betlehems närhet. Där "födde hon sin förstfödde son och lindade honom och lade honom i en krubba, ty det fanns icke rum för dem i härberget". Och denna händelse, den betydelsefullaste i mänsklighetens historia, kungöres icke för de mäktige i palatsen och de vise i lärosalarna, utan för några herdor, som i Betlehems nejd denna natt höllo vakt över tempeljordarna, och kungöres för dem i en härlighet, som mot denna tarvliga bakgrund skulle hava varit förspild och bortkastad, om detta ljus såsom stjärnornas sken på fästet slocknat och dessa röster såsom herdarnas egna röster tystnat med julnatten och med herdarnas minne. Men så har icke skett. Så länge världen står och jul firas, förbliver i allt klarare mening detta ljus över natt och vinter och ljuder i allt mäktigare ackord änglasången i Lukas (2:8-14) odödliga jultext: "Då stod en Herrens ängel framför dem, och Herrens härlighet kringstrålade dem, och de blevo mycket förskräckta. Men ängeln sade till dem: 'Varen icke förskräckta. Se, jag bådor eder en stor glädje, som skall vederfaras allt folket. Ty i dag har en frälsare blivit född åt eder i Davids stad, och han är Messias, Herren. Och detta skall för eder vara tecknet: I skolen finna ett nyfött barn, som ligger lindat i en krubba'. I det samma sågs där jämte ängeln en stor hop av den himmelska härskaran, och de lovade Gud och sade: 'Ära vare Gud i höjden och frid på jorden bland människor, till vilka han har behag'."

"Ett nyfött barn, som ligger lindat i en krubba" utpekades en vinternatt i Betlehems ängd av himmelens änglar för några ringa herdor såsom mänsklighetens frälsare och grundläggaren till Guds ära av fridsriket i världen! Huru skulle någon, ledd bara av sin fantasi, kunna i en sådan händelse omskriva Jesajas världsvy och så i en tusenårig historia upptäcka, att sagan var sann? Det är bara Gud, som diktar på det viset.

10. DEN LILLE I SIMEONS ARMAR. Korsets skugga, som omsveper den nyfödde, faller med sina första skarpa och klara konturer över honom, där han ligger i Simeons armar, såsom ett brev, som efter årtusendens långa vand-

ringar äntligen når sin adress. Lukas berättelse därom (2:22-32), som han måste i johanneskretsen hava fått från Maria själv, lyder: "I Jerusalem levde då en man vid namn Simeon, en rättfärdig och from man, som väntade på Israels tröst, och helig ande var över honom. Och av den helige Ande hade han fått den uppenbarelsen, att han icke skulle se döden, förrän han hade fått se Herrens Smorde. Han kom nu genom Andens tillskyndelse till helgedomen. Och när föräldrarna buro in barnet Jesus för att så göra med honom, såsom sed var efter lagen" — d. v. s. att offra för honom, den förstfödde, ett par turturduvor eller två unga duvor, såsom lagen stadgade för föräldrar, vilka icke hade råd att offra ett årsgammalt lamm, se 3 Mos. 12:6 f. — "då tog också han honom i sin famn och lovade Gud och sade: 'Herre, nu låter du din tjänare fara hädan i frid efter ditt ord, ty mina ögon hava sett din frälsning, vilken du berett till att skådas av alla folk: ett ljus, som skall uppenbaras för hedningarna, och en härlighet, som skall givas åt ditt folk Israel'."

Huru Simeon i den lille gossen, som han tog ur moderns armar och slöt i sina egna, igenkände Messias, säges icke. Ingenting förbjuder oss att antaga, att han kände både Josef och Maria och visste, att gossen var en davidsättling. Ingenting hindrar oss från att antaga, att han under dessa trettio dagar blivit bekant med herdarnas underbara syn och vittnesbörd. Fylld med förvissningen, som han fått av Anden, att han med egna ögon skulle se Messias, och förd till helgedomen av Andens tillskyndelse i den aningen att nu skulle löftet uppfyllas, betraktar han gossen, om vars födelse han hört så mycket underbart berättas, med en fjärrblick, en djupblick, som läser ännu fördolda öden, såsom man läser i en uppslagen bok. Då således gossens "fader och moder förundrades över det, som sades om honom (Luk. 2:33-35), välsignade dem Simeon och sade till Maria, hans moder: 'Se, denne är satt till fall eller upprättelse för många i Israel och till ett tecken, som skall bliva motsagt. Ja, också genom din själ skall ett svärd gå. Så skola många hjärtans tankar bliva uppenbara'." Det är en profetia, som så nära sammanfaller med sin uppfyllelse, att den äger historisk klarhet och bestämdhet.

Vem är nu denne Simeon? Ja, det veta vi icke, om det gäller att beskriva hans yttre levnadsvillkor eller nämna den samhällsklass han tillhör. Var han en judisk rabbi, en farise, vilket visst icke är oantagligt, så är han den förste av sin klass att möta och hylla Messias. Det är alldeles som det borde vara, liksom det i tidens fullbordan blev en farise, som förkunnade honom för den romerska och grekiska världen. Där om veta vi emellertid intet. För oss är Simeon klart och tydligt en karaktär. Och det är, då allt kommer omkring, det enda väsentliga och varaktiga, som någon är, såsom också Pascal så skönt säger i ord liknande dessa: "Ingen är general eller konstnär eller vetenskapsman jämt. Det enda någon är jämt, om han är det, är en ädel och god människa". Men även det är lyckligtvis en klass. Vi finna Simeon såsom alla karaktärer i sällskap, och det är av sällskapet han blir känd. Det är en sluten grupp av Israels sanna patrioter han tillhör, fariseer av den gamla, fromma typen. Till denna grupp hörde jämte Simeon också gamla Hanna (Luk. 2:36-38), "en profetissa, Fanuels dotter av Asers stam". Så beskriver man en patriot, vilken på samma gång är aristokrat, som fäst vid sitt eget namn sin faders och sin stams namn. Hon hade en historia, denna åttiofyra-åriga gamla kvinna. Såsom ung ingick hon i äktenskap, men efter endast sju år av äktenskaplig lycka blev hon änka och "lämnade sedan aldrig helgedomen utan tjänade där Gud med fastor och böner, natt och dag". Hon var således en av dessa kvinnor, vilka Paulus (1 Tim. 5:3-5) kallar "rätta, värnlösa änkor", en sådan som "sitter ensam, har sitt hopp i Gud och håller ut i bön och åkallan natt och dag" och som han rekommenderar till underhåll från församlingen. Vilken yttre tjänst hon haft i helgedomen, veta vi icke. Men vilken aktning hon vunnit med sitt tjänande, därom vittnar hederstiteln "profetissa". Om henne berättas: "Hon kom också i samma stund tillstädes och prisade Gud och talade om honom (gossen Jesus) till alla dem, som väntade på förlossning för Jerusalem".

Där hava vi således sällskapet presenterat. Själv väntade Simeon "Israels tröst" och hans sällskap äro "alla dessa, som vänta förlossning för Jerusalem". Säg vi icke med

rätta, att det var ett slutet sällskap, ett utvalt folk? De sörjde över Israels förnedring och sågo i Messias ankomst trösten och förlossningen. De kallas ibland "de stilla i landet", de fromma. De voro messiasväntare av ett helt annat slag än zeloterna, som med svärdet ville införa en ny tingens ordning, och fariseerna och sadduceerna med deras fordran, att Messias dokumenterar sig med tecken från himmelen, med eld över romarna och med manna för de rättrogna.

11. FLYKTEN TILL EGYPTEN. Skuggorna blevo bloddrypande verkligheter redan innan gossen kunde själv läsa och förstå sina öden. Kring hans vagga utkämpades den första striden. Gossen var på sin höjd två år, då han fick förnämt främmande (Mt. 2:1-15). De voro "vise män från österns länder", som "sett hans stjärna i östern (eller kanske rättare i dess uppgång) och hava kommit för att giva honom vår hyllning", såsom de själva säga. Många underliga sägner gingo i världen om mänsklighetens frigörelse genom det segerrika svärdet av en furste från Juda, sägner möjligen spridda med namnet Judas Makkabeus och hans hjältebedrifter i den segerrika kampen med den syriske världshärskaren. Och vad folken väntade så ivrigt, det sågo deras vise i stjärnorna. Och så kom det sig, att en ovanlig konstellation i skyn för dem, som förstodo stjärnornas språk, bebådade furstens födelse. Det var naturligt, att det för dem gällde en nyfödd prins i den regerande konungafamiljen, alltså en son född åt Herodes den store på hans ålderdom. Hans namn kände de väl. Det var vida beryktat i världen, för ont och gott. I hans palats väntade de finna den nyfödde prinsen. En färd till Judeen i ett sådant syfte kunde icke hava varit utan sina faror. En ny världshärskare och det från det underkuvade Judeen var ingen god nyhet i Rom. Herodes visade i detta läge den grymma förslagenhet, som så fruktansvärt utmärkt alla furstens handlingar. Det är om honom kejsar Augustus, då han gav honom den begärda tillåtelsen att döda en son, yttrade, att han hellre vore en hund än en son åt Herodes. Han hade vid denna tid hunnit utrota så gott som hela sin familj utan annan anled-

ning än den vanvettigaste misstänksamhet, riktad i synnerhet mot dessa, som han på sitt vis älskade och som genom sina ädla egenskaper kunnat bliva honom till glädje och ära.

Han är väl bekant med fariseernas hopp om Messias och finner ingen svårighet att av deras laglärare lära känna, var han skulle födas. De läsa för honom Mikas jultext, som vi redan anført. Den gamle ränksmidarens plan är genast färdig. I en hemlig konselj underrättar han sig noga om tiden för stjärnans uppgång för att därav lära känna gossens ålder och sänder dem till platsen med sin furstliga hälsning och löftet att upptaga prinsen och understödja honom i hans kamp för världsväldet. Detta var dock långt ifrån hans verkliga mening. Hans syfte måste hava varit att med denne prins i sitt våld köpa sig fördelar av kejsaren i Rom. Det var icke ett kort att förakta i hans ambitiösa spel. Förvillade av konungens vänliga och behagliga väsen — och ingen kunde vara mer nedlåtande och blid, då han behagade — foro de till Betlehem och vägledades till Josefs och Marias hem av ett ljus, vari de till sin glädje igenkänna det, som lett dem på hela deras färd. Hemmet var naturligtvis icke längre den allmänna khanen, utan någon ringa boning i staden, kanske någon arbetarehydda i byns utkant. Där "gingo de in i huset och fingo se barnet och dess moder". Josef nämnes icke. Han var väl ute i sitt dagliga arbete. För dessa österns vise är det ingen svårighet att i det lilla barnet, undangömt i en fattig arbetares hem, igenkänna den kommande världshärskaren. De äro idealister. Det är stjärnan de följa. Det är dess aldrig ljugande ljusbud de tro. "De föllo ned — i den ödmjuka hälsning österlänningen ger en furste — och gävo det sin hyllning, och de togo fram sina skatter och framburo åt det skänker: guld, rökelse och myrra". Det är sannolikt just på tretalet, använt vid uppräknandet av skatterna, varpå legenden byggt antagandet att de vise männen voro tre. En vidare utvidgning av legenden låter dem representera olika österländska folk och ger dem namnen Kaspar, Melkior och Balthasar. Om de enligt Tertullianus voro konungar av tre folk i östern, nu som andra underkuvade av romarna, så var deras tro på den kommande befriaren också för dessa folk ett nationellt hopp. Under alla omständigheter voro de

män, som rådfrågade sig med den Osynlige och kunde i drömmar läsa hans svar på sina frågor. De lärdes på detta vis att genomskåda Herodes falskhet, som de nog instinktmässigt misstänkt, "och de drogo en annan väg tillbaka till sitt land."

När det heter (Mt. 2:16-23), att Herodes sålunda blev "gäckad av de vise männen och blev mycket vred", måste det stå tillsammans med den plan vi förut nämt att i stillhet kunna försäkra sig om prinsens person i politiska syften. När han icke kunde detta, handlar han i sin misstänksamhet och i sin fruktan i självförsvar, då han blodar sitt svärd i ett massmord på Betlehems gossar. Handlingen är fullt värdig tyrannen och möjligen hans sista blodsdåd. Men den är icke det sista han planerar. Josefus berättar, att han på sin dödsbädd i Cesarea befallde att ett stort antal förnäma judar, som han hemligen kallat till sig i detta syfte, skulle inneslängas i stadens rännarbana för att där omedelbart efter hans död brännas inne, på det att judarna i alla fall skulle få någon anledning att hålla begravningsgråt över honom. Men hans syster Salome, som fått i uppdrag att utföra illdådet, var för ädel eller för klok att verkställa befallningen.

Den högljudda klagan, som mordet på Betlehems gossar framkallade i de skövlade hemmen, påminner Matteus om Jeremias berättelse (31:15) om den sorg man fick bevittna i Rama, då den lilla stadens befolkning mördades eller bortfördes till Babylon och "Rakel", deras stammoder, "begrät sina barn" såsom hopplöst förlorade. Historien upprepades nu och fick en ännu större betydelse, emedan dessa gossar blevo, kunde man säga, de första i den långa raden av kristna martyrer. Det var en hotfull början. Kring den nyfödde Messias vagga brusar ett världshav. I morgongryningen flammor himmelen röd och bådär oväder.

Messias själv räddas genom Guds ingripande ur tyrannens hand. Och det sker genom Josefs vana att rådgöra med den Osynlige och hans förmåga att i drömmar läsa hans svar på frågor, som misstanken fött i hans själ, och så beslutsamt och raskt handla enligt den ingivelse han sålunda

får. Kanske just med användning av de skatter den lille fått av de vise männen sättes familjen i tillfälle att skyndsamt rädda sig på flykten till Egypten. En legend berättar, att Maria med den lille i en korg på armen i Betlehems port stöter tillsammans med en av Herodes bödlar, som posterats där för att hindra någon att undkomma. Hon tillfrågades, vad hon hade i korgen och svarade i ett blint försök att rädda den lille: "Rosor". Döm om hennes förvåning, då bödeln vid sin undersökning fann just vad hon sagt. Den lille hade förvandlats till röda rosor, och för dem var intet portförbud. Den lille undkom.

Vad som mötte de resande i Egypten tillhör uteslutande legenden. Allt vad vi veta av den evangeliska urkunden är att Josef, varnad av en ängel, förde de sina i säkerhet till Egypten och att han, då faran var över, det vill säga då Herodes dött, förde dem tillbaka till Israels land igen. Färdens betydelse ligger för Matteus förnämligast däri att på detta vis Hoseas ord (11:1) uppfylldes: "När Israel var ung, fick jag honom kär och ut ur Egypten har jag kallat min son", en utsago, som nu i sin högsta mening tillämpades på Messias själv.

12. KORSETS SKUGGA. En av de många legender, som tillhöra vistelsen i Egypten, kan jag icke neka mig nöjet att meddela. Läsaren kanske har sett den i bild. Man måste föreställa sig, att Josef trött av vandringen och mödan ligger utsträckt i resenärernas tält och betraktar maken och den lille därutanför i det klara solljuset under Egyptens molnfria himmel. Modern böjer sig framåt för att i sina armar mottaga den lille gossen, som kommer springande med utsträckta armar henne till mötes. Och det händer därvid, att i det klara morgonljuset bakifrån gossens kropp med de utsträckta armarna på marken mellan honom och modern kastar ett kors i mycket skarpa konturer. Det är denna fantasibild från färden genom Egypten, som givit mig rubriken till det första vägstycket på Via dolorosa. Och jag avslutar det med följande reflektion över ämnet i poetisk form:

KORSETS SKUGGA

Klar uppgår solen över Nilens land,
och varm är luften re'n i morgonstund.
Helt nära flodens öde, flacka strand
i hägnet utav palmers svala lund
de kära flyktingarna nyss en blund
fått njuta, frälsta ur tyrannens hand.

Än Josef, trött av nattens långa vakt,
som kring de käras sömn han troget gick,
i tältet utsträckt makligt, giver akt
uppå sin makas och på barnets skick.
En överjordisk glans i gossens blick
gav sällsamt återsken av dagens prakt.

Han blickar tankfull på den ömma lek,
på moderns öppna armar, gossens språng.
Hur oskuldsfull den lille, stark och vek
och glad och djupt allvarlig på en gång.
Hur friskt hans glada joller ljud. En sång,
som dock göt tårars dagg i moderns smek.

Vad tänker han, som ligger där och ser
ur tältets skugga på de ljusa två
och åt den morgonlek så tankfullt ler?
Och hon, vad tänker hon i denna stund uppå?
Vad kan av underbara minnen hon förstå?
Vad högre anar hon, vad ser hon mer?

Ser hon den skugga, som från barnets kropp
och lyfta armar kastas mellan dem,
en korsets skugga över hennes hopp?
Ser hon i denna skugga skövlat hem?
Ser hon väl längre: ett Jerusalem
och Golgata i händelsernas lopp?

Förgäves fråga vi. Det ges ej svar
på dessa spörsmål från den stumma bild.
Än lyser dagern över tavlan klar,
och solens strålgans är där, varm och mild.
Ej striden finnes där, ej stormen vild,
blott korsets skugga på dem fallit har.

Blott korsets skugga på den unga lek,
blott korsets skugga i det glada lag,
blott korsets skugga — och den undanvek
med solens uppgång till den fulla dag,
vek såsom barnets sorg för moderns smek,
blott korsets skugga än, med Guds behag.

Förgäves läsa vi i stjärnors tal
de dolda öden, som vi gå emot.
Vårt kors, när vårt det blir, är Herrens val,
och kransen grönskar invid korsets fot.
Vad är väl stundens hopp och stundens hot?
Blott ljus och skuggor uti morgon sval.

Blott ljus och skuggor kring mig — är det allt,
som störer friden, gör mig glad och säll?
Blott skuggor, kastade av min gestalt
från östlig sol, från västlig himlapell,
i arla morgon eller särila kväll?
Ja, men vem vet, vad däri är förtalt?

Jag vet det ej, jag vill ej veta det
och forskar ej i Faderns gömda råd.
Vad mig skall hända, är Guds hemlighet,
vad nu mig händer, är hans dyra nåd.
Ej korsets skugga utur hans förråd,
men korset självt han mig upptaga lät.

(1902)

KAPITEL III.

En skuggskrift

I historisk belysning samlas skuggbilderna till en skuggskrift, som Johannes i sitt evangelium (1:11) tolkat i orden: "Han kom till sitt eget, och hans egna togo icke emot honom".

13. JUDAISMEN. Den religiösa partiställningen bland judarna på Jesu tid är så allmänt bekant, att det är onödigt att säga mer därom än bara nämna fariseerna, sadduceerna och esseerna för att rita åtminstone kartans konturer. Esseerna kunna gärna förbigås. De ha ingen nationell betydelse. Deras slutna kolonier av liktänkande, som praktiserade egendomsgemenskap, förbjödo äktenskap, vägrade att göra krigstjänst och icke tilläto sig att förtära någon annan spis än den, som under vederbörliga ceremonier tillagats av dem själva, stå nödvändigtvis utanför samhället. Att de tåldes, kom sig därav att de såsom ett medgivande åt nödvändigheten — hellre än att bliva martyrer för sin tro — betalade sina skatter. Med dem kom Jesus vetterligen aldrig i någon beröring, och icke heller Johannes döparen på ett vis, som inverkade på hans budskap till nationen.

Så mycket närmare kom Jesus i beröring med sadduceerna, som i offentligaste mening representerade gudstjänsttraditionerna, och fariseerna, som populärt representerade lagen med dess rättfärdighetskrav och profetian med dess messiaslöften. Båda hava sina rötter i den grå forntiden. De äro barn av väckelsen på Esras och Nehemias tid, för tempel, gudstjänst och offer å ena sidan och å andra sidan för lag och lagtolkning. Det är sant, namnen och organisationerna äro icke av så gamla anor, men livsintressena äro de samma.

En ny väckelse kom till de slumrande krafterna med allvarstiderna under de syriska erövrarnas förföljelse och frihetskampen under Makkabeerna. Då uppträda fariseerna under namnet chasidim, de heliga, med stor befogethet såsom ett lagparti, som yrkar på att Israels styrka ligger icke i svärdet, utan i renlevnaden, i lydnaden för Guds lag. Under de fredligare förhållandena under romarnas mäktiga men också förrädiska skydd blevo de lätt ett motparti till det segerrika svärdspartiet, aristokratien, som särskilt under Johannes Hyrkanus, översteprästkongen, blev ett tempelparti, ett prästparti, identiskt med vad vi sedermera känna under namnet sadduceerna. Fariseerna blevo på detta vis, i motsägens tecken, ett folkparti. Det ligger i sakens natur, att rättfärdighetskravet med sin vädjan till samvetet är mer individuellt och demokratiskt till sin natur, medan en vädjan till sådana institutionella intressen som tempel och offer, såsom i mindre grad en samvetssak och en personlig religiös angelägenhet, hava en tendens att uppbygga en aristokrati, i all synnerhet en politisk och ekonomisk aristokrati av sadduceernas sort. Det hindrar icke att fariseerna såsom intelligenspartiet voro också de en adel och en aristokrati. På Jesu tid voro båda partierna representerade i Sanhedrin, som var icke blott landets högsta domstol, dock utan makt att verkställa dödsdomar, utan i en viss mening symboliserade allt som var kvar av en nationell regering. I Sanhedrin voro sadduceerna i majoriteten. Det synes som om alla manliga medlemmar av den översteprästliga släkten varit rådsherrar. Sadduceerna voro rika och politiskt vid makten, vilket här menas att de stodo inne med romarna. Fariseerna utgjorde minoritetspartiet — de räknade omkring sex tusen — och voro såsom alltid är fallet med ett politiskt parti, som är i minoriteten, nödsakade att befästa sin ställning populärt genom att måla de maktägande i så mörka färger som möjligt. De grundade sitt inflytande på det anseende för fromhet, som de så väl förstodo att vinna. Såsom lagparti voro de den teologiska lärdomens målsmän. Så gott som alla skriftlärarna voro fariseer.

Huru sadduceerna stodo till skriften, därom veta vi knappt mer än vad evangelierna meddelat, och det är litet nog. Voro

de icke renläriga i samma mening som fariseerna, så var det sannolikt icke därför att de satte de heliga skrifternas auktoritet i fråga eller ivrade med några särskilda irrläror, utan snarare av bristande intresse i religiöst tänkande. De voro eller ville låta förstå att de voro handlingens män, som höllo sig till det lätt förstådda i skriften i stället för att dogmatisera såsom fariseerna. De hade såsom många andra en bibel, som de hedrade med att icke läsa med någon eftertanke. Detta torde förklara deras ståndpunkt till uppståndelsetron och messiashoppet. De förnekade säkert icke skriftens lära i någotdera fallet. De togo bara så litet intresse i dessa saker, såsom i allt som icke rörde stundens fördelar, att de icke gjorde sig möda att söka efter vittnesbörd för dem i skriften. De voro nöjda med det, som var, och hade av rent materiella intresseskäl erkänt romarnas värde.

14. FARISEISMEN. Fariseerna åter voro mycket missnöjda med det, som var, och de predikade, så långt de vågade, en ny sakernas ordning, icke utan det särskilda intresset att i det nya riket, som de tänkte sig som ett världsvärde av samma art som romarnas, själva komma till makten. Rent praktiskt, man för man, torde sadduceen och fariseen ha varit bra nära lika goda. De voro båda äkta judar med judens alla fel och alla dygder. Men ideellt representerade fariseerna oändligt mycket mer av dessa religiösa intressen, som också voro Jesu intressen. De hade mycket, mycket mer gemensamt och just därför mycket, mycket mer att tvista om. Fariseismen är hela den evangeliska historiens bakgrund, och mer än det. Den är den allt jämt närvarande krisen, som driver utvecklingen i den riktningen den fick. Det var fariseismen snarare än fariseerna, som korsfäste Jesus. Såsom en faktor att räkna med i det religiösa livet eller i alla fall det religiösa tänkesättet på Jesu tid är fariseismen ett mycket större tal än fariseerna. Allt allvarligt och på samma gång nationellt religiöst strävande stod i fariseismens tecken, jag hade så när sagt då som alltid. Allt gott folk i landet talade och tänkte fariseism, Jesu närmoste, hans egna lärjungar, trotjänaren Johannes, alla med

vilka han kom i någon djupare beröring. Fariseerna äro de första att hälsa honom välkommen, då han anmäler sitt messiasskap vid första tempelrensningen. Och det är de, som djupast taga anstöt vid honom och hans väg.

Vi stå här inför något mer än en historisk företeelse. Såväl fariseismen som sadduceismen äro typer. De äro det bästa och förträffligaste, då det vansläktats. De äro religionen, befast i maktintressen. De äro lögnen, som ännu av gammal vana talar fromhetens tungomål. De äro, såsom Paulus uttrycker det (2 Tim. 13:5), "gudsfruktans sken" utan dess kraft. Men fariseerna äro allt detta i en allvarligare mening. Sadduceernas förfall är tanklösheten, likgiltigheten. Fariseernas är genomtänkt, på sitt vis målmedvetet. Sadduceerna äro i Jesu livliga bildspråk (Mt. 7:6) "svinen", ofarliga om man bara icke kommer i vägen för deras matintressen genom att kasta för dem "pärlor i stället för majs". Då kunna de bruka sina betar. Men fariseerna äro "hundar". De äro offentliga väktare, de representera lag och ordning. Det är något skräckgivande i deras skall, det är nit i deras bett. De äro visserligen djupast sett utan rättfärdighetsintresse. Stackars den, som får dem till själsörjare. Det finnes ingen barmhärtighet att få där. Deras domar äro fördomar. Deras luktsinne är skarpare än deras insikt, såsom hos alla detektivnaturer. Deras omdöme är väld. De hålla med husets folk och angripa alla främmande. De ha alltid rätt. De vakta alla utom sig själva.

Det finnes i hela vida världen intet bättre folk än fariseerna, tills de möta Kristus. Det finnes inga sämre, då de mötas. Fariseerna hava ingen annan fiende i världen än Kristus, och Kristus har inga andra fiender än fariseerna. De äro varandras stora, enda sorg. De bästa judarna, de bästa mohammedanerna voro och äro fariseer. Såsom medborgare, i synnerhet som poliser, finnes icke deras like. Deras rättfärdighet är av detta billiga slag, som var och en kan bestå sig med. Som en industrivara, en handelsvara är deras rättfärdighet vad folk har råd att skaffa sig, såsom mahognimöbler, vilkas mahogni är bara den tunnaste fernissa. De ha utvecklat till sitt högsta mästerskap konsten

att hamra guld tunt och förgylla billigt. Deras dygder äro anständighet och deras brott av det slaget, som är vederbörligen kalenderfört. Det är oanständigheten de taga anstöt vid, även den oanständighet, som är syndabekännelse, och den oanständighet, som är nåd mot publikaner och syndare. De hava en lag, och efter deras lag skall syndaren dö, och ve den, som hindrar det. Barmhärtigheten, som berömmar sig mot domen, är hädelse.

Det är ju i första hand fariseerna på Jesu tid, fariseerna, som Jesus mötte på sin väg, vilka vi nu skola berätta om. Men deras historia är icke färdigskriven med evangelierna. Den fortsätter i judaismens kamp med den unga kristenheten. Fariseismen är också Pauli stora storg och han fariseismens. Fariseismen lever ännu sitt hexliv och står åter upp nio gånger, om den nio gånger brännes. Eld biter icke på den, vatten dränker den ej. Vid kristendomen hänger den tätt som skuggan vid ljuset. Liksom det är från ljuset som skuggan får sin form och man kunde säga sitt mörker, så är det ock kristendomen, som ger fariseismen sitt betyg. Inför kristendomen blir fariseismen det fulaste av allt fult, i all sin fagerhet vederstyggligare än last och skam, som är svart även i mörkret.

15. DET JUDISKA FOLKETS SKULD. Det är inga ovissa ljud i evangelierna och den unga kyrkohistorien, då det gäller vilka som skola hållas ansvariga för Jesu död. Ut i ingen punkt stämmer vittnesbördet med händelserna i ett språk, som så litet kan missförstås. Vad Petrus säger där om i sitt stora tal på pingstdagen (Apg. 2:22-39) omedelbart inför den avslutade handlingen, gripande mördarna, kunde man säga, på bar gärning, verkade så övertygande på nationens samvete, att de "när de hörde detta, kände ett stygn i sina hjärtan" och frågade: "Bröder, vad skola vi göra?" Huru lydde då denna anklagelse, som talade ett så mäktigt språk, att tre tusen omedelbart erkände sig skyldiga och flydde till åklagaren och hans kamrater för att finna en utväg till frälsning? Dessa äro hans ord: "I män av Israel, hören dessa ord. Jesus från Nasaret, en man, som inför eder fick vittnesbördet av Gud genom kraftgärningar och under

och tecken, vilka Gud genom honom gjorde bland eder, såsom I själva veten, denne, som blev given i edert våld, enligt vad Gud i sitt rådslut och sin försyn hade bestämt, honom haven I genom män, som icke veta av lagen, låtit fastnagla vid korset och döda. Men Gud gjorde en ände på dödens vända och lät honom uppstå, eftersom det icke var möjligt, att han skulle kunna behållas av döden.”

Uppmärksamma, att han talar till människor, som ”veta”. Han talar icke till folk, som på ryktets väg hört om saken. Han talar till Jesu samtida. Och därmed menar han icke bara, att de själva sett Jesu gärningar och bevittnat hans död, utan att de voro djupt övertygade om att det var Gud själv, som i dessa kraftgärningar givit honom sitt vittnesbörd och att därför hans död var ett fruktansvärt brott. Är det icke som om Petrus i dessa ord erinrar sig vad han själv måste hava sett vid korset, ehuru det är Lukas (23:28) som meddelat händelsen, i dessa ord: ”Och när allt folket, de som hade kommit tillsammans för att se härpå, sågo vad som skedde, slogo de sig för bröstet och vände hem igen.” Det är den högtidsfirande allmänheten, folk från olika trakter men i synnerhet från Galileen, Pereen och Dekapolis, som menas med ”allt folket” i denna teckning, till skillnad från den fientliga befolkningen i Jerusalem. Naturen av deras ansvar och skuld angiver Petrus, då han framhåller, att Messias blivit ”given i deras våld”, att antagas eller förkastas nämligen. Det var ett ansvar, som nationen icke kunde undandraga sig, ett ansvar, som Gud i sitt rådslut och sin försyn ställt dem inför. Och deras skuld bestod icke däri att de själva dödat honom eller samtyckt till hans död, utan däri att de genom att förkasta hans budskap förkastat honom och i detta likgiltighetens snarare än hatets förräderi mot Messias öppnat vägen för hans fiender att lämna honom i hedningarnas händer. I den rättfärdiges uppståndelse, som är Guds högtidliga erkännande av hans liv och hans väg och moraliskt sett alls ingen överraskning, utan den enda tänkbara, den enda möjliga utgången, är skulden fastslagen såsom ett ansvar inför Gud, den allsmäktige själv.

16. LEDARNAS SKULD. I sitt tal i Salomos pelargång (Apg. 3:12-26) något senare, hållet med anledning av folkets häpnad över den lames helbregdaggörande i Jesu namn, förnyar Petrus anklagelsen i dessa ord: "Våra fäders Gud har förhärsligt sin tjänare Jesus, honom, som I utlämnaden och som I förnekaden inför Pilatus, när denne redan hade beslutit att giva honom lös. Ja, I förnekaden honom, den helige och rättfärdige, och begärden, att en dråpare skulle givas åt eder. Och livets furste dräpten I, men Gud uppväckte honom från de döda. Därom kunna vi själva vittna." Detta är icke alldeles samma anklagelse, emedan den icke är riktad mot alldeles samma folk. Här är det icke det allmänna folket det gäller, utan det är Jerusalems fientliga invånare, vilka den ödesdigra långfredagsmorgonen såsom rådets villiga verktyg uppträdde vid rättegången såsom understödjare av rådets anklagelser och med sitt "korsfäst" överröstade alla försök, som Pilatus gjorde, att giva fången lös. De voro skyldiga i en djupare mening. De hade ett mer omedelbart ansvar i den heliges död. Och ändå, underligt nog, tillägger Petrus, ursäktande: "Nu vet jag väl, mina bröder, att I så väl som edra rådsherrar haven gjort detta, därför att I icke vissten bättre." Måste han icke därvid hava tänkt på vad han själv måste hava hört Jesus utropa under korsfästandets kval, ehuru Lukas ensam (23:34) givit orden en plats i berättelsen: "Fader, förlåt dem, ty de veta icke vad de göra."

17. SKULDENS FÖRDELNING. Folket i sin helhet, Jerusalems fientliga befolkning, rådsherrarna, Pilatus, Herodes, alla voro de skyldiga och medansvariga i Jesu död och alla utförde de därmed vad "Gud på förhand bestämt skolaske". Men de voro långt ifrån lika skyldiga, lika ansvariga. Med en alldeles särskild tyngd faller anklagelsen på folkets ledare, på rådsherrarna, på fariseerna, såsom vi också höra i de fruktansvärda slutorden i Stefani anklagelsetal (Apg. 7:51-53) mot rådet i Jerusalem: "I hårdnackade, med oomskurna hjärtan och öron, I stå alltid emot den helige, I likaväl som edra fäder. Vilken av profeterna hava icke edra fäder förföljt? De hava ju dräpt dem, som förkunnade

att den rättfärdige skulle komma, han, som I nu själva haven förrått och dräpt. I, som fingen lagen genom änglars försorg, men icke haven hållit den.” Dessa ord, i vilka vi höra ekot av Jesu verop över fariseerna, hjälpa oss att förstå, varför Herren själv (Mt. 23:35) liksom Stefanus utpekade Jerusalem såsom alla martyrs mördare. Det är en utmärkelse, som staden fått genom dessa maktdruckna ledare, som där hava sitt huvudkvarter. Vad således Petrus och Stefanus uttalat såsom en direkt anklagelse, det uttalar Paulus (Apg. 13:27, 28) i sitt lugnare, historiska tal till judar i synagogan i Antiokia i Pisidien i dessa ord: “Ty eftersom Jerusalems invånare och deras rådsherrar icke kände honom, uppfyllde de ock genom sin dom över honom profeternas utsagor, vilka var sabbat föreläsas, och fastän de icke funno honom skyldig till något, som förtjänade döden, bådo de likväl Pilatus att han skulle döda honom.”

Samma skuldfördelning, som möter oss i de olika evangelisternas berättelser i händelsernas omedelbara och oförbehållsamma språk, har i evangeliet enligt Johannes fått vad man kunde kalla en teknisk term i ordet “judarna”, som denne evangelist uteslutande använder för att beteckna Jesu motståndare. Ordet har vid den tid, då Johannes skrev, förlorat varje politisk mening. Ett judiskt rike existerade icke längre ens under den vilseledande masken av titlar och skuggvälde, lånta åt medlemmarna av Herodes familj. Den judiska nationen var på nytt i landsflykt och hade begynt sin tusenåriga vandring. Och ordet “judarna” har fått en uteslutande religiös mening, såsom ordet “mohammedaner” också har, men icke så där i allmänhet såsom en motsättning till hedendom eller kristendom utan i en mening helt och hållet egendomlig för Johannes, syftande på det judiska folkets ledare i den judendom, som bekämpade Messias.

18. GUDS RÅDS FULLBORDAN. Petrus tillägger i sin anklagelse mot Jerusalems befolkning och rådet (Apg. 3:18) dessa ord: “Men Gud har på detta sätt låtit det gå i fullbordan, som han förut genom alla sina profeters mun hade förkunnat, nämligen att hans Smorde skulle lida”. När Petrus och Johannes kort efter detta tal i Salomos pelargång

arresteras och ställas inför rådet, förnyar Petrus (Ag. 4:8-12) anklagelsen och riktar den denna gång mot rådsherrarna. Och han använder ett bildspråk, som de själva endast några dagar förut hörde Jesus använda mot dem, dessa ord: "Han är den stenen, som av byggningsmännen — av eder själva — aktades för intet, men som har blivit en hörnsten". Såsom ett eko av dessa anklagelser ljuda följande ord i den bön, i vilken församlingen (Ag. 4:27, 28) hälsar sina trosvittnen tillbaka från rådet: "Ja, i sanning, de församlade sig i denna stad mot din tjänare Jesus, mot honom, som du har smort: Herodes och Pontius Pilatus med hedningarna och Israels folkstammar. De församlade sig till att utföra allt vad din hand och ditt rådslut förut hade bestämt skola ske". I Jesu död hava alla dessa en samfällid skuld och ett gemensamt ansvar, även om de icke alla hava det i samma grad. Vi erinra oss Jesu egna ord (Joh. 19:11) till Pilatus: "Du hade ingen makt över mig, vore den dig icke given ovanifrån. Därför har den större synd, som har överlämnat mig åt dig." Att de icke blott utförde vad Gud förutsett och förutsagt, utan verkställde vad Gud bestämt skola ske och sålunda utan att själva ana eller vilja det fullbordade Guds vilja i själva utförandet av sina onda gärningar, det ursäktar dem på intet vis, det gör icke deras handling mindre svart. Att Pilatus synd var mindre än Kaifas gör honom icke skuldfri. Hans maktmissbruk ursäktas icke därav att "makten givits honom ovanifrån", lika litet som Judas Iskariots skuld utplånas därmed att det, som han gjorde, skedde "på det att skriften skulle fullbordas". Detta man kunde säga mystiska samarbete av onskans makter med Gud i det aktuella fullbordandet av Guds planer utesluter på intet vis människans fria vilja och ansvar och skuld, men det uppenbarar Guds allt övervinnande makt. Det inbjuder icke panteismen, men det utesluter dualismen.

Andra boken

Vägarna mötas

KAPITEL IV.

En prins i förklädnad

19. NASARE SKALL HAN KALLAS. Huru vägarna mötas, skall nu berättas. Vi upptaga därvid den historiska tråden, där vi släppte den. Jesu vägar hittills hava varit det spåda barnets erfarenheter. I dessa möter man ingen. Han var ännu en gosse på tre år eller mer, då han i Josefs och Marias sällskap fördes till Nasaret, som de åter gjorde till sitt hem. Det var en Guds ledning också däri, anmärker Matteus (2:22, 23): "När Josef hörde, att Arkelaus regerade över Judeen efter sin fader Herodes, fruktade han att begiva sig dit, och på grund av en uppenbarelse i drömmen drog han bort till Galileens bygder, och när han hade kommit dit, bosatte han sig i en stad, som hette Nasaret, för att det skulle fullbordas, som var sagt genom profeterna att han skulle kallas nasare". Denne Arkelaus och hans framgångsfulla diplomati i Rom och grymma hämnd på sina politiska motståndare, som i Rom sökte hindra hans planer, var under Jesu tidiga uppväxt på allas läppar och berättelsen fastnade så i hans minne att han (Luk. 19:12 f.) trettio år senare inflätar historien i sin parabel om de tio punden. Han var en värdig son till fadern. Efter nio års regering blev han för sina många grymheter avsatt av kejsar Augustus och förvisades till Vienne, där han dog i landsflykt. Profetian, som uppfylles därmed att Messias kom att kallas nasare, syftar sannolikt därpå att både Jesaja och Sakarias så ofta tala om Messias såsom "en telning", av vilket ord i hebreiskan Nasaret anses vara bildat.

20. GOSSEN JESUS. Om gossens uppväxt i Nasaret har Lukas ensam (2:40) givit besked i dessa få ord: "Men bar-

net växte upp och blev allt starkare och uppfylldes med vishet, och Guds nåd var över honom". Det är modersögats iakttagelse. Gossen växte duktigt och blev större och starkare med varje dag. Han var därtill läraktig och klok. Han lärde först vid moderns knän och senare i "vingården", den tidigaste synagogskolan, där kanske Josef själv undervisade, alla sina läxor så väl att hans mått alltid var fullt. Och bäst av allt, han var en god och käck gosse, frimodig och öppen i sitt väsen, just en sådan gosse som Guds välbehag tydligen vilar över. Han var dessutom, såsom levnadsfriska gossar äro, mycket fåordig. Han väntade med att tala, tills han lärt att tala. Underligt nog har varken Lukas eller någon annan evangelist från modern uppbevarat ett enda ord eller en enda händelse från hans uppväxtår. Och de legender, som fylla de apokryfiska berättelserna om hans ungdom äro alla utan undantag fullkomligt ovärdiga denne gossekaraktär, som Lukas beskrivit i sina få ord.

Däremot berättar "Ben Hurs" författare en fantasi, som är skön nog att vara sann till sin mening, om än händelsen är diktad. En fångtrupp, berättar han, fördes en dag genom Nasaret på väg, låt oss säga till Cesarea, för att där möta sitt öde och rastade en middagsstund i den lilla bergstaden. Medan väktarna åto och drucko, lämnades fångarna i sina kedjor i den starka middagssolen, försmäktande av törst, utan att någon syntes fråga efter dem. En äldre man, en av synagogans äldste, kom av en händelse att gå vägen fram och inlät sig en stund med väktarna i samtal om fångarnas brott och det straff de måste lida. I hans sällskap var en gosse, antagligen tio år vid den tiden. Då han fick se fångarna, sprang han utan att säga ett ord hem efter ett krus, som han fyllde med vatten från stadens källa och bringade det till de törstande och hjälpte dem, en och en, att släcka sin törst från den friska drycken, varpå han återvände lika tyst som han kommit. Den äldre mannen var Josef, stadens aktade snickare och synagogföreståndare, och den unge gossen var Jesus.

21. EN TRÅNG VÄRLD MED VIDA GRÄNSER. Känna vi icke gossens historia i Nasaret så noga, så känna vi

emellertid Nasaret och dess omgivningar. Vi veta, vilken värld han levde i. Nasaret var en svårtillgänglig plats, så undagömd att det ligger mycken rättvisa i Natanaels fråga (Joh. 1:46): 'Kan något gott komma från Nasaret?' Det var icke ofta som nyheter från stora staden trängde dit, och än mer sällsynt var det, att något hände där, som man nyfiket frågade efter i världen. På sådana platser lever man intensivt eller icke alls. Man tänker mer än man talar. Man lever eftertryckligt. Nasaretsborna hava blivit illa beryktade för sin misstänksamma natur och sitt våldsamma lynne. Det är avigsidan av sådana människors allvar, inåtvändhet och självständighet, vilka bo avsides och långt från farvägarna. De gå sin egen väg. De äro impulsiva och lättretliga, emedan de äro varmhjärtade och okonstlade.

Gossen Jesus levde ostörd av konstgjorda förströelser ett sunt och enkelt naturliv. Han blev van från sina tidigaste år att vistas mycket ute. Han var oförfärad inför den tysta naturen. Det blev en vana, som satt i honom, att tillbringa långa stunder av den stjärnbelysta natten ensam med tystnaden och sina tankar. Hans hemstad, ehuru avstängd från den yttre världen, erbjöd en utomordentlig utsikt över omgivningen. Klara dagar låg denna omgivning som ett levande panorama för hans blick. I den västra synranden såg han Medelhavets blånande yta, så långt i fjärran att han aldrig oss vetterligt satte sin fot på dess strand eller doppade den i dess våg, väckande hos gossen en obegränsad aning. I den östra synranden kunde han se de skuggande Mizpa-bergen, såsom en stängd port. Var det profetiskt, då vi tänka på riktningen av hans inflytande i världen? Också i norr kom synkretsen till en punkt i det snötäckta Hermons glänsande topp. Bortom allt detta gränslösa utbredde sig för hans inbillning världskartan, det romerska världsväldet, om vilket han hörde så mycket. Och där bortom allt mellan himmel och jord, den värld, som ingen horisont famnar och ingen tanke mäter.

Men söderut ligger verkligheten, hans omedelbara värld, hans fält, hans vägar och stigar. Där utbredde sig närmast kring honom Galileens kullar och dalar med byar och städer i hundratal, en bördig nejd med en levnadsglad befolkning,

som han skulle lära sig att så högt älska och som han skulle komma att så djupt missträcka sig på. Där liksom under hans fötter österut ligger som en jättespegel under klar sky men i stormtider en kokande gryta sjön Gennesaret, storsjön, som för honom lika mycket som för lärjungarna alltid förblev "havet". Till och med Johannes vidbliver traditionen, sedan han levat i Mindre Asien en mansålder. Endast Lukas, greken, kallar det sjön. Mot vänster i hans vy söderut ligga vildmarker, som ännu gömma sina fasor, medan rätt i söder utbreda sig Samariens leende nejder, vilkas prunkande vålmåga stack varje sannskyldig jude i ögat som ett hot och ett trots. Och där bortom, i södra synranden, lyfte sig Judeens berg. Där ligger Betlehem, som väl bort vara hans ungdomsdrömmars vagga, men som han underligt nog aldrig besöker eller någonsin i sina messianska bekännelser ens häntyder på. Där ligger framför allt Jerusalem, målet för alla hans tankar liksom en gång för alla hans vandringar.

22. EN DÖRR PÅ GLÄNT. Huru tidigt visste Jesus, att detta mål skulle bli ett kors? Huru tidigt mötte han, vaken och medveten, sitt livs stora sorg? Den evangeliska historien ger besked därom. Det skedde, då han var tolv år gammal, och det ställes med en underbart dramatisk effekt i samband med hans första kända yttrande. Det var såsom varje första yttrande ett nödrop. Det är Lukas, som efter moderns meddelande kanske närmast från Johannes berättat därom. Berättelsen anknytes till föräldrarnas sed "att årligen vid påskhögtiden begiva sig till Jerusalem". Det var så gott som ett lagbud, att männen om möjligt skulle göra det, men i denna familj, såsom i många andra familjer, följde också makan med på dessa årliga pilgrimsfärder, såsom de nyväckta i Värmland och Småland och Dalarna på adertonhundratalet årligen vallfärdade till sina kära sommarmöten i den fria naturen. Det måste hava inneburit en icke ringa kostnad för Josef och Maria, vare sig de togo barnen med sig eller hade att ordna det för dem hemma under sin bortovaro. Vid denna tid måste det hava funnits många gossar och flickor i detta hem. Petrus (Mk. 6:3) kände till namnen

på åtminstone fyra söner, som hunnit mannaålder, och visste att Jesus också hade systrar, huru många, säger han icke.

Då Jesus var tolv år, foro föräldrarna som vanligt till högtiden, och nu (Luk. 2:41-51) är det säkert att de togo honom med, vare sig det nu var första gången han var med och vare sig han nu var den ende av barnen som var med. Han hade blivit en "lagens son", vilket bra nära motsvarar vad vi mena därmed att en gosse och flicka just konfirmerats. Därmed var en judisk gosses allmänna skolgång avslutad, och all hans skolgång, om han icke var i de lyckliga omständigheterna att han kunde tänka på att gå den lärda vägen. Något universitet fanns strängt taget icke i Palestina, utan den lärda undervisningen, som var uteslutande religiös, meddelades av någon rabbin på överenskommelse mellan honom och lärjungen, varvid denne praktiskt band sig vid sin lärare för så och så lång tid såsom hans tjänare, medan han åtnjöt undervisningen, som var fri. Det fanns vid denna tid många beryktade rabbiner, tre av de mest berömda i en och samma familj. Hillel, farfadern, kunde möjligen ännu hava varit i livet, mer än hundraårig. Hans son hette Simeon — namnet framkallar bilden av Simeon, som välsignade gossen Jesus — och hans son, sonson till den beryktade Hillel, hette Gamaliel och var lärare åt Saul, således redan i verksamhet, eftersom Paulus var så gott som årsbarn med Jesus. Han var allmänt aktad för sin renlärlighet. Han var också känd för sin foglighet.

Det måste hava på något vis kommit för den unge Jesus att hans färd till Jerusalem stod i samband därmed att han skulle få fortsätta sina kära studier. Den uppmuntran han rönt för sin läraktighet hade i hans sinne tagit formen av ett löfte därom. Om högtiden och dess firande berättar evangelisten intet, men legenderna sysselsätta sig mycket med gossens underbara och uppseendeväckande bedrifter, vilka alla utpeka honom såsom Messias. Han blåser i en trumpet, som ingen annan någonsin fått ett ljud ur, han lyfter vapen, han löser gåtor, som århundraden väntat på honom, alldeles som det går till i sagorna. Det säkra är, att den tolvårige Jesus tillbringade så mycket av sin tid, som han någonsin kunde, i synagogskolorna, som funnos i helge-

domen. Där undervisade landets bästa rabbiner, sittande på österländskt vis med korslagda ben på kuddar, medan eleverna storo omkring honom i en halvcirkel eller sutto med honom på golvet vid hans fötter. Det går till så i arabiska skolor än i dag. I denna för gossen så nya värld glömde han allt annat. Och då det övriga sällskapet återvände till Nasaret, stannade han kvar "utan att föräldrarna lade märke därtill". De voro synbarligen vana att lita på att han tog vara på sig själv. Han var ju stora gossen. Icke förr än efter en dagsled, då de slog läger för natten, således möjligen någonstades nära Jeriko, saknade de gossen, eftersom han icke som de väntat kom till deras tält. Det blev nu stor oro. Först sökte de efter honom i resällskapet, och då han icke fanns där, återvände de i natten till Jerusalem. Det var en farlig väg för två ensamma vandrare, eftersom trakten var ett tillhåll för rövare. Men det stod mer på spel för dem än livet. Det blev säkert en orolig och långsam vandring, medan de sökte efter den förlorade sonen bland "fränder och vänner" i andra grupper av hemvändande pilgrimer eller boende i byarna här och där. Nästa dag framkommo de till Jerusalem och fortsatte där sitt sökande hela den dagen "bland fränder och vänner", vilka säkert hjälpte dem att anställa en skallgång efter den bortkomne.

Äntligen tredje dagen kommo de på den tanken att uppsöka synagogskolorna i helgedomen och funno honom "där han satt mitt bland lärarna och hörde på dem och frågade dem". Han hade väckt ett sådant uppseende för sin skriftlärdom och sin vettgirighet, att lärare samlats från de olika skolorna för att examinera honom och svara på hans frågor. "Och alla, som hörde honom, blevo uppfyllda av häpnad över hans förstånd och svar". Det är intet att säga därom, att "föräldrarna, när de fingo se honom, förundrade sig högligen". Det var en mycket stor överraskning för dem att finna honom där. Uppenbarar icke det på ett vemodigt sätt, huru litet de kände honom? Det hade vuxit mycket mjukt gräs över de underbara minnena av hans födelse och hans barndom, och vägarna till denna helgedom hade synbarligen icke befarits lika flitigt som pilgrimsvägen till Jerusalem, utan glömts under det hårda arbetet för existensen. Det är

modern, som tager till ordet. Med en moders glädje, blandad med en moders harm, tilltalar hon gossen i dessa förebrående ord: "Min son, varför gjorde du oss detta? Se, din fader och jag hava sökt efter dig med stor oro". Därpå svarar gossen, helt säkert icke mindre överraskad än föräldrarna, och hans ord äro de första evangelisterna uppbevarat: "Varför behövden I söka efter mig? Vissten I då icke, att jag borde vara där min fader bor?"

Någon förklaring, varför han stannat kvar i Jerusalem, giva ju icke orden på annat sätt än att de uttrycka hans förvåning att föräldrarna icke sökt honom i helgedomen först av allt eller kanske snarare hans förvåning däröver att de sökte honom alls. Var det då icke en överenskommen sak, att han skulle stanna? I frågan: "Vissten I icke?" dallrar en sträng av djupaste missträkning, säkert den första i gossens liv, liksom säkert även moderns förebråelse var hennes första. Det är lättast att förstå det, om missträkningen vållats av upptäckten att föräldrarna aldrig tänkt att låta honom stanna. De hade således aldrig läst i djupet av hans brinnande, hans längtande ande. När han följde sin heligaste törst, blev han för dem den förlorade sonen, som de sökte över allt utom i hans Faders hus. Vemodigare än den förundran, med vilken de sågo honom i hans nya omgivning, är det att de icke heller efter dessa ord "förstodo det, som han talade till dem". Försinkade som de voro, var det dem dubbelt angeläget att så skyndsamt som möjligt återvända till Nasaret och vardagsarbetet, som väntade dem där. Gossen förstod, att det icke skulle löna att vidare yppa för dem sin längtan. De voro icke i den sinnesstämning att de kunde lyssna. Och "så följde han med dem och kom ned till Nasaret, och han var dem underdånig. Och hans moder gömde allt detta i sitt hjärta". Hon lade detta minne till de tidigare, redan skrinlagda i hennes själ, i ett skrin, som tyvärr blev allt säkrare låst. När herdarna julnatten bringat henne de underbara nyheterna om ängelns hälsning och änglarnas sång, då "gömde hon och begrundade det i sitt hjärta". Denna gång bara "gömde" hon det. Hon hade icke mycken tid till begrundan, stackars Maria.

23. EN DÖRR ÖPPEN. Således hade emellertid den unge Messias för första gången mött fariseerna och deras skriftlärare, men den skugga, som därvid föll på hans stig, föll icke omedelbart från dem. De hade hälsat honom med oförställd beundran. Det var icke en av dem, som icke gärna skulle velat taga den unge Jesus från Nasaret i sin undervisning i förhoppningen att uppfostra en rabbin, som skulle komma att överglänsa själva Hillel. Samtidigt, såsom vi hava skäl att tro, tog den jämnårige Saul av Tarsus sin plats vid Gamaliels fötter och började sin lysande bana. Under tiden var Jesus i Nasaret, bunden vid faderns hyvelbänk såsom hans medhjälpare och efteråt vid hans fränfälle såsom familjens försörjare, ett arbete, som skaffade valkar åt hans händer och synbarligen för alltid gömde honom undan i en hantverkares ringa omständigheter. Men ingen skall tro, att detta var ett glädjelöst liv eller att han gjorde det olustigt och knotande. Det var tvärtom ett arbete, som tillförde honom fysisk och andlig kraft, så att det heter (Luk. 2:52) att han "växte till i ålder (egentligen i kroppsstorlek) och vishet och nåd inför Gud och människor". Han växte icke längre upp. Han var för längesedan fullvuxen, men han växte ut. Han utvecklades till en stark man, härdad och uthållig. Han trivdes synbarligen i sitt arbete och älskade det. Han försummade icke heller den intellektuella utvecklingen, utan växte också i vishet. Han brukade alla sina lediga stunder att öka sina kunskaper genom läsning i synnerhet i böckernas bok, som han säkert under de följande aderton åren grundligt genomläste mer än en gång, och för övrigt genom samtal med alla, som kunde hava något att lära honom. Och under tiden åtnjöt han i fullaste mått frid med Gud och omgivningens välvilja. Hade hans kallelse här i världen inskränkt sig därtill att vara lycklig och sorgfri, så kunde han aldrig hava önskat sig en bättre lott.

Dessa aderton år i Nasaret blevo hans universitetskurs, den bästa han kunde hava fått. Hans moder handlade icke i djup insikt och i en på denna insikt grundad sympati, då hon tog sin gosse med sig hem till Nasaret, men det var en högre hand som styrde allt till det bästa. Och det var denna ledning gossen följde, då han, undergiven sina föräldrar,

levde en arbetares ringa och mödosamma liv i Nasaret. Denna lydnadens dörr stod honom alltid vid öppen, och det hör till det underbaraste i hans liv att han aldrig försummade att gå genom denna öppna dörr.

HAN LÄRDE

Han lärde att ord för ord vid moderns knän
den helga skriftens mening stava.
Han var ej nöjd att orden hava,
han frågar efter meningen
och ordens värde.

Han lärde i livets skola efteråt
med samma öppna, rena sinne
och gömde allt i helgat minne.
Guds ljus uppå sin levnadsstråt
han fromt begärde.

Han lärde bättre dag för dag
att aldrig från sin vilja skilja
Guds goda, nådefulla vilja.
Att leva blott till Guds behag
var lust han närde.

Han lärde i livets vår, i livets höst,
vid hemmets hård, bland stridens pilar.
Från livets alla rön han ilar
till denna livets enda tröst
och sanna värde.

Han lärde att skicklig bli av det han led,
att akta, tjäna, hjälpa andra.
För det korsvägen vill han vandra,
för det allt kval, varav han kved,
han glatt uthärde.

KAPITEL V.

Messias upptäckes

24. EN ROPANDES RÖST. Ungefär aderton år efter den tolvårige gossens besök i Jerusalem vid påsken och hans denna gång så helt och hållet angenäma möte med skriftlärda ljud ökenprofetens stämma, varnande och lockande i den judiska öknen. Det var sannolikt våren år 26 efter vår tidsräkning. Johannes (Mk. 1:1-8) "predikade bättringens (egentligen sinnesändringens) dop till syndernas förlåtelse". Om det väldiga tilloppet av människor och om hans framgång få vi en föreställning, då vi läsa — det är Petrus, som givit uppgiften: "Hela judiska landet och alla Jerusalems invånare gingo ut till honom och läto döpa sig av honom i Jordan och bekände därvid sina synder". Hans personlighet och hans levnadssätt bidro mycket till denna framgång. Han uppträdde såsom en öknens son, utan en tanke på moderna för dagen och utan en tanke på att efterapa de gamla profeterna. Hans enda klädesplagg om dagen och sängkläder om natten utgjordes av en grov mantel, vävd av kamelhår, sammanbunden omkring livet medels en lädergördel. Hans fötter och huvud voro bara. Han levde också på öknens vis och "åt gräshoppor och vildhonung". Vatten var hans enda dryck. Det, som gjorde det mäktigaste intrycket var dock att han förkunnade Messias ankomst såsom omedelbart förestående i ord sådana som dessa: "Efter mig kommer den, som är starkare än jag. Jag är icke ens värdig att böja mig ned för att upplösa hans skorrem", det vill säga förrätta åt honom den simplaste av alla slavsysslor.

Det är till detta originella lov av ökenprofeten över den ännu ej sedda men omedelbart kommande Messias, som

evangelisten Johannes i inledningen till sitt evangelium (Joh. 1:1-8) skriver sin underbara kommentar om Ordet, som var hos Gud i begynnelsen och var Gud, ja, var hela skapelsens mening och existensvillkor samt såsom livets evigt sprudlande källa människornas ljus, ett ljus, som lyser i världen, sedan det slocknat i människan, lyser obesegrat av mörkret och äntligen i tidens fullbordan vart kött för att uppenbara Gud i människans frälsning. Kommentaren kommer denna gång före texten, emedan evangelisten i den har funnit och uttalat motivet varför han skriver sitt evangelium.

Redan i Jesajas bildspråk (40:1-7) är förelöparens verksamhet beskriven. Han är "en röst av någon, som ropar i öknen". Han kommer såsom "budbäraren framför Herren själv för att bereda vägen och jämna stigarna för honom". Själv jämför han med sin slavsyssla konungens egen gärning (Mk. 1:8) i orden: "Jag döper eder med vatten, men han skall döpa eder med helig ande". Johannes vattendop, det synliga uttrycket för sinnesändring och syndabekännelse, var den outhärliga betingelsen för syndaförlåtelse, men det är icke förlåtelsen själv. Endast Messias kan benåda. Och det är ännu mindre andedopets livgivande, förnyande makt. Bland skarorna, som kommo, tillägger Matteus (3: 7-10), voro "många fariseer och sadduceer, som kommo för att låta döpa sig". De ville, såsom Jesus i den johanneska berättelsen (5:35) senare påminner dem, "en tid fröjda sig i den brinnande och skinande lampans ljus". Men mot dem slungar ökenprofeten de rysligaste anklagelser, i ord sådana som dessa: "I huggormars avföda, vem har ingivit eder att söka komma undan den tillstundande vredesdomen? Bären då ock sådan frukt, som tillkommer bättringen. Och menen icke, att I kunnen säga vid eder själva: Vi hava ju Abraham till fader, ty jag säger eder, att Gud av dessa stenar kan uppväcka barn åt Abraham. Och redan är yxan satt till roten på träden. Så blir då vart träd, som icke bär god frukt, avhugget och kastat i elden". Han hade just talat om Messias makt att benåda, men dessa besökare påminner han därom att Messias, den väldige, vars uslaste slav han icke är värd att räknas, också har domsmakten: "Han skall döpa eder i helig ande och i eld". Han kommer icke bara med ett ande-

dop, utan med ett eldsdop. Och han beskriver denna tvåfaldiga messianska makt i en annan, mycket lättfattlig bild: "Han har kastskoveln i handen, och han skall noga rensa sin loge och samla sitt vete i ladan, men agnarna skall han bränna upp i en eld, som icke utsläcket", det vill säga som ingen makt kan förhindra.

Lukas (3:1-18) har det gemensamt med Johannes, från vilken han sannolikt fått sina uppgifter, att han icke inskränker döparens verksamhet till Judeens öken utan utsträcker den till "hela trakten kring Jordan". I likhet med Matteus meddelar han döparens domsord över fariseerna och saduceerna, ehuru han något oklart kallar dem "folket" (3:7), men tillägger ett mycket vänligt samtal mellan profeten och andra, som också kallas "folket" (3:10). Dessa senare äro tydligen fränsningssökande, såsom man kan förstå av deras fråga: "Vad skola vi då göra?" och profetens svar på denna fråga. Han förkunnar för dem alldeles i samma anda som Messias själv och hans apostlar det stora kärleksbudet i den enkla uppmaningen: "Den, som har två livklädnader, han dele med sig åt den, som icke har någon, och den, som har matförråd, han göre sammalunda". Bland dessa rättfärdighetshungrande funnos betecknande nog också publikaner. På samma fråga från dem svarar profeten med en direkt tillämpning på deras kall: "Kräven icke ut mer än vad som är föreskrivet". Det föll honom lika litet som efteråt Messias in att fördöma deras kall. Även i publikanens kallelse är det möjligt att tillfredsställa det nya livets krav och det sker genom att utöva en opartisk rättvisa. Ja, också krigsmän, möjligen icke romerska soldater, utan kanske snarare medlemmar av tempelvakten och andra ännu tillättna rent inhemska militära organisationer i landet, såsom soldater i Herodes Antipas tjänst, voro bland dessa, som frågade: "Vad skola vi då göra?" Icke heller dem bjuder han att uppgiva sin kallelse, utan svarar: "Tilltvingen eder icke penningar genom hot eller på annat otillbörligt sätt, och låten eder nöja med eder sold". Sammanbindningsordet "utan" i vår kyrkobibel är uppenbarligen ett misstag. Det är två krav han ställer på dem. Det ena gäller deras förhållande till publiken i missbrukandet av

makten helt och hållet på eget bevåg, då ett tillfälle gäves. Det andra gäller deras förhållande till överheten. Men sinnelaget är i båda fallen det samma. Han varnar för vinstbegäret. På detta vis, säger Johannes, borde de välkomna Messias. Det är ord, som var och en kunde komma ut med. Alla dessa enkla vardagsgärningar äro kärlekens språk och således hela lagens uppfyllelse. Ett folk, som lever på det viset, är ett rättfärdigt och lyckligt folk. Sant nog, detta är ännu icke bergspredikans djupa och höga toner. Vi få komma ihåg, att det är förkunnelsen av en, som Jesus en gång (Mt. 11:11) fick anledning kalla så stor som någon, född av kvinna, dock med tillägget: "Den, som är minst i himmelriket, är likväl större än han".

25. DOPETS KALLELSE. Redan i dessa förelöparens domsord över sadduceerna och fariseerna mötas deras vägar och Messias vägar på ett sätt som icke bådade gott för någondera parten. Men så träder han själv vid denna tid fram på skådebanan. Han kom, jämte skaror av andra "från Galileen till Johannes, vid Jordan, för att låta döpa sig av honom", skriver Matteus (3:13-17). Markus (1:9-11) säger, att han kom "från Nasaret", direkt från hyvelbänken. Ingen av synoptikerna — och de ensamma berätta om dopet — har nämnt var Johannes befann sig vid denna tid, men Johannes (1:19-28), som icke berättat själva tilldragelsen, har åtminstone starkt antytt, att det måste hava skett, då Johannes i sin verksamhet kom till "Betania på andra sidan Jordan", en plats belägen strax söderut från Gennesaret rakt i öster från Galileen. Det blev nu galileernas tur att strömma ut till ökenprofeten (jämför Mk. 1:5). Till Galileen kom döparen själv aldrig, icke heller var han där så högt aktad av allmänheten (Se Mt. 11:18). Det ligger i sakens natur, att Jesus kom med övriga galileer, som gingo ut till profeten. Detta blir så gott som säkert, då vi i döparens lärjungakrets träffa nära släktingar till Jesus och folk från hans hemtrakter.

Johannes döparen, som själv var en släktinge till Jesus, kände genast igen honom, då han kom, och som han visste, han som andra, vilken from man han var, vägrade han att

döpa honom, sägande: "Jag behövde döpas av dig, och du kommer till mig". Såsom Messias kände Johannes icke Jesus då, men han anförtror senare sin omgivning att han då han fått förvissningen att Messias skulle komma och kallelsen att förkunna hans ankomst, också fått det löftet att han genom en särskild andeuppenbarelse skulle igenkänna honom. Däri ingick uppenbarligen icke tanken, att Messias skulle komma för att begära dopet av honom. Att han vägrade Jesus dopet, var alltså icke emedan han hade någon aning på förhand att Jesus var Messias, utan helt och hållet emedan han höll honom för att vara en rättfärdigare man än han själv var. När Jesus tvingade honom att döpa med orden: "Det höves oss att uppfylla all rättfärdighet", så betyda säkert de orden i hans mun, att han kom redan på förhand viss om sin kallelse och viss därom att det var Faderns mening att han skulle invigas till sitt kall genom att döpas av Johannes. Andeutgjutelsen, som följde och som för Johannes döparen blev en uppenbarelse, att Jesus var den utlovade Messias, var alltså för Jesus själva kallelsen. Vad som hände, då han efter dopet steg upp ur vattnet, beskrives av Markus (1:10) så att "han (Jesus) såg himmelen dela sig och Anden som en duva sänka sig ned över honom" och att en röst från skyn tilltalade honom i dessa ord: "Du är min älskade son, i dig har jag funnit behag". Lukas följer i sin berättelse samma tankegång med det tillägget, att detta skedde "medan han bad". Andeutgjutelsen och orden voro således i första hand menade för honom. Utan tvivel utgjorde det hela en övermåttan upplyftande erfarenhet. Det var Fadern själv som invigde och krönte Messias. Men att också Johannes fick del av uppenbarelsen och hälsningen, påminner Matteus (3:16, 17), då han berättar att "himmelen öppnades och han (Johannes) såg Guds ande sänka sig ned såsom en duva och komma över honom (Jesus)" och så anför orden från himmelen så: "Denne är min älskade son, i vilken jag har funnit behag".

26. FRESTELSENS INVIGNING. Huru många som kunna sägas hava bevittnat andeutgjutelsen vid dopet utom Jesus själv och Johannes, det kunna vi icke säga. Det var

synbarligen icke Guds mening att andeutgjutelsen vid dopet skulle vara en stormklocka, som samlade skarorna kring Messias. Till det, som omedelbart följer såsom fullbordandet av Messias invigning är han ensam vittne. Vi läsa hos Markus (1:12, 13) att "Anden strax förde — eller drev — honom ut i öknen". Det måste hava varit till de vilda trakterna, som Markus kallar Gerasa, där Jesus senare (Mk. 5: 1-10) mötte och botade en man besatt av en legion onda andar. Där "var han i fyrtio dagar och frestades av Satan och levde bland vilddjuren och änglarna betjänade honom". Den kamp på liv och död, som där utkämpades och som slutade därmed att Jesus, som högtidligen invigts av Fadern själv till messiasskapets högsta fröjder och värdighet, nu ödmjukt en gång för alla invigde sig till messiasskapets sorger och kval i "lydnaden intill döden, ja, intill korsets död". Jag tillåter mig att återgiva berättelsen därom, enligt Matteus (4:1-11), i följande poem, som jag en gång skrev under intrycket av berättelsen:

JESUS FRESTAS

I.

Är du Guds son, du hungrande man
på öknens villande stig,
är du Guds son, låt se vad du kan,
av stenen red bröd åt dig.

Moses var blott Guds tjänare, han,
men då han bjöd med sin stav,
rägnade manna, han bjöd igen,
och klippan ett källsprång gav.

Är du Guds son, befall blott. Ett ord
är nog åt din hungersnöd
duka i vilda öknen ett bord,
som dignar av överflöd.

Bjud blott, naturen sin skapares bud
med glädje lyder som förr.
Allting blev till på ett ord av Gud.
Se, öppen står skapelsens dörr.

Bjud blott och känn din himmelska börd,
din himmelska allmakt lär.
Därför du blev i öknen förd
att hungra och törsta här.

Är du Guds son, befall. Du skall se
i öknens fasor och kval
skymt av din Faders anlete
och änglarnas saliga tal.

Är du Guds son, du hungrande man
på öknens villande stig,
är du Guds son, låt se vad du kan.
Låt öknen blomstra för dig.

Frestar'n så. Men Jesus ödmjukt svarar,
och hans svar är trosfriskt, undergivet.
I Guds hägn han intet ont befarar,
ock i hungersdöden Gud bevarar.
Men sitt svar han börjar: "Det är skrivet."

"Det är skrivet: Ej av bröd allena,
men av allt, som är av Guds mun givet,
Herrens sanningsord, det höga, rena,
Herrens vilja känd, den goda, rena,
tändes, uppehålles, stärkes livet".

II.

Är du Guds son, du höge, som ber
så varmt för människors väl,
störta dig själv från tinnarna ner
och våga för dem din själ.

Våga ett hopp för den kära hop,
som gärna frälsa du vill,
minns din kallelse, minns ditt dop,
var djärv och allt hör dig till.

Är du så höjd över hungerns kval,
du folkvän från Paradis,
våga ett hopp ned i Kidrons dal
och vinn folkskarornas pris.

Ingen skall tveka att hylla dig så,
i jubel du bäras skall.
Är du Guds son, vad frukte du då?
Dig änglarna skydda från fall.

Är du Guds son, och jag vet du är,
jag hört det från Brustna skyn,
här att tveka, att dröja här,
vad tvivel på Guds försyn!

Är det ej skrivet, att just om dig
befallning änglarna fått?
Bäras på händren på stenfri stig —
se där är din trygga lott.

Frestarn så. Men Jesus tystnan bryter
och hans svar är tjänarens, som lyder.
Ej med under, änglavård han skryter,
ej med härskarns tordönsstämma ryter,
men från skriften Faderns vilja tyder.

Och hans svar är denna sanning klara:
"Gud, din Herre, skall du icke fresta.
Akta dig för övermodets fara.
Där har Gud ej lovat att bevara.
Och till målet är Guds väg den bästa."

III.

Är du Guds son? Ha, jag känner dig.
Du stolt mina råd försmär.
Är du Guds son? Så känn ock mig,
jag är den över världen rår.

Se dig omkring ifrån denna höjd.
Mitt rike är allt du ser.
All denna glans och prakt och fröjd
åt dig, åt dig jag ger.

Hylla mig blott för en enda sekund,
fall ned som vasall för min fot,
svär mig din tro i denna minut,
och tag min gåva emot.

Helige, du, du krönas skall
en gång som all världens monark.
Väl jag det vet och bidar mitt fall.
Men nu ej, ännu är jag stark.

Kampen som stundar blir het och svår,
Getsemane väntar dig.
Golgata, ser du dess blodiga spår
på enväldskampens stig?

Vännerna dina? Var äro de?
Hur smakar förrädarens kyss?
Lyss, lyss på hopens förbannelse,
på vännens förnekelse lyss.

Tungt blir korset jag bjuder på
och vass törnkronan du bär,
dock, det är din sak, om du skall försmå
den tron jag dig bjuder här.

Välj då, Guds son, välj, om krig, om fred
det blive emellan oss.
Fred? För min fot fall hastigt ned,
tillbed under stjärnornas bloss.

Välj då, välj fort, medan ännu står
i natten min skugga på vakt,
välj, innan morgonens sol uppgår
och jag flyr för dess ljusa prakt.

Satan så. Men väckt som ur en dvala
av den fräckes anspråk Jesus ljungar
blixtar, eld är kind i natten svala
och en storm hans svar på orden hala,
då mot fienden han domen slungar:

"Gå bakom mig, Satan, det är skrivet:
Herren Gud skall du tillbe allena,
hans är härskarnamnet, ensamt givet,
och för mig långt kärare än livet
är att honom dyrka, honom tjäna".

Sade. Frestaren i natt försvinner
med ett bittert hänskratt, hemsk utmaning.
Men i öster gryningen upprinner.
Snart på fästet solen härligt brinner
och om glädje fyller själ'n med aning.

Och i ljuset änglarna framträda.
Osedd hand strör blommor i hans sköte,
kransar bindas att hans hjässa kläda,
måltid dukas att hans hunger gläda.
Och så stärkt han går sitt verk till möte.

27. MESSIAS OCH HANS TROTJÄNARE. Vad evangelisten Johannes berättar (1:21-34) om Johannes döparens stora vittnesbörd för Messias, som han bebådat och upptäckt, anknyter sig omedelbart till dennes återkomst till trotjänaren efter fullbordad seger över frestelserna. Det är naturligt, att båda skulle hava mycket att samtala och samråda om i samband med Messias framträdande inför folket. Så synes det oss i alla fall, ehuru märkligt att säga det ingensstädes finnes ett meddelande om något sådant samtal. De voro båda i hög grad fåordiga män, då det gällde vad vi kunde kalla förtroendefulla samtal. Johannes döparen hade säkert en alltför djup respekt för Messias för att utfråga honom hans planer. Och vi få nog antaga, att Messias icke heller ansåg sig böra giva sin trotjänare förhållningsregler, huru han nu borde ställa sin verksamhet, sedan han upptäckt och för folket utpekadt Messias. Man skulle kanske tycka, att det legat närmast till hands för förelöparen att därmed avsluta sin verksamhet och såsom lärjunge sluta sig till den herre han bekant i så glödande ord. Detta gjorde han dock icke, och det finnes ingen anledning att tro, att Messias uppmanat honom därtill. Johannes visste själv, när hans verk var avslutat utan att därom rådfråga Messias. Och Messias begärde inga råd av sin trotjänare, då det gällde vad man kunde kalla hans regeringshandlingar. I denna isolering, så utmärkande för stora, självständiga naturer, ligger utan tveivel alltid en möjlighet till missförstånd, om man icke räknar med trotjänarens obegränsade lojalitet, såsom vi här göra. En skillnad fanns verkligen i idéer och i temperament,

som Jesus vid ett tillfälle (Mt. 11: 18, 19) påpekar, i samband därmed att han också varnar sin trotjänare för att taga anstöt (Mt. 11:6). Men det fick ingen betydelse för någon-deras pliktuppfyllelse. Om således man icke kan antaga att Messias kom tillbaka till Johannes döparen för att med honom diskutera deras gemensamma program, så är det dock, såsom redan är sagt, naturligt att de å ömse sidor hade ett djupt behov och en innerlig längtan att sammanträffa. De tala om varandra i ett språk, som uppenbarar en glöd av beundran och hängivenhet sådan man sällan eller aldrig bevittnat mellan en herre och en tjänare. De voro i allra innerligaste och rikaste mening vänner.

28. "SE, GUDS LAMM". Vid denna tid hade ökenprofetens verksamhet ämbetsmässigt uppmärksamrats av Sanhedrin, som "sönt till honom präster och leviter från Jerusalem för att fråga honom, vem han var". Därom gav också Johannes besked. "Han svarade öppet och förnekade icke. Han sade öppet: Icke är jag Messias". Och då de frågade honom, om han kanske var "Elias", som skriftlärarna med anledning av Mal. 4:5 väntade före Messias själv (jämför Mt. 17:10-13), eller kanske "Profeten", den nye Moses, som somliga genom en feltolkning av löftet i 5 Mos. 18:15 väntade samtidigt med Messias, svarade han lika uppriktigt och bestämt nej också därpå. Han var varken Elias eller en ny Moses i den bokstavliga mening de inlade däri. Och då de yrkade på att han då äntligen skulle säga vem han var, så att de kunde giva dem svar, som sönt dem, svarade han genom att på sig tillämpa Jesajas redan anförda ord, kallande sig "rösten av en, som ropar". Evangelisten upplyser om att i delegationen, som bestod huvudsakligen av präster och leviter, även funnos åtskilliga fariseer och att dessa icke nöjde sig med detta negativa resultat av rådets undersökning utan stannade kvar, då de andra lämnade, och fortsatte undersökningen på egen hand. De frågade, varför han då döper, när han varken är Messias eller Elias eller Profeten. Och Johannes, som genast blir mer meddelsam då han har endast med fariseerna att göra, svarar beredvilligt med en förkunnelse, som måste hava slagit dem med häpnad. Hans

ord voro: "Jag döper i vatten, men mitt ibland eder står den, som I icke känna, han, som kommer efter mig, vilkens skorem jag icke är värdig att upplösa". Han förkunnar för dem den stora nyheten, som han hittills hemlighållit. Messias var ju icke förr upptäckt än han plötsligt försvann. Möjligen bidade han hans återkomst, innan han utbasunade nyheten. Möjligen hade han också sina särskilda skäl att helst bringa nyheten först såsom ett förtroende till fariseerna. De voro ju kända för sin tro på de messianska löften, och det var förstås ett intresse som han och de hade gemensamt, huru mycket de eljes skilde sig från varandra. Kan någon tro, att fariseerna, sedan de hört så mycket, lämnade Johannes? Är det icke långt troligare, att de stannade kvar också följande dag och då blevo vittnen till det personliga sammanträffandet mellan Messias och hans trotjänare och själva sågo Messias, såsom han dagen förut sett dem. Det är vid detta tillfälle som Johannes anförtror sin omgivning, fariseerna bland andra, huru han lärde känna Messias och så avlägger inför alla ett vittnesbörd om honom, "Guds son", och därvid beskriver honom såsom "Guds lamm, som borttager världens synd".

I båda dessa uttryck nämner han Messias på ett för fariseerna fullt begripligt, om än icke helt angenämt språk. När han talar om honom såsom "Guds lamm, som borttager världens synd", tänker han, med en sidovy på morgonoffret och aftonoffret i templet, på den underbara profetian i Jesaja 53, som skriftläraryrarna själva tillämpade på det judiska folkets messianska kallelse såsom en lidandets väg, möjligen symboliserad i den fångne Jojakin, vars lidandesbild djupt intryckts i samtidens medvetande. Det är offertanken, som fariseerna nog kunnat misstycka på, ehuru de helt visst förstodo den. Den innebar förkunnelsen, som de gärna anslöto sig till, om Messias ankomst såsom den enda och sista räddningen icke bara för judafolket, utan för hela mänskligheten undan Guds vredes domar. Att morgonoffret och aftonoffret hade denna outhärliga betydelse, det tvivlade de icke på. Om de upphörde en enda dag, sades det, skulle allt falla från sina grunder. Det nya, överraskande och motbjudande i Johannes vittnesbörd är att det gör Messias själv till offer-

lammets. Och det måste hava varit hans mening, eftersom denne, som han just talat om såsom "Guds lamm", omedelbart kallas "Guds son", vilket både i skriftens och rabbinismens talesätt är den officiella titeln på Messias i ordets mening av "kronprinsen-regenten", betecknande såväl hans konungamakt som den grund, på vilken han gör anspråk därpå.

Det är således mycket sannolikt, att där i Betania på östra sidan Jordan Jesus och fariseerna sammanträffade. Deras vägar möttes. De sågo varandra. Och vi kunna vara förvissade om att dessa fariseer, bland vilka möjligen Nikodemus var en, mycket noga betraktade en man, som den beryktade ökenprofeten utpekat som Messias. Vi kunna också vara förvissade om att de bringade med sig till sina kamrater i Jerusalem nyheter, som mottogos med återhållen andedräkt.

KAPITEL VI.

Messias uppenbarar sin härlighet

29. SÅSOM GLÄDJEBRINGARE VID ETT BRÖLLOP. Det dröjde icke, innan de fingo höra underbara ting om den Messias de sett. I sällskap med sex lärjungar, som han funnit i döparens krets (Joh. 1:35-51), två av dem omedelbart en gåva från Johannes och säkert alla påverkade av hans vittnesbörd, hade Jesus återvänt till Galileen efter dessa underbara veckor och blev på färden till Nasaret (Joh. 2: 1-11) kvarhållen i den lilla staden Kana genom en inbjudan till ett bröllop. Förmodligen var bruden eller brudgummen en släktinge till Jesus, eftersom också Jesu moder var där och som det vill synas hade något överinseende över festen. Där förhärligades han inför sina lärjungar genom en trossgärning, som blev det första i den långa raden av under och tecken, som han gjorde. Det berättas såsom ett exempel på det judiska folkets starka livsglädje, att seden bland dem bjöd att ett begravningsståg, som mötte ett bröllopståg, måste vänta, tills bröllopståget passerat. Det brådskar med livets ärende, ej med dödens. Det är också fullkomligt i stämning med alla Jesu under att hans första är en kärleksgärning vid ett bröllop. Kanske såsom en omedelbar följd av den oväntade tillökningen i gästernas antal genom ankomsten av Jesus och hans vänner tog det slut på förrådet av vin, och Jesu moder kom till sonen med detta bekymmer. Hon hade så mycket större anspråk på hjälp som hon måste hava hört, att han av ökenprofeten offentligt utpekats som Messias. Ett sådant rykte sprides som en löpeld. Det är sant, för ögonblicket var hans messianska makt inskränkt därtill att han följdes av ett litet sällskap av beundrande anhängare som en livvakt. De voro dock alla ringa män av folket. Och

han hade icke på något vis själv utropat sig som tronpretendent. Men för en man i hans ställning var det tydligen en hederssak att komma dessa fattiga släktingar till undsättning i deras förlägenhet. Jesus tyckte synbarligen icke om moderns vädjan till hans nya maktställning och han gav henne ett svar, vari han aktningsfullt men bestämt undanbedjer sig för framtiden hennes inblandning i hans affärer som Messias. Hon var dock så van att lita på hans hjälp, att hon utan att låtsa om denna tillrättavisning gav tjänarna orders att göra vad helst han tillsade dem, viss om att han nog skulle hitta på någon utväg. Det kunde ju icke ha varit så svårt för honom att genom sina nya vänner skaffa det erforderliga förrådet av vin, om Jesus velat bruka sitt inflytande på sina vänner. Men detta var långt ifrån hans plan. Från denna stund — och det var en av de läxor han lärt i frestelsen i öknen — hade han bara en källa att ösa ifrån, och det var bönen och bönhörelsens aldrig sinande och fullkomligt obegränsade resurser. När "hans stund var inne", det vill säga när han kommit till förvisssning om Faderns vilja, befallde han tjänarna att fylla samtliga vattenkrusen i huset med vatten och sedan ösa ur dessa kärl i mindre, som så bringades till köksmästaren. Döm om hans och de övrigas förvåning, då de funno att kärlen stodo fulla med vin av så överlägsen godhet att köksmästaren komplimenterar brudgummen däröver. Det är klart att ett sådant rykte spreds vida omkring och kom i sin tid även till Jerusalem.

30. SÅSOM TEMPLETS HERRE. Förmodligen följde Jesus i sällskap med sina lärjungar modern till Nasaret. Och omedelbart därefter (Joh. 2:12) gjorde de tillsammans ett besök i Kapernaum, där de denna gång "stannade (endast) några få dagar". Betydelsen av detta besök se vi däri, att de sedermera flyttade till Kapernaum, som genom sitt läge var mycket lämpligare än Nasaret såsom huvudkvarteret för verksamheten i Galileen. Därom voro modern och bröderna fullkomligt ense med Jesus. Vilken verkan det hade på grannarna i Nasaret, skola vi se sedan. Att de dröjde endast några dagar i Kapernaum denna gång, berodde därpå att det närmade sig påsken och att det var av största betydelse, att

Messias med ens besökte denna stora högtid för att giva sig till känna. Även däri voro hans bröder och moder fullkomligt ense med honom (jämför Joh. 7:3-5). Ännu hade deras vägar icke skilts.

Det var således tidigt i april (år 27) som han anlände till staden och omedelbart utfärdade en messiasförklaring, som var långt lättfattligare och påtagligare än den, som Johannes uttalat för hans räkning i Betania på andra sidan Jordan. Messiasförklaringen var rensningen av helgedomen (Joh. 2:13 f.). Denna handling var, såsom vi förstå, närmast riktad mot sadduceerna och i synnerhet mot deras gamle, vördade ledare Hannas. Och den var omedelbart föranledd av en nyhet, som Hannas infört i de vidlyftiga helgedomsaffärerna såsom en välbehöflig reform av det äldre utplundringssystemet. I stället för att såsom förr tillåta enskilda att ockra på allmänheten, då det gällde försäljningen av offerdjur och då det gällde växeln av utländskt mynt till helgedomsmynt för offer och skatter, hade Hannas dragit hela den väldiga affären under sitt kontroll inom helgedomens hank och stör. Reformen bestod däri att därmed alla priser gjordes fasta och lika för alla och tillkännagavos på offentliga anslagstavlor enligt dagens taxa.

Huruvida saken var så ny, att Jesus nu såg den för första gången och blev överraskad att finna all denna handel, som förut hållits utanför de heliga murarna, nu indragen i själva förgårdarna till templet, betyder icke något väsentligt för en rätt uppfattning av hans vrede och hans handling. Icke heller betyder allt detta, att Jesus icke skulle hava erkänt reformens yttre värde. Såsom Messias var han tempelvärdaren. Och här gällde ingenting annat. Han uppträder icke med argument. Det behövdes icke. Saken var fullkomligt klar och enkel för alla. Han befallde. Gisslet, som omtalas endast vid denna första rensning, var förstas avsett icke för människorna, utan för boskapen. Han hade inga tjänare, utan måste verkställa utdrivandet själv. Vid andra rensningen, tre år senare, behövdes gisslet icke av skäl som vi då skola nämna. Den korta och klara anklagelsen ligger i själva handlingen, som tillräckligt förklaras i de ord, som han ställer till penningeväxlarna och till duvomånglarna,

eftersom i sakens natur de måste själva bringa sina handelsvaror ur helgedomen: "Tagen bort detta härifrån. Gören icke min Faders hus till ett marknadshus". Tonvikten ligger på "härifrån" och "min Faders hus". Saken må i och för sig vara god och outhärlig, men den hörde icke dit. Den var ett exempel på sadduceernas romaranda såsom vårdare av tempelintressena, så mycket farligare som den hade så mycket att åberopa till sin förmån rent praktiskt.

Kanske vi undra på att duvomånglarna och penningväxlarna och deras medintresserade i denna handel utan det minsta försök till motstånd foga sig efter Messias befallning och flytta sin affär till någon plats utanför helgedomen? Det har emellertid en mycket naturlig och enkel förklaring dels i sakens nyhet och deras onda samveten å ena sidan och å andra sidan i ryktet, som föregått Jesus om undren han utfört, tillsamman med det redan allmänna talet i bygderna om honom såsom Messias. Johannes döparens vittnesbörd kan icke hava förklingat i luften. Det förklarar också, varför icke ens rådsherrarna kommo sig för med att ingripa, ehuru handlingen var ett slag i ansiktet på den mäktige och stolte Hannas och en utmaning till sadduceernas mäktiga parti.

Det dröjde emellertid icke, förr än rådsherrarna hämtat sig så pass från sin överraskning att de åtminstone våga begära en förklaring. "Då svarade judarna och sade till honom: 'Vad för tecken låter du oss se, eftersom du gör på detta vis?'" De fordra, att han visar dem klara papper på att han är Messias eller i alla fall en Guds profet. Det var länge sedan någon sådan uppträtt ibland dem, men typen hade icke förgätits. Och den skrämde. "Fram med beviset". Och Jesus gav det i dessa ord: "Bryten ned detta tempel, så skall jag inom tre dagar låta det uppstå igen". Redan vid denna första sammanstötning med judarna stod det klart för honom att det icke kunde sluta på mer än ett vis. Han stod redan under korsets skugga. Fienderna blevo synbarligen lamslagna och mållösa inför en sådan maktförklaring, som de togo bokstavligt. Det var först efteråt i samband med försöken att finna bevis mot honom som kunde understödja hans dödsdom som de vanställde hans ord, såsom om han hotat att själv nedbryta templet. För lärjungarna voro

orden, då de talades, lika hemlighetsfulla som för fienderna. Att Jesus syftar på sin död och sin uppståndelse, förstodo de först då de bevittnat dessa händelser. Tolkade i händelsernas ljus betyda de sålunda: "I viljen se ett tecken på min makt. Vetten då att detta tecken är min död och min uppståndelse. Jag kan göra allt som min Fader vill på det enda villkoret av självupppoffring?"

KAPITEL VII.

Messias uppenbarar sitt regeringsprogram

31. ETT BESÖK OM NATTEN. Jesus hade sålunda i sin tempelrensning och i sitt svar till judarna högtidligt förklarat sig vara Messias och samtidigt i sitt eget medvetande mottagit sin dödsdom vad sadduceerna angick. Med fariseerna förhöll det sig annorlunda. Det var ingen hemlighet för någon, att de med det största intresse följt Messias i hans gärningar och gillat hans rensning av helgedomen. Det visste hela staden, där "många kommo till tro på hans namn, när de sågo de tecken, som han gjorde" (Joh. 2:23-25). Fariseerna, erinra vi oss, behärskade folkopinionen i Jerusalem fullständigt. Men Jesus "betrodde sig icke åt dem". Han "kände alla" och visste, huru opålitlig denna popularitet var som byggdes på fariseernas välvilja. Emellertid var det dessa händelser, som utgjorde den omedelbara anledningen till ett besök som han litet därefter fick av Nikodemus (Joh. 3: 1, 2). De voro nog icke alldeles obekanta, eftersom det knappt kan tänkas annat än att en så framstående farise i rådet varit en av fariseerna, som utfrågade Johannes och överraskades med nyheten att Messias var kommen, ja, efter all sannolikhet sammanträffade med honom. Det var icke bara å sina egna vägnar, utan det var såsom partiets sändebud han nu uppsökte Jesus i hans kvarter. Det skulle vara intressant att veta var det var. I Jerusalem var det knappt, ehuru familjen Sebedeus, nära släktingar, hade en bostad där. Så vitt vi veta, stannade Jesus ingen natt i Jerusalem utom den sista. Helst tillbringade han sina sommarnätter under Guds fria himmel, där han kunde vaggas till ro vid vindens visor i löven och sända sina böner och sin tillbedjan till Gud stjärnevägen. Han vantrivdes i trängseln och kval-

met i de låga människoboningarna i staden. Vi veta att han hade släktingar på landsbygden icke så långt från Jerusalem (Luk. 2:44). Om Kleopas, som Lukas (24:18) nämner såsom hemmahörande i Emmaus, såsom många tro är samme person som Klopas, gift med Maria, Josefs syster och moder till den andre Jakob i apostlalistan, så är Emmaus ett exempel, ehuru förstås för långt avlägset från Jerusalem för att tjäna såsom kvarter under vistelsen där. Möjligen hade han redan upptäckt sina vänner i Betania och bodde hos dem. Han kan icke hava sammanträffat med dem första gången i samband med lövhyddohögtidens besök (Luk. 10: 38-42). Eller också hade han redan såsom nattkvarter utvalt åt sig det sedan så kära Getsemane, en trädgård tillhörande någon av hans vänner, belägen på västra sluttningen av Oljoberget. Hemmet i Betania, om det var dit Nikodemus styrde sina steg, kunde icke hava varit Nikodemus alldeles obekant, om det är sant, såsom somliga tro, att Lasarus själv var en rådsherre, att döma av familjens många bekanta bland judarna (Joh. 11: 31, 45).

Han kom om natten, icke av förskräckelse utan av försiktighet, eftersom hans ärende tills vidare måste hållas hemligt. Det kan icke vara något tvivel därom att hans ärende var att utforska Messias avsikter och erbjuda honom partiets understöd, om bekantskapen utfölle till ömsesidig belåtenhet. Då hälsningarna undanstökats och gästen försäkrats att han ingalunda kommit olägligt, den sena timmen till trots, öppnade Nikodemus samtalet med en komplimang. Han uttryckte sin och de övriga fariseernas gillande av stordådet att rensa helgedomen. Hans ord lydde: "Vi veta att det är från Gud du kommit som en lärare, ty ingen kan göra sådana tecken som du gör, om icke Gud är med honom". Det är värt att noga lägga på minnet dessa ord. Fariseerna äro på det klara med att Jesus är en lärare, sänd av Gud, en profet således minst sagt, och sågo beviset för sanningen av hans förkunnelse i de tecken han gjorde. Det kan tryggt sägas, att det aldrig blivit någon konflikt mellan Messias och dem, om de alltid vidblivit denna ståndpunkt. Men det gjorde de icke, såsom vi skola se. Frågan, som nu ligger i Nikodemi ögon och som han väl knappt hade mod att uttala,

är utan alla omsvep denna: "En profet är du, det veta vi, men säg mig öppet och förtroendefullt: Är du Messias? Johannes säger det, men vad säger du själv?"

32. ETT RIKE SOM ÄR NYTT LIV. På denna outtalade fråga svarade icke Jesus. Det är något avvisande i det sätt varpå han tillbakavisar villkorssatsen i komplimangen: "om icke Gud är med honom" med en annan villkorssats, som ingår i hans egen högtidliga riksförklaring: "Sannerligen, sannerligen säger jag dig: Om en människa icke bliver född på nytt, kan hon icke (ens) se Guds rike". Det är som om Mästaren velat säga: "Nikodemus, innan vi inlåta oss på denna fråga om Messias och vem han är, måste vi vara överens om vad det är för ett rike han kommer att upprätta och vad vårt intresse är i detta rike". Det samtal, som omedelbart utspann sig mellan dem, visade huru outhärligt det var. Det var mycken oklarhet i Nikodemus tankar om Guds rike och det värsta var att oklarheten hade i hans föreställning kristalliserats i en självskriven och påtaglig verklighet. Guds rike var för honom hans fosterland och hela dess historia. Den gamle rabbinen kunde väl hava sagt om Guds rike det, som Runeberg säger om sitt hemland Finland:

"Och här och här är detta land,
vårt öga ser det här.
Vi kunna sträcka ut vår hand
och visa glatt på sjö och strand
och säga: Se, det landet där,
Guds rike, det är här."

För Nikodemus var Guds rike detta, men också något mer. Det var icke bara en karta, icke bara en historia, utan en rikedom av vanor och tänkesätt, som gävo åt dessa yttre former deras inre, allmängiltiga innehåll. Guds rike var hans inre människas kläder, som slöto sig värmande och trygghande omkring hans tankeliv, och han skulle säkert hava känt sig mindre naken och utskämd, om någon avklätt honom hans yttre människas kläder än om någon frånrövat honom detta hans tankes, hans viljas, hans hoppas sanna och rätta fosterland, Guds rike.

Och nu kommer denne, som han kallat en lärare sänd av Gud, och förkunnar för honom att Guds rike är raka motsatsen till detta säkra och påtagliga, denna ålderdomens visshet, denna vanans fasta murar och gränser, nämligen snarare en ungdomsdröm, i alla fall en gåva, som man födes till, men också kan växa ifrån. Vad kan läraren mena med detta tal om att födas? Det är uppenbart, att ordens dubbla mening hjälper till att förbrylla honom. Uttrycket, som Jesus använder, kan verkligen betyda "födas igen" och "födas ovanefter". Det är de två bestämmelserna, som förbrylla honom. Att man måste födas till Guds rike, därpå tvivlar han icke. Det är tvärtom hela hans tanke-systems grundlag. Icke vem som helst utan endast den, som är lycklig nog att vara genom sin födelse, genom sin härkomst och sina anor därtill bestämd, kan göra anspråk på medborgarskap i Guds rike. Det är först och sist en börd-fråga, ett adelskap. Men vad menar läraren med det där oroande och obegripliga tillägget? Närmast till hands låg det ju att taga det i dess vanligaste mening, en återfödelse, en födelse om och om igen. Bokstavligt kunde det ju icke tagas. En människa kan ju icke, då hon är gammal, åter gå in i sin moders liv och födas. Att detta icke är lärarens mening, tar han för givet. Återstår då att såsom hinduerna och egyptierna förstå det såsom återfödelser i allt jämt nya tillvarelseformer, tills man nått, om icke fullkomligheten, dock sitt mål. Eller också kanske det kunde förstås i betydelsen av återfödelser, i vilka nya släkten allt mer och mer förädlades till sin typ? Kunde det vara lärarens mening? Nej, svarade denne med stort allvar, intendera är meningen. Det är just i förhoppningen av sådana återfödelser som fariseernas tanke-system kört fast och med deras tanke-system alla andra, i vilka människor på strävan-dets väg sökt vinna Guds rike. Vad han mente att säga, är något helt annat. Och så förklarar han den förra satsen i en annan: "Sannerligen, sannerligen säger jag dig: 'Om en människa icke bliver född av vatten och ande, kan hon icke komma in i Guds rike'." Han hade således icke talat om att "födas igen" utan om att "födas ovanefter". Det kan icke vara fråga om en andra eller en tredje eller en tusende gånger upprepade födelse av samma slag. Vartill skulle det

tjäna? "Det som är fött av kött, det är kött". Det måste i stället bli en födelse av annat slag, en födelse symboliserad i dopet, frambringad av Guds livgivande, skapande ande, eftersom endast "det, som är fött av Anden, det är ande".

Detta var allt så nytt och så främmande för Nikodemus, så oförklarligt. Läraren kunde läsa hans förvåning i hans blick och se den målad i hela hans uppsyn. Var det icke som om i detta tal om en födelse av ande hela riket dunstade bort i den blå rymden och blev bara vind, detta rike, som för Nikodemus alltid varit något så bastant och jordfast? Möjligen var det emedan något sådant rörde sig i hans tankar som läraren, med en ordlek föranledd därav att "ande" i det språk de talade också betyder vind, omedelbart liknar den av anden födde vid "vinden", vars hem och mål vi icke känna, och dock "höra vi ju dess röst" och tvivla icke på dess verklighet. Så är det alltså med Guds rike. Det är ett liv, alltför högt och djupt att fattas av den klokaste, vore han än såsom Nikodemus landets förnämste lärare, men alls icke för högt och för djupt att erfaras och det även av den enfaldigaste, som tror sanningens vittnesbörd.

33. KORSETS VÄG TILL TRONEN. Vilket gudsrikesprogram var icke detta? Ett rike, så olikt det, som fariseerna kartlagt och jordbundit. Men konungen då? Vad skall sägas om konungen i detta rike? Vad har Messias att säga om sig själv? Huru passar han in i programmet? Ja, det är där anstöten riktigt börjar. "Tron I icke, när jag talar till eder om jordiska ting, huru skolen I då kunna tro, om jag talar till eder om himmelska ting?" Är ett andligt rike på jorden, ett rike som till trots av sitt himmelska ursprung dock är något som kan och får jordiskt erfaras, är det så svårfattligt, så anstötligt, vad skall då ske, om det handlar om detta rikes konung och hans väg, korsvägen till härligheten? "Och likväl har ingen stigit upp till himmelen utom den som steg ned från himmelen, Människosonen, som är i himmelen". "Och såsom Moses upphöjde ormen i öknen, så måste Människosonen bli upphöjd, för att var och en som tror skall hava evigt liv".

Kunde något tänkas och sägas, som djupare och fullständigare bryter med allt, som fariseerna höllo visst och kärt

i sitt hopp om Messias och sin tro på hans rike? Och ändå är det intet nytt program utan samma gamla program som Jesaja och de övriga profeterna sågo och förkunnade. Med dessa ord om ormen i öknen såsom en förebild till den på korset upphöjde Messias och om evigt liv genom tron på den korsfäste på det enda villkoret av tro utan någon nationell inskränkning av något slag slutar samtalet, ordagrant meddelat. Det övriga, begynnande med den sextonde versen, är evangelistens kommentar eller rättare sagt är fortsättningen av samtalet icke såsom en direkt utan såsom en indirekt anföring. Fortsättningen är en tillämpning av Jesu ord på fariseismen i allmänhet, på den fariseism, som överlevde korsets stora händelse. Vi se den nya formen däri att författaren icke vidare låter Jesus tala i första personen utan talar om honom i tredje. Redan slutorden i trettonde versen äro ett exempel därpå. Jesus kunde ju icke i sitt samtal med Nikodemus försäkra honom, att han "är i himmelen". Men när evangelisten skrev, gick det an att säga så.

Det var säkert en mycket tankfull gammal man, som lämnade Messias efter fullbordat samtal. Det står visserligen icke såsom senare om den unge rike rådsherren att han "gick bedrövad bort". Men nog kunde det hava i en viss mening sagts även om denne rådsherre. Även han kom till Jesus rik och återvände från honom utplundrad. Men han lämnade dock såsom en vän. Vi skola träffa honom igen i den ädla gärningen att försvara Jesus i livet och hedra honom i döden. Med denna sista tjänst på långfredagskvällen försvinner han ur vår historia. I påskens och i pingstens händelser har han, så vitt vi veta, ingen del. Och hans namn försvinner med honom, om vi icke (se Edersheim) skola antaga att det var hans dotter, som upplevde fasorna av Jerusalems fall. Hon bär hans namn och beskrives såsom en av samtidens rikaste unga kvinnor. Vid sitt giftermål medförde hon som brudgåva fabulösa skatter. Men rikedomarna togo vingar. Hon råkade i sådan fattigdom att hon i avskrädeslärarna och i spillningen på gatorna sökte efter matrester, med vilka hon kunde stilla hungerns kval. I en sådan fasansfull nattmara vändes fariseernas drömmar om ett judiskt världsvälde i deras tid.

KAPITEL VIII.

Det står strid om programmet

34. TVISTEN OM RENINGEN. Sedan Jesus lämnat staden, "begav han sig med sina lärjungar till den judiska landsbygden och där vistades han med dem och döpte" (Joh. 3:22-25). Han tog sig god tid för denna verksamhet i Judeen, som Johannes ensam nämnt. Av Joh. 4:25 kan man draga den slutsatsen, att verksamheten i Judeen varat i åtta eller nio månader, från och med april till och med fram i december. Om verksamheten själv tillägger evangelisten (4: 1, 2) dels att den var i hög grad framgångsfull, så att Jesus "vann flera lärjungar och döpte flera än Johannes", dels att Jesus själv icke döpte, utan lämnade det åt sina lärjungar. Det är uppenbart, att han själv lärde och att hans lära är just det program han uppenbarat för Nikodemus och genom honom för fariseerna i allmänhet. Möjligen gjorde han också tecken och under. Att galileerna (Joh. 4:45) sägas "hava sett allt vad han gjort i Jerusalem vid högtiden", medan intet vidare säges om några undergärningar i Judeen, betyder intet, eftersom de helt naturligt voro vittnen endast till det som hände vid högtiden. Jesu verksamhet i den judiska landsbygden kom så mycket mer i ropet som den snart syntes råka i konflikt med Johannes döparens verksamhet, som nu var förlagd till en plats kallad "Enon nära Salim", i Samarien. Om Johannes döparens avsikter kan det icke vara något tvivel. Han hade uppenbarligen dragit sig åt detta håll vid underrättelsen om Messias verksamhet i Judeen just för att arbeta honom i händerna och infånga även Samariens befolkning i sitt notvarp för honom. Han försummade intet tillfälle att visa omgivningen från sig till Messias. Hans plan var tydligen den att vid det slutliga

sammanträffandet med Messias på Judeens gräns högtidligt avsluta sitt verk och ställa sig själv till Messias förfogande såsom den ringaste av hans tjänare. Och han hindrades från att verkställa sin plan endast genom fängslandet. Under tiden fortsatte han sitt verk synbarligen på det gamla viset. Och man skall icke undra på om det syntes för allmänheten och för fariseerna som om det skett en brytning mellan de två. I denna förmodade brytning ställde sig fariseerna, såsom det vill synas, att börja med på Messias sida. Det visade sig särskilt i "en tvist, som uppstod mellan Johannes lärjungar och en jude om reningen". "En jude" kan svårligen enligt evangelistens språkbruk betyda något annat än en av fariseerna. Och tvisten i fråga måste hava slutat med seger för "juden", det vill säga för Jesus, som han försvarade, eftersom Johannes lärjungar skyndade sig till Johannes för att beklaga sig. Det tyder på att de voro besegrade. Vem "juden" var som så kraftigt och framgångsfullt tog Jesu part, säges icke. Han kan icke hava varit någon obetydlig man och hans frimodiga bekännelse måste på något vis hava blivit uppmärksammas och belönad. Det kunde väl icke hava varit Judas Iskariot, som på detta vis kom med i lärjungaskaran med så gott som självskrivnen rätt till den främsta platsen?

35. TROTJÄNARENS SISTA VITTNESBÖRD. Den klagan, som Johannes döparens lärjungar förde till sin mästare, gav anledning till hans sista stora vittnesbörd för Messias (Joh. 3:27-36), kanske även denna gång i närvaron av uppmärksamma fariseer. När lärjungarna hetsigt anklaga den nye läraren för svart otacksamhet, då han på detta vis drager fördel av Johannes osjälviska vittnesbörd och överflyglar sin välgörare i popularitet, få de till svar: "En människa kan intet taga, om det icke bliver henne givet från himmelen". Han påminner dem om att han aldrig gjort anspråk på att vara Messias, utan endast hans förelöpare. Messias, utropar han, "är brudgummen, som har bruden", men han själv är bara "brudgummens vän, som står där och hör på honom och gläder sig storligen åt brudgummens röst". Ja, tillägger han, "den glädjen är mig nu given i fullt mått". De kunde

själva dömman om huru pass anständigt det vore, om han, brudgummens vän, på något vis försökte locka bruden till sig från brudgummen. Nej, "det är såsom sig bör att han växer till och att jag förminskas". Dessa kraftord äro med visshet Johannes döparens egna, ordagrant återgivna. Det följande fortsätter såsom en indirekt anföring eller såsom evangelistens kommentar. Om brudgummens vän är skyldig denna aktning för brudgummen, huru mycket mer då det gäller honom, som "kommer ovanifrån" och "är över alla", honom, som ensam "vittnar om vad han hört och sett", och vars vittnesbörd därför är sådant att den som mottager det "bekräftar därmed att Gud är sannfärdig", honom, som ensam "talar Guds ord" och det "i ande utan mått", Sonen själv, "som Gud givit allt i hand". Johannes säger icke sina lärjungar vem den underbare är, men de kunna icke undkomma slutsatsen att han menar ingen annan än den förhatlige rivalen i Judeen, som de kommit för att beklaga sig över. Han slutar med den allvarliga varningen att "den som icke hörsammar Sonen, icke skall få se livet utan Guds vrede förbliver över honom", en varning påminnande om apostelns häftiga domsord (1 Kor. 16:22): "Om någon icke har Herren kär, så vare han förbannad".

Sådana äro Johannes sista ord och tankar såsom en fri man. Kort därefter (Joh. 3:24) blev han för sitt frimodiga vittnesbörd mot Herodes Antipas genom intrigerna av hans förnåma medsynderska, Herodias, kastad i fängelse och undangömd i fästningen Makerus, belägen i en avlägsen trakt av hans område, möjligen i välmeningen att skydda hans liv för Herodias hämnd. Hans tunga var tystad. Endast en gång till höra vi ett budskap från honom, en fråga, som han sänder till Jesus från sitt fängelse och får besvarad med varningen att icke taga anstöt vid Messias vägar. Hans fängslande sammanfaller i tiden därmed att Jesus flyttar sin verksamhet till Galileen och är delvis en anledning till denna flyttning, såsom vi strax skola se. Hans martyrdöd, omkring femton månader senare, sammanfaller i tiden därmed att Jesus avslutar sin verksamhet i Galileen. Således är hans fängelsetid liksom en mörk ram till den underbara tavlan.

36. FARISEERNAS MISSTÄNKSAMHET VÄCKT. Den närmaste anledningen, varför Jesus oaktat sin stora framgång "lämnade Judeen och for åter bort till Galileen", beskriver Johannes (4:1) i de redan anförda orden: "Jesus fick veta, att fariseerna hade hört, att Jesus vann flera lärjungar och döpte flera än Johannes". Enligt synoptikerna (Mk. 1:4) var det Johannes döparens fängslande som föranledde att han "kom till Galileen och förkunnade Guds evangelium". Det ligger ingen motsägelse utan tvärtom ett djupt sammanhang mellan dessa två anledningar till flyttningen. Fariseerna hade icke velat förhasta sig i sitt omdöme om Messias, men det måste sägas, att han behagade dem mindre och mindre. Hans gärningar voro visserligen underbara, och de hade med Nikodemus erkänt, att "ingen kan göra sådana tecken utan att Gud är med honom". Därmed hade de ju också erkänt med Nikodemus att just dessa gärningar bevisade att "han kommit från Gud som en lärare". Och dock stötte de sig allt djupare på hans förkunnelse. Och gärningarna, som borde hava bevisat äktheten av hans lära, blevo för dem mer och mer något oförklarligt, något anstötligt. Icke så att de på en enda gång uppgåvo försöket att sammanjämka förkunnelsen med undergärningarna. Att en av dem, en jude, tog hans part i tvisten om reningen, bevisar det. De voro villiga att erkänna Messias till och med om Johannes döparen skulle gå tillbaka på sitt vittnesbörd. Men det var dem icke möjligt att i längden uppehålla denna ställning av en lös beundran för hans gärningar och inre motvilja för hans budskap.

Och så kom helt plötsligt och oväntat Johannes döparens fängslande, omedelbart efter hans sista stora vittnesbörd, som visade att han i intet avseende avfallit från Messias utan fortfarande helhjärtat bekände honom. Därmed voro fariseerna hänvisade till Messias ensam och till ett avgörande för eller emot honom. Och det är inför detta avgörande som misstänksamheten och motviljan växa och bliva dem övermäktiga. Därtill bidrog att Johannes döparens lärjungar efter mästarens fängslande sökte fariseernas sällskap och övertygade dem om att deras mästare till trots av sin stora hänförelse för Messias i allt väsentligt, såsom de trodde,

delade fariseernas förhoppningar om messiasriket. Huru mycken sanning som låg däri, skola vi se längre fram. Så mycket är säkert att fariseernas förhållande till Jesus i och med döparens fängslande ändrades och att Jesus var den förste att iakttaga denna ändring och i den igenkänna signalen till uppbrott från Judeen och uppgivandet för alltid av alla förhoppningar om vidare framgång där. Han lämnade för att aldrig mer återupptaga någon verksamhet i denna sin hembygd.

KAPITEL IX.

Messias finner vänner i Samarien

37. VARFÖR HAN GÅR DEN VÄGEN. När Jesus av skäl som anförts "lämnade Judeen och for åter bort till Galileen, måste han fara genom Samarien". Det är Johannes (4:1-6), som meddelar detta. Detta "måste" sammanhänger säkert med hans önskan att besöka några av de platser, där hans trotjänare Johannes verkade sista tiden. Att han var i hans tankar, skola vi se. Det måste hava varit en mycket hastig vandring genom provinsen att döma därav att han i sällskap med sina lärjungar anlände till Sykars brunn klockan sex på morgonen. Annorlunda kunna vi ej läsa Johannes text, om vi antaga att han alltid räknar tiden på romerskt vis, från tolv till tolv, och icke på gammaljudiskt vis, från sex till sex. Sjätte timmen på dagen är antingen klockan sex på morgonen eller klockan sex på kvällen. Det senare kan knappt förenas med berättelsen. Vid den tiden var det nog livligt och trångt vid brunnen, där hela ortens befolkning vattnade sina hjordar. Och det måste sägas, att det icke är en kvälls scen som beskrives i utströmandet av stadens befolkning, varvid männens vita mantlar påminde Jesus om ett skördefält vajande för vinden. Det måste således hava varit på morgonen som de anlände efter en lång vandring under nattens eller den tidiga morgonens timmar.

38. ETT RIKE SOM ÄR NYTT HOPP. Vid brunnen, där Jesus lämnats ensam av sina lärjungar, medan de gingo in i staden för att köpa mat, sammanträffade han helt oväntat med "en samaritisk kvinna", såsom Johannes beskriver henne. Hon hade synbarligen valt denna tidiga timme för

att osedd hämta sitt förråd av vatten för dagen och var icke i bästa lynne, då hon finner vid brunnen en judisk rabbin. Det kan förklara till någon del, varför hon trotsigt och håfullt svarar som hon gör på hans hövliga bön om en dryck vatten. Hon hade anledning att förvåna sig över en sådan begäran. En judisk rabbin av det vanliga slaget skulle aldrig nedlåtit sig till att växla ett ord med någon kvinna, allra minst med en samaritiska. Till och med skuggan av en kvinna ansågs vanhelgande, om den föll på en så helig man. Och det berättas, att mödrar yrkat på att såsom ett tecken till sin ödmjuka beundran av rabbinen deras son skulle dricka vattnet vari han tvättat sina händer. Kvinnan vid Sykars brunn var simpel och rå nog att njuta av sin oväntade överlägsenhet över denne främling och hade ingen brådska att villfara hans begäran. I stället för att förlora tålmodet över en sådan förolämpning gav det honom anledning att fortsätta samtalet med henne. Han överraskar henne med att erbjuda henne en hel källa med levande vatten i utbyte mot en dryck ur Sykars brunn, till vilken hon med sitt öskärl hade tillgång. Då blev hon förvånad och undrade vem han kunde vara. Hon undrade om han kanske upptäckt en brunn där i närheten och kunde vara ädelmodig nog att erbjuda henne del i den. Han svarade då, att hans gåva var till och med förmer än det. Det gällde icke ett vatten, som bara tillfälligtvis släcker törsten, såsom vattnet i Sykars brunn. Vattnet i den brunn han ägde och erbjöd är av annat slag. Den är en springkälla ständigt till hands så att törst blir något otänkbart för den, som äger denna brunn. Nu blir hon riktigt intresserad och ber i sin tur om en dryck av detta vatten. Och främlingen utsträcker sin inbjudan också till hennes man. Det vore icke rätt att hålla honom utanför en så stor förmån. Med oblyg fräckhet ljuger hon då, försäkrande honom att hon ingen man hade. På denna lögn svarar Jesus med bitande sarkasm, att det var ett sanningsens ord, eftersom hon haft fem män och nu levde tillsammans med en, som icke var hennes man. Häpen över hans förmåga att läsa hennes livshistoria, erkänner hon genast sanningen av vad han sagt och kallar honom profet. Och antingen för att undgå vidare samtal i det obehagliga ämnet

eller av nyväckt intresse i religionen tager hon tillfället i akt att av profeten få besked om med vilken rätt judarna kunde yrka på att deras gudstjänst i Jerusalem är heligare än samariternas gudstjänst på berget Gerisim. Och Jesus, på samma gång som han erkänner det historiska företrädet av judendomen framför samariternas religion — "frälsningen är av judarna" — förkunnar för henne en tid, redan kommen, då sanna tillbedjare skola tillbedja varken i Jerusalem eller på berget Gerisim, eftersom Gud, som är ande, begär en tillbedjan i ande och sanning. Det väcker hos kvinnan förgätna minnen av en messiasförkunnelse, som levde också bland samariterna, och hon bekänner sin kunskap om denne och tillägger naivt: "När han kommer, skall han förkunna oss allt". Förmodligen låg i hennes tanke därvid denne främlings förmåga att genomskåda och blotta hennes livs hemligheter, så att bekännelsen om Messias är på samma gång en undran, mer eller mindre medveten för henne själv, om främlingen, som hon talade med, kunde vara den underbare själv. På denna undran svarar Jesus: "Jag som talar med dig, är den du nu nämnde".

Så omedelbart hade Messias icke yppat sin hemlighet ens för Nikodemus. Kontrasten mellan de tvenne riksförkunnelserna är slående, och ändå är förkunnelsen den samma. Riket är i båda fallen en ny tingens ordning, som för fariseen Nikodemus kommer såsom i första hand den stora förödmjukelsen, medan den för denna Samariens förlorade dotter blir ett nytt hopp, lika med det som friskt vatten ger den törstande, ja, lika med uppståndelse från de döda. Messias måste hava tänkt också på denna kvinnas och på samariternas beredvillighet att mottaga det glada budskapet, då han senare förklarar (Mt. 21:31) att publikaner och skökor ingå i riket förr än fariseerna.

Med dessa ord: "Jag är Messias" ringande i sina öron ilar kvinnan tillbaka in i staden för att där förkunna den stora nyheten. Sin kruka, full till brädden med brunnens svala vatten, lämnar hon såsom en inbjudan till läraren och hans lärjungar, som under tiden anlänt, att hjälpa sig själva. Med lärjungarna, som icke litet förvånats över att finna läraren i samtal med en kvinna, men av försynthet hindrats

från att fråga honom varför han gjorde det, fortsätter Jesus det avbrutna samtalet. De inbjuda honom till frukost, och han svarar med att säga att han allaredan ätit. Förvånade samtala de sins emellan därom och undra, om någon, kanske den där kvinnan, kunnat bringa honom mat. Han svarar dem då, att han icke — och det är däri sammanhanget ligger med det föregående samtalet — tänkt på mat av det slaget utan på mat av ett helt annat slag, nämligen på den själens tillfredsställelse och glädje, som han i så rikt mått fått erfara, då han nu fått göra sin Faders vilja och bringa dess fullbordan närmare. Han pekar därvid på skarorna, som från Sykar kommo utströmmande till honom och utropar: "I sägen ju att det ännu är fyra månader innan skördetiden kommer. Lyften upp edra ögon och sen på fälten, huru de hava vitnat till skörd". Det är männens vita mantlar, som påminna honom om ett vetefält, vajande för vinden. Och så talar han om sig själv såsom den lycklige skördemannen, som nu får insamla en skörd, som hans trogne tjänare Johannes varit säningsman för. Det är således tillsammans med honom han nu delar skördens glädje. Och Guds rike framträder för honom såsom en ny tingens ordning också i den meningen att det är allt jämt nya årstider, en aldrig upphörande omväxling av sående och skördande. Såsom han själv just nu får skörda vad Johannes sått, så skola de i sin tid få skörda rikligen vad han sått. De kunde icke ana, vilka tider de gingo till mötes, missionstider, pingsttider, då de skulle få vara med om ännu större ting än dessa, som de sett i hans sällskap (Joh. 1:51). Allt skulle i sin egen tid komma för dem i hans efterföljelse. Guds rike är i en rik mening för den enskilda och för alla samfält ett nytt hopp.

Tredje boken

Vägarna skiljas

KAPITEL X.

“Sådant hava vi aldrig sett”

39. EN PROFET I SITT FÄDERNESLAND. Med vilka känslor Jesus efter de två dagarnas vistelse i Sykar kom till Galileen, vittnar han själv i följande ord som Johannes (4:44) anför: “En profet är icke aktad i sitt fädernesland”. De medgiva minst tre olika tolkningar. Han kan med fädernesland särskilt tänka på Judeen och nu då han stod färdig att upptaga verksamheten i Galileen med vemod erinra sig, huru djupt han missräknat sig på Judeens befolkning. Han kan också med fädernesland tänka på alla judars hemland i motsats till samariternas land, främlingslandet, där han funnit ett sådant välkommen. Orden uttrycka i detta fall hans förkänsla därav att det välkommen, som galileerna nu gävo honom (Joh. 4:45), icke skulle vara så länge utan att han snart skulle missräkna sig på dem såsom förut på Judeens befolkning. Äntligen kan ordet fädernesland, i den särskilda betydelsen av fädernestad (jämför Luk. 4:23), syfta på Nasaret och den illvilja, som mötte honom där. Det senare håller jag för mest troligt. Det förutsätter, att han besökte Nasaret (Luk. 4:16-30), innan han kom andra gången till Kana, liksom vi veta (av Mt. 4:13) att han besökte Nasaret, innan han kom till Kapernaum. I Nasaret mottogs han med stor hänförelse att börja med. I synagogan, där han var för alla så väl bekant, läste han för dem dagens text (Jesaja 61:1 f.) och tillämpade djärvt orden på sig själv såsom Messias, “och de gävo honom alla sitt vittnesbörd och förundrade sig över de nådens ord, som utgingo från hans mun”. Det låg ännu ingen illvilja utan en naturlig stolthet att kunna räkna honom såsom en av dem själva däri att de utropa: “Är då denne icke Josefs son?” Möjligen

ligger det också i dessa ord en vädjan till hans egen lokalpatriotism att icke verkställa flyttningen till Kapernaum utan stanna i Nasaret. Eftersom ingenting nämnes om hans bröder och hans moder, är det ju möjligt att de redan flyttat till Kapernaum, men det slutliga avgörandet låg dock hos honom, och flyttningen kunde kanske ännu förebyggas. Detta försök att bestämma över hans messiasangelägenheter tillbakavisade emellertid Jesus man kunde nästan tycka med onödig styrka. Han läste nog i deras beundrande utrop uppmaningen att hjälpa upp sina sjunkande aktier bland dem genom under sådana som de hört att han gjort i Kapernaum. Han hörde nog hotet, att han eljes skulle bliva som en läkare, som botade andra men förstörde det för sig själv genom att icke handla i fullaste samförstånd med sin hemstad. Inbillade de sig då, att de hade bestämningsrätt över Messias? Hade det icke tvärtom alltid varit fallet att en rätt profet igenkändes därpå att "han icke blev mottagen i sin fädernestad"? Var det icke så med Elias, då han driven i landsflykt från sitt eget folk gjorde sina största under bland främlingar? Var det icke alldeles på samma vis med Elisa, att han ehuru boende bland sitt eget folk gjorde sina största under för att hjälpa främlingar? "När de, som voro i synagogan, hörde dessa ord, uppfylldes de alla med vrede och stodo upp och drevo honom ut ur staden och förde honom ända fram till branten av det berg, som deras stad var byggd på och ville störta honom därutför. Men han gick sin väg mitt igenom hopen och vandrade vidare". Nasaret har utmärkelsen att vara den enda plats i Galileen, som sökte bära våldsam hand på Messias. Men det skedde, det måste vi besinna, icke av bristande intresse i honom såsom Messias utan i den djupa misstråkningen att de icke fingo räkna sig främst av hans vänner och understödjare. Deras hat var avundens.

40. ETT ANDRA TECKEN I KANA. Till Kana (Joh. 4:46-54) kom han således som en flykting från sin fädernestad. Och han fick där ett osökt tillfälle att förbereda sin verksamhet i Kapernaum genom att bota sonen till en man i konung Herodes Antipas tjänst, boende i Kapernaum. Det

kunde icke vara omöjligt att mannen ifråga är fogden Kusa, vars hustru Johanna nämnes av Lukas (8:3) bland de kvinnor i Galileen, "som tjänade dem (Jesus och hans sällskap) med sina ägodelar". Det var icke med odelad glädje som Jesus av denna bön om hjälp påmindes om att även i Galileen folket för att tro på honom "måste se tecken och under". Men han kunde icke motstå faderns ivriga bön: "Herre, kom ned, förr än mitt barn dör", utan sände honom hem med löftet: "Gå, din son får leva". Konungsmannens mening var förstås att hämta Jesus själv, och han kom förmodligen i detta syfte i vagn eller försedd med bärstol. Men på Jesu befallning återvände han, och det heter uttryckligen att han "trodde det ord, som Jesus sade till honom". Hans tro kom icke heller på skam. Redan innan han kom hem, möttes han av tjänare, som ilat honom till mötes med underrättelsen om sonens vederfående och, då de räknades vid, funno att det skett just den stunden, klockan nio på kvällen föregående dag, då Jesus sagt till honom: "Din son får leva". Och det hade till följd, att konungsmannen "kom till tro, så ock hela hans hus". Det ligger nära till hands att tro, att de väldiga sammankomster, som vi i fortsättningen läsa om i Kapernaum, hållits i denna familjs rymliga hem snarare än i Jesu moders eller Simons ringa boning. Så bereddes för honom steg för steg hans väg utan andra resurser än bönens och bönhörelsens.

41. EN NY RIKSFÖRKUNNELSE. Synoptikerna hava alla bidragit var och en på sitt vis till berättelsen om den särdeles högtidliga begynnelsen av verksamheten i Galileen. Det är Matteus (4:12-17), som i denna verksamhet ser uppfyllelsen av Jesajas redan anförda profetia (9:1 f.). Markus (1:15) har däremot egendomligt nog givit oss fullständigast den nya riksförkunnelsen: "Tiden är fullbordad och Guds rike är nära, gören bättring och tron evangelium". Det är uppmaningen att tro evangelium som skiljer Jesu predikan från Johannes döparens, och det står tillsammans därmed att det (i versen förut) heter om Jesus att han kom till Galileen och "predikade Guds evangelium". På sätt och vis utgör eljes denna första riksförkunnelse i Galileen en

ersättning av Johannes döparens predikan, som aldrig ljudit i dessa nejder. Allmännast har Lukas (4: 14, 15) beskrivit verksamhetens början i orden: "Ryktet om honom gick ut i hela den kringliggande trakten. Och han undervisade i deras synagogor och blev prisad av alla". Det är klart, att "undervisningen" skedde enligt det stora program, som han allaredan uppenbarat i Judeen och i Samarien, ehuru för en tid den allmänna uppmärksamheten fästes vid undergärningarna långt mer än vid budskapet. Det var en riksförkunnelse i under och tecken, en tid utan motstycke i hela mänsklighetens historia.

42. LÄRJUNGARNA SAMLAS. Det var sannolikt i samband med Jesu besök i Nasaret som fyra av Jesu lärjungar återvänt till sitt gamla yrke och måste kallas på nytt (Mk. 1:16-20). Ja, vad Simon angår, ser det ut som om en tredje kallelse varit nödvändig (Luk. 5:1-11), innan han kunde bestämma sig för att övergiva näten och i stället "fånga människor". Möjligen är detta typiskt för alla de lärjungar, som följt Jesus under verksamheten i Judeen och Samarien. Och de måste vid denna tid hava omfattat alla, vilka vi hava på apostlalistan, utom Matteus. Det är troligt att de tre kusinerna å Josefs sida, Klopas och Marias söner, till vilka Edersheim utom Jakob också räknar Taddeus och Simon kallad Ivraren, kommit till skaran under verksamheten i Judeen, eftersom Klopas bodde i Emmaus. Om Judas Iscariot hava vi redan anført en gissning, som identifierar honom med "en jude", som tog Jesu part i tvisten om reningen med Johannes döparens lärjungar. Tomas är då den ende av de tolv, om vilkens anslutning till lärjungakretsen vi sakna varje meddelande. Ännu voro icke de tolv utmärkta från andra, som i stor mängd just under denna storhetstid i Galileen slöto sig till skaran av Jesu efterföljare. Var och en var välkommen, och skaran växte säkert till många hundra, som följde Jesus på hans vandringar och utgjorde hans sällskap till skillnad från de oräkneliga massorna, som samlades på de olika platserna för att höra hans undervisning och i synnerhet för att se hans under.

43. EN SABBAT I KAPERNAUM. Såsom exempel på de utomordentliga gärningar, som under denna första tid i Galileen väckte en obeskrivlig hänförelse för Messias berättas synoptikerna (Mk. 1:21-34) om händelserna under en sabbat i Kapernaum. Berättelsen börjar med sammankomsten på morgonen i synagogan, då folket "häpnade över hans förkunnelse, ty han förkunnade sin lära för dem med makt och myndighet och icke såsom de skriftlärd". Sannolikt syftar detta redan på hans sätt att undervisa. Han talade direkt till folkskarorna och icke såsom rabbinerna, som gärna undveko att tala direkt till folket utan förnämt viskade sina ord till någon tolk eller talare, som sedan i sin tur högt förkunnade vad man sålunda viskat honom i örat (Luk. 12:3). Men framför allt syftar det därpå att han riktigt på profeternas vis talade Guds ord, talade å Guds vägnar övertygande och gripande till samvetena. Häpnaden över hans undervisning blev ändå större och allmän, då talaren avbröts av en människa besatt av en oren ande, som utpekade talaren som Messias och nedtystades av denne med befallningen att omedelbart fara ut ur människan. Han lydde också befallningen och for ut med ett högt rop, dock först sedan han slitit och ryckt den arme mannen. Då blev det en fruktansvärd uppståndelse i synagogan, den ene frågande den andre, vad detta kunde vara och vilken ny lära denne man hade att förkunna, som till och med de orena andarna lydde. "Och ryktet om honom gick ut överallt i hela den kringliggande trakten av Galileen".

Från synagogan följde Messias "med Jakob och Johannes till Simons och Andreas hus", sannolikt bjudna på middag. Framkomna funno de Simons svärmoder "sjuk i feber och de talade strax med honom om henne. Då gick han fram och tog henne vid handen och reste henne upp, och febern lämnade henne och hon tjänade honom" (Mk. 1:29 f.). Sannolikt tillbringade sällskapet resten av sabbaten under samtal i Simons hus. Men vid sabbatens slut, "när solen hade gått ner och det hade blivit afton, förde man till honom alla, som voro sjuka och besatta, och hela staden var församlad utanför dörren. Och han botade många, som ledo av olika slags sjukdomar och han drev ut många onda andar, men

tillstadde icke de onda andarna att tala, eftersom de kände honom". Hela natten synes han hava varit i oavbrutet arbete att bota dessa sjuka.

44. EN VANDRING SOM BLEV AVBRUTEN. Det var tidigt följande morgon och ännu mörkt, då äntligen Jesus kunde söka ensamhet och vila. "Han stod då upp och gick åstad bort till en öde trakt och bad där". Men han fick icke länge vara i ro. "Simon och de som voro med honom skyndade efter. Och när de funno honom, sade de till honom: Alla fråga efter dig". Då föreslår han dem en vandring tillsammans "åt annat håll, till de närmaste småstäderna" och anger såsom vandringens syfte att han också där må predika, ty "därför", säger han, "har jag begivit mig ut" (Mk. 1:35 f.). Att predika och undervisa var således hans huvudsakliga uppgift, även om människorna tänkte annorlunda och ville se honom ständigt sysselsatt med att bota sjuka.

Det är på denna första vandring som han "i en av städerna" (Luk. 5:12, läs Mk. 1:40-45) mötte en spetälsk, som i sin iver att bliva botad trängde sig fram genom folkskaran och "kom fram till honom och föll på knä och bad honom och sade: 'Vill du så kan du göra mig ren'." Även Jesus glömde i första impulsen av sitt medlidande all försiktighet och "rörde vid honom och sade: 'Jag vill, var ren'. Och strax vek spetälskan ifrån honom, och han blev ren". Men så blev det klart för Jesus, vilken bestörtning den spetälskes djärvhet att tränga sig fram och hans egen oförsiktighet att röra vid honom måste hava väckt bland människorna, och han befallde mannen i de strängaste ordalag att icke sprida nyheten vidare utan i stillhet anmäla sig för presterna för att få det lagstadgade renhetsbetyget (3 M. 14:2 f.) och offra sitt tacksägelseoffer. Men detta var mer än mannen i sin översvallande glädje att vara frisk orkade med. I stället utspridde han saken över allt där han gick fram, så att Jesus för att lugna folket en tid frivilligt höll sig i öde trakter, tills var man kunde se att beröringen med den spetälske ingen menlig följd haft för honom själv.

KAPITEL XI.

Fariseernas misstänksamhet växer till hat

45. MESSIAS ANKLAGAS FÖR HÄDELSE. I Kapernaum kom fariseernas misstänksamhet oförtänt till ett utbrott och växte från detta första utbrott med dramatisk hastighet, på mindre än en månad, till ett hat, som icke nöjde sig med mindre än att se hans blod. Det är i synnerhet Markus (2:1-3:6) som efter ögonvittnet Petrus berättar vad som efter all sannolikhet är en sammanhängande historia. Det första utbrottet (Mk. 2:1-12) föranleddes av en händelse, som timade antingen i Petri hem, där Jesus redan före brytningen med sina närmaste måste hava varit en välkommen gäst, eller i Kusas hem. Beskrivningen av vissa detaljer i berättelsen hos Lukas (5:19) synes peka på ett förnämre hus, de andra synoptikernas beskrivning av samma detaljer på en mer anspråkslös boning. Jesus hade just återkommit till Kapernaum från de öde trakter, där han en tid uppehållit sig av skäl som redan nämnts. "Och när det spordes, att han var hemma, församlades så mycket folk att icke ens platsen utanför dörren kunde rymma dem och han förkunnade ordet för dem". Han måste således hava stått eller setat i en dörröppning och talat till en mängd, som fyllde alla rummen och gårdsplanen och till och med inkörsporten och gatan utanför. Bland åhörarna "sutto där några skriftlärde" från Jerusalem. De voro där för att bespeja hans verksamhet, och man hade givit dem sittplatser i lärarens närhet, så att de kunde se och höra allt mycket noga.

Det var vid denna tid i staden en allmänt känd utsvävande och förmodligen rik ung man, som nu låg hopplöst sjuk i en förfärlig sjukdom, som han ådragit sig genom sitt lastbara liv och som fullständigt förlamat honom. I den

sista förhoppningen att den just hemkomne läraren och undergöraren skulle vilja göra något för honom — att han kunde, därpå tvivlade ingen i Kapernaum vid denna tid —, förde honom fyra behjärtade unga män, kanske hans lek-kamrater och vänner, på en bår till huset, där de visste att Jesus var. Och då de snart insågo, att de icke på annat sätt kunde få den sjuke till Jesus, klättrade de med sin börda beslutsamt upp på taket, medels trappan, som ledde dit direkt från gatan, och firade ned båren antingen (se Markus) genom en öppning, som de gjorde i det platta taket genom att upplyfta takteglen och de slånor, på vilka den vilade, eller (se Lukas) en öppning, som de gjorde i skyddsmuren mot gårdsplanen genom att riva ned den så mycket som behövdes för att kunna lyfta sin börda över den. Intetdera var en särdeles invecklad sak, men det tog beslutsamhet att verkställa det i ett främmande hus. Och det var "tron", som Jesus såg och beundrade. Jesus var så upptagen med att tala och hans åhörare med att lyssna att ingen synes hava märkt vad dessa hade för sig, förr än de alla överraskades därav att båren med den sjuke nedfiras och den döende ynglingen ligger där vid Jesu fötter.

Djupt gripen såväl av vännernas troshandling som av den döendes hopplösa ångest, där han låg färdig att draga sitt sista andedrag, böjde sig Jesus ned över honom och viskade: "Min son, dina synder förlåtas dig". Det var menat för den döende ensam, men fariseerna, vilkas hörsel alltid var skarp och nu skärptes ytterligare av deras miss-tänksamhet, uppfångade orden och tänkte i sina hjärtan: "Huru kan denne tala så? Han hädar ju. Vem kan förlåta synder utom Gud allena?" De uttalade egentligen icke dessa ord, men vad de tänkte, stod allt för klart skrivet i hela deras uppsyn såsom ett ogillande, som ingen kunde misstaga sig på. Och Jesus, som "strax förnam i sin ande att de tänkte så vid sig själva", beslöt att bringa hela deras inbördes förhållande till ett avgörande. Han valde ett sätt som var i högsta grad dramatiskt. Han reser sig, och med blicken på den döende mannen, liksom fruktade han att han skulle dö, innan han hunnit att förekomma det, ställer han till fariseerna den överraskande frågan: "Huru kunnen I då

tänka sådant i edra hjärtan? Vilket är lättare att säga till den lame: 'Dina synder förlåtas dig' eller att säga: 'Stå upp, tag din säng och gå?'" Vilket är lättare av dessa två ting, det ena otillåtet, det andra omöjligt? Och så erbjuder han sig verkligen att göra detta omöjliga, att rycka den döende ur dödens käftar, för att därmed bevisa sin messianska makt att förlåta. Det är såsom om han sagt: "Om jag kan göra, vad den allsmäktige ensam kan, får jag då göra, vad den allsmäktige ensam får?"

Denna vädjan till allmakten är ett argument alldeles ensamt i sitt slag. Makt är icke i och för sig rätt. Men huru är det med allmakten? Kunna vi begränsa dess rätt? Måste vi icke medgiva, att den som har all makt också har obegränsad, oomtvistelig rätt? Icke bara såsom något, som omedelbart följer på allmakten, utan såsom just det, som konstituerar allmakten, redan därför att endast en, Gud själv, är allsmäktig. Med andra ord, makt sammanfaller icke med godhet, men allmakten gör det. "Ingen är god utom Gud allena" (Mk. 10:18), och endast den allgode Guden är allsmäktig och i honom förstås han, som fullkomligt representerar honom, Guds son, Messias. Jesus lät det icke stanna vid ord. Han verkställde ögonblickligen vad han lovat, med den verkan att den döende ögonblickligen stod frisk och sund bland dem och folkskarorna i den vildaste hänförelse ropade: "Sådant hava vi aldrig sett".

Det utomordentliga i undret och folkets hänförelse gjorde fienderna mållösa, åtminstone för ögonblicket. Men så hade Messias gjort sig alldeles omöjlig för dessa formalister, för vilka det att förlåta synder var en hädelse icke bara genom maktanspråket, som låg däri, utan i sakens natur. Att utan villkor, utan om och men upptaga en förlorad syndare, en skandalöst ogudaktig människa i Guds nåd och sålunda plundra rättvisan på sitt säkra byte, det var visserligen en maktutövning, som stred mot allt det, som fariseerna vant sig att akta anständigt och heligt. Med en Messias, som skymfar Guds helighet och utplånar rättfärdighetsbegreppet, kunde fariseerna, dessa självvalda väktare av båda, icke hava något gemensamt.

46. MESSIAS ÄTER MED PUBLIKANER. Den andra händelsen (Mk. 2:13-14) timade icke långt efter den, som nu berättats, en tidig vårdag (i slutet av mars år 27) kanske den första riktigt varma dagen i säsongen som tillät folket att samlas ute i det fria "vid havet". Kanske är han på väg ditut i den friska morgonen och går, liksom av en händelse, förbi tullen, där Levi, Alfei son, sitter flitigt sysselsatt med sina räkenskaper eller i det fåfänga försöket att samla sina tankar på detta arbete. Han var nämligen en av tullnärerna i denna stad, uppbärande från fisket, från jordbruket och handeln i detta distrikt den tull, som myndigheterna pålagt. Det var en mycket inkomstbringande syssla för regeringen och ännu mer för dem, som arrenderat inkomsterna från regeringen och gjorde sig skadeslösa för den penningesumma de betalat därför genom att belägga med tull allt tänkbart och ofta flera gånger på samma vara. Det var denna snikenhet hos arrendatorerna som bringat yrket i misskredit och givit åt det oskyldiga namnet publikan — det betyder helt enkelt en romersk ämbetsman — en så förhatlig klang att det blev liktydigt med landsförräderi. Att många publikaner voro redbara män och i alla fall bättre än sitt rykte, det var Jesus den förste att erkänna, och han var själv ädel nog att visa det i handling. En av dessa helt och hållet misskända publikaner var Levi. Tillnamnet Matteus, under vilket han är bäst känd, betyder i likhet med Natanael och det grekiska Teodor "Guds gåva". Säkert hade Jesus ofta haft sitt öga på denne publikan och läst något i hans själ, som var dolt för världen. Nu hade han sett nog för att handla. Tilltalande honom med den enkla, den oemotståndliga befallningen: "Följ mig", med vilken han tidigare kallat Filippus vid Jordan, fäste han nu Matteus vid sig för alltid såsom sin efterföljare och sitt vittne.

Såsom alltid innebar kallelsen å den kallades sida förpliktelsen att övergiva allt, även sina närmaste. Och det var i syfte att öppet tillkännagiva sin nya kallelse och bjuda farväl till sina gamla vänner och affärskamrater som Matteus, förmodligen redan på aftonen samma dag, anordnar en måltid i sitt hem, till vilken han jämte Jesus och hans vänner inbjöd stadens alla publikaner. Allt detta skedde

öppet, och den förestående festen i Mattei hem blev det stora samtalsämnet i staden. Det är klart, att fariseerna från Jerusalem voro bland de första som hörde därom. Det är klart, att det för dem liksom för många andra stränga judar innebar något alldeles otroligt, något i högsta grad upprörande, att en judisk rabbin med de stora anspråk, som Jesus gjorde gällande, kunde frivilligt befatta sig med en publikan, kalla honom till sin lärjunge och värst av allt lova att äta och dricka i hans hus. Att äta med någon var för österlänningen något mycket intimare och meningsrikare än för oss. Det var att dela hemmets förmåner, det var bekännelsen av släktskap. Detta måste de se med egna ögon, innan de satte tro därtill. Och så följde de efter på ett avstånd, då Jesus och hans lärjungar mot aftonen styrde sina steg till publikanens hem för att riktigt övertyga sig, att det icke var ett falskt rykte. Det var bara allt för sant. Och det ser ut som om förvåningen lamslagit dem, så att de icke orkade uttala en protest, utan bara kunde stamma fram sin häpnad, icke till Mästaren utan till lärjungarna, i en fråga, som bokstavligen lydde: "Att han äter och dricker med publikaner?" De mena förstås läraren deras. Antingen Jesus själv hörde det eller av sina lärjungar fick besked om vad fariseerna sagt, allt nog, han gav dem till svar en messiasbekännelse, som denna gång rör icke hans maktbefogenhet, utan hans maktområde i orden: "Det är icke de friska, som behöva läkare, utan de sjuka. Jag har icke kommit för att kalla rättfärdiga utan för att kalla syndare". Det må behaga dem eller icke. Messias hade gjort sitt val mellan fariseerna och publikanerna. Han hade valt publikanerna. Kunde något vara mer anstötligt? Och dock, när han så valde, så var det på goda grunder, på allra högsta auktoritet. Det är Matteus, som ger denna detalj, då han (9:13) låter Jesus till sitt försvar anföra vad Hosea (6:6) skrivit: "Jag har behag till barmhärtighet och icke till offer".

För fariseerna blev genom denna nya anstöt måttet fullt. Det är icke nog med att denne Messias gör anspråk på Guds egen makt att förlåta synder och missbrukar den på ett sätt högligen vanhedrande för Guds heliga namn, icke skiljande

mellan sig och Vår herre. Detta, som nu skett och som visar att han icke heller kan skilja mellan bättre och sämre folk, mellan fariseer och publikaner, är om möjligt värre. Det är icke bara hädelse utan det är moralisk och religiös anarki. Vad slags messiasrike är det att vänta av en regering, som uppmuntrar ett sådant pöbelvälde? Anstöten är förfärlig. Vi höra ett eko därav ännu två år senare i Dekapolis, då Jesus med parablerna om det förlorade fåret, den förlorade penningen och den förlorade sonen försvarar sig mot fariseernas knorr däröver att han "tager emot syndare och äter med dem".

47. MESSIAS FÖRSUMMAR EN FASTA. Den tredje händelsen (Mk. 2:18-22) följde raskt på den närmast föregående och föranleddes därav att Jesu lärjungar, med hans föredöme och gillande, vägrade att iakttaga en viss fasta, som Johannes döparens lärjungar och fariseernas lärjungar gemensamt firade. Det kan icke hava gått mer än ett fjärdedels år, sedan Johannes fängslades, och redan hade hans lärjungar hunnit bliva så intima med fariseernas lärjungar att de med dem höllo gemensam fasta. Det var nog icke det enda de hade gemensamt. Det är nog så att man äter med dem, som man fastar med. Möjligen var det icke en av de regelbundna fastedagarna utan någon extra fasta, utlyst av fienderna såsom en utmaning för att sätta Jesus och hans lärjungar på ett prov. Även i det fallet var deras vägran att delta anstötlig, och det var det i ännu högre grad, om det verkligen var en av lag och gammal sed sanktionerad fasta.

Var det ett gyllene tillfälle för dessa ungdomar att förtjäna sina sporrar inför de äldre och ett gyllene tillfälle för fariseernas skriftlärare att med dessa ungdomars efterföljansvärda exempel predika god sedvänja för Jesus och hans folk, så var tillfället icke mindre gynnsamt för Jesus att predika fasta på sitt vis, varna dessa ungdomar och avlägga en messiasbekännelse. Först och främst försvarar han sina lärjungar, som också denna gång äro de, som direkt angripas. Dessa lärjungar, försäkrar han, kunna icke handla annorlunda. De äro för att säga sanningen allt för lyckliga och glada just nu för att tänka på att fasta. De äro bröllopsfolk,

och de kunna ju icke fasta, så länge bröllopet pågår. Det kan väl heller ingen på allvar föreslå, som har en judes blick på livsglädjen. Men, tillägger han, andra tider komma nog, "då brudgummen skall tagas ifrån dem, och på den tiden skola de fasta". Men icke skall man därför avlysa festen? Glädje och sorg äro något, som man skall taga ur Guds hand. Och man bär sorgen lättare, då den kommer, om man icke bortvisat glädjen utan brukat den, såsom Gud avsett. Det är i glädjetiderna man stärkes, så att man kan bestå i sorgens prov, då det kommer.

Det är omöjligt att undkomma den tanken, att Jesus vid denna beskrivning på sina lärjungars festliga glädje i hans sällskap har sitt öga särskilt på johanneslärjungarna och tänker på deras tarvliga val. Huru annorlunda, om de följt sin mästares anvisning och slutit sig till Messias även de. De hade då sluppit ondgöras över de andras frihet och lycka, utan kunnat dela den. Det är säkert att varningen, som följer, också är särskilt ställd till Johannes lärjungar. De hade gjort gemensam sak med fariseerna i deras halvheter. De hade för att tala i bild med fariseerna åtagit sig att lappa en gammal klädnad med bitar av nytt, okrympt tyg, med den oundvikliga följdén att det nya krymper och river sönder klädnaden. På det viset blir den riktigt obotlig. Eller de hade med förvånansvärd tanklöshet gjutit nytt vin, som ännu är i jäsning, i gamla skinsäckar, som icke vidare kunna uttänjas, med den oundvikliga följdén att icke bara det jäsande vinet spränger sönder läglarna utan att vinet utspilles. På det viset förlorar man de gamla läglarna, som med större klokhet i användningen ännu kunnat tjäna i många år, och dessutom hela vinskörden, för vars skull man behövde läglarna. Huru annorlunda hade icke deras mästare, hans trogne vän, handlat. Han satte yxan till roten av trädet och predikade icke fasta utan sinnesändring och nytt liv såsom villkor för tillträde till messiasriket, som visserligen icke är något gammalt upplappat eller något nytt, för vilket man lånar gamla, utlevade former, utan en ny skapelse, en födelse ovaneftér. Är det icke som om vi hörde ett eko från förkunnelsen av en ny tingens ordning och en vidräkning med fariseernas halvheter och lappverk.

Vilket intryck Jesus med dessa ord gjorde på de unga, som han särskilt talar till, säger icke berättelsen. Alldeles förgäves var det väl icke, men långt ifrån uppmuntrande. Möjligen är det till sina egna lärjungar som han, när de andra lämnat, tillägger (Luk. 5:39) ursäktande och förklarande: "Och ingen, som har druckit gammalt vin, vill sedan gärna hava nytt, ty han tycker, att det gamla är gott". Det är icke så mycket att förundra sig över, om gamla fariseer, såsom Nikodemus och andra, vant sig vid det gamla och såsom goda vinkännare smacka med läpparna i välbehag över den bekanta flavören. Det är naturligt, att de gärna vidbliva den gamla ordningen och hava svårt att finna sig i det nya och icke vilja i en så djup mening ömsa kläder. Men att dessa unga, som därtill hört Johannes, med sådan envishet fasthålla vid det, som är fornt och gånget, och vägra att se framtiden i dess klara ljus och höra dess manande kallelse, det är underligare. Vi se således, att också Jesus i sin verksamhet mötte ett ålderdomsproblem och ett ungdomsproblem, som han icke fann så lättlost.

48. MESSIAS BRYTER SABBATEN. Det behövdes nu icke mycket för att fariseernas ovilja skulle koka över. Anledningen erbjöd sig i tvenne händelser (Mk. 2:23-3:6), den ena följande tätt på den andra. De inträffade någon gång mycket tidigt i april (år 27) strax före påskhögtiden, som Jesus också detta år besökte, enligt den säkraste läsningen av Joh. 5:1. Händelserna, som vi nu gå att beskriva och som hade en så avgörande betydelse för fariseernas ställning till Jesus, inträffade således strax före detta besök.

Jesus och hans lärjungar voro av någon anledning på vandring en sabbatsmorgon, kanske på väg till morgongudstjänsten i synagogan i någon stad i Galileen. Skriftlärarnas vaksamma närvaro gör det troligt, att det är Kaper-naum, ehuru platsens namn icke nämnes. Det är väl icke troligt, att de i sin vakthållning spriddes över hela Galileen. De vandrande hade uppenbarligen icke haft någon frukost och voro hungriga. När därför deras väg ledde "genom ett sädesfält", det vill säga utmed ett mognande vetefält, begynte de "rycka av axen, medan de gingo". Lukas (6:1) tillägger,

att de "gnuggade sönder axen med händerna och åto." Olyckan ville, att de även nu vaktades av de outtröttliga fariseerna. De anklagas icke för att öva åverkan å säden eller på annans egendom. I den delen voro de fredade av lagen (5 M. 23:25), som erkände den hungriges rätt att gnugga ax och äta, ungefär såsom i Kalifornien vandraren är välkommen att göra sig en måltid av frukten, som växer i sådan ymnighet, bara han icke för något med sig.

För dessa formalister förelåg här ett dubbelt sabbatsbrott. Därmed att de gnuggade axen mellan fingrarna, "tröskade" de. Därmed att de tuggade kornen mellan tänderna, "malde" de. Och det var sysslor, som förstås icke kunde tillåtas på sabbaten. Det var också ett brott, farligare än våldsverkan på annans egendom och dylikt, enligt ett slags idealism, som gör brottet desto anmärkningsvärdare, ju mer sofisteri det behöves för att upptäcka det. En svårupptäckt synd, resonerade de, är så mycket svårare än den, som ligger i öppen dag, som det gömda såret är farligare än det öppna. Sant nog, om bara diagnosen göres av Hjärterannsakaren.

Hans svar var en vädjan till historien, ett argumentum ad hominem et verecundiam. Han påminner dem om vad David gjorde, då han vid ett tillfälle beredde sig och sina hungrande kamrater en måltid på skådebröden, som det egentligen strängt taget icke var lovligt för andra än präster att äta. Tillämpningen gör sig själv. Nöden har ingen lag. Man bryter med gott samvete allehanda stadgar i det goda och ädla syftet att frälsa liv. Men Jesus går längre. Han lyfter sabbatsbudet högt över legalismens synkrets genom att mänskliggöra det. "Sabbaten", säger han, "blev given för människans skull och icke människan för sabbatens". Och han ställer det omedelbart under Messias maktbefogenhet, då han tillägger: "Så är då Människosonen herre också över sabbaten", en maktbefogenhet, som under Messias hägn utsträckes till den ringaste av hans undersåtar.

Om hungerns rätt till bröd är högre än prästernas ensamrätt till skådebröden, så att den sistnämnda måste vika, då det gäller livet, så är också hungerns naturliga rätt högre än skriftläraernas alla stadgar, med vilka de omgärdat sabbatsbudet. Det är ett djupt missförstånd vid all lagstiftning att

anse lagar såsom bördor i stället för en hjälp att bära bördor. Det finnes för övrigt lagar och lagar. Endast de lagar, som omedelbart äro stiftade av Gud och uttrycka Guds vilja i naturens och andens värld äro på samma gång mål och medel. Såsom i högsta mening välgörande äro också de för människans skull och äro således medel, men de, och de allena, äro på samma gång människans mål och bestämelse. Alla andra lagar, de må gälla torget eller templet, helg eller söcken, äro medel och icke mål och hava sitt ändamål icke i lagarna själva utan däri att de i högsta möjliga grad och omfattning befordra människans lycka och frihet. I detta intresse kan det hända, att de ibland tjäna bäst genom att tillfälligt sättas åsido. Sådana lagar upphävas icke utan stadfästas (Mt. 5:17) genom undantag av detta slag. Utan möjlighet till undantag i barmhärtighetens intresse blir den högsta rätt den grymmaste orätt (Jak. 2:13). Men märk väl, det gäller undantag i barmhärtighetens intresse, icke i tyranniets och godtycklighetens, med vilket de icke voro obekanta just i fråga om sabbatsbudet, som mer än något annat bud erbjöd tillfällen till en lagstiftning av våld, med gunstiga undantag såväl som hård tillämpning av lagens bokstav. Det är skillnad på att i despotismens och anarkiens anda upphäva lagen och att tillfälligtvis åsidosätta den för att icke begå en klar orättvisa, en sådan till exempel som det uppenbarligen vore, om polisen arresterar och domaren pliktfäller någon för att han trampat ned gräset på ett parkområde, då han sprang däröver för att rädda ett barn undan anfallet av en arg hund, eller för att han bröt sig in i ett hus, då han gjorde det för att försvara invånarna mot nattliga plundrare som han såg därinne.

Möjligen hände det, som följer, i synagogan redan samma sabbat, vid den sammankomst i synagogan dit de voro på väg, såsom Matteus och Markus (3:1-6) synas vilja ha det, eller också följande sabbat, såsom Lukas (6:6) från någon källa antyder. Lukas är visserligen icke ett ögonvittne, men i många fall synes han hava följt underrättelser meddelade av Johannes, som är i fråga om data och platser den omsorgsfullaste av alla våra vittnen. Lukas mening får med-

håll i den omständigheten att efter all sannolikhet fariseerna själva förde mannen med den vissnade handen till synagogan för att sätta Jesus på ett prov. Beskrivningen på hans sjukdom — det heter icke att han hade en vissnen hand utan att han hade en hand som blivit vissnad — pekar på en olyckshändelse, som nyligen inträffat och väckt mycken uppmärksamhet i samhället. Såsom en följd av denna olyckshändelse var mannen oförmögen att vidare uppehålla sig genom sina händers arbete, och befann sig därför i en ömkansvärd ställning. Hans nöd var sådan att han utan snar hjälp måste förgås. Jesus visste, att han var vaktad, och det är i medvetandet därav som han bjuder mannen med den vissna handen — här behöves icke längre påminnelsen om olyckshändelsen — att komma fram och ställer till skriftlärarna frågan, om det kunde anses "lovligt på sabbaten att göra vad gott är eller att göra vad ont är, att rädda liv eller att döda." Han syftar på mannens närvarande hjälplöshet och hans fullständiga beroende av handen för sitt uppehälle.

Jesus hoppades synbarligen att han med sin fråga vädjat framgångsfullt till skriftlärarnas barmhärtighetskänsla, och han dröjde några ögonblick för att giva dem tillfälle att svara. Då svaret icke kom, blev han överraskad och djupt besviken och "såg sig omkring på dem med vrede, bedrövad över deras hjärtans förstöckelse". Vrede är första instinkten, men den viker snart för en känsla av medömkan över en så stor feghet och grymhet hos människor, som förde en så hög beaktelse av fromhet. Och så handlade han på eget ansvar. Han bjöd mannen räcka ut handen. Han lydde och var frisk.

Denna gång säges intet om folkets jubel. Det var något annat än undret denna gång som fångade deras uppmärksamhet och det var den tvekamp mellan undergöraren Messias och skriftlärarna, vilken de nu bevittnade för första gången. Den gjorde dem tveksamma och tysta. Men för fariseerna var nu icke måttet bara rågat utan så rågat att det rann över. Den förhatliga messias kandidaten hade icke bara brutit sabbaten och försvarat sig med Davids exempel och sin egen messianska makt, han hade nu därtill där i

synagogan försökt att göra dem medansvariga i brottet och då det icke lyckades försökt att göra dem till en visa i staden. "Och fariseerna gingo ut och fattade strax tillsammans med herodianerna det beslutet, att de skulle förgöra honom." Det är första gången vi finna dem i det sällskapet. Herodianerna voro ett politiskt parti, som i idumeernas lydvälde under romarna sågo den judiska nationens hopp. Det var de sista slitna trasorna av rikets självständighet och ära som de lyfte i höjden i detta ömkliga standar. Det var allt, som återstod av deras messias hopp. Med dem hade fariseerna under vanliga förhållanden intet gemensamt, och deras samråd med dem nu är det överfulla måttet av deras hat till Jesus. För priset av den förhatliges död äro de villiga att gå halvvägs till Rom. De skulle för att vinna målet snart villigt gå hela vägen. Och Rom, allt romerskt, var eljes det, som de hatade värst av allt ont.

KAPITEL XII.

Sanhedrin sanktionerar fariseernas dödsdom

49. MESSIAS ÄR I JERUSALEM ANDRA GÅNGEN. Strax efter de händelser, som just berättats, besöker Jesus Jerusalem. Johannes (5:1-16) är den ende, som berättar därom. Då vi antaga, att högtiden är påsk, grunda vi det på läsarten, som har "judarnas högtid". Det är ingen annan högtid än påsk, som så kan kallas. Det finnes emellertid en annan läsart, "en av judarnas högtider", som också vår kyrkobibel följer. Antaga vi den, betyder det, att högtiden är purimsfesten, som firades en månad tidigare, i mitten av mars, såsom ett glädjeminne av judarnas räddning genom Ester och Mordekai undan Hamans stämplingar (Esters bok, kap. 3 och 9). Ordet purim betyder "lotter" och syftar på den lottkastning, genom vilken den vidskeplige Haman sökte bestämma dagen för judarnas nedslaktande. Det blev dagen för hans hängning. I själva namnet låg därför en lek med det ironiska ödet, som dessa lotter påminde dem om. Också firades högtiden med en uppsluppen och lössläppt munterhet. Det behöver icke i och för sig vara ett skäl mot antagandet att det var till denna fest som Jesus kom denna gång. Skälet, varför vi antaga att det var påskan, är först och främst det att i annat fall påskan, som följer en månad senare, blir den enda påsk i historien om Jesu offentliga verksamhet, som evangelierna tiga med. Det är svårt att tro, att Jesus detta år besökte purimsfesten men icke påskan utan att något skäl angives därför. När han följande år icke besöker påskan men i stället lövhyddohögtiden och tempelinvigningsfesten, då få vi i alla fall veta, var och huru han firar påsk. Det finnes emellertid ett annat skäl. Om detta är purimfesten, så måste händelserna som nyss

berättats och i synnerhet axplockningen hava kommit efter besöket i Jerusalem. Axplockningen förutsätter nämligen att veteskörden vid denna tid började bliva mogen, och det pekar på april men icke på mars. Men det har vissa historiska svårigheter att tänka, att de förberedande åtgärderna i Galileen mot Jesus skulle komma efter Sanhedrins rörelse mot samma mål. Det blir utan tvivel ett bättre sammanhang i händelserna, om vi antaga att det som nu skall berättas är Sanhedrins sanktion av de förberedande åtgärder, som fariseernas hat satt i gång i Galileen. Det är icke förenligt med Sanhedrins värdighet eller med naturen av en högsta domstol att taga initiativet i förföljelsen mot Jesus. Det var nog förbehållet det personliga hatet, som besjälade fariseerna såsom individer. Icke heller är det troligt att dessa skulle hava underkastat sig förödmjukelsen att söka en allians med herodianerna, om de allaredan haft bakom sig ett sanhedrinsbeslut. Av dessa skäl antaga vi, att händelserna, som Markus givit oss och som leda till mordplanerna i Galileen, verkligen höra tillsammans i en oavbruten kedja och föregå besöket i Jerusalem. Men i så fall måste besöket hava gällt påskan.

Någon rensning av helgedomen omtalas varken vid detta eller påföljande besök utom vid det sista påskbesöket. Skall det förklaras så, att för en tid åtminstone den första rensningen hade åsyftad verkan och handeln förblev utanför eller så att Messias under tiden haft fördrag med ofoget? Det senare är högst osannolikt. Vad det förra antagandet angår, veta vi att reformen blev permanent åtminstone däri att boskapen hölls utanför. Det framgår därav att synoptikerna då de berätta om sista rensningen intet nämna om någon boskap eller något rep, som Jesus behövt för att driva ut djuren. Vi måste komma ihåg att reformen särskilt då det gällde handeln med offerdjuren understöddes av ett starkt allmänt bifall och gillades av fariseerna. Är det då troligt, att Messias under sina upprepade besök i Jerusalem och i helgedomen kunde hava stillatigande sett samma missbruk, som han uppträtt emot med sådan kraft första påskan, utan att denna svaghet uppmärksamats och använts mot honom av hans fiender? En sådan undfallenhet stämmer alls icke med hans utomordentliga maktförklaringar och den

stora aktning, som folket visade honom till det sista, ej heller stämmer den med rådsherrarnas fruktan att öppet angripa hans person. Det synes, därför sannolikast, att verkligen hans messianska befallningar första påskan åtlyddes och att missbruken endast efter någon tid, närmare bestämt först vid sista påskan, smugit sig tillbaka och till och med då icke i hela sin vidd.

50. MESSIAS UTMANAR SANHEDRIN. Det var vid detta besök (Joh. 5:1-16) som Jesus vid Betesda damm botar en man, som varit sjuk i trettioåttå år och, ovisst huru länge, legat i dessa pelargångar förgäves väntande att någon barmhärtig människa skulle hjälpa honom "i dammen, när vattnet kommit i rörelse". Hans hopp stod till den läkande verkan av en springkälla, som tidvis välldes fram i dammen. Men ingen hjälpte honom så att han någonsin kom i tid. Han var således utan anförvanter och vänner, ensam i världen. Huru överraskad måste han icke hava blivit, då en främling kom och frågade honom, om han ville bli frisk och utan att besvära sig med vattnets undergörande kraft med ett ord återställde honom till hälsa och krafter! Detta skedde icke bara på sabbaten utan under omständigheter, som visa att Messias denna gång beslutat att just där i Jerusalem utmana sina motståndare med sabbatsbudet såsom ett maktprov. Han befallde nämligen mannen vid botandet: "Stå upp, tag din säng och gå". Han säger icke, att han skulle gå hem. Uttrycket ger snarare vid handen, att han skulle vandra omkring på den allmänna platsen och visa sig med sin börda. "Men det var sabbat den dagen". Det är ju för all del möjligt, att den sjuke icke hade hållit så noga reda på dagarna. Han visste möjligen icke att det var sabbat, förr än han påmindes därom av judarna. Och om han vetat det och kommit att tänka på saken, är det icke troligt att han i alla fall vägrat att lyda en befallning, som givits honom av en man, som med ett ord gjort honom frisk. Men visste icke mannen att det var sabbat, så måste Jesus ha vetat det, då han gav befallningen, och förutsett, vad som skulle hända, då den botade på denna allmänna plats vandrade omkring på sabbaten med sin säng på ryggen. Det

måste således hava varit hans avsikt att ställa den botade i valet mellan att lyda höga vederbörande eller honom, den okände välgöraren, och i vilket fall som helst bringa den anstötliga befallningen till rådets och fariseernas uppmärksamhet.

För att göra provet så mycket svårare "gömde sig Jesus undan bland folket", en lätt sak i trängseln, så att den botade skulle nödgas handla utan den hjälp som hans välgörares närvaro kunnat giva honom. Vi veta, huru det gick. Han bestod icke i detta prov. Så till vida led Jesus ett nederlag, om vi kunna kalla det ett nederlag, som han nog säkert väntat. Mannen var tydligen en svag karaktär. Han visste icke vem hans välgörare var, och så lydde han de herrar, som voro närmast. Jesus visste allt för väl var han skulle finna honom. Mycket riktigt, i helgedomen fanns han. Kanske var han där för att tacka Gud för hälsan. Kanske var han där för att i lydnad för myndigheterna offra för sin synd och betala sin plikt. Jesus ställer till honom ord, som ehuru vänliga äro få och avmätta och visa, huru litet han väntar av honom. Hans ord lyda: "Se, du har blivit frisk, synda icke härefter, på det att icke något värre må vederfaras dig." Hälsans gåva tog han icke tillbaka. Det hade icke varit kungligt. Men han väntade ingen annan gengåva, intet annat tack, när lydnaden för hans befallning uteblev, än det att mannen i sitt eget intresse använde gåvan väl. "Och mannen gick bort och sade till judarna, att det var Jesus som hade gjort honom frisk." Var det gjort i rent och gott syfte? Var det en otacksam människas lilla hämnd mot en välgörare, som vågat varna honom för att i fortsättningen leva det ogudaktiga liv, som ruinerat hans hälsa en gång? Huru som helst ledde det till den sammanstötning med rådsherrarna, som Jesus förutsett. De "förföljde" honom. De satte nu igång mot honom den hetsjakt, som icke slutade förr än de fått honom på korset. Och skälet därtill var sabbatsbrottet, som han själv begått och bjudit den botade att begå.

51. MESSIAS BEKÄNNER SIN MAKT. Hans svar (Joh. 5:17-30) gjorde icke saken bättre. Han förklarade, då han

snart därefter mötte dem, att han såsom Messias är skyldig räakenskap för sina handlingar inför sin höge Fader allena. Hans ord lyda: "Min Fader verkar ännu alltjämt — utan att begära någons lov — så verkar ock jag". Därmed var hans dödsdom besegrad också i Jerusalem. "Därför sökte judarna ännu mer efter att döda honom, eftersom han icke allenast ville göra sabbaten om intet, utan ock kallade Gud sin fader och gjorde sig själv lik Gud". Det är sant, för ögonblicket stodo de vanmäktiga inför hans stora popularitet. Allt vad de uträttade med sina anklagelser för hädiskt tal var att från Jesu egna läppar höra en utläggning av den messianska maktförklaringen, som de just hört. Han hade gjort sig "lik Gud", sade de. Det bör rätt förstås. Det är alldeles riktigt, att då det gäller hans messianska kallelse, hans makt icke kan skiljas från Guds egen makt. "Sonen kan icke göra något av sig själv, utan han gör endast vad han ser Fadern göra". Han gör bara vad han ser Fadern göra! Med tonvikten på "ser" kunde man lika sant säga, att han allena gör det. Han syftar på det seendet av Faderns gärningar, på den underbara, ofördunklade visionen av Faderns vilja, som underliggert träffsäkerheten i alla hans val. Och han gör vad han ser Fadern göra "på samma sätt". Han syftar på den omedelbara utövningen av Faderns skapande och livgivande makt, som är den enda förklaringen till hans undergärningar. Detta är grundtonen i alla hans messiasbekännelser. Han delar icke makten med Fadern; han utövar denna makt odelad och obegränsad. Eftersom han vill det, som Gud vill, så kan han det, som Gud kan.

Endast en del av denna maktutövning hade de hittills sett. "Större gärningar" än dessa skulle de till sin stora förundran få se. "Ty såsom Fadern uppväcker de döda och gör dem levande, så gör ock Sonen levande vilka han vill. Icke heller dömer Fadern någon, utan all dom har han överlåtit åt Sonen". Han syftar på den livgivande och karaktärbestämmande inflytelsen av hans förkunnelse först och främst i samband med de stora missionstiderna, då "de (andligen) döda skola höra Guds Sons röst, och de, som höra den, skola bliva levande". Men han syftar också på den slutliga frälsningen och domen, "då alla, som äro i gravarna,

skola höra hans röst och gå ut ur dem: de, som hava gjort vad gott är, skola uppstå till liv, och de, som hava gjort vad ont är, skola uppstå till dom”.

Han begär icke, att de skola tro honom på hans ord. Ingen är vittnesgill i sin egen sak. Han är villig att bevisa sina anspråk med vittnen. Och såsom ett första vittne vill han kalla på Johannes döparen. Han vet, att hans vittnesbörd är sant, och ändå är det med en viss tvekan som han nämner honom. Det skedde icke för hans skull, såsom om han behövt hans vittnesbörd för att själv vara viss på sin uppgift. Det är icke fallet. Själv var han medveten om sin kallelse, innan Johannes igenkände och utpekade honom och har ingalunda, såsom de kanske trodde, kallats till sitt ämbete av Johannes. Nej, det är för deras skull som han åberopar Johannes vittnesbörd. De skulle utan detta vittnesbörd hava förblivit i okunnighet om Messias och sålunda icke erbjudits hans gåva av evigt liv. De veta själva, vilket mäktigt intryck döparens djärva vittnesbörd gjorde på dem först. “Han var den brinnande och skinande lampan och för en liten tid villen I fröjdas i dess ljus”.

Han kallar emellertid på ett vittne, som är större än Johannes döparen. “De gärningar, som Fadern givit mig att fullborda, just de gärningar, som jag gör, de vittna om mig, att Fadern har sänt mig”. Det är hela sin livsgärning han tänker på, undren inberäknade. De vittna just genom det oförklarliga som utmärker dem att hans makt icke är hans utan Guds egen. De vittna, att han talar och handlar å Faderns vägnar. “Gärningarna, dem gör Fadern, som bor i mig; de äro hans verk” (Joh. 14:10). Det vittne, som han således först och sist kallar på, är Fadern. Det är vittnesbördet, som han själv är helt och hållet beroende av. Och hans vittnesbörd gives icke bara i gärningarna, i ett språk, som alla förstå, utan i en personlig närvaro, som för honom är det vissaste av all verklighet och därför betyder mer för honom än alla människors applåder och själva framgången. “Hans röst haven I aldrig någonsin hört, ej heller haven I sett hans gestalt”. Varför? Jo, “hans ord haven I icke låtit förbliva i eder, ty den han har sänt, honom tron I icke”. De älskade icke budskapet. Huru kunde de då älska budbäraren?

Ville han därmed säga, att de äro okunniga i de heliga skrifterna? Nej, skrifterna rannsaka de flitigt och det icke bara av kunskapsbegär utan av religiöst intresse att just i dem finna det eviga livets, det vill säga fullkomlighetens stora budskap. Må då skrifterna, som de känna så väl, bliva hans sista vittne. Till skrifterna vill han vädja för en oväldig dom i tvisten mellan dem. De skola en gång se och besanna hans ord: "Det är dessa, som bära vittne om mig".

52. MESSIAS VÄDJAR TILL MOTSTÅNDARNAS SAMVETEN. Icke heller därmed är han nöjd. Han gripes av medlidande med sina fiender (Joh. 5:31-47) och klagar bittert däröver att de icke ville komma till honom för att mottaga liv. Det är med uppriktigt intresse i deras välfärd, med oväld i sitt sinne han talar sanningens enkla språk, då han säger dem, att de icke i sina handlingar drivas av kärlek till Gud utan av tom fåfänga. Han förutser, att detta sinnelag, som nu driver dem till att förkasta honom, som "kommer i sin Faders namn", skall en annan gång driva dem i armarna på bedragare, som fräckt "komma i sitt eget namn". Deras otro är, fruktar han, en gudsdom över dem. En gudsdom? Icke som om han, Messias, ämnade spela rollen av åklagare. De hava en åklagare i Moses, som de satt ett blint hopp till. Förstode de verkligen vad de läsa och studera i hans skrifter, skulle de finna att "Moses var trogen i hela hans hus såsom tjänare till ett vittnesbörd om vad som framdeles skulle förkunnas" (Hebr. 3:5) och således profetiskt pekar på den nya tingens ordning, som Messias nu inför deras ögon gjort till verklighet.

I denna vädjan till fiendernas samveten utmynnar messiasförklaringen andra påsken. Han talar icke längre såsom vid första påsken hemlighetsfullt utan i de klaraste och tydligaste ord. De äro för ögonblicket avväpnade. De voro säkert många av dem djupt rörda. Men djupare ändå än varningen och vädjan bet sig fast i deras sinne maktförklaringen och i synnerhet dess anledning, utmaningen, som låg i botandet av den sjuke på sabbaten och den botades sabbatsbrott på hans befallning. Det kunde de icke glömma. Det satt fortfarande fast i deras sinnen och var det allmänna

hetsiga samtalsämnet ett och ett halvt år senare, då han återkom till Jerusalem för att fira lövhyddohögtiden. Det var judarna, det vill säga rådsherrarna i Jerusalem, som nu gillade och stadfäste den dödsdom, som de hatfulla fariseerna redan beslutat över honom i Galileen. Att således fariseer och sadduceer nu arbeta hand i hand, beror icke därpå att de upphört att hata varandra utan därpå att de hata Messias värre än de hata varandra. Det är en olycksbådande allians, som nu ingåtts mellan fariseer, herodianer och sadduceer, bebådande en katastrof. Det behöves nu bara en länk till, romarna, så är dödskedjan färdig.

KAPITEL XIII.

Fariseerna lysa Messias i bann

53. MESSIAS DROG SIG UN DAN. Vid återkomsten till Galileen "drog sig Jesus undan med sina lärjungar till sjön" (Mk. 3:7-12). "Och en stor hop folk följde med honom från Galileen. Och från Judeen och Jerusalem och Idumeen och från landet på andra sidan Jordan och från trakterna omkring Tyrus och Sidon kom en stor hop folk till honom, när de fingo höra, huru stora ting han gjorde". Det är hans storhetstid i Galileen. Ryktet om hans väldiga gärningar lockade till platsen där "vid havet" skaror från vitt skilda håll. Det kan icke hava varit omedelbart utanför Kaper-naum, eftersom det denna gång heter att han "drog sig undan". Icke kan det heller hava varit i avsikt att möta dessa folkskaror utan snarare för att om möjligt undvika dem. Han sökte icke populariteten. Det är ingenting, som hindrar oss att antaga, att han redan nu utvalde platsen på sjöns nordöstra strand i närheten av Betsaida Julias, där det stora brödundret skedde senare. Det var en tillräckligt ödslig plats för en, som ville vara ensam med sina lärjungar. Men det var också en utmärkt mötesplats för folkskaror från alla de nämnda trakterna. De samlades icke denna gång åtminstone att börja med på terassen, som höjer sig över stranden, såsom fallet var vid brödundret, utan på själva strandremsan nedanför. Och det förklarar i sin mån den utomordentliga trängseln och nödvändigheten av den anordning, som beskrives så att "han tillsade sina lärjungar att en båt skulle hållas tillreds åt honom för folkets skull, för att de icke skulle tränga sig inpå honom". Det var eljes fara värt att han stående vid själva vattenbrynet, medan han talade till folket och helade de sjuka, skulle trängas i vattnet

av de många som ville bli botade, och deras vänner samt de många, som voro nyfikna att se undren. Han var nämligen rent av "överburen av alla, som hade någon plåga och för den skull ville röra vid honom". Bland dessa voro många besatta av ondska andar. Och dessa onda andar eller rättare de olyckliga, vilkas personlighet de behärskade, "när de sågo honom, föll ned för honom och tillbådo, ropade och sade: Du är Guds son". De igenkände honom såsom Messias. "Men han förbjöd dem strängeligen åter och åter att röra honom". Deras vittnesbörd betackade han sig för.

54. MESSIAS UTKORAR DE TOLV. Det, som nu följer, hände någon gång under denna stora tid, kanske såsom en avslutning av högsommarens verksamhet. "Och han gick upp på berget och kallade till sig några, som han själv utsåg, och de kommo till honom. Så förordnade han de tolv, som skulle följa honom och som han ville sända ut att predika, och de skulle hava makt att bota sjuka och driva ut onda andar" (Mt. 3:13 f.). Efter en natt i bön och begrundan (Luk. 6:12) utkorade han från en större skara av efterföljare, som säkert vid denna tid räknade många hundra, de tolv, "som han ock benämnde apostlar" (Luk. 6:13). Det måste hava tillgått så att de inbjödos att möta Messias där uppe på berget eller på platån nedanför tidigt på morgonen i högtidlig audiens. Åtskilligt talar för att de inbjödos och kommo i tre grupper, med fyra i vardera. Åtminstone är det fallet, att i samtliga listorna det är samma fyra namn i dessa grupper, ehuru namnens ordning inom vardera gruppen skiftar på ett intressant vis. Det finnes fyra listor. Den, som Markus ger (3:16-19), och den, som Lukas ger (6:14-16), höra omedelbart till berättelsen om förordnandet av de tolv. Den, som Matteus ger (10:2, 3), kommer senare, vid utsändandet av de tolv. Och den fjärde listan, som också är given av Lukas (Apg. 1:13), tillhör en ännu senare tid, väntanstiden före pingstens stora händelse. Vi hava sålunda fyra listor, representerande tre olika tidsskeden. Det är att vänta, att olikheterna äro särskilt markerade, om man jämför listorna med hänsyn till tidssammanhanget, så att de samtida listorna, som givas av Markus och Lukas, icke

förete så väsentliga olikheter, om de jämföras med varandra som om de jämföras med de två senare listorna till trots därav att Lukas givit också en av dem.

Låt oss då först taga listan, som Markus ger. Namnen på denna lista äro i första gruppen Simon, Jakob, Johannes och Andreas, i andra gruppen Filippus, Bartolomeus, Matteus och Tomas, i tredje gruppen Jakob, Taddeus, Simon och Judas Iskariot. Om vi jämföra därmed den lista, som Lukas ger, finna vi där i första gruppen Simon, Andreas, Jakob och Johannes, i andra gruppen Filippus, Bartolomeus, Matteus och Tomas, i tredje gruppen Jakob, Simon, Judas och Judas Iskariot. Det betyder en olika ordning av namnen i första gruppen och i tredje jämte den olikheten att den lärjungen i tredje, som Markus ger tillnamnet Taddeus, den kloke, av Lukas får sitt rätta namn, Judas, Jakobs son (eller broder). Den enda väsentliga skillnaden mellan dessa två listor är att Simon i tredje gruppen kommer före Judas eller Taddeus och således är den andre i ordningen. Ty den omständigheten att Andreas, Simon Petri broder, råkar komma sist i sin grupp hos Markus, är en rent stilistisk händelse, föranledd därav att Markus sammanför de tre, som fått ett tillnamn. De äro Simon, "vilken han gav tillnamnet Petrus", den klippfaste, samt bröderna Jakob och Johannes, Jesu kusiner på mödernesisidan, "vilka han gav tillnamnet Boanerges", torönsbarn.

Annorlunda blir det med listan, som Matteus ger och som är samtidig med utsändandet av de tolv. Där möta vi den överraskande egendomligheten att namnen i vardera gruppen sammanförts två och två, alldeles såsom vi veta att de utsändes på sin mission två och två. Det är all anledning att antaga att detta kamratskap var frivilligt och att vi hava det markerat i denna lista. Således finna vi i första gruppen Simon och Andreas, Jakob och Johannes, i andra gruppen Filippus och Bartolomeus, Tomas och Matteus, i tredje gruppen Jakob och Lebbeus, den djärve, Simon och Judas Iskariot. Utom denna tydliga gruppering i två och två är ordningen väsentligen densamma som i de första listorna. Vi märka, att Andreas såsom hos Lukas har sin plats närmast brodern, att Matteus av blygsamhetsskäl satt sitt eget

namn efter Tomas, som var hans kamrat, och därtill bifogat upplysningen att han var "publikanen", samt att i tredje gruppen Simon såsom hos Markus har tredje platsen och är Judas Iskariots kamrat i arbetet.

I den sista listan finna vi fyra egendomligheter, alla av djup mening och tre av dem så mycket märkligare, som de skilja sig från Lukas tidigare lista och alltså innebära en ändring, som han måste hava varit medveten om: i första gruppen har Johannes fått andra platsen, ett tydligt erkännande av hans ledareställning i den unga församlingen, och Andreas av denna anledning sista, i andra gruppen hava Filippus och Bartolomeus skilts från varandra av Tomas, som således fått andra platsen och Matteus av denna anledning den sista, i tredje gruppen saknas Judas Iskariots namn och Simon har behållit platsen såsom den andre.

Se vi nu närmare på namnen utan särskild hänsyn till de särskilda listorna, finna vi att Simon, kallad Petrus, på alla listorna kommer först — han kallas uttryckligen den första i listan som Matteus ger — och Judas Iskariot sist på de tre listorna, som nämna honom alls. Vidare finna vi, att på samtliga listorna Filippus kommer först i andra gruppen och Jakob, Alfei son, först i tredje gruppen. Om denna rangordning och i synnerhet den, som skiljer mellan den förste och den siste, ledde sitt ursprung redan i den ordning vari de inbjödos till Messias och liksom presenterades för honom vid det högtidliga förordnandet, så är det knappt troligt att det då uppmärksammades. Det är säkert, att i den allmänna meningen Judas Iskariot är och förblir den främste ända till slutet, och det är troligt, att Simon, som kallas Petrus, var den siste, tills han upphöjdes på grund av sin härliga messiasbekännelse vid Cesarea Filippi (Mt. 16:19), en upphöjelse, som tydligen måste hava väckt förvåning eftersom den vållade så mycken oro i brödrakretsen. Den väckte Sebedei söners ärelystnad (Mk. 10:35-45) och andra tvister och hade möjligen något att göra med Judas Iskariots djupa misräkning. Det tillhör emellertid en annan historia än den vi för närvarande skriva, och detta måste vara nog om den saken.

De två brödraparen i första gruppen på samtliga listorna äro oss bäst bekanta. Vi känna till deras kallelse, och det är ingen av dem, som icke fått något personligt omnämmande i det fjärde evangeliet. Jakob, Johannes äldre broder, blir den förste martyren i apostlakretsen. Andreas nämnes i sammanhang med det stora brödundret och i sammanhang med grekernas önskan att se Jesus. Han överlevde alla apostlarna utom Johannes och lär hava samverkat med denne vid det fjärde evangeliets skrivande. Petrus och Johannes föras i synnerhet mot slutet av Jesu liv tillsammans i gemensamma uppdrag av Jesus själv och bliva de egentliga ledarna av den första församlingen. De hava givit oss var sitt evangelium, ehuru Petrus icke givit det i skriftlig form utan muntligen berättat i sina predikningar vad Markus sedan nedskrivit.

Också i andra gruppen hava vi att göra med individer, som vi känna genom personligt omnämmande i det fjärde evangeliet. Då vi erinra oss, att Bartolomeus, Tolmais son, är ingen annan än Natanael och läsa det fjärde evangeliets berättelse (1:35-51) om hans kallelse genom Filippus, förundra vi oss icke över att deras namn i de tre första listorna komma tillsammans och att i listan, som Matteus ger, de utpekas såsom kamrater på vandringen. Filippus nämnes jämte Andreas i samband med det stora brödundret, såsom lärjungen med vilken Jesus först samråder om folkets mätande. Han omnämnes åter tillsammans med Andreas i samband med grekerna, som ville se Jesus. Det torde på något vis hänga tillsammans med deras grekiska namn och därmed att båda voro från Betsaida, ett grekiskt samhälle. Äntligen nämnes han såsom en av de lärjungar, som hava något att säga Mästaren såsom svar på hans förkunnelse att de måste skiljas. I motsats till Tomas, som kommer med en ganska hopplös fråga (Joh. 14:5), är det, som Filippus har att säga (Joh. 14:8) betydligt mer hoppfullt. Tomas är i den andra gruppen den ende, om vilkens kallelse vi intet veta, och i hela lärjungaskaran den ende, om vilkens föregående historia och anslutning till lärjungakretsen det icke ges ens en gissning. Om hans tillnamn Didymus, tvilling, pekar på förlusten av en kär tvillingbroder, så kunde vi

i denna erfarenhet kanske spåra en tragedi, som i någon mån förklarar det svårmod, som utmärkte honom och gör honom böjd att se det värsta i allt. Gäller det (Joh. 11:16) att följa Jesus till Judeen, så är det för att "dö med honom". Han är den siste (Joh. 20:24, 25) att låta övertyga sig om den korsfästes uppståndelse. Det är möjligen detta sista utbrott av svårmod som förklarar, varför vi finna honom vid Tiberias sjö (Joh. 21:2) i sällskap med de ursprungliga sex. Möjligen förklarar detta i sin tur, varför hans namn i den sista listan uppflyttats mellan vännerna Filippus och Bartolomeus.

Tredje gruppens namn äro oss mindre bekanta, men det ges sannolika gissningar, som göra dem icke mindre intressanta. Vi veta således icke från den evangeliska historien, vilka de äro eller när och var och huru de kallades. Gissningen rörande Judas Iskariot behöver icke upprepas, ehuru den på sätt och vis stärkes av det som vi nu hava att säga. Det är nämligen troligt, att alla fyra i denna grupp kommo till lärjungaskaran under verksamheten i Judeen. Det framgår av följande slutsatser, som kunna dragas från deras namn. Jakob, som nämnes först i denna grupp på alla listorna och som ofta kallas den lille eller yngre, till skillnad från Jakob, Johannes broder, martyren, och till skillnad från Jakob, Herrens broder, som efter Petrus blev den unga församlingens ledare i Jerusalem, var son till en viss Maria, Josefs syster, svägerska till Maria, Jesu moder, och hennes syster Salome. De träffas alla jämte Maria från Magdala vid Jesu kors enligt Johannes (19:25). Hennes man är bekant under flera namn. Han hette säkert Jakob och hade tillnamnen Alfeus och Klopas, vilka två namn egentligen lära vara en olika skrivning av ett och samma namn. Icke blott Jakob den lille, som uttryckligen så kallas, utan också Judas, Jakobs son (eller Jakobs broder, såsom somliga tolka det) och enligt Edersheim även Simon, kallad ivraren, voro deras söner och således kusiner till Jesus. De hade dessutom en son som hette Joses (Mk. 15:40). Om nu, såsom är ganska troligt, Klopas är samme en som Kleopas, vilken enligt Lukas (24:18) bodde i Emmaus, så hava vi skälet, varför vi antaga att alla inom denna grupp kommo till lärjungaskaran under verksamheten i Judeen. Tre av

dem bodde i Emmaus, norr om Jerusalem, och Judas Iskariot, förrädaren, eller rättare hans fader Simon var från Kerijot i södra delen av provinsen.

55. MESSIAS UTESLUTER FARISEERNA UR RIKET. Medan dessa tolv äro samlade kring Messias denna minnesrika sommarmorgon, talar han till dem de underbara ord, som vi kalla bergspredikan (Mt. 5-7) och utgöra vad vi kunde kalla grundlagarna i det Guds rike eller himlarnas rike, som han kommit för att grundlägga i världen. Det är icke till fariseerna han ställer sitt tal eller ens i första hand till folket, utan först och sist till de tolv, även om folkskarorna och bland dem helt säkert många skriftlärare voro inom hörhåll (Luk. 6:17) och lyssnade mycket noga till vad han hade att säga och även fingo sin beskärda del om också mer i förbigående. Direkt talar han till de tolv, som äro särskilt intresserade, hans förtrogna, hans förtroendemän, med honom ansvariga i grundläggningen av riket. Talet är därför egentligen icke ett angrepp mot fariseerna. Det ligger i ett helt annat och mycket högre plan. Han förklarar däri sin messiasmakt helt historiskt. Han förklarar, i vilken mening "frälsningen är av judarna" (Joh. 4:22). Han förklarar sitt förhållande till hela den gammaltestamentliga fromheten, till lagen och profeterna (Mt. 5:17-48), och följaktligen till all borgerlig samhällsordning, för så vitt som den är "förordnad av Gud" (Rom. 13:1). Så till vida är bergspredikan icke en del av vårt ämne, utan ett mycket större, som för sin fulla behandling måste finna sin egen plats.

Men i förbigående nämner han fariseerna på ett sätt, som icke kan betyda något annat än att han utesluter dem ur riket eller rättare beskriver dem såsom sådana, vilka uteslutit sig själva därur. Messias förhållande till lagen och profeterna i skarp kontrast till de skriftlärdes, är icke upplösande utan fullkomnande (Mt. 5:17-19). De försäkra visserligen, att de med sina tolkningar av skriften uppbygga och befästa. Deras tolkning, säga de, är en mur omkring skriften, en nyckel till sanningen. Men i verkligheten är det tolkningen och icke skriften de svärja vid, såsom alltid

blir fallet, då man upphöjer sin mening till trosnorm. De hava den oförsyntheten att kalla tolkningen av skriften viktigare än skriften själv. Sitter icke Gud själv uppe om nätterna och läser rabbinernas tolkningar av lagen? De upplösa lagen i all synnerhet däri att de upphöja kunskapens värde över livets. De lära, men de hålla icke. De äro lärare av den typ, som enligt Jakob (3:1) "få en dess strängare dom". Det är såsom en varning till lärjungarna han uttalar sin dom över fariseerna i dessa ord: "Om eder rättfärdighet icke övergår de skriftlärdes och fariseernas, så skolen I icke komma in i himmelriket" (Mt. 17:20). Uteslutandet gäller tydligen fariseismen och icke fariseerna bara. Bliva lärjungarna fariseer, så äro de träffade av samma dom. Det kan nämnas såsom en egendomlighet i stil hos Matteus att han alltid nämner skriftlärda och fariseer i denna ordning, såsom mente han att säga de skriftlärde och alla övriga fariseer, med tonvikten på de skriftlärde.

Även vid andra tillfällen under talet har Messias tydligen fariseerna i sina tankar och kallar dem oförbehållsamt "skrymtare", såsom när han (Mt. 6:1-18) anför dem såsom avskräckande exempel på almosegivande, bedjande och fastande. Trots all sin inbillade myndighet äro de människoträlar, som göra sin rättfärdighet för att bliva sedda av människorna och gå miste om den lön som ligger i rättfärdighetens eget värde. Trots sin förmenta andlighet äro de också Mamons trälar, jagade av tusen onödiga och onyttiga bekymmer. Även i varningen för dömandet (Mt. 7:1-12) är det tydligen fariseen han beskriver i mannen, som med en bjälke i sitt eget öga åtager sig att borttaga grandet i broderns utan att se det löjlige i en så blind självtillit. Det blir då också fariseen, som han utpekar och beskriver i varningen för att giva sitt heliga åt hundarna. Hundar hava såsom betrodda väktare ett visst släktttycke med ämbetsmän. De äro domare, poliser och bödlar i samma person. De representera nog lag och ordning, men de sakna tyvärr varje djupare rättfärdighetsintresse. Deras rättfärdighet sitter i skallet och i tänderna. Till själasörjare duga de icke. Ve dem, som åt sådana anförtro sitt heligaste och komma till dem i syndanöd. Möjligen är det å andra sidan

sadduceen, som Jesus utpekar i varningen för att kasta sina pärlor för svinen. Slutligen är det nog åter igen fariseen han tänker på, där han (Mt. 7:15-23) varnar för "falska profeter, som komma i fårakläder men invärtas äro glupande ulvar". Vi skola återkomma därtill i samband med domsorden, som avsluta Messias tal vid lövhyddohögtiden.

Men som redan är sagt, dessa omdömen om fariseerna utgöra icke på något vis bergspredikans huvudsakliga innehåll och syfte. Icke heller äro de Messias slutdom över dem. De förhålla sig till bergspredikans egentliga syfte alldeles som den mycket missförstådda kritiken över de judiska och de grekiska sofisterna i första brevet till korintierna förhåller sig till evangeliets syfte och ärende i världen. Men att vi finna dessa omdömen i bergspredikan har dock en stor historisk betydelse. De visa, att Jesus är fullt på det klara med fariseerna. Motviljan är ömsesidig, men Messias nöjer sig icke såsom de med omotiverade utfall, han ger skäl för sitt missnöje och öppnar därmed en väg till ett bättre förhållande. Hans utmaning är icke enbart en krigsförklaring. Den är en inbjudan att komma tillsammans. Huru den mottogs, skola vi omedelbart se.

56. FARISEERNA SVARA MED ATT KALLA MESSIAS BESATT. Det måste hava varit på sensommaren (år 28) som det inträffade, som nu skall berättas. Jesus hade återkommit till Kapernaum för att gå i vinterkvarter efter sommarens verksamhet "vid havet". "Och när han kom hem, församlade sig åter folket, så att de icke ens fingo tillfälle att äta" (Mk. 3:20 f). Det måste hava varit bekant för alla och för Jesu moder och bröder, att fariseerna bara väntade på det första lägliga tillfället att över den förhatade Messias högtidligt uttala det stora bannet, sitt anatema, och sålunda vad på dem anginge utesluta från synagogan och all förbindelse med sitt folk den djärve, som vågat utesluta dem ur gudsriket. Såsom en andligt spetälsk skulle han utjagas från människors bostäder och sällskap och som ett vilddjur hava sin vistelse i ödemarken. Det var ödet de unnade honom, ett öde om möjligt värre än döden, som de i första hettan bestämt såsom hans lott. De hade uppenbarligen

efter rådsbeslutet i Jerusalem för ögonblicket uppgivit samverkan med herodianerna och planen att mörda honom och bestämt sig för att först försöka bannlysningens vapen, varmed de kunde hoppas att skada honom i den allmänna meningen och sålunda vända sig mot hans sak och icke bara mot honom själv.

Vi kunna lätt förstå, med vilka känslor Jesu moder och bröder hörde om dessa planer och sågo för sina ögon ett så förnedrande slut på sonens och broderns messianska kall, som börjat så hoppfullt och stort. Till vad pris som helst måste de förekomma fariseerna och hindra utförandet av deras plan, även om de måste gå till den ytterligheten att själva gripa Jesus och med våld rycka honom undan faran samt hålla honom dold någonstades, tills stormen hunnit blåsa över och han själv i ensamheten hunnit övertänka följderna av sitt ovisliga nit att utmana fariseerna och rådet. Hittills hade utan tvivel Jesu närmaste av hans stora framgångar hindrats att närmare övertänka hans vägar. Den, som har framgång, har rätt. Det är när det blåser upp till oväder och de börja befara det värsta för sonen och brodern i den ojämna striden som de bliva misstänksamma. De handla i välvilja. Därom kan det icke vara något tvivel. Men lika visst är det, att de icke skulle hava tagit ett sådant steg, om det icke redan varit sant vad som senare säges om bröderna — och lika gärna kunde hava sagts om modern — att de "icke trodde på honom" (Joh. 7:5).

Däri misslyckades de dock. En man, som icke har tid att äta med sina vänner, har ännu mindre tid att låta sig fångslas av dem. Han är oåtkomlig. Vad hans vänner icke förmådde, det förmådde emellertid fienderna. På något sätt hade de trängt sig in bland folket och blevo vittnen därtill att Jesus botade en besatt, som fördes till honom och var både blind och dövstum (Mt. 12:22). Detta gav dem det tillfälle de sökte. "Och de skriftlärde, som hade kommit från Jerusalem, sade att han var besatt av Beelsebul, att det var med de onda andarnas furste som han utdrev de onda andarna". I alla de närvarandes öron uttalade de över undergöraren den förskräckliga domen att hans kraft att göra under är demonisk. I denna ödesdiga dom över

Messias karaktär kulminerade deras missnöje. Det var ett förfärligt avstånd mellan denna förklaring av hans övernaturliga gärningar och den, som Nikodemus med deras bifall givit i orden, med vilka han (Joh. 3:2) hälsade Messias: "Ingen kan göra de tecken som du gör utan att Gud är med honom".

Huru överraskad än Jesus måtte hava blivit över den hemska anklagelsen, som sålunda slungades mot honom, blev han dem dock icke svaret skyldig. Och hans svar var sådant att det i betydlig mån utplånade verkan av fiendernas anatema. Fariseerna ledο verkligen i det första sammanträffandet ett nederlag, och Jesu lugna, övertygande svar verkade såsom en boomerang. "Med de onda andarnas furste utdriver han de onda andarna", sade de. De erkände således det övernaturliga i hans gärningar. Om hans makt är det således ingen fråga. Det borde då för varje rätttänkande vara en enkel sak att avgöra, om sådana gärningar, som Jesus gjorde, äro Guds gärningar eller djävulens. Det är ju bara att skilja mellan gott och ont. Skulle den onde verkligen ihärdigt och oföränderligt göra det, som är gott? Kunde man då icke lika gärna tänka, att Gud gör det, som är ont? Och om verkligen den onde gör det, som är gott, om "Satan har satt sig upp mot sig själv och kommit i strid med sig själv", huru skall det förklaras? Är han icke så ond, som man tänkt? Eller är han så enfaldig, att han icke ser, att det på det viset "är ute med honom?" Och om ändå så är, måste man icke i alla fall giva honom kredit att hava de facto bidragit till upprättandet av Guds rike? Är icke den goda verkan god, även om den onde vållar den? Men, något sådant som det ondas segerrika kamp med det onda kan icke tänkas. "Nej, ingen kan gå in i en stark mans hus och plundra honom på hans bohag, så framt han icke förut har bundit den starke. Först därefter kan han plundra hans hus". Vad de bevittna, är ingalunda ett sataniskt gyckelspel, ett lustspel mellan ont och gott, utan en kamp på liv och död mellan makter, som icke kunna försonas. Såge de icke, i vilka motsägelser de råkade med förklaringen att gärningar, som de själva måste erkänna såsom goda, kunde vara djävulska till sin impuls? Varför då icke hellre draga

den enkla och naturliga slutsatsen, att det är Guds makt, som uppenbarar sig i dessa goda gärningar, som han gör i Guds namn? Denna slutsats vilja de att andra skola draga, då det gäller dem själva och deras "anhängare" (Mt. 12:27), som också utdriva onda andar. När de på detta vis anklaga honom så göra de sig själva misstänkta. Om han verkligen utdreve onda andar i djävulens makt, varför kunde det icke lika gärna sägas om dem?

Det är alldeles visst, att Jesus i sitt självförsvar vann en tillfällig fördel över motståndarna, i synnerhet som han avstod från att besvara anklagelse med anklagelse. Han uttalade ännu icke någon dom över dem, utan nöjde sig med en varning, varningen för den synd, som icke kan förlåtas. Han säger icke att de redan begått denna synd. Han erkänner att i den riksförkunnelse han bringar kan ligga möjligheten till en djup och en uppriktig anstöt. Att säga något "mot Människosonen" (Mt. 12:32), kan ha sin grund i missförstånd och oförstånd. Det kan förlåtas. Men det är något helt annat, "om någon säger något mot den helige Ande", om någon syndar mot bättre vetande och ihärdigt vidbliver detta och mot sin egen insikt och övertygelse kallar det goda ont och det onda gott, det innebär förhärkelse och kan icke förlåtas, emedan det slutligen icke kan ångras. Han säger icke att de redan begått denna oförlåtliga synd, men han varnar dem att de stå i fara, att begå den. Såsom i Jerusalem talar han till sina fienders samveten. Han söker icke fel, utan ursäkter. Han nedlåter sig icke till att spela rollen av åklagare. Man uppmärksamme denna betydelsefulla samstämmighet mellan synoptikerna och det fjärde evangeliet, då det gäller Messias och hans fiender.

KAPITEL XIV.

Bannlysningen verkar i sinnena

57. MESSIAS BLIR HEMLÖS. Den omedelbara och för Jesus personligen bittraste frukten av bannlysningen är brytningen med modern och bröderna, vartill den leder. Huru underligt det än må låta, voro Jesu moder och bröder till uppfostran och tänkesätt och alla sina traditioner fariseer, såsom man ju kan säga, att han själv var, historiskt sett. Alla deras messiasförhoppningar, som för dem voro en familjeangelägenhet av djupaste intresse, voro ouppslösligt sammanvävda med fariseismen. Det ingick sannerligen icke i deras föreställningar att Jesus kunde vinna sitt mål utan fariseernas understöd eller i opposition mot Sanhedrin. De voro folk, som tog sin tro på allvar. Att Jesu bröder följt hans exempel och slutit sig till Johannes döparen, kan tagas för givet. Jesu kusiner, bröderna Jakob och Johannes, hade gjort det, liksom deras kamrater och grannar, bröderna Simon och Andreas. Alla allvarligt religiösa bland de unga hade ryckts med i den nya rörelsen, som går fram i messiashoppets tecken och således i bästa mening bär fariseismens märke. Vi ha redan sett skiftningarna i Johannes döparens förhållande till fariseerna. Det är lärorikt för vår historia att här se detta förhållande liksom i perspektiv. Vi erinra oss således, att profeten från början misstänkte dem och hälsade dem med skarpa och dömande ord, då de kommo till hans dop. Vi erinra oss, att han senare hedrar dem med det första offentliga proklamerandet att Messias kommit och även anförtror dem hemligheten huru Messias uppenbarats för honom och vem han är. Vi erinra oss också, att fariseerna att börja med hälsade hans vittnesbörd med intresse och att det måste hava varit på dessa begynnelsedagar i Messias historia, som Jesus syftar med sina ord om deras

korta fröjd i Johannes, "den brinnande, skinande lampan". Det är givet, att misstänksamheten och hatet i deras sinnen mot den Messias, som Johannes proklamerat, skulle vändas mot hans vittne, även om dennes lärjungar för en tid förmedlade en sorts vänskap, byggd på den inbillningen att Johannes missträknat sig på Messias och ogillade hans uppträdande. När denna bubbla brast genom Johannes vädjan till Messias själv och dennes offentliga erkännande av Johannes, blev det alldeles omöjligt för dem att skilja mellan de två, såsom vi skola se i det sista sammanstötandet.

Vi gå till berättelsen. Jesu moder och bröder hade icke kunnat förekomma bannlysningen genom att undanrycka offret (Mk. 3:21). Därmed avstodo de emellertid icke från sin föresats att ingripa. Berättelsen (Mk. 3:31-35) om deras misslyckade försök, kanske senare samma dag, att i detta syfte locka Jesus ut från salen, där han undervisade, i avsikt att gripa honom och gömma honom undan, är ett stycke tragedi av djupaste slag, huru enkelt och fåordigt det än är berättat. Det måste hava varit ren förtvivlan, som drev Jesu moder till en så beslutsam handling. Det måste hava gällt för henne icke bara den älskade sonens personliga välfärd utan vad som för henne liksom för honom själv var oändligt viktigare, hans messianska kallelse, som enligt hennes tanke stod på spel såsom en följd av sonens underliga metoder, och med den hela folkets framtid.

Den uppriktiga välmeningen hos dessa Jesu närmaste kan icke sättas i fråga. Bland bröderna är Jakob, som sedan lyfter sin hjässa så högt över mängden i en tjugufemårig ledning av den kristna församlingen i Jerusalem, och Judas, en yngre broder, som också skulle komma att giva sin insats i den apostoliska kyrkans vittnesbörd. Att de, såsom evangelisten Johannes säger (7:5) "icke trodde" på Jesus, betyder visst icke att de hatade honom. De trodde icke på hans metoder, de förstodo icke hans messiaskap. Men de trodde dock i det längsta på honom. Hade de kanske icke just i syfte att befordra hans messiaskap flyttat med honom till Kapernaum? De trodde ännu på honom. Det bevisar vad de nu äro villiga att göra för hans säkerhet, där de stå med modern utanför lokalen, där Jesus undervisar skarorna, som

fylla alla rummen och kanske gatan utanför, och samråda med henne, huru de skulle kunna narra brodern ut från sällskapet. Resten skulle bliva klar segling, det lovade de sig. De visste med sig att de hade starka nävar.

Och så sände modern "bud till honom för att kalla honom ut". Det var hennes enkla väg att lösa problemet, och det är något obeskrivligt rörande i denna en djupt bekymrad moders viljestyrka. Hon är tydligen van att befalla, denna Davids dotter, denna kungamoder i Israel. Och hon har synbarligen icke kommit ur den vanan, ehuru sonen vid bröllopet i Kana högtidligt förnekat hennes förmyndarskap över honom. På den vägen hade det gått mycket illa för den älskade sonen, och han skulle ännu hinna lära sig, att mors väg är bäst. Med detta bud till Jesus och kallelsen att komma ut lämnar berättelsen Maria och hennes sällskap där ute. Vem som tog budet till Jesus och vem som bringade dem hans svar, säges icke. Det var ingen fiende, utan en sympatisk vän, som utträttade ärendet till Jesus, det kunna vi förstå av den form, i vilken det frambars: "Se, din moder och dina bröder stå utanför och fråga efter dig." Befallningen att komma ut ändrades till en vädjan. Så kunde Johannes hava tolkat hälsningen. Är det icke sannolikt, att en lika sympatisk vän bringat svaret? Om det kom något svar. Kanske fingo de svaret däri, att den kallade icke kom. De väntade, men de väntade förgäves. Och de återvände sent omsider med tunga steg till det tomma hemmet. Aldrig mer steg han över dess tröskel. Aldrig mer sökte han skydd under dess tak. Aldrig mer lade han sitt trötta huvud till vila i dess hägn. Icke ens då vid sitt sista hemliga besök i Kapernaum han sammanträffar med bröderna, nämnes ett ord om modern. Henne möter han i ett samtal först, då han hänger på korset och hon står där nedanför. Maria, Jesu moder, fick god tid att sörja över sonens väg eller över sin. Ingen moder har väl sörjt en förlorad son bittrare. Hon var ensam, såsom han var ensam. Men det är en historia, som ingen berättat, en historia utan vittnen, såsom en moders sorg oftast är.

Där inne i salen, där Jesus undervisade, utspelades där- emot något, som ögonvittnen meddelat. Jesus fick mycket

riktigt budet från modern, om också icke alldeles i moderns egna ord. Till orden "din moder och dina bröder" har åtminstone en god läsart tillfogat orden "dina systrar". Det kunde således icke vara omöjligt att systrarna voro med. De hade i så fall kommit den långa vägen från Nasaret, där de hade sina män, sina barn, sina hem för att med sin övertalning, sina böner och sina tårar understödja brödernas nävar. När Jesus fick detta bud, var kanske icke hans första instinkt att tillmötesgå moderns önskan, att gå ut och se de sina och hava ett allvarligt samtal med dem för att om möjligt vinna dem för sin väg? Men om den tanken kom, så avvisade han den som en frestelse. Han kände sin moder, han kände sina bröder, han visste mycket väl, huru litet det var att hoppas av en sådan underhandling med dem. Kan man icke övertyga fiender, blinda i sitt hat, så kan man ännu mindre övertyga vänner, blinda i sin kärlek.

Hans svar är icke för dem direkt, även om det bars ut till dem av någon välvillig budbärare. Det var ställt till omgivningen. Det var talat ut i rymden. Det var adresserat till hela världen. Det är en fråga: "Vilken är min moder och mina bröder?" Och frågan är en öppen och oåterkallelig förnekelse av dem, som stå därute. De, som stå därute med planer att rycka honom från hans väg, från Guds väg, de äro icke längre hans moder, de äro icke längre hans bröder. Systrarna orkar han icke nämna. Han är icke längre sin moders son. Han är från denna stund liksom i en ny mening Guds son, Guds son allena. Men så avbryter han sig. "Han såg sig omkring på dem, som sutto där runt omkring honom". Det är som om han nu först blivit varse sina lärjungar, nu först upptäckt dem, nu först riktigt förstått, vad de betyda för honom. Det är Petrus, som berättar, Petrus, som såg allt detta, så mycket som man kan se med ögon fuktiga av tårar. Det var Jesu stora offerstund. Han var icke den, som befallde andra att övergiva allt, även fader och moder, för att följa honom och själv vägrade att göra offret, då det måste ske.

Aldrig gick denna stund ur lärjungarnas minne. Säkert var det också tårar i Jesu ögon, då han överväldigad av dessa motsatta känslor av djupaste sorg och översvallande

fröjd utbrister i sex ord, som komma såsom det omedelbara svaret på frågan han nyss framställt: "Se, min moder och mina bröder". Det är på de tolv han pekar, då han uttalar dessa ord. De äro från denna stund hans släkt, hans hem, hans familj, hans hela värld. Det måste hava dröjt en stund, innan han med samlad fattning uttalar denna bekännelse i en grundsats, som förklarar alltsammans: "Den, som gör Guds vilja, den är min moder och min syster och min broder". Nu först kommo systrarna med i hans tal.

Från denna stund är Messias hemlös. Troligen bodde han såsom en välkommen och ständig gäst hos Petrus, alldeles såsom en av familjen, men en gäst i alla fall. Något hem hade han aldrig mer på jorden. Ingen skall tro, att han icke kände det. Han var icke den, som led sina djupaste kval i allmänhetens sällskap. Han bar icke smärtan på tungan i vardagslag. Hans sorger och lidanden gjorde honom för det mesta mållös och ställde honom ensam. Men någon gång gävo sig hans känslor luft. När han några månader senare på vandrigen genom Samarien till Jerusalem (Luk. 9:51 f.), sedan han för alltid lämnat bakom sig Kapernaum med dess rika och bittra minnen, möter en man, som lovar att följa honom varthelst han går, så svarar han: "Rävarna hava kulor och himmelens fåglar hava nästen, men Människosonen har ingen plats, där han kan vila sitt huvud". Och då ännu något senare, under vandringarna i Pereen (Luk. 11:27 f.) vid ett tillfälle en moder, som med beundran lyssnat till hans djärva strafftal över fariseerna och öppet vågar instämma, prisade den moder salig, som fått giva livet åt en sådan son, vem kan undgå att känna det bittra vemodet i hans svar: "Ja, saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det".

58. HANS MAK T VÄXER MED HANS SORG. Fariseerna hade i sin tvekamp med Messias varit de första att draga blod i den olidliga smärta de tillfogat honom i brytningen med sina närmaste. De hade stängt hans hem. Men de hade icke därmed strax märkbart minskat hans popularitet eller omfattningen och makten av hans gärningar. Den väldigaste och mest brådiskande tiden begynner nu i hans

verksamhet i Galileen. Det är det enda år under hela hans verksamhet som han icke besöker påskan i Jerusalem. Han gav sig synbarligen icke tid därtill. Hans makt växer med ensamheten och sorgen. Ju ensammare han ställes, desto mer påfallande är Guds kraft över honom. Hela hösten och vintern fortgår hans rastlösa verksamhet i Galileen, avbruten endast av en utfärd till trakterna på östra sidan av sjön. Hans under bliva allt mer överraskande i sin djärvhet, under kamp och strid inifrån såväl som utifrån. Några exempel skola visa det.

Han botar i Kapernaum en romersk kaptens tjänare på enträgen uppmaning av "judarnas äldste", som framhålla: "Han är värd att du gör honom detta, ty han har vårt folk kärt, och det är han, som har byggt synagogan åt oss". Han måste hava varit en av dessa många gudfruktiga hedningar, som djupt tilltalats av den judiska religionen. Det är icke omöjligt utan tvärtom mycket troligt att synagogan, som denne ädle och förmögne romare byggt åt sin hemstad Kapernaum är den, i vilken Jesus gjorde så många under, säkert flera än på någon annan plats. Det är icke omöjligt utan troligt, att det är ruinerna till denna synagoga, vilken helt nyligen upptäckts på sjöstranden där Kapernaum måste hava varit beläget och är det enda som återstår av staden. Att döma av ruinerna måste det hava varit en storslagen byggnad av vit sandsten, säkert en av de största och finaste synagogor i landet, såsom ock framgår av den stolthet, varmed de äldste tala om den, och deras beundran för givaren. Den synes hava varit belägen så nära sjöstranden att båtarna lade till omedelbart vid dess breda trappgång. Det goda omdöme, som de äldsta giva romaren, instämmer Jesus i. Han var en av dessa utlänningar, över vilkas ödmjuka tro han förundrar sig. Han anser sig icke värdig att mottaga Mästaren som gäst i sitt hus, utan låter hälsa honom: "Säg ett ord, så bliver min tjänare frisk". Och han motiverar detta sitt förtroende till Jesu makt i följande ord: "Jag är ju själv en man, som står under andras befäl. Jag har ock krigsmän under mig, och om jag säger till en: 'Gå', så går han, eller till en annan: 'Kom', så kommer han, och om jag säger till en tjänare: 'Gör det', då gör han så". Så lätt är

det, menar denne militär, van vid den romerska härens disciplin, för den, som har makten, att få det just som han vill. "Icke ens i Israel har jag funnit en sådan tro", är Jesu svar, då han sänder de äldste hem till kaptenen, där de finna tjänaren frisk. Ännu mer uppseendeväckande var undret, som Lukas (7:11 f.) omedelbart berättar, uppväckandet av änkans son i Nain, en by i södra delen av provinsen alldeles intill Tabor. Just som Jesus och hans sällskap kom nära stadsporten, mötte de ett mer än vanligt sorgligt begravnings-tåg. Det var en moder, en änka, som följde sin ende son till graven. Det måste hava varit något särskilt upprörande med detta dödsfall, eftersom "en ganska stor hop folk från staden gick med henne". De voro säkert på österländskt vis gråtande och tjutande. Vid åsynen av den sörjande modern, så ensam i sin stora sorg alla dessa ropande till trots, greps Jesus av ett sådant medlidande att han "rörde vid båren, och de, som buro, stannade". Och så befälld han den unge mannen att stå upp. "Och den döde satte sig och begynte tala. Och han gav honom åt hans moder". Icke underligt, att alla "betogos av häpnad och prisade Gud och sade: 'En stor profet har uppstått ibland oss' och 'Gud har sett till sitt folk'." Icke underligt, att "detta tal om honom gick ut i hela Judeen och i hela landet däromkring". Lukas menar med Judeen här som annorstädes (se 1:5) hela Palestina, judarnas land.

Ännu några exempel måste anföras. Efter en ansträngande dag av undervisning och undergärning, då han var så uttröttad att han knappt kunde stå eller hålla sig vaken, befaller han sina lärjungar (Mk. 4:35 f.) trots alla tecken till storm att sätta ut till sjös och segla med honom över "till andra stranden", kanske driven av ett oemotståndligt behov att komma ifrån människorna eller av en oemotståndlig kallelse. Även "andra båtar följde med" ett stycke utåt sjön, men återvändande sannolikt, då stormtecknen blevo tydligare. Själv somnar han som ett barn på styrmannens kudde i aktern av fartyget, så fort de satt ut från land, och somnar så tungt, att han icke väckes ens av den förfärliga storm, som utbröt och hotade att begrava det lilla fartyget i vågorna. Stormen var en av dessa cyklonartade vindar,

som från de omgivande bergen (Luk. 8:23) "foro ned över sjön" och försatte dess lätta, djupa vatten i svallningar, likt det sjudande vattnet i en gryta. Det var icke svårt att vid dessa utbrott förbinda tanken på något demoniskt. Berättelsen av ögonvittnet Petrus (Mk. 4:37-41) är i högsta grad målande. När äntligen lärjungarna fått Jesus fullt vaken, vänder han sig mot vinden och vågorna, som om de varit lössläppta vilddjur och bjuder dem sitt: "Tig, var tyst" i ordalag, som egentligen betyda att någon låter påsätta sig nosgrimmman. Befallningen åtlydes ögonblickligen, och det blev plötsligt "ett stort lugn". Först därefter vänder han sig till lärjungarna med en förebräelse för deras feghet. Den utomordentliga makten, som de fått bevittna, fyller dem med en ny fruktan, så att de "mycket häpna sade till varandra: 'Vem är då denne, eftersom både vinden och sjön äro honom lydiga?'"

De framkomma i den tidiga morgonstunden till andra stranden och landstiga på en plats, så obekant för lärjungarna att varje berättare givit den ett namn olik det, som de andra gett. Platsen kallas av Markus Gerasa, av Matteus Gadara och av Lukas, som möjligen fått säkra underrättelser, Gergesa. Det är icke omöjligt, att det var just i dessa vildmarker som Jesus frestades av djävulen. Trakten hade i så fall för honom ett egendomligt intresse. Hans seger över frestaren då bär frukt nu i hans obetvingliga makt över våldsverkaren. Att den helbregdagjorde icke tilläts följa sin välgörare, då traktens gudlösa befolkning ihärdigt bad Jesus lämna dem, förbittrade som de voro över förlusten av sina svinhjordar, utan befalldes av Jesus att gå till sitt hus och vittna för de sina om vad Herren gjort för honom, ger ett ökat intresse åt Jesu framgångsrika verksamhet just i dessa trakter den sista vintern (Joh. 10:40-42).

Vid återkomsten till Kapernaum (Mk. 5:21-43) "församlade sig mycket folk omkring honom, där han stod vid sjön", således knappt kommen i land. Bland de många, som väntat på honom, var en av stadens synagogföreståndare, Jairus, som "när han fick se honom, föll ned för hans fötter och bad honom enträget och sade: 'Min dotter ligger på sitt yttersta. Kom ned och lägg händerna på henne, så att hon

bliver hulpen och får leva'." Orden, som läggas i hans mun av Matteus (9:18): "Min dotter har just dött" behöva icke motsäga orden hos Markus. Han hade lämnat dottern döende och kunde icke veta annat än att hon nu var död. Orden "så att hon får leva" kunna betyda att hon icke dör eller att hon återges åt livet. Så länge fadern icke hade bestämt besked om dotterns död, är det naturligt att han tänker det förra. Då han på vägen till sitt hem mötes av personer, som bringa honom detta besked med uppmaningen att icke vidare besvära mästaren, så är tvivlet deras, som bringade detta bud, icke hans, såsom vi se av Jesu ord till honom då: "Frukta icke, tro allenast".

Vandringen till synagogföreståndarens hem fördröjdes betydligt av den förfärliga trängseln på de trånga gatorna, förorsakad av de nyfikna människornas föresats att icke gå miste om ett nytt under. Icke alla trängdes omkring honom bara av nyfikenhet. Det fanns i skaran också en kvinna, som i tolv år haft blodflöde och "lidit mycket hos många läkare och kostat på sig allt vad hon ägde utan att det varit henne till något gagn". När hon fick höra att Jesus fanns i folkhopen, trängde hon sig fram, i den fulla förvissningen att kunde hon bara komma nära nog att röra vid tofsen av hans mantel, så skulle hon bli frisk. Däri blev hon heller icke besviken, ehuru hon måste lika förödmjukelsen att bliva upptäckt av Messias och stå till rätta för sitt försök att stjäla hälsans gåva, som Messias därpå skänker henne i orden: "Min dotter, din tro har hjälpt dig". Vid framkomsten till Jairi hem utjagar han de legda gråterskorna, som redan tagit sorgehuset i besittning och med dem alla obehöriga nyfikna, och med endast föräldrarna och lärjungarna i sällskap såsom vittnen uppväcker han den döda flickan med ett ord och återger henne åt livet och föräldrarna och glömmar icke att påminna dem att giva henne något att äta. Det hade de i sin stora glädje icke tänkt på.

59. HURU HAN MÖTER FOLKETS LIKGILTIGHET OCH NÖD. Med undergärningar sådana som dessa, vilka just berättats, var Messias upptagen under hösten och vintern. Men samtidigt med denna växande makt och synbar-

ligen växande popularitet framträder allaredan tidigt på hösten tecken, som tyda på att fariseerna sakta men säkert återtaga sitt välde över folkviljan. Bannlysningen hade nog sin verkan. Det visar sig först i ett minskat intresse i hans undervisning, hans budskap. Folket tröttnar på förkunelsen av ett rike, som erbjöd såsom sin förnämsta förmån syndernas förlåtelse och evigt liv. De sågo inga synliga tecken till framgång, då det gällde grundläggandet av ett rike, som tilltalade dem. Det var icke i åhörarnas minskning som det först märktes. Människorna kommo som vanligt. Det var i Jesu nya sätt att tala som det först märktes, huru snabbt han uppfattat en begynnande slöhet och ligglighet, som åhörarna icke själva voro medvetna om. Han begynner att tala om riket i parabler (Mt. 13:1-32), i intressanta och medryckande berättelser och skildringar och dock på samma gång gåtfullt, så att i längden endast de verkligt intresserade kunde och ville följa med. Det var i alla fall ett nytt sätt att tala, och för en tid lockade det med nyhetens behag även dem, som icke förstodo och voro för ointresserade att göra sig besväret att tänka och att fråga. Jesus hade tydligen flera syften med detta nya sätt att tala. Han ställde sina åhörare på ett prov. Det var en examen, som förde somliga fram och satte andra tillbaka. Men det var också en försiktighetsåtgärd. Han talade icke längre om rikets upprättande såsom en möjlighet. Riket är tvärtom något närvarande, och han beskriver dess karaktär och skildrar dess historia icke öppet, utan i bilder, i synnerhet av sådd, tillväxt och skörd, men också i andra bilder, såsom en skatt i åkern, en dyrbar pärla, en not, som kastas i havet. Det var under fariseernas misstänksamma vaksamhet tryggare att tala på detta vis om riket än att tala om det såsom en världsmakt och om sig själv såsom en världshärskare. Och det var till på köpet fullkomligt i harmoni med den verkliga arten av Guds rike, som han ville grundlägga i världen och som hade så litet som möjligt att göra med politisk ambition och politiskt makthaveri.

Hans tal blev sålunda allt rikare på en gömd mening, som steg liksom en hemlighetsfull dimma mellan honom och hans kära galileer. Han och hans messiasrike för-

svunno för dem i denna dimma, som de icke voro intresserade nog att genomtränga, och gömdes såsom under en slöja, som de alls icke voro förvetna att lyfta. Så fortgingo höstmånaderna. Jesus drog sig allt oftare undan med sina lärjungar, som han undervisade i parablernas hemlighet. Offentligt talade han icke vidare något annat språk än parablernas. Fariseernas bannlysning hade burit frukt i ett smygande avfall i sinnena, yttrande sig icke såsom i Judeen i hat och bitterhet, utan i en likgiltighet, som förblindade dem och avlägsnade dem allt mer från hans herdevård och lämnade dem ett rov åt herdar, som icke ömmade för deras själar.

60. HURU HAN MÅNGDUBBLAR SINA ANSTRÄNGNINGAR. Samtidigt därmed att Messias själv träder i bakgrunden, växer hans djupa medlidande med folket och hans bestämmelse att bringa dem det försmådda budskapet i nya röster. Huru han känner det, har Matteus (9:35-10:38) mycket målande skildrat i dessa ord: "Jesus drog omkring i alla städer och byar och undervisade i deras synagogor och predikade evangelium om riket och botade alla slags sjukdomar och all slags skröplighet. Och när han såg folkskarorna, ömkade han sig över dem, eftersom de voro så illa medfarna och uppgivna, 'lika får som icke hava någon herde'." Såsom riktiga vargar i herdekläder (jämför Mt. 5:15; Joh. 10:12) hade dessa folkets ledare farit fram. Det var icke nog med att de tagit ullén av fåren, ja flått av dem skinnet, och så lämnat dem nederslagna och hjälplösa i sitt elände, de hade nu därtill lyckats stänga fårens öron, så att de icke längre hörde den gode herdens röst. Men han vill göra en sista ansträngning att komma dem till hjälp. "Därför sade han till sina lärjungar: 'Skörden är mycken, men arbetarna äro få. Bedjen fördenskuil skördens Herre, att han sänder ut arbetare till sin skörd'. Bilden växlar. Skarorna, som nyss liknades vid en misshandlad hjord, kallas nu en skörd, som håller på att gå förlorad av brist på skörde-män. Det är allaredan som en vårbris i denna bild. Med båda bilderna avser han att väcka i lärjungarnas hjärtan den kärlek, som brinner i hans eget för Galileens vilseledda,

olyckliga befolkning. Såsom en förberedelse för att själva gå ut, lär han dem att bedja skördens Herre rent av "driva" ut arbetare i skörden. Den, som så beder, skall lättare lära att en dag bedja: "Herre, sänd mig".

Mycket tidigt på våren, kanske redan i slutet av februari, verkställer han sin plan att utsända lärjungarna på en missionsfärd genom provinsen. Av någon anledning gör han omedelbart förut i deras sällskap ett nytt, ett sista besök i sin hemstad, Nasaret (Mk. 6:1-30). På sabbaten undervisar han i den välkända synagogan, och de flesta häpna, då de höra honom. Något våld försökes icke denna gång mot honom, men det ligger en missaktning i de många frågorna: "Varifrån har han fått detta? Och vad är det för vishet, som har blivit honom given? Och dessa stora kraftgärningar, som göras genom honom, varifrån komma de? Är då denne icke timmermannen, han som är Marias son och broder till Jakob och Judas och Simon? Och bo icke hans systrar här hos oss?" Huru har han blivit så märkvärdig och släkten olik? Är det icke en oförsynt fåfänga av en, som de känt så väl ända från barndomen och vars hela släkt de kända, att komma med sådana anspråk? Eller är det något ännu värre? Kan det möjligen vara någon sanning i det, som fariseerna säga, att han är besatt och gör sina under i de onda andarnas kraft? "Så blev han för dem till en stötesten". Liksom nasaretsborna voro de enda i Galileen, som lyfte våldsam hand mot Messias, så voro de också de enda, som bemötte honom med en ringaktning, som är rent av förolämpande, de enda, som upprepa fariseernas smädelse. Utom fariseerna äro de de enda i Galileen, som ens antyda, att hans kraftgärningar kunde vara demoniska. Icke underligt, att Jesus nu mot slutet av sin verksamhet i Galileen kommer ihåg de ord, med vilka han aningsfullt börjat den: "En profet är icke föraktad utom i sin fädernestad", men nu med en klar tillämpning på Nasaret. Tyvärr måste han ock nu, vid tanken på brytningen med modern och bröderna denna gång tillägga: "bland sina fränder och i sitt eget hus". Så fullständigt hade fariseismen vunnit. Det är med sorg i hjärtat Jesus erkänner detta förhållande. Känslan har verkligen en förlamande inverkan, såsom aldrig det öppna våldet hade, så

att "han där icke kunde göra någon kraftgärning utom att han där botade några få sjuka genom att lägga händerna på dem". Varför kunde han icke? Försökte han och misslyckades eller var det så få, som begärde hans hjälp? Det senare synes framgå därav att det heter, att "han förundrade sig över deras otro".

Han förlorade dock icke modet, utan "gick omkring i byarna, från den ena byn till den andra, och undervisade". Han är i rastlös verksamhet. Och för att liksom mångdubbla dessa sina ansträngningar "kallade han till sig de tolv och sände ut dem två och två och gav dem makt över de orena andarna". Med stor hast skulle de gå ut, alldeles som de gingo och stodo, utan att "taga något med sig på vägen, utom allenast en stav: icke bröd, icke ränsel, icke penningar i bältet. Sandaler skulle de dock hava på fötterna, men de skulle icke bära dubbla livklädnader".

Icke heller skulle de fråga efter bekvämlighet på platserna, dit de kommo, utan antaga första härberge, som erbjöds dem, och stanna där tills de voro färdiga på den platsen. Och ingenstädes skulle de bortslösa tiden med att söka truga sig på folk. Välkomnades de icke, skulle de omedelbart draga vidare, sedan de såsom ett vittnesbörd mot dem och en varning skuddat över dem stoftet, som under vandringen där fastnat vid deras fötter. Så litet, så alldeles intet skulle de hava med dem gemensamt.

61. HAN FÖRUTSER EN LIDANDESVÄG FÖR SINA EFTERFÖLJARE. Utom de fullständiga instruktioner, som Matteus (10:5-15) meddelat vid utsändandet av de tolv, har han (10:16-42) bifogat ett tal, vari Messias, utan tvivel från sina egna erfarenheter förutser och förutsäger svåra lidandestider för lärjungarna. Han sänder dem ut, säger han, "som får mitt ibland ulvar" och uppmanar dem att vara "kloka som ormar och menlösa som duvor". Han ser dem "dragna inför domstolar och synagogor", ja, inför "landshövdingar och konungar" och uppmanar dem att icke på minsta vis oroas över sitt försvar. "Anden skall tala i dem". Han förutser, att evangeliet skall skapa söndring i hemmen, den förfärligaste slitning mellan föräldrar och barn och att

hans efterföljare såsom en följd av allt detta missförstånd "skola varda hatade av alla människor", allmänt förföljda. Att det är hans egna sorger och lidanden, som skärpt hans blick för vad hans efterföljare hade att vänta, förstå vi av hans egna ord: "Lärjungen är icke för mer än sin mästare, icke heller tjänaren för mer än sin herre. — Hava de kallat husbonden Belsebul, huru mycket mer skola de icke så kalla hans husfolk?" Av sådana ord se vi, huru djupt han kände fariseernas bannlysning såsom ett hat mot honom själv och ett hot över hans vänner.

De skulle dock icke inför dessa mörka erfarenheter frukta, såsom vore de i händelsernas våld. De skulle icke tro, att de representerade en förlorad sak, därför att de mötte så mycket gåtfullt och hemlighetsfullt. Det budskap, som Messias "viskat dem i örat", skulle de frimodigt "predika från hustaken". Det hör trots motståndet framtiden till. Ja, skulle de än besegla vittnesbördet med sina liv, vad mer, om de därmed vinna sina själar. Det är lika tryggt att dö som att leva i Guds hägn. "Säljas icke två sparvar för en skärv? Och icke en faller till jorden utan eder Faders vilja. Men på eder äro till och med huvudhåren allesammans räknade. Frukten alltså icke, I ären mer värda än många sparvar". Det ligger ingen fara däri att de måste lida för sin trohet, utan däri att de låta skrämma sig till otrohet. "Var och en, som bekänner mig inför människorna, honom skall ock jag kännas vid inför min Fader, som är i himmelen. Men den, som förnekar mig inför människorna, honom skall ock jag förneka inför min Fader, som är i himmelen."

De skulle icke omedelbart vänta frid i världen såsom en följd av hans regemente. Han "har icke kommit att sända frid, utan svärd", såsom Mika (7:6) förutsagt, då han skildrar söndringen i sinnena och det allmänna förräderiet inför det stora avgörandet, när "dina siares dag är inne". Inför detta avgörande gälla inga familjeband, ingen släkthänsyn. "Den, som älskar fader och moder mer än mig, är mig icke värd. Och den, som älskar son eller dotter mer än mig, är mig icke värd. Den, som finner sitt liv, skall mista det, och den, som mister sitt liv för min skull, han skall finna det".

Han avslutar dessa avslöjanden med en vädjan till allmänheten att icke taga anstöt vid hans sändebud utan mottaga dem för hans skull. "Den, som tager mot eder, tager mot mig och den, som tager mot mig, tager mot honom, som sänt mig." Därför skall icke heller troheten gå miste om sin lön: "Den, som tager mot en profet, därför att han är en profet, skall få en profets lön. Och den, som tager mot en rättfärdig man, därför att han är rättfärdig, han skall få en rättfärdig mans lön. Och den, som giver en av dessa små allenast en bågare friskt vatten att dricka, därför att det är en lärjunge, sannerligen säger jag eder: Han skall icke gå miste om sin lön".

Det är några omständigheter av djupt intresse förbundna med denna förutsägelse om lärjungarnas lidanden. En av dessa är, att de tolv under sin missionsfärd genom Galileen icke så vitt vi veta mötte någon sådan erfarenhet. En annan är, att denna förkunnelse om lärjungarnas lidanden kommer, innan Messias i oförtäckta ordalag (Mt. 16:21, Mk. 8:32) förkunnat för dem sin egen korsväg. När man därtill lägger, att Petrus icke i samband med utsändandet av de tolv meddelat någon sådan förutsägelse, så kunde det ligga nära till hands att antaga att talet tillhör ett senare tids-sammanhang och att Matteus lagt det till instruktionstalet icke med tanken på det historiska materialet, utan med tanken på talets praktiska användning i församlingens missionskall. Trots dessa mycket vägande skäl är det svårt att tro, att det icke hör hit, åtminstone i den meningen att det sant uttrycker vad som vid denna tid rör sig i Messias själ. Låt vara, att han först några månader senare i oförtäckta ordalag uppenbarar hemligheten. Han är dock själv redan nu lika klart medveten därom som han någonsin blir.

62. HAN SER GUDS HAND I MISSRÄKNINGARNA. Medan lärjungarna äro ute på sin missionsfärd och Messias ensam på sitt håll undervisar och predikar i städerna, mottager han (Mt. 11:1-6) en mycket betydelsefull hälsning från Johannes döparen, som i sitt fängelse genom sina lärjungar hållits underrättad om Jesu gärningar och därvid icke bara känt en stigande förvåning utan, måste vi tillägga, ett

växande missnöje. Han sänder nu med ett par av sina lärjungar till Messias en fråga, som nyheterna från Galileen, sådana de berättats honom, inbränt i hans själ. Frågan är denna: "Är du den, som skall komma, eller skola vi förbida någon annan?" Frågan är explosiv. Den förråder otålighet, och otålighet är fariseismens tecken. Den vittnar kanske i viss mening om otro, men icke om otrohet. Fortfarande trodde Johannes på Jesus. Hade han eljes ställt sin fråga till honom? Hade han icke snarare sänt sitt beklagande till fariseerna, till vilka vägen för hans lärjungar var så gen? Han trodde fortfarande på Jesus, men han förstod icke hans vägar och han trodde icke på dem. Hans gärningar, hade han hört, voro stora och underbara, men voro de Messias vägar? Voro de effektiva såsom en messiasförklaring? Johannes är medveten om att han upptäckt och proklamerat Jesus som Messias. Med sina mäktiga ord hade han på sätt och vis smort honom och krönt honom. Det är därom han nu vägar påminna Messias själv. "Skola vi förbida någon annan?" är en fråga, som icke alltför djupt döljer en väns förebråelse, en trotjänares hotelse. Det hade varit uppror att så fråga, om frågan icke varit så välmenande, om den icke framställts av en man med döden för ögonen och fullkomligt likgiltig, om han levde eller dog, bara Messias levde och hade framgång. I fariseernas mun skulle frågan varit det bittraste hån. I Johannes sinne och på hans läppar är frågan det starkast tänkbara provet på trohet.

Jesus är icke för ett ögonblick oviss därom. Han läser trotjänarens själ som en uppslagen bok. Han läser också det fariseiska inlägget utan något behov av översättning eller utläggning. Han ser, huru det är fatt med Johannes. Han hade i fängelsets mörker kommit att läsa av gammal vana i stället för i det klara ljuset av uppenbarelsen, som han sett i det fria, starka livet. Den fariseiska traditionen om gudsriket såsom ett svärdsvälde trängde sig på. Och Jesus hänvisar honom i sitt svar tillbaka till ljuset, som Jesaja (61:1) sprider över saken, då han beskriver messiasrikets härlighet i termer, som underbart att säga ord för ord sammanfalla med det, som hans lärjungar fingo höra och se dessa dagar i Jesu sällskap och som Jesus sänder dem tillbaka att berätta

för Johannes. Han tillägger varningen: "Och salig är den, för vilken jag icke bliver en stötesten".

Men då Johannes döparens lärjungar lämnat för att bringa svaret till sin mästare, prisar Jesus denne (Mt. 11: 7-15), såsom han aldrig förr eller senare prisar någon människa. "Varför var det I gingen ut i öknen? Var det för att se ett rör, som drives hit och dit av vinden? Eller varför gingen I ut? Var det för att se en människa klädd i fina kläder? De, som bära fina kläder, dem finnen I ju i konungapalatsen. Varför gingen I då ut? Var det för att se en profet? Ja, jag säger eder: Ännu mer än en profet är han". Och så beskriver han i Malakias ord (3:1) Johannes såsom budbäraren, som Gud lovat sända för att bereda vägen för den smorde. Han försäkrar dem, att "bland dem, som äro födda av kvinnor, ingen uppstått, som varit större än Johannes" och tillägger meningsfullt: "Men den, som är minst i himmelriket är likväl större än han". Han har blivit ställd vid ingången till en ny tid, en våldstid, då "himmelriket tränger fram med storm och människor storma fram och rycka det till sig". Han är mannen för dagen, på vilken profetiornas ljus faller med samlad styrka. Ja, han är verkligen "Elias, den, som skulle komma", bara de nu icke vända det i den vidskepliga tron, att det syftar på Elias själv i egen person som en gengångare från forntiden. "Den, som har öron, han höre".

Efter detta erkännande av Johannes följer en vidräkning med Galileens befolkning, som han anklagar visst icke för illvilja och hat, utan snarare för tanklöshet. De äro barn, som ingen kan göra till lags, barn, som sitta på torget och förebrå varandra för självsvald. "Vi hava spelat för eder, och I haven icke dansat", säger den ena parten, och den andra svarar: "Vi hava sjungit sorgesång för eder, och I haven icke jämrat eder". Det är sinnelaget, som galileerna visat. Johannes kom, sträng och allvarlig och olik alla andra, "han varken äter eller dricker", och de kalla honom "besatt av en ond ande". Så bedömer Galileens sorglösa, levnadsglada befolkning en man, vars stränga enkelhet i levnadsvanor och höga moraliska allvar så litet stämde med det luxuriösa liv de älskade. Just däri att den är de tank-

lösas språk skiljer sig anklagelsen mot Johannes från den, som fariseerna nyligen uttalat över Jesus. När galileerna kallade Johannes besatt, sker det för att beteckna honom såsom en rå, ohyfsad person. De rynka på näsan åt hans fasoner, men de erkänna hans karaktär. När fariseerna kalla Messias besatt, är det för att svartmåla hans karaktär. Däri instämde icke Galileens tanklösa befolkning. Men huru var det, när Människosonen kom och både "äter och dricker", till sina seder och vanor en av dem, en gentleman i sitt sätt att vara, vad hade då dessa tanklösa att säga? Erkände de då honom? Nej, "nu säger man: Se, vilken frossare och vindrickare han är, en publikaners och syndares vän". Man märker nog, av vilka galileerna lärt sig dessa refränger. Det är fariseerna, som lärde folket att slå dövörat till profetens väckande ord genom att skylla på hans brist på hyfsning. Det är fariseerna, som sjungit nidvisan om "publikaners och syndares vän", tills allmänheten också begynte sjunga den. Men "visheten har fått rätt av sina barn". Man skall icke vänta vishet av dårar.

Och så utgjuter den försmådde Messias sina misräkningar över Korazin och Betsaida (Mt. 11:20-24), "de städer, i vilka han utfört många av sina kraftgärningar" i den bitt-raste veklagan över det öde, som väntar dem, emedan de icke ändrat sitt sinne. Hade sådant gjorts i Tyrus och Sidon, så hade de "för länge sedan gjort bättring i säck och aska". "Och du Kapernaum, skall väl du bliva upphöjd till himmelen?" Skall det, såsom det en gång drömde, trona i historien såsom Messias huvudstad och medelpunkten för hans världsvälde? "Nej, ned till dödsriket måste du fara", till en fullständigare ödeläggelse än den, som träffat Sodom. "Ty om de kraftgärningar, som blivit gjorda i dig, hade blivit gjorda i Sodom, hade det stått ännu i dag".

Så ljuder Messias klagosång i djupaste moll. Överraskande nog följa på denna veklagan en messiasbekännelse och en nådesförkunnelse (Mt. 11:25-30), som överskrida måtten av alla dittills givna. Och preludiet till detta jubel, vari Messias klagan bytes, är som vanligt en resignation. Han vet, att det är Gud, som i sitt välbehag "dolt detta för de visa och kloka och uppenbarat det för de enfaldiga".

Han vet, att hans Fader förtrott honom "allt" och gjort honom till medlaren mellan Gud och mänskligheten. I detta ljus ser han sin väg klar. Icke till de självtillräckliga farisearna, icke till den tanklösa hopen är hans ärende, utan till en helt annan klass av människor. "Kommen till mig, I alla, som arbeten och ären betungade, så skall jag giva eder ro. Tagen på eder mitt ok och lären av mig, ty jag är saktmodig och ödmjuk i hjärtat, så skolen I finna ro för edra själar. Ty mitt ok är milt, och min börda är lätt."

KAPITEL XV.

Galileerna samlas på nytt kring Messias och bortstötas

63. DE TOLV VÄCKA STOR UPPMÄRKSAMHET. Om de tolv lärjungarnas färder genom Galileen berättar Markus (6:12, 13): "De gingo ut och predikade, att man skulle göra bättring. Och de drevo ut många onda andar och smorde många sjuka med olja och botade dem". Någon vidare djup verkan synes icke deras predikan, undren till trots, hava haft på Galileens befolkning. Och det var ju icke att vänta, att deras predikan skulle förmå, vad mästarens ej förmått. Men nog upprörde de sinnena till en ny hänförelse för Messias, det är visst. Ytligt sett såg det ut som om en ny vartid kunde väntas. Även till Herodes kommo underrättelserna om den nya rörelsen såsom en stor överraskning. "Jesu namn hade blivit känt", såsom aldrig tillförne. Visserligen hade han hört om den undergörande Messias förut. Kanske var det i Messias namn som den frispråkige profeten varnat konungen för äktenskapsbrottet med Herodias. Men då nu dessa underrättelser kommo om undergärningar, utförda i Jesu namn på så många olika platser samtidigt, verkade det rent trolskt, så mycket mer som han var uppskrämd av sitt onda samvete för mordet på Johannes. Hans halshuggning i fängelset kort förut var kulmineringen av den hämndlystna drottningens ihärdiga intriger. Herodes hade givit sitt samtycke, därtill nödd och tvungen. Hans vidskepelse såg nu i dessa undergärningar hemlighetsfulla krafter. Det måste vara den mördade profeten, tänkte han, som kommit till liv igen för att taga hämnd på mördaren. Hans omgivning, kanske drottningen och hennes dotter bland dem, delade hans vidskepliga fruktan, men tänkte på

andra gengångare, vilkas spår i livet de lärt sig att frukta och hata. Somliga gissade på Elias, andra på någon annan av profeterna. Men Herodes höll med kunglig envishet fast vid sin mening, att det måste vara Johannes, som på detta vis återknutit sin förbindelse med Messias och nu hotade dem alla med undergång. Vad han kunde vänta av deras segerrika möte, ryste han att tänka på. Hans förskräckelse blev icke alldeles overksam, såsom vi skola se längre fram i vår berättelse.

Så fort profetens martyrdöd blivit bekant för hans lärjungar, kommo de och togo hans döda kropp och lade den i en grift (Mk. 6:29). Matteus tillägger (14:12), att "de gingo och omtalade det för Jesus". Det är ingen oviktig nyhet. Det är icke omöjligt, att deras mästares död förde dem närmare Messias än hans vittnesbörd i livet kunnat. Helt slöto de sig dock aldrig till hans krets utan behöllo sig allt framgent som en självständig rörelse. Vi finna i den tidigare församlingens historia vänskapliga förbindelser, som giva oss exempel på denna särställning.

Vid denna tid återvände de tolv och "omtalade för honom allt vad de hade gjort och allt vad de hade lärt". Det är en ämbetsrapport utan någon översvallande glädje lik den med vilken de sjuttio återvände från sin hastiga färd genom Pereen ett halvt år senare. Och skälet är icke svårt att finna. De tolv inberättade resultatet av en verksamhet, som är i sin nedgång. Hänförelsen, som mötte dem, var i trötthetens tecken, ett sista uppflammande av glöden från en brasa, som är nedbrunnen. Det är tydligt för mästaren, att hans lärjungar äro uttröttade och i behov av vila. Intet kunde hava varit dem mer välkommet än hans ord: "Kommen nu I med mig till en öde trakt, där vi få vara allena, och vilen eder något litet". Det var sannolikt Kapernaum, som var deras mötesplats. Och dit var tillströmningen av människor vid deras återkomst så stor att "de icke ens fingo tid att äta". Det var ju det vanliga, men med en betydelsefull skillnad. Denna gång fattas intresset, som höll skarorna fängslade vid lärarens ord. Det är i stället en mycket orolig hop av människor, "som kommo och gingo". Bättre kan man icke beskriva nyfikna utan något, som samlar och enar.

64. EN PÅSKHÖGTID I VILDMARKEN. "De foro alltså i båten bort till en öde trakt, där de kunde vara allena". Denna gång behöva vi icke gissa vart de styrde färden. Det var snett över sjön till Betsaida Julias eller rättare till den välkända platsen något i söder därifrån. Det lyckades dem emellertid icke att komma i väg obemärkta. "Man såg dem fara sin väg och många fingo veta det, och från alla städer strömmade då människor tillsammans landvägen och kommo fram före dem". Målningen är fullständig. Sakta och utan brådska rodde sällskapet i båten ut på sjön. Det var en vila redan att så mycket som möjligt förlänga denna båtfärd. Kunde de under tiden draga en fisk ur djupet, så mycket bättre. De hade kommit iväg så hastigt att de glömt alla förberedelser med matsäck och dylikt. Men därmed blev det alltid någon råd, när de kommo till Betsaida. Huvudsaken var nu att få vara i ro för människor, att slippa se alla dessa nyfikna, att få vara allena med läraren. De hungrade efter hans ord, såsom man hungrar, när man under veckor dagligen bara givit ut och intet fått in. Predikanter känna till det där. Döm då om deras misräkning och förvåning, då vid landstigningen nära Betsaida fram emot aftonen de möttes av samma folk, som de lämnat och ännu fler. Vad hade hänt? Hade de i tankarna vänt båten och voro nu tillbaka i Kapernaum? Nej, de nyfikna, som sett dem fara, hade genast anat vart de ämnade sig och ilat landvägen, spridande nyheten i byarna, som lågo i deras väg. Och många i dessa byar gjorde dem sällskap. Alla hade i friskt minne förra sommarens under där på platsen. Alla ville vara med och se dem upprepas. Så stor var brådskan, att de alla i likhet med lärjungarna kommo i väg utan matsäck. Det blir rent komiskt att tänka på denna brådska, med vilken lärjungarna glömde sin matsäck i ivern att komma ifrån människorna, som likaledes glömde mat och allt i ivern att följa dem. Ibland brådskar nyfikenheten värre än nöden. Att det var nära påsk, hindrade dem icke, men kanske kan det i någon mån förklara försumligheten att taga bröd med sig. Allt syrat bröd i hemmen var redan undansopat, och det osyrade brödet undanlagt för helgen.

Det hade gått alldeles som förra sommaren, då de "dragit

sig undan” till sjön bara för att komma riktigt i vimlet. Jesus kunde icke säga nej till en sådan kallelse. “Han ömkade sig över dem, eftersom de voro ‘lika får, som icke hade någon herde’, och han begynte undervisa dem i mångahanda stycken”. Huru de senare på aftonen lyckades komma ifrån dessa nyfikna, berättas icke. De rodde förmodligen litet längre i söder och landstego under skydd av det påfallande mörkret och bestego därefter i mästarens sällskap platån ovanför stranden och styrde sina steg vidare upp på berget, där de tillbringade natten. Mästaren hade som vanligt sökt ut åt sig ett böneställe ett stycke från platsen, där de slagit sig ned. Så stor var emellertid människornas iver, att de, åtminstone många av dem, också stannade över natten där de voro.

Det måste hava varit tidigt följande morgon som Jesus enligt Johannes berättelse (6:5) “lyfte upp sina ögon och såg, att mycket folk kom till honom”. De kommo från stranden nedanför upp på den gräsbevuxna platån, där Jesus mötte dem. Han måste genast hava sett, huru hungriga och trötta dessa människor voro. Det berättas nämligen, att han till Filippus, som råkar vara i hans närhet, ställer frågan: “Varifrån skola vi köpa bröd, så att dessa få äta?” Således var brödundret redan i hans tankar. Påsken var nära och han ville göra det festligt för dessa, som kommit för att fira högtid med honom i vildmarken. De skulle icke gå miste om påsk. Frågan “varifrån” väckte synbarligen icke hos lärjungen tanken på platsen, där de kunde köpa bröd. Betsaida Julias, hans hemstad, ett litet grekiskt samhälle, låg ju strax intill, och där fanns det även under påsken bröd i överflöd, om man bara hade att köpa för. Det var svårigheten, som frågan kom honom att tänka på. Att han nämner två hundra denarier för att beteckna en summa alldeles otillräcklig, kunde hava berott på att han visste råd för så mycket i värsta fall. Andreas, som överhört samtalet, beslöt då att på egen hand i hopen undersöka, huru stort förråd man kunde finna såsom en hjälp, ifall det nu gällde att köpa. I det rätta ögonblicket är han färdig att meddela resultatet av sin undersökning. Han hade funnit en gosse, som av någon anledning medfört “fem kornbröd och två fiskar”.

Ordet "kornbröd" lär beteckna ett grovt bröd, som utgjorde soldaters och fångars kost, och det ord, som är översatt med fisk, lär betyda rökt eller kokt fisk, vad vi skulle kalla sovel.

Under tiden hade Jesus synbarligen förgätit hela samtalet med Filippus och ägnade sig med hela sitt intresse åt att undervisa och bota. Detta måste hava fortgått till framåt eftermiddagen, vid tretiden, då lärjungarna blevo oroliga över dröjsmålet. Petrus kallar det en "sen timme". Det är nog hans hunger, som talar. Det är hög tid, mente han, och däri instämde alla, att Mästaren slutar sammankomsden och låter folket spridas för att i byarna skaffa sig mat. Till deras förvåning är han alls icke villig att göra det, utan befaller dem i stället: "Given I dem att äta". Då invände de, alldeles som Filippus gjorde tidigare, att även om de hade två hundra denarier att köpa för, det icke skulle förslå för en sådan mängd. Han befaller dem då att "låta alla i skilda matlag lägga sig ned i gröna gräset". Nu förstå de, att han har något underbart i sina tankar och verkställa ivrigt hans befallningar, ingen ivrigare än Petrus. I hans fantasi blevo dessa hopar av vitklädda och brokigt klädda människor i det höga gräset riktiga blomsterrabatter, "trädgårdssängar" (P. W.), såsom han på sitt målande vis skildrar det.

Och så inträffar undret. Allt vad människorna omedelbart uppmärksamma är att de bjudas rikligen på kornbröd och sovel av fisk. Det är vardagsmat, men ack, vad det smakar bra, hungriga som de äro. Det är först sedan de ätit och blivit mätta och sett lärjungarna fylla sina stora tomma ränslor med de överblivna styckena som de börja först ana och så allt klarare inse, att något utomordentligt måste hava hänt. Varifrån kom allt detta bröd? Varifrån kom sovlet, som räckte så väl till? Vad är detta för en underlig gärning han nu gjort igen, den väldigaste de bevittnat? Vilken makt låg i denna blick mot höjden och i detta välsignande av bröden? Det bröt ut ett jubel, som måste hava dånat och ekat mot berget över sjön: "Denne är förvisso Profeten, som skulle komma i världen". Och så rusade de omkring honom och "ville med våld föra honom med sig och göra honom till konung". Det är alldeles visst, att i detta jubel, som kunde hava blivit signalen till ett uppror, lärjungarna

voro de allra ivrigaste. Och de äro de första, som Jesus, överraskad av detta utbrott såsom utgången av hans påskhögtid, måste sända bort, om han skulle hava fria händer med folket.

65. ETT ÅTERTÅG OCH ETT SEGERTÅG. "Strax nödgade han sina lärjungar att stiga i båten och i förväg fara till Betsaida på andra stranden, medan han själv tillsåg att folket skildes åt". Det är Petrus (Mk. 6:45) som minnes att befallningen till dem var att fara i förväg till Betsaida Julias. Vi måste emellertid sluta av Johannes berättelse (6:16-18), att lärjungarna även sedan de kommit ned till stranden, där båten låg, ovilliga som de voro att lämna platsen utan Jesus, dröjt så länge med att göra allvar av avseglandet att det blev kväll innan de äntligen lydde befallningen. Och då insågo de att det var för sent att fara till Betsaida. Då Jesus befalld dem att fara före dit, mente han naturligtvis att själv komma snart efter. Han måste därför vid denna tid redan hava kommit dit och, då han icke funnit dem där, fortsatt vandringen till Kapernaum. Det är således förklaringen till Johannes meddelande (6:17) att det var till Kapernaum de äntligen foro, sedan det redan blivit mörkt och Jesus ännu icke kommit till dem. Det var inga glada lärjungar som i kvällskymningen seglade utåt sjön med kursen på Kapernaum. De hade åter besvikits i sina förhoppningar att se Jesus hyllas som konung. De hade till på köpet försummat att lyda hans befallning och gått miste om hans sällskap. Under tiden lagade det sig till oväder "och sjön gick hög, ty det blåste hårt". Det var endast med möda de kunde kämpa sig fram i vågorna, och de drevos av den starka vinden från norr allt jämt ur sin kurs. De voro emellertid icke så övergivna som de trodde. Från bergstoppen såg Jesus dem "hårt ansatta, där de rodde fram" (Mk. 6:48). Han visste vad som rörde sig i deras sinnen och beslöt i sitt djupa medlidande att skynda dem till undsättning. Hans önskan är som alltid en bön besvarad. Han ilar efter dem på havets vågor såsom på en fast väg, buren av samma osynliga händer, som hämtat honom bröd i öknen för de hungriga.

Han kom till lärjungarna, då de redan förtvivlade om livet, och deras fruktan för stormen vändes i en ännu större fruktan för "vålnaden", som de menade sig se. Petrus begärde (Mt. 14:22 f.) såsom ett tecken på att det verkligen var han att han skulle tillåtas gå honom till mötes på vågorna. Därtill fick han också tillåtelse, men sjönk och hade drunknat, om icke Jesus med ett raskt tag lyft honom i båten. Johannes meddelar, att de, då de mötte Jesus, hade farit tre eller fyra mil. — hela sjöns bredd är fem mil — och tillägger: "De ville då taga honom upp i båten; och strax var båten framme vid landet, dit de foro". Menar evangelisten med denna upplysning att lägga ännu ett under till de övriga genom att utplåna ur deras loggbok den sista fjärdedelen av färden? Eller är det ett beslöjat försök att på naturlig väg förklara detta det mest "oförklarliga" av alla Jesu under genom en antydning att hela vandringsen på vågorna kunde hava varit en synvilla: Jesus bara syntes komma dem till mötes på vågorna, men befann sig i verkligheten på stranden och hade hela tiden följt strandvägen, och lärjungarna, som mente sig ha ännu en hel mil till land, blevo övermåttan häpnad över att vara allaredan framme, då de ville taga Jesus upp i båten. Olyckligtvis motsäger denna tolkning av Johannes ord, vad andra ögonvittnen, Matteus och Petrus (Mt. 14:32, Mk. 6:5) intyga, att Jesus verkligen steg upp till dem i båten, något som Johannes med sina ord visserligen icke nekar. Båda förklara också den omständigheten att de "strax" voro framme ganska naturligt så att "vinden lade sig". Petrus minnes särskilt, att detta plötsliga lugn slog dem alla med häpnad. Sedan gick det emellertid raskt undan. Något annat behöva icke Johannes ord betyda. Men huru skall då undret förklaras? Det skall icke förklaras. De vore då inga under. Har man intet annat att invända mot trovärdiga vittnens vittnesbörd än det att de berätta något, som är oförklarligt, så har man intet annat att göra än att antaga deras vittnesbörd och lämna förklaringen tills vidare. Det är ju alltid möjligt, att man framdeles kan förklara mycket, som icke nu kan förklaras. Vi veta icke nog att nöjaktigt förklara många vardagliga erfarenheter. Varför skulle vi då

ur en historia, som är en enda kedja av under, samlade kring en personlighet, som själv är världshistoriens största under, utmönstra enstaka händelser på den grunden att de äro alldeles enastående och icke kunna förklaras ens genom att klassifieras? Och detta att kunna mångfaldiga exemplen är ju i grunden den enda förklaringen av det mesta, som händer. Sådd och skörd, mättnad och tillväxt, sömn och död äro icke möjligare att "förklara" än det att gå på vatten. Enda skillnaden är att det händer så ofta. Även om vi för all del medgiva, att tron på dessa särskilda under icke är ett salighetsvillkor, så är det att icke tro dem en underlig själv-motsägelse hos dem, som både vardagligen och högtidligen eljes varje dag praktisera det att tro utan att se.

Följande dag — vi antaga att det är en enda dags händelser och att det är en fredag — vandra de tillsammans landvägen genom "Genesarets land", det utomordentligt bördiga landet strax söder om Kapernaum, med denna stad som mål (Mk. 6: 53-55). Det blev ett riktigt triumftåg, så att lärjungarna åter hoppades, att de dock äntligen nu stodo inför Messias stora dag. Människorna i dessa trakter "kände strax igen honom, och man skyndade omkring med bud i hela trakten, och folket begynte då över allt bära de sjuka på sängar dit, där man hörde att han var. Och var helst han gick in i någon by eller någon stad eller någon gård, där lade man de sjuka på de öppna platserna. Och man anropade honom att åtminstone få röra vid hörntofsen på hans mantel, och alla, som rörde vid den, blevo hulpna". Det är tydligt att den gamla hänförelsen flammar upp igen i dessa bygder. Nu beror det närmast på mottagandet i Kapernaum, om det skall leda till en resning i Galileen omkring Messias. Ja, och framför allt beror det på Messias själv. Vad tänker han göra? Det är frågan, som bekymrar lärjungarna. De skulle ej länge hållas i ovisshet om svaret.

66. MESSIAS GER GALILEENS BEFOLKNING SITT ULTIMATUM. Det måste hava varit strax före sabbatens inbrott, fredagskvällen, som Jesus och hans lärjungar anlände till Kapernaum och äntligen funno några timmars

sömn efter två nätter och två dagar fulla av de mest uppskakande erfarenheter, som mötte dem i stället för den ensamhet och vila, som de sökte. Följande morgon, en sabbatsmorgon, sammanträffar äntligen Jesus med skarorna, som på fredagen anlönt från platsen, där brödundret skett. Dessa människor hade på torsdagskvällen, sedan undergöraren lämnat dem, upptäckt att lärjungarna farit sin väg i sin båt och som ingen annan båt fanns där, hoppades de i det längsta att han också var kvar på östra stranden. De väntade förgäves under nattens lopp, den andra natten de tillbringat i dessa ödemarker för hans skull, och medföljde följande dag båtar, som från Tiberias gjorde regelbundna turer utmed östra stranden och över till Kapernaum på den västra. De anlände till Kapernaum och hoppades där åtminstone få veta, vart deras förlorade konung tagit vägen. När de äntligen träffade honom, på sabbatsmorgonen, möjligen i samband med synagogtjänsten, hälsade de honom och frågade, när han kommit dit, eftersom de icke sett honom förr. På denna fråga svarade han icke men tillbakavisar med mycken kyla deras iver att träffa honom, med den anmärkningen att de visst icke sökte honom, emedan de sett något tecken, det vill säga mottagit något budskap, utan helt enkelt emedan de ätit och blivit mätta och hoppades få detta under upprepat. Han uppmanar dem att icke göra sig så mycket besvär för en mat, som stillar den kroppsliga hungern, utan i stället bekymra sig om det, som kunde mätta deras själar. Det är för att giva dem denna spis, som Gud "beseglat" honom, det vill säga märkt honom såsom Messias. Det är i makten att förlåta synder som Messias tecken uppenbaras. Detta föranleder dem att med illa dold besvikenhet och otålighet fråga, vad han då väntade av dem såsom villkor att bli deras Messias? Funnes det någon väg för dem att komma överens? Vad skulle de göra för att behaga Gud? Han svarar dem då, att den gärning, som behagar Gud, är att tro på Messias just sådan Fadern sänt honom. Såsom om de glömt alla under och även brödundret, som de nyss bevittnat, frågade de då, vad tecken han gjorde för att bevisa att han verkligen är Messias. De tillropa honom med den utmanande och förolämpande frågan: "Vad verkar du?"

Och så åberopa de sig av Moses gärning att giva mannat i öknen såsom ett bevis på att Messias ändå är en brödkonung! De kunde läsa sin bibel, de med. På detta svarar Jesus, att mannat, som Moses gav israeliterna i öknen, icke var något "bröd från himmelen" såsom de behagat kalla det. Ej heller var det Moses som gav det. Det sanna brödet från himmelen är det, som Fadern giver dem, i honom nämligen, som erbjudits dem såsom Messias. "Guds bröd", tillägger han, "är det bröd, som kommer ned från himmelen och giver världen liv". Utan att ännu riktigt fatta, att han med brödet menar sig själv, gripas de av det stora löftet och bedja: "Herre, giv oss alltid detta bröd". Det är samma impulsiva och naiva bön, som kvinnan från Samarien ställer till honom i ett liknande samtal, då han erbjudit henne ett vatten, som icke bara släcker törsten för stunden, utan för alltid gör allt törstande omöjligt.

De tänka således fortfarande, att han talar med dem om lekamligt bröd. Ur denna förvillelse tager han dem med den högtidliga förklaringen: "Jag är livets bröd. Den, som kommer till mig, han skall aldrig hungra, och den, som tror på mig, han skall aldrig törsta".* Han menar såsom alltid, icke det att hunger och törst skulle försvinna, utan det att det skall bliva en allt jämt tillgänglig ymnighet för hungern och törsten. Den, som finner bordet dukat för sig tre gånger varje dag och har varje stund tillträde till den friska källan, hungrar icke och törstar icke. Det var med djup missräkning han såg missräkningen i deras uppsyn vid dessa ord. Och han måste säga till sig själv, att dessa människor, till trots av allt de sett och hört, dock icke trodde på honom. Som vanligt leder denna missräkning till en ny resignation under Faderns vilja: "Allt vad min Fader giver mig, det kommer till mig, och den, som kommer till mig, skall jag sannerligen icke kasta ut." Han behöver allt jämt påminna sig, att det är Guds vilja han kommit att göra, det må sedan gälla att bevara det, som redan är honom ombetrott, eller att utsträcka ansvaret vidare till andra, för vilka han i sin tid skall uppenbaras. Guds vilja är att han fullgör detta sitt uppdrag så fullständigt, att han icke förlorar något av det, som hör honom till, i tid eller evighet.

Här avbröts talet därmed att "judarna knorrade" däröver att han kallat sig "ett bröd, som kommit ned från himmelen". De hade i dessa ord hört vad folket icke hörde, den personliga vändningen i beskrivningen på brödet såsom nedkommande från himmelen. De hörde däri ett anspråk, som illa anstode en, vars enkla släktförhållanden de så väl kände. Jesus, som märkt deras knorr, svarar att deras oförmåga att i honom igenkänna den, som Fadern sänt, bevisar, vad han redan sagt, att endast "den, som Fadern drager, kommer till honom" för att bliva delaktig av hans stora gåva, det eviga livet. Det är således deras obekantskap med Fadern, det är deras i grund och botten irreligiösa sinnelag, som inger dem deras fördomar mot Messias. Det heter icke förgäves i profeterna (Jes. 54:13), med tillämpningen på just de tider de upplevat: "De skola alla hava fått lärdom av Gud", att igenkänna Messias nämligen. Det är något, som kött och blod icke uppenbarar utan Fadern allena (Mt. 16: 17). Därför, var och en, "som lyssnat till Fadern och lärt av honom, han kommer till mig", han och ingen mer. Menar han därmed, att dessa, som lärt av Gud, i bokstavlig mening sett Gud? Nej, det finnes bara en, som i denna mening sett Gud, han, "som är från Gud". Han upprepar därpå bekännelsen, att det är han själv, som är livets bröd, är brödet, som kommit ned från himmelen, och tillägger, att därför villkoret för evigt liv är att äta detta bröd, med andra ord äta honom själv: "Det bröd, som jag skall giva för världens liv, är mitt kött".

Detta väckte ny anstöt, och det blev en strid mellan judarna själva därom att han nu också erbjöd sitt kött att ätas. Sannolikt var det några mer djupsinniga om icke just mer välvilliga, som insågo att han måste tala bildligt och således anade något i alla fall begripligt i hans tal, medan andra togo det helt bokstavligt och funno hans tal ett rent vanvett. Jesus hjälper dem alls icke ur denna svårighet utan ökar den med att ännu kraftigare upprepa bekännelsen och nu tillämpa den direkt på dem: "Om I icke äten Människosonens kött och dricken hans blod, så haven I icke liv i eder", tilläggande: "Mitt köt är sannskyldig mat och mitt blod är sannskyldig dryck". Men så fortsätter han i ordalag,

som borde hava gjort det klart för alla, att han hela tiden talat i bild: "Såsom Fadern, han som är den levande, har sänt mig och jag lever genom Fadern, så skall ock den, som äter mig, leva genom mig". Och ännu en gång återgår han till det återopade himlabrödet, som Moses gav i öknen, och avslutar sitt tal i dessa ord: "Så är det med det bröd, som kommit ned från himmelen. Det är icke såsom det fäderna fingo äta, vilka sedan dogo. Den, som äter av detta bröd, han skall leva till evig tid".

Talet hade den verkan, att det på nytt vände Galileens befolkning från honom och om möjligt ökade klyftan mellan honom och judarna. Men det verkade icke bara det. Även "många av hans lärjungar" funno det, som han sagt, "ett hårt tal" och frågade: "Vem står ut med att höra det?" Jesus förstod, att deras anstöt berodde på ett missförstånd av alldeles motsatt natur till det, som vållat judarnas vrede. Dessa senare hade i hans tal om sig själv såsom ett bröd, nedkommande från himmelen, och om yrkandet att man måste äta hans kött och dricka hans blod spårat förmättna anspråk, som de på det bestämdaste tillbakavisat. De hade således icke tagit orden bokstavligen. Lärjungarna däremot hade genom att taga hans ord bokstavligt tagit anstöt av en förkunnelse, som de icke kunde fatta annat än som en för Messias alldeles ovärdig erfarenhet av lidande och död. Med denna säkra uppfattning av vad det egentligen var, som vållat dem svårigheten att förstå hans tal, frågade han dem: "Är detta för eder en anstöt? Vad skolen I då säga, om I fån se Människosonen uppstiga dit, där han förut var?" Det är som ett eko från samtalet med Nikodemus: "Tron I icke, när jag talar till eder om jordiska ting, huru skolen I då kunna tro, om jag talar till eder om himmelska ting" och så tillägges förklarande: "Och ingen har stigit upp till himmelen utom den, som har stigit ned från himmelen". Om korset blev dem till anstöt, vad skulle då icke uppståndelsen bli? Uppståndelsen ursäktar icke korset, utan rättfärdigar det. Ingen tror på skörden, om han icke tror på sådden. Han kan möjligen tro på skörden såsom en händelse, såsom man också kan tro på kristendomen såsom en händelse, men en sådan tro är icke kristendom.

Messias hade givit Galileens befolkning sitt ultimatum. Och dessa människor hade mottagit det med stor godmodighet. De voro ett praktiskt folk, som visste, att detta, som Messias erbjöd dem, var något, som de allt för väl kunde undvara. De vände honom ryggen, och med dem lämnade honom många av hans lärjungar, som drömt samma drömmar som de och väckts ur sina drömmar. Är det icke som om vi hörde en osäkerhet i rösten, då han nu vänder sig till de tolv med frågan: "Icke viljen väl I gå bort?" Det stode dem fritt att gå, men vad skulle han då hava kvar? Det är Simon, som kallas Petrus, som å sina kamraters vägnar svarar: "Herre, till vem skulle vi gå? Du har det eviga livets ord. Och vi tro och förstå, att du är Guds helige".

Mästaren kan vara lugn. Dessa tolv äro bundna vid honom med starka band. Dem kan han icke skaka ifrån sig. Först rådlöshetens: ingenting i världen lockar dem åt något annat håll, de äro som avvanda från all världen. Sedan behovets: de hade fått smak för det ord, som mättar själens djupaste hunger. Och slutligen trons: De visste och blevo allt vissare därom att han är Messias. Man skulle hava väntat, att Jesus mottagit detta uppmuntrande svar med samma jubel, varmed han någon tid senare vid byarna nära Cesarea Filippi mottager Petrus bekännelse. Men det gör han icke. Det är mer vemod än glädje i hans svar: "Har jag icke utvalt eder, I tolv? Och en av eder är en djävul". Det är Judas han talar om, Judas, som kanske just i detta ögonblick för första gången underhandlade med frestelsen att bliva en förrädare. Talade icke Messias såsom en dödsdömd om en förlorad sak? Varningen framkallade icke denna gång några protester, såsom sedan vid påskalamsmåltidens fest. Varken Judas eller de övriga ropade: "Herre, är det jag?" Det syntes de övriga så otänkbart. Och Judas, som måste hava känt sig gripen liksom på bar gärning i sina tankar, biktade icke. Om han gjort det, huru annorlunda kunde icke allt hava blivit.

67. BRYTNINGEN MED FARISEERNA OÅTERKALLELIG. Det är omedelbart efter detta fruktansvärda nederlag, ur vilket Messias knappt räddar sina utvalda tolv, som

han enligt synoptikerna (Mk. 7:1-23, Mt. 15:1-20) äntligen går till rätta med segrarna. Äran att anfalla fingo de även denna gång, och anledningen var dopet, som fullt följdriktigt för dessa formalister var det stora numret på deras rättfärdighetsskema. "Och fariseerna, så ock några skriftlärde, som hade kommit från Jerusalem, församlade sig omkring honom, och de fingo se några av hans lärjungar äta med 'orena', det är otvagna händer". De gå till anfalls, medvetna om det nederlag, som de tillfogat honom. De söka anledningen till en ny krigsförklaring, och de hava ingen svårighet att finna den. Det är Petrus som använder det mindre eleganta, kanske en smula vulgära ordet "otvättad" om försummelsen att "döpa" händerna före ätandet. Möjligen är det Markus, som vidfogar förklaringen, avsedd för hans romerska läsare, som icke kände judarnas seder så noga. När dessa odöpta händer kallas "orena", är det det officiella språket, kanske med en smula ironi.

Denna gång nöjer sig icke Messias med självförsvar, ej heller med varningar. Han slungar mot sina motståndare anklagelsen för skrymteri i Jesajas ord (29:13): "Detta folk hedrar mig med läpparna, men deras hjärtan äro långt ifrån mig". Han skyller dem utan omsvep för att "sätta Guds bud åsido för att hålla människors stadgar". Han åtnöjer sig icke med beskyllningar, utan bevisar dem med klara exempel. De mente sig kunna fritaga en son från plikten att hedra fader och moder, om han bara gäve till något religiöst ändamål det, varmed han kunnat försörja dem. En sådan offergåva kallade de "korban". Han blir ironisk och kallar en sådan omänsklighet "vacker", eftersom de gävo den ett så fromt sken. Han slår både dem och sina lärjungar med häpnad, då han förklarar, att hela detta system av reningar saknar allt moraliskt värde. Och tillkallande folket, som måhända dragit sig ifrån honom i sin häpnad över ett så djärvt språk, fasthåller han, att dessa så kallade reningar icke rena från någon besmittelse och uttalar det i något liknande en paradox, i satsen: "Intet, som utifrån går in i människan kan orena henne, men vad som går ut ifrån människan, detta är det, som orenar henne".

Enskilt anförror han sina lärjungar, som frågade honom

vad han mente med denna sista liknelse, att han icke alls avsett reningarnas möjliga hygieniska betydelse. Och han tillägger, då han ser deras förvåning, en smula skämtsamt, att naturen tar hand om den saken ganska bra. Mat som mat, det går allt samma väg. Vad Mästaren med dessa mindre eleganta ord velat säga, tillägger evangelisten upplysande och liksom ursäktande, är kort och gott att "all mat är ren". Med andra ord, vad Paulus skriver (1 Kor. 14:17): "Guds rike består icke i mat och dryck, utan i rättfärdighet, frid och glädje i den helige Ande". Med detta sitt ultimatum i synagogan till Galileens befolkning och i denna oförfärade vidräkning med fariseerna omedelbart efteråt hade Jesus äntligen givit svar på tal. Fariseerna hade bannlyst honom, och han bannlyser nu dem. Därmed hade han bortvisat från sig icke bara alla messianska förhoppningar med deras goda vilja, utan alla sina existensvillkor. Genom brytningen med sina närmaste hade han blivit hemlös. Nu blev han en flykting utan hembygd. Så fullständigt hade fariseerna segrat.

Fjärde boken

Vägarna leda till Jerusalem

KAPITEL XVI.

Vandringar utan mål

68. PÅ OKÄNDA VÄGAR. När Jesus med sina lärjungar denna gång lämnar Kapernaum, styr han sina steg norrut (Mk. 7:24-30) och stannar icke förr än han kommit till "Tyros' område", såsom om han ämnat återgälda besöket av de många, som under sommarmånaderna "vid havet" kommit till honom från dessa avlägsna trakter. Kanske var det hos någon av de vänner han då vunnit, som han gästade, då det heter, att han "gick in i ett hus och ville icke att någon skulle få veta det. Dock kunde han icke förbliva obemärkt". Han hade icke begivit sig ut på någon mission bland hedningarna. Men då en "grekisk kvinna av syro-fenicisk börd", vars lilla dotter hade en oren ande, så fort hon av sina påpassliga vänner fått reda på hans gömställe, beslutsamt sökte upp honom och "föll ned för hans fötter", anropande honom om hjälp, kunde han icke motstå hennes böner. Hon var uppenbarligen en kvinna med grekisk bildning, att döma av hennes färdighet att svara. När Jesus att börja med ställer sig avvisande på den grunden, att han "icke är utsänd till andra än till de förlorade fåren av Israels hus" (Mt. 15:24) och att "det icke är tillbörligt att taga brödet från barnen och kasta det åt hundarna" (Mk. 7:27), drager hon med beundransvärd kvicktänkhets en fördel av denna bild och förklarar, att i ett stort och rikt hus som hans det måste finnas nog för barnen, även om hundarna — de små hundarna under bordet — tillåtas äta av de smulor, som barnen låta falla. I detta lika fyndiga som ödmjuka svar uppenbarar sig för Jesus en underbar tro hos denna hedniska kvinna, och han sänder henne från sig med försäkran, att den onde anden farit ut från hennes dotter. Hon

fann också vid sin hemkomst "flickan ligga på sängen och såg att den onde anden hade farit ut".

När emellertid på detta vis hans gömställe upptäckts, måste han fortsätta sina vandringar (Mk. 7:31-8:9) och tager nu en lång omväg "över Sidon genom Dekapolis område till Galileiska sjön". Meningen torde vara, att han efter ett besök i Sidon åter vandrar söderut, dock icke i Galileen utan genom tetrarken Filippi område, genom de trakter, som fått namnet tiostadsområdet, Dekapolis, och på Jesu tid var en mycket folkrik provins. Det blev en lång vandring, under vilken han fick vara i fred för sina förföljare. De visste synbarligen icke, var de hade honom. Någonstades där i Dekapolis botade han, liksom med uppbudandet av alla sina krafter och med ett deltagande, som framprätsade djupa suckar, samt sträng tillsägelse att hemlighålla saken "en, som var döv och nästan stum". Petrus erinrar sig själva ordet, det arameiska "effata", upplåt dig, varmed Jesus tilltalade den sjuke. Han mättade senare i en ödemark, långt från människoboningar, med endast sju bröd och några få fiskar, fyra tusen människor, som följt honom dit och dröjt hos honom i tre dagar, glömmande sin hunger i ivern att höra hans ord och se hans gärningar. Men så drog honom längtan åter till den kära hembygden på västra sidan av sjön (Mk. 8:10-12) och han for med sina lärjungar dit över. De "kommo till trakten av Dalmanuta", skriver Markus (8:10), "till Magadans område", skriver Matteus (15:39). Det är likgiltigt, vilket, eftersom de två platserna ligga alldeles bredvid varandra på västra stranden rakt i väster från Gergesa, där Jesus säkert befann sig. Magadan är samma plats som Magdala, bäst känd för oss som Marias från Magdala hem. Säkert väntade Jesus där ett välkommen. Det berättas visserligen icke särskilt om något besök där av Jesus. Det är bara tre platser i Galileen, som hedras på det viset, och det är Kana, Nasaret och Kapernaum, men vi veta att Jesus också besökte och besökte ofta många andra platser, såsom Korazin och Betsaida. Och det är ganska troligt, att han besökte Magdala åtminstone då han, såsom Lukas berättar (8:1 f.) "vandrade genom landet, från stad till stad och från by till by" i sällskap med de tolv och

några kvinnor, som hade blivit befriade från onda andar och botade från sjukdomar”, bland dessa “Maria, som kallades Magdalena — just därför att hennes hem var i Magdala — ur vilken sju onda andar hade blivit utdrivna”. Det var på det viset Jesus blev bekant med denna Maria. Och det torde här vara på sin plats att nämna vad Waldenström och andra anmärkt, att det är ett uppenbart missförstånd att vid hennes och dessa övriga kvinnors minnen fästa föreställningen att de voro fallna kvinnor, såsom skett med Maria Magdalena. Det förbjuder berättelsen, som säger att de botats från onda andar. Vi veta icke vari deras lidande bestod, men det var ett själslidande, så mycket förstå vi, det var någon djup melankoli. Och det är oantagligt att dessa kvinnor, lidande på det viset, kunde hava varit vad man kallar glädjeflickor, lösa och lättsinniga unga damer, som hörde gatlivet till. Det förbjudes också därav att de enligt Lukas äro förmögna. Han nämner dem bland andra, såsom Joanna, hustru till Herodes fogde Kusa, och en viss Susanna, såsom kvinnor, vilka “tjänade Jesus med sina ägodelar”.

69. FIENDERNA VÄGRAS TECKEN. Vilken nu än platsen varit, säkert är att han genast vid framkomsten stöter tillsammans med sina fiender, fariseerna, som denna gång enligt Matteus hade sällskap med sadduceerna. Kunde det hava varit en ren händelse? De “kommo fram”, skriver Matteus (16:1-4—P. W.), såsom från ett gömställe, där de legat på lur. De “kommo ut”, berättar Petrus (Mk. 8:11-13—P. W.), såsom om de varit gårdvarar, som rusa ut ur sina kojor för att ge skall vid åsynen av den ovälkomne gästen. De äro synbarligen beredda på anfall. Tyder icke allt därpå att platsen måste hava varit ett samhälle, dit de rimligtvis kunnat vänta att Jesus skulle återvända, en plats således som han ofta besökt? De “beganje disputerade med honom, de ville sätta honom på prov och begärde av honom något tecken från himmelen”, fortsätter Markus och tillägger, att Jesus “suckade ur sin andes djup”. Han är en trött, bedrövad man och känner djupt detta mottagande, där han så ofta välkomnats på ett helt annat sätt. Ännu djupare kände han sorg över dessa människors skrymteri och över frestelsen,

som låg i deras begäran. Den var icke ärligt menad, såsom om de nu äntligen ville bliva vissa på hans verkliga makt och kallelse. Den var en frestelse, emedan de begärde något, som de egentligen icke frågade efter, något, som de på förhand visste, att han icke ville och därför icke kunde giva dem. De visste, att han aldrig gjorde under bara för att demonstrera sin makt. De voro så vissa därpå att de vågade denna lek med en man, som de dock fruktade. Ett tecken från himmelen? Väntade de det av en man, som de anklagat för att driva ut onda andar med de onda andarnas furste? Eller voro de icke så säkra på den beskyllningens riktighet? På vad sätt skulle han då kunna visa dem, att hans gärningar äro från himmelen och icke från avgrunden?

Jesu svar är undfallande, liksom om han varit för trött att inlåta sig med dem i någon ordstrid. Han ger dem full rättvisa. De äro kloka på tingen, så kloka att de med ofelbar säkerhet tyda himmelens utseende och spå väder. Är kvällhimlen röd, betyder det vackert väder nästa dag. Är morgonhimlen röd och olustig, betyder det storm. Allt hade de på sina fem fingrar. Men tidernas tecken, varför förstodo de icke dem? Huru kom det sig, att de voro så förträffliga naturvetenskapsmän och så usla psykologer? Så hemna i Guds regeringsärenden och så bortkomna i allt, som angick dem själva? Så stora teologer, så tarvliga människor? Hemmastadda i stjärnerymderna, främlingar i vardagslivet? Huru kom det sig att de icke visste, vad klockan var slagen? Att de icke igenkände honom, som kom i "tidens fullbordan"? Nej, något tecken lovar han icke detta trolösa släkte, som bara allt jämt söker tecken men aldrig gör något försök att tyda dem. Jo, ett tecken återstår dem ännu, ett enda, profeten Jonas tecken. Det skola de se. Tro de icke heller det, då är det ute med dem.

70. LÄRJUNGARNAS TRO SÄTTES PÅ PROV. Och så lämnade han på nytt det ogästvänliga Galileen och seglade samma natt tillbaka över sjön till den minnesrika platsen nära Betsaida Julias. Någon gång under natten foro de förbi Kapernaum till vänster om dem. Det måste hava varit (Mk. 8:14-26) vid framkomsten, kanske i samband med

frukosten i den tidiga morgonen, som de upptäckte att de kommo i väg så hastigt att de glömt taga bröd med sig. Upptäckten kom samtidigt med att Mästaren i sitt samtal varnar dem för "fariseernas och sadduceernas surdeg". Enligt Markus nämnde han även herodianernas. Alltså är det redan en samverkan mellan de tre grupperna i det gemensamma syftet att bringa Jesus om livet. Helt tanklöst, trötta och halvsovande som de voro, satte lärjungarna Jesu ord om surdegen i samband med upptäckten att de icke hade något bröd. Var det ett skämt av mästaren? Gycklade han med dem, emedan de så lyckligt undgått att äta bröd från Galileen? Underligt nog tager Jesus deras tanklöshet mycket allvarligt. Den vittnade för honom om en oförklarlig "hjärtats förstockelse". Hade de då öron och hörde icke? Hade de ögon och sågo icke? Hade de ingen tro, eftersom de kunde bekymras däröver att de råkat glömma bröd? Mindes de icke undret med de fem bröden och de fem tusen, som åto, och huru många korgar de upptogo? Mindes de icke de sju bröden och de fyra tusen, som åto, och huru många korgar de upptogo? Jo, lärjungarna mindes mycket väl alltsammans, bekänna de, grundligt stukade. Liksom uppmuntrad därav svarade då mästaren litet vänligare, ehuru ännu långt ifrån tillfredsställd med dem: "Förstån I då ännu ingenting?"

Denna fråga få de nu begrunda under fortsättningen av vandrigen fram till Betsaida, där förmodligen frukostfrågan löstes. "Och där förde man till honom en, som var blind, och bad honom att han skulle röra vid denne". Även denne botar han liksom med en viss ansträngning. "Han tog den blinde vid handen och ledde honom utanför byn, sedan spottade han på hans ögon och lade händerna på honom och frågade: 'Ser du något?'" I motsats till den dövstumme i Dekapolis är denne en patient, som samverkar med sin läkare. Han följer själv tillfrisknandet steg för steg. På Jesu fråga svarar han: "Jag kan urskilja människorna, jag ser dem gå omkring, men de likna träd". Då lade Jesus åter händerna på honom, "och då såg han tydligt och var botad och kunde jämväl på långt håll se allt klart." Av någon anledning sände Jesus den botade hem och förbjöd

honom att taga vägen "ens genom byn". Han undviker så långt han kan offentligheten.

Och därmed faller en underlig tystnad över sällskapet. De fortsätta bara sin vandring. Mästaren vandrar framför dem stillatigande, såsom om han icke haft något mer att säga dem eller misströstat om att kunna förmå dem att förstå, vad han hade att säga dem. I denna tystnad fortsätta de sin vandring norrut — och nu förenar sig Lukas med de övriga i berättelsen — allt jämt norrut, tills de komma till byarna vid Cesarea Filippi, på gränsen mot den stora vildmarken. Där äntligen bryter Jesus den långa tystnaden med en fråga, som måste hava överraskat dem. Frågan, som han ställde på dem, "när han en gång dragit sig undan och var stadd i bön" (Luk. 9:18), lydde: "Vem säger folket mig vara?" Enligt Matteus (16:13) gör han frågan till en bekännelse därmed att han i stället för "mig" säger "Människosonen". Svaret, som lärjungarna giva, intresserar oss i detta sammanhang, emedan det visar, huru totalt galileerna glömt sin tro på honom såsom Messias. Så till vida hade fariseerna segrat. Men det visar också, huru långt ifrån det är att folket i Galileen godkänt fariseernas dom och bannlysning. Ingen höll honom för att vara besatt, nej, en profet var han för dem fortfarande, om också hans budskap icke intresserade dem. På Jesus gjorde svaret synbarligen ett djupt intryck. Han visste allt för väl, att lärjungarna riktigt uppfattat situationen. Och det är med en tydlig spänning han avvaktar svaret på en andra fråga: "Vem sägen då I mig vara?" Därpå svarar Petrus å sina kamraters vägnar kort och gott: "Du är Messias", vartill Matteus (16:16) i sin berättelse lagt orden: "den levande Gudens Son".

Huru mycket detta svar betydde för Jesus, förstå vi därav att han tillskriver det en uppenbarelse från Gud själv. Sådant kunde icke kött och blod hava lärt honom. Det var nu andra gången som Petrus i ett kritiskt ögonblick framträtt såsom lärjungaskarans målsman och en bekännare. Och Jesus befordrar honom öppet inför alla till främsta platsen i lärjungaskaran, kanske från den sista, möjligen i utbyte med Judas Iskariot. Och han fäste för tredje gången

vid hans person men nu högtidligare än någonsin ledarenamnet Petrus i dessa ord: "Så säger ock jag dig, att du är Petrus, och på denna klippa skall jag bygga min församling, och dödsrikets portar skola icke bliva henne övermäktiga" (Mt. 16:17-20). Det är tydligt, att dessa ord, förbindande Petri namn med församlingen, på något vis förutsäga hans kommande ledarskap såsom den lilla hjordens pastor (Joh. 21:15-18). De säga intet om församlingens grundläggning, utan tala om dess fortsatta och framgångsrika byggande i segerrikt trots av dödsrikets alla makter, på samma klippa av gudomlig uppenbarelse och sanning, som Petrus, klippmannen, vilade på i sin tro på Messias. Det är fortfarande om församlingen och Petrus som dess ledare Messias talar, då han åt Petrus såsom lärjungaskarans målsman överlämnar "himmelrikets nycklar" med makten att binda och lösa, så att det blir bundet och löst i himlen. Det förklarar, varför han icke talar om församlingens grundläggning. I detta sammanhang är församlingen lika evig som riket. Endast det, som är evigt till sitt ursprung, kan motstå förgängelsens härjningar och trotsa dödsrikets hot. Endast det, som är evigt till sin natur, har eviga och oföränderliga lagar, så att dess lösande och bindande ord i världen äro lösande och bindande för tid och evighet. Men detta skulle tills vidare vara en hemlighet. "Han förbjöd dem strängeligen att för någon säga detta om honom".

71. MESSIAS AVSLÖJAR KORSET'S HEMLIGHET. Lärjungarna hade visat, att de haft öronen med sig. De kände omgivningens tankar om mästaren, och de hade bekänt sin egen tro. De borde nu vara beredda att i klara ord från hans egna läppar höra en hemlighet, som han dittills endast vågat antyda, att hans väg är korsets väg och att deras väg med honom måste bliva korsbärarnas. "Sedan begynte han undervisa dem, att Människosonen måste mycket lida och att han skulle bliva förkastad av de äldsta och av översteprästrarna och skriftläraryarna och att han skulle bliva dödad och att han efter tre dagar skulle uppstå igen". Detta talade han "i oförtäckta ordalag". Så oförtäckt var talet, att Petrus, som nyss genom sin härliga bekännelse

ställtts främst i lärjungaskaran, kände det som sin oavvisliga plikt att enskilt "ivrigt motsäga" sin mästare för en så tröstlös blick på framtiden. "Men han vände sig om — det vill säga han vände Petrus ryggen — och när han såg på sina lärjungar — liksom för att varna dem för att deltaga i myteriet — talade han strängt till Petrus och sade: 'Gå bort, Satan, och stå mig icke i vägen, du är för mig en stötesten, ty dina tankar äro icke Guds tankar utan människotankar'". Så tilltalar ingen sin vän utan att han är upprörd i sin själ. Jesus kände således frestelsens makt i dessa vännens ord. Varken de anförda textorden: "Gå bort" eller Waldenströms översättning i den populära upplagan av hans nya testamente: "Gå bort ur min åsyn" få fattas såsom en befallning till Petrus att omedelbart och utan vidare lämna. Meningen är snarare att han ställes i valet att gå eller följa, såsom framgår av den bokstavliga texten, som Waldenström följer i sin kritiska upplaga: "Bakom mig". Vi få taga för givet, att Petrus ögonblickligen uppgjorde saken med mästaren på ett vis tillfredsställande för denne, såsom sedermera vid påskalammsfesten, då han åter ställdes i samma val.

Liksom för att visa sina lärjungar, huru oåterkalleligt hans eget val var, "kallade han till sig folket jämte lärjungarna" och förklarade öppet för alla, att den, som vill efterfölja honom, måste bereda sig på lidande, måste "förneka sig själv och taga sitt kors på sig". Han förkunnar detta icke såsom något oväntat och tillfälligt utan såsom en lag: "Den, som vill bevara sitt liv, han skall mista det, och den, som mister sitt liv för min och evangeliets skull, han skall bevara det". Paradoxen blir klar, om man ser den dubbla meningen av ordet "liv". Den blir då den självklara satsen, att det lägre måste uppoffras för det högre, det fysiska livet för det eviga livet, människors tankar för Guds. Och själen, detta vårt högre liv, huru oändligt mer värd är icke den än eljes hela världen. "Vad hjälper det en människa, om hon vinner hela världen, men förlorar sin själ, och vad kan en människa giva till lösen för sin själ?" Han varnar dem, att det att taga anstöt vid Messias och hans väg utestänger den, som det gör, från delaktigheten i hans härlighet i riket. Och så avslutar han sitt tal med att uppmuntrande förklara,

att så nära är hans rike att uppenbaras i kraft — han syftar på pingstdagens under — att några bland dem, som där stodo omkring honom, skulle själva se det med egna ögon. Utom lärjungarna kunde han hava menat andra från dessa trakter, som skulle komma att i Jerusalem bevittna detta stora under.

Och därpå faller på nytt tystnaden över sällskapet för en tid av sex till åtta dagar (Mk. 9:1; Luk. 9:28), under vilken tid de måste antingen hava stannat vid Cesarea Filippi eller i sakta mak rört sig vidare norrut. Det måste hava varit en för lärjungarna liksom för Mästaren själv mycket provande tid. Tystnaden avbrytes därmed att Jesus i sällskap med sina kusiner och betecknande nog Petrus försvinner från det övriga sällskapet och med sina utvalda kamrater i sorgen fördjupar sig i vildmarkerna, vandrande allt jämt norrut, tills de en natt nå toppen av Hermon, där Jesus förhärlicgas för dem. Förhärlicgandet är upplösningen av en getsemanerfarenhet. Det är en djupt bedrövad Messias, förkastad av sitt folk och litet förstådd av sina vänner, som i sina förtrognas sällskap söker sig ett böneställe där uppe på det avlägsna, snöhöljda Hermon. "Under det att han bad, blev hans ansikte förvandlat", berättar Lukas (9:29) uppenbarligen efter något ögonvittne. Kanske är det Johannes, som givit akt på ångsten i hans anlete och den underbara förändring, som kom över honom, medan han bad. Även Petrus, ett annat ögonvittne, minnes, att "han förvandlades inför dem", ehuru han icke iakttog förändringen särskilt i hans ansiktsuttryck. Men Matteus, som fått sin uppgift från andra, nämner intet om själva förändringen, utan säger bara, att "hans ansikte sken som solen". Alla berättarna meddela, att härligheten lånades också åt hans kläder. Den väsentliga skillnaden mellan hermonberättelsen och getsemanerberättelsen ligger däri, att den förra beskriver segern, som bönekampen leder till, medan den senare beskriver bönekampen själv. Och detta beror därpå att i den förra händelsen, på Hermon, vittnena berätta, vad de se och höra vid uppvaknandet, medan vid det senare tillfället, i Getsemane, de berätta, vad de se och höra, innan de fullständigt insomnat. För övrigt hava de vid båda tillfällena, sömniga som de voro, meddelat endast enstaka moment av det, som

verkligen timat. På Hermon är det, utom Jesu förvandling och besöket av Moses och Elias, "samtalande med honom om hans bortgång, vilken han skulle fullborda i Jerusalem" (Luk. 9:31), en i sig själv ganska obetydlig händelse de uppbevarat, nämligen de sömniga lärjungarnas uttalade stora belåtenhet med att få vara med om något sådant och deras önskan att förlänga nöjet och de höga gästernas besök med att få tillåtelse att bygga tre hyddor där uppe på berget, en åt Messias (och hans tre förtrogna), en åt Moses och en åt Elias. Det är Petrus, som nu igen gör sig till målsman för de andra, och alla medgiva efteråt, att "han icke visste vad han sade". Det var ju med tanken på bröderna, som lämnats bakom, en ganska självisk önskan.

Vid vandringen nedför berget följande morgon förkunnar Jesus, i anslutning till samtalet med de himmelska gästerna för andra gången sitt förestående lidande. Han befaller dem, att de icke skulle tala om för någon, vad de hade sett, "förr än Människosonen hade stått upp från de döda". Lärjungarna lova beredvilligt att tiga därmed, men "med varandra tala de om vad som kunde menas med att han skulle uppstå från de döda". Förmodligen hade de en dunkel föreställning om att orden förutsade en tre dagars strid på liv och död, ur vilken Messias och hans sak skulle gå segrande. Liksom för att undvika det svårfattliga och ovälkomna ämnet föra de samtalet in på en annan sak. "De skriftlärda säga ju", inflikade de, "att Elias först måste komma". De hade ju på berget sett hans ankomst, vad kunde då vidare ligga i vägen för Messias framträdande? Det är frågan, som de indirekt ställa på mästaren. Men den ger bara denne en särskild anledning att fortsätta sin tankegång. Jo, det är alldeles riktigt, såsom skriftlärarna säga, att Elias måste komma först, och det är alldeles riktigt, att han redan kommit, i Johannes döparens person nämligen. Och så fortsätter han med en fråga till deras begrundan. Om nu allt detta är sant och således intet i vägen för Messias uppenbarande, "huru kan det då vara skrivet om Människosonen, att han skall lida mycket och vara föraktad?" (Jes. 53:4 f.) Såsom de ju ock "förforo mot Elias alldeles som de ville och såsom det var skrivet, att det skulle gå honom?"

72. TILLBAKA TILL KAPERNAUM FÖR ETT SISTA BESÖK. Vid återkomsten till de övriga lärjungarna, som möjligen fortfarande befunno sig vid Cesarea Filippi "sågo de, att mycket folk var samlat omkring dem och att några skriftlärde disputerade med dem". De hade således äntligen upptäckt hans vistelseort. Anledningen till disputerandet är snart upptäckt. Lärjungarna hade totalt misslyckats i ett försök att bota en besatt gosse. Gossen, som hans fader bringat dit i hopp att finna Mästaren och hjälp i nöden, hade icke bara "en stum ande", utan var enligt faderns mycket livliga berättelse så helt och hållet i den onde andens våld att denne vid tillfällen "får fatt i honom, kastar omkull honom, och fradgan står gossen om munnen, och han gnisslar med tänderna och bliver såsom en livlös". Det är faderns ord till Jesus, då han äntligen kom, och han tillägger förklarande: "Nu bad jag dina lärjungar att de skulle driva ut honom, men de förmådde det icke". Sådan var situationen, som givit skriftlärarna anledning att disputerade med lärjungarna. Sannolikt gjorde de gällande, att deras mästare, om han verkligen någon gång haft makt över de onda andarna, nu tydligen förlorat den, eftersom det icke hjälpte att åkalla hans namn över gossen. Huru kunde de förödmjukade lärjungarna i Jesu oförklarliga frånvaro och med detta nedslående exempel för ögonen bevisa motsatsen? Dock, just då kom han själv till deras obeskrivliga glädje och även till folkets glädje, såsom det synes. Åtminstone heter det, att "de blevo mycket häpna och skyndade fram och hälsade honom". Det var något rent av oförklarligt och underbart bara detta att uppenbara sig på scenen så lämpligt.

Det är här nog att tillägga, att Jesus med att bota den sjuke gossen förhärsligades nu också inför de övriga lärjungarna och nedtystade fienderna fullständigt. De förödmjukade lärjungarna voro så glada att hava återfunnit sin mästare, att de gärna tålde förebråelsen, som möjligen var riktad också mot dem i den klagan, vari han utgöt sin själs bitterhet, innan han botade den sjuke: "O, du otrogna släkte, huru länge måste jag vara hos eder? Huru länge måste jag härda ut med eder?" När de kommit "inomhus" och voro "allena", frågade lärjungarna honom, varför de icke kunde

utdriva den onde anden. Och de fingo ett svar, som på en gång förklarar och ursäktar: "Detta slag kan icke utdrivas annat än med bön och fasta". Goda läsarter utelämna orden om fasta. I sin tanklösa tro på Messias namn hade de således försummat att bedja. Och tro utan bön är icke undergörande. Det må i viss mening vara tro på Messias, men det är icke hans tro.

I djupaste hemlighet fortsätta de därpå sin vandring genom Galileen till Kapernaum. Han ville icke, att någon skulle få veta det. Han undervisade nämligen sina lärjungar och sade: "Människosönen skall bliva överlämnad i människors händer, och man skall döda honom, men tre dagar efter det att han blivit dödad, skall han uppstå igen". Det är tredje gången inom några dagar förkunnelsen kommer väsentligen i dessa samma ord. Det är som om evangelisterna med att högtidligt upprepa denna förkunnelse i alla dess detaljer förebrådde sig själva, att de icke förstodo så klara och tydliga ord. Vid detta tillfälle var det icke nog med att de icke förstodo orden, "de fruktade att fråga honom" och Matteus tillägger (17:23), att "de blevo mycket bedrövade". Således anade de dock mer än de förstodo. Lukas säger förklarande (9:45): "Det var förborgat för dem". Såsom vid andra tillfällen, där Lukas (se 24:16) brukar detta liknande uttryck, syftar det icke på något slags övernaturligt förmörkande, utan på självförvållad oförmåga att se. Det var dem icke givet att förstå hemligheten, emedan de icke med fördomsfri vilja sökte att fatta den. Det var feghetens straff, reflekterar Lukas (eller Johannes) mycket djupsinnigt.

Syftet med denna hemlighetsfulla vandring till Kapernaum är förstås att ännu en gång, en sista, se platsen och vännerna där, om möjligt utan att sammanstöta med fienderna. Det lyckades dem också att komma dit osedda. Och det hade möjligen lyckats dem att förbliva okända, om det icke varit därför att Petrus, som hade sitt hem i staden, blivit sedd av dem, som uppburo tempelskatten och påmind därom att han och hans mästare, som således förmodligen bodde hos Petrus, icke betalt sina utskylder under året. De hade varit borta nästan oavbrutet sedan i april, och det var nu

redan oktober. Det är således å ämbetets vägnar och icke i någon illvilja som myndigheterna ingripa. Jesus kom ifrån saken genom att skaffa Petrus den erforderliga statären, med vilken han kunde för sig och sin mästare betala dubbel-drakman, icke fullt två kronor, som var varderas skuld. Huru han skaffade dessa penningar, veta vi av Matteus. Det är kanske icke ett under i vanlig mening, men det är en troshandling, så stor som någon och fullkomligt av samma natur som alla hans under. Händelsen kastar ett egendomligt ljus över Jesu ekonomi vid denna tid. Han är fullständigt medellös, och det står icke bättre till med de övrigas kassa, en omedelbar följd av deras vandringar på okända vägar en så lång tid. De voro alla fullkomligt utblottade. Men Jesu tro räckte till för både honom och dem. Händelsen kastar också ett ljus över Messias förhållande till det judiska samhället och dess krav. Såsom Messias stod han ju över alla skattkrav, icke minst då det gällde tempelskatten, och med honom voro ju hans närmaste, hans familj, hans hov skattefria. Men han ville icke "bliva dem till en stötesten", då det gällde sådana ting. Och därför sänder han Petrus med sin krok till sjön och väntar att den första fisk, som nappar, skall bringa den erforderliga summan. Så barnsligt förtröstar han på Gud. Eftersom hela hans liv var inriktat på att göra Guds vilja allena, så kunde han räkna på Guds allmakt alltid. Här som alltid gällde det icke hans utan Faderns ära. Han hade en gång i Kapernaum, då han försvarade sin makt att förlåta synder, inför fariseerna gjort gällande den satsen, att om han kunde vad Gud ensam kan, ingen gärna kunde förbjuda honom att göra vad Gud ensam får. Denna sats kan emellertid vändas, så att om någon vill det, som Gud vill, han har, vad Gud har, och kan, vad Gud kan. Men då blir det ju liktydigt med allmakten att bedja och bönhöras. Jesus var alldeles viss därom, att han fick allt vad han bad om. Ingenting förklarar så fullständigt hela hans liv. Och själv förklarar han grunden till denna sin visshet, då han i sin översteprästliga förbön säger till Fadern: "Allt mitt är ditt och ditt är mitt."

73. LÄRJUNGARNA UPPMANAS TILL ALLVAR OCH SJÄLVTUKT. Samtalet vid Cesarea Filippi om bekännelse och efterföljelse såsom villkor för barnaskap och delaktighet i det rike, som icke bävar (Hebr. 12:28), hans församling, upptages igen i Kapernaum (Mt. 18:1-35) och föranledes av en tvist mellan lärjungarna om vem som vore "störst". Tvisten går synbarligen tillbaka till Petri befordran till den främsta platsen i lärjungaskaran och till den misstämning, som detta väckte hos lärjungar, som varit vana att räkna sig främst och nu kände sig tillbakasatta för en ringare än de, som de mente. Det var förhållandet i synnerhet med Jesu kusiner och förmodligen med Judas Iskariot. Det är denna släkthänsyn och förnämhetshänsyn, som ligger till grund för ambitionen uttryckt i "störst" och ger Jesus, enligt Petrus (Mk. 9:35), anledning att i stället hos dem uppmuntra en annan ambition, den nämligen att bli "först", bara de sökte förverkliga den på rätta sättet. Detta att tvista om vem som vore störst är däremot en helt och hållet ofruktbar sak, eftersom det gäller något, som egentligen ingen kan bestämma över. Störst är den, som är det. Som ett exempel "tog han ett barn och ställde det mitt ibland dem, sedan tog han det upp i famnen och sade: 'Den, som tager emot ett sådant barn i mitt namn, han tager emot mig, och den, som tager emot mig, han tager icke emot mig, utan honom, som har sänt mig'." Det är som om han ville säga: "Här sen I en, som är stor, verkligt stor, och det utan all förskyllan och värdighet, stor såsom en gåva och en ynnest. Och det är vad all storhet är. Ingen är vare sig stor eller liten i sig själv. Ingens, icke ens min egen storhet är vad någon är, utan vad han representerar. Mottagen detta lilla barn i mitt namn, och det är mig I mottagen. Mottagen mig i Guds namn, och det är Gud själv I mottagen". Ja, enligt Matteus (18:1-5): "Om I icke omvänden eder och bliven såsom barn, skolen I icke komma in i himmelriket. Den, som nu så förödmjucar sig, att han bliver som detta barn, han är den störste i himmelriket".

Med detta som utgångspunkt upptager därpå Jesus det vid Cesarea Filippi avbrutna samtalet om församlingen och dess höga livsvärden, främst barnen, men för övrigt allt

annat, som är svagt och behövande, alla felande och syndande, enligt den lagen att den är outhärligast som är snarast i behov av hjälp. Stort och förnämt i församlingen är det, som icke kan reda sig självt, det vill säga först och främst barnen. Ve dem, som förföra barnen. Det är av alla brott det värsta, värre än föräldramord, som straffades med att brottslingen dränktes med en kvarnsten vid sin hals. Hellre blind och lam och lytt än en förförare! De äro icke att förakta dessa små. De hava starka hämnare. Himmels förnämsta änglar, dessa som närhelst de önska ha fritt tillträde till den Allsmäktige själv, hava dem i sin särskilda vård. Det är Faderns vilja, att icke en enda av dem går förlorad. Gå de vilse, måste de därför uppsökas och återvinnas till vilket pris som helst.

Näst barnen är det den felande brodern, som församlingen kärleksfullt vårdar sig om. "Om din broder försyndat sig, så gå åstad och förehåll honom det enskilt. Om han då lyssnar till dig, så har du vunnit din broder". Och tänk, huru mycket mer det är än att vinna över honom. "Men om han icke lyssnar till dig, så tag med dig ännu en eller två, för att var sak må avgöras efter två eller tre vittnens utsago. Lyssnar han icke heller till dem, så säg det (i samma sinne och föresats att vinna brodern) till församlingen. Lyssnar han icke heller till församlingen, så vare han för dig som en hedning och en publikan". Då skall du, i samma sinne och föresats att vinna brodern, hålla honom för vad han är, en person av alldeles samma klass som alla dessa, för vilka evangelium predikas till sinnesändring och frälsning. Det är det längsta någon kan gå i kyrkotukt och kyrkostraff. Det är vad det i verkligheten menas att uteslutas ur församlingen. Det är den kristna församlingens enda bannlysning.

Det är nämligen sanningen och intet annat än sanningen som frälsar. Och församlingen, som är "sanningens stödjepelare och grundfäste" (1 Tim. 3:15), är också alldeles oberoende därav om den är liten eller stor, bara det dömes i rätt sinne, denna världens högsta domstol, från vilken det icke kan vädjas till någon högre rätt. "Om två eller tre av eder på jorden komma överens att bedja om något, vad det vara må, så skall det beskäras dem av min Fader, som är i

himmelen. Ty var två eller tre äro församlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem". Villkoren för en dom, som skall stadfästas i himmelen äro således enhällighet i bön, ett församlande i Jesu namn och sinne och medvetandet att han själv är närvarande, så att allt göres inför hans ögon. Gäller det däremot personliga oförrätter, då är det i församlingen varje enskilds konungsliga och obegränsade rätt och makt att förlåta. Ja, det är icke bara hans rätt, ve honom, om han icke förlåter. Nåd är församlingens livsvillkor, den luft församlingen andas. Och den, som icke förlåter, såsom Gud förlåtit honom, gör sig oduglig att mottaga Guds nåd och kommer under en dom, värre än den, som träffar missdådaren, "domen utan barmhärtighet över den, som icke bevisat barmhärtighet" (Jak. 2:13).

Sådana ord kunde icke annat än gripa i lärjungarnas samveten. I synnerhet kände sig Johannes, som nog varit en av de ivrigaste i tvistandet om vem som vore störst, träffad och förödmjukad. Han framträder nu med en bekännelse: "Mästare, vi sågo, huru en man, som icke följer oss, drev ut onda andar genom ditt namn, och vi ville hindra honom, eftersom han icke följde oss". Det är i grunden samma sinnelag, som uppenbarat sig i tvisten, sinnelaget att göra sig en företrädesrätt av Jesu namn. Jesus tillbakavisar sådana anspråk. Först och främst uppenbara de icke någon verklig omsorg om Herren. "Ingen, som genom mitt namn har gjort en kraftgärning, kan strax därefter tala illa om mig". Jesu vänner äro dessa, som göra vad han bjuder (Joh. 15:14). Icke heller uppenbara anspråken någon verklig omsorg om den sak, de tjäna. "Ty den, som icke är emot oss, är för oss". När det gäller att räkna Guds rikes krafter, får man icke taga en trång partivvy på saken. De borde hava lärt av fariseernas fasansfulla exempel, varthän det leder att icke erkänna den goda gärningen oberoende av vem han är som gör den. Först och sist varnar han dem för att vara till anstöt för någon, som ehuru misstänkt i ett eller annat avseende dock är en broder, ja, en uppriktig Jesu lärjunge. Det gäller där samma fruktansvärda ansvar som han nyss påpekat, då det gällde att vara till förförelse för barnen. Hellre blind och lytt och lam än att sålunda förgå sig mot

en av Herrens minsta. Därtill behöves emellertid självtukt av allvarligaste slag. "Var människa måste saltas med eld", såsom offren i templet. Det svider som eld i sinnet, då detta förödmjukelsens salt anbringas. Men huru outhärligt och friskt är det icke. Det är just däri att det sältar som saltet har sitt värde. Ett sådant sinne är också fridstiftande. Den, som brukar allvar mot sig själv, visar mildhet mot andra.

KAPITEL XVII.

En vandring genom Samarien till Jerusalem

74. NÄR HANS TID ÄR INNE. Med detta hemlighetsfulla besök i Kapernaum, förmodligen närmast i syfte att säga farväl till modern och ännu en gång se bröderna, hade Jesus fullbordat sina vandringar i Galileen. Han hade intet mer att uträtta där. Om något sammanträffande med modern, berättas det dock icke. Kan det vara möjligt, att hon vägrade att se den förlorade sonen? Nästa samtal mellan dem sker, när han hänger på korset. Mötet med bröderna (Joh. 7:1-13) är icke ovänligt. Det lider mot lövhyddohögtiden, som de stå i begrepp att besöka, och de vilja nu övertala brodern att göra dem sällskap. Att de icke trodde på honom, innebär att de såsom modern icke trodde på hans vägar. Och det måste medgivas, att dessa voro avskräckande och anstötliga nog. Att de uppmanade honom att åter igen träda fram i det offentliga, så att åtminstone hans lärjungar kunde få se hans gärningar, är väl icke utan en viss sarkasm, men behöver icke vara elakt talat. De hade väl hört, att också många hans lärjungar lämnat honom den sista tiden. Att hålla sig undangömd, såsom skett den sista tiden, kunde ju icke befordra hans sak. "Ingen, som vill vara känd bland människor, utför sitt verk i hemlighet", mena de. Grundsatzen må vara en ytlighet, men den kan vara uppriktigt menad. Deras slutliga råd till honom är: "Då du nu gör sådana gärningar, så träd öppet fram för världen". På all denna välmening, som innebar så liten förståelse, svarar Jesus med att bestämt vägra att fara till Jerusalem i deras sällskap. Hans "tid är ännu icke kommen". Han måste följa den ledning, på vilken han ännu väntar. De ha inga sådana förhinder, utan kunna begiva sig i väg, när helst de

äro färdiga. Icke heller lägga hatfulla människor hinder i vägen för dem såsom för honom, som genom att vittna mot deras onda gärningar ådragit sig en dödsdom från dem, som hava makten. Må de omedelbart begiva sig i väg till högtiden utan att vänta på honom. Han går icke med dem. Och så "stannade han kvar i Galileen".

Men någon tid efter sedan "hans bröder hade gått upp till högtiden, då gick också han upp, dock icke öppet utan liksom i hemlighet". Färden beskriver icke Johannes. Han nämner i stället, huru ivrigt man i Jerusalem väntade på honom. Hans fiender hade tydligen blivit besvikna, då han icke kom dit till påskan och "sökte efter honom under högtiden och sade: 'Var är han?' Och bland folket talades i tysthet mycket om honom. Somliga sade: 'Han är en rätt-sinnig man', men andra sade: 'Nej, han förvillar folket'. Dock talade ingen öppet om honom av fruktan för judarna". Bara att nämna hans namn, så att det kom till myndighetersnas kännedom, innebar obehaget att kallas inför dem för att lämna upplysningar om vad man visste om hans närvarande vistelseort. Under tiden befinner sig Jesus redan på vandring till Jerusalem, ehuru han har mycket att beställa på vägen som taget hans tid. Det är Lukas (9:51 f.), som beskriver dessa erfarenheter i omedelbar anslutning till sista besöket i Kapernaum. Han berättar: "Då nu tiden var inne, att han skulle bliva upptagen, beslöt han att ställa sin färd till Jerusalem". Dessa ord äro en högtidlig inledning till en ny avdelning i hans berättelse. Hittills hade Jesu vandringar efter avslutat verk i Galileen varit liksom på ett måfå, utan mål. Han var nu djupt medveten därom att det led mot slutet av hans levnad och att redan denna vandring kunde vara hans sista. Från denna stund blir Jerusalem målet. Dit drages han såsom av en oemotståndlig makt, tills han finner den ro han söker, på korset. Att han tog vägen genom Samarien, är intet, som behöver någon särskild förklaring. Där gick den stora stråkvägen mellan Galileen och huvudstaden. Men helt naturligt valde han denna gång icke denna stråkväg utan andra vägar, på vilka det var nödvändigt att på förhand försäkra sig och sitt sällskap om kvarter över natten. Lukas berättar, att de, kanske strax i början av

vandringen, "i en samaritisk by" vägrades härberge, "eftersom han var stadd på färd till Jerusalem" och att hans kusiner, Jakob och Johannes, blevo så förbittrade över denna skymf mot Messias, att de ilade till honom med denna fråga: "Herre, vill du att vi skola bedja, att eld kommer ned från himmelen och förtär dem?" Det var en stund, då de riktigt ärligt förtjänade sitt tillnamn Boanerges. De hade glömt, vilken andes barn de voro. De talade som om de varit fariseer och sadduceer, begärande ett tecken från himmelen. Jesus "vände sig om", liksom för att riktigt noga betrakta dem, och "tillrättavisade dem". Han visade de vilsefarande till rätta med sitt lugn. "Och de gingo till en annan by", där de välkomnades.

75. SJUTTIOTVÅ BUDBÄRARE UTSÄNDAS ATT BEREDA VERKSAMHET I PEREEN. Under vandringen mötte Jesus flere, som antingen erbjödo sig att följa honom eller av Jesus uppmanades därtill. Den förste sade till honom: "Jag vill följa dig vart helst du går". Och det är honom som Jesus varnar med de redan anförda orden om sin fattigdom och hemlöshet. Han borde veta, vem den Messias var som han ville sluta sig till. Det säges icke, men är väl troligt att han avskräckes. Till en annan säger Jesus: "Följ mig". Och han är icke ovillig, om han bara först tillåtes gå bort och begrava sin fader. Men det går icke Messias in på att någon annan kallelse skulle få träda emellan. Han svarar: "Låt de döda (de andligt likgiltiga) begrava sina döda, men gå du och förkunna Guds rike". Det är något så förtroendefullt i denna vädjan till mannens verkliga intresse för saken, att man gärna vill draga den slutsatsen, att han lydde kallelsen. En tredje erbjuder sig att följa honom, men sätter såsom villkor att han först må tillåtas taga farväl av dem, som tillhöra hans hus. Det fick ju Matteus, men denna gång medgav Messias intet uppskov, utan svarade: "Ingen, som ser sig tillbaka, sedan han satt sin hand till plogen, är skickad för Guds rike".

Vi se av det, som omedelbart följer (Luk. 10:1-12), att det var för ett särskilt viktigt och brådskande uppdrag som Jesus denna gång samlar budbärare, färdiga att gå ögon-

blickligt och utan förberedelser, alldeles som de tolv i Galileen. Uppdraget nämnes, då det heter: "Men därefter utsåg Herren sjuttiotvå andra och sände ut dem framför sig, två och två, till var stad och ort, dit han själv tänkte komma". Det kan icke hava varit till Galileen dessa sändes. Galileen hade han lämnat för alltid. Icke heller kan det hava varit för Samarien han ämnat dem. Samarien vandrade han som hastigast genom på väg till Jerusalem. Återstår då antagandet, att det gällde att förbereda verksamheten på ett nytt fält. Detta fält är Pereen, som Jesus besökte omedelbart efter besöket vid lövhyddohögtiden. Att han icke sände de tolv att uträtta detta, torde hava berott därpå att han önskade hava dem hos sig. Men för övrigt är det icke heller något, som förbjuder en att antaga, att de verkligen följde med såsom frivilliga. Vi se nu, att det måste hava varit just denna viktiga angelägenhet, som gjorde att hans tid icke var inne att med bröderna vandra upp till Jerusalem. Varifrån han utsände de sjuttiotvå, säges icke, men det måste ha varit från någon plats i Samarien. Han sände dem två och två, således utgörande icke mindre än trettiosex olika grupper, och gav dem ungefär samma instruktioner som tidigare de tolv. Det gällde en ilfärd genom Pereen, en sammanringning för ett omedelbart besök av Messias. Hela färden borde icke hava tagit mer än på sin höjd en vecka, om varje grupp på förhand fått sina bestämda platser att besöka. Det är därför intet, som hindrar, att de kunde hava sammanträffat med Mästaren, innan han ännu lämnat Samarien.

Om deras återkomst berättar Lukas (10:17-20): "Och de sjuttiotvå kommo tillbaka, uppfyllda av glädje, och sade: 'Herre, också de onda andarna äro oss underdåniga genom ditt namn'." Det är en helt annan klang i denna bekännelse än i de tolv apostlarnas, då de återkommo från sin färd i Galileen. Den översvallande glädjen kan möjligen delvis förklaras därav att dessa sjuttiotvå äro mer naiva, emedan mer ovana vid sådana stora erfarenheter. De säga icke, att de onda andarna "voro" dem underdåniga. De säga, att de "äro", och tala således om en förblivande makt. Under alla omständigheter hade de funnit ett varmt välkommen.

Pereens befolkning hade med stor tillfredsställelse hört, att Messias ämnade göra deras samhällen ett besök. För Jesus var denna glädje både större och allvarligare än de själva anade. De hade som en förtrupp upptagit kampen med en fiende, vars verkliga styrka de icke kände men som han kände allt för väl. De skulle icke inbilla sig, att de i någon sin egen makt kunde besegra denna fiende. För en glädje, vilande på en sådan inbillning, ett sådant övermod, måste han på det högtidligaste varna dem. Det finnes egentligen för svaga människobarn endast en glädje, som är sann och varaktig. "Glädjens icke över att andarna äro eder underdåniga, utan glädjens över att edra namn äro skrivna i himmelen".

76. ANDRA MINNEN FRÅN FÄRDEN. Medan Jesus väntade på de sjuttiotvå och ett välkommen från det nya fältet, gå hans tankar helt naturligt tillbaka till Galileen och den vemodiga avslutningen av hans verk där. Lukas (10:13-16), förlägger till just denna punkt i historien hans verop över de städer, i vilka han gjort sina mesta gärningar. Det behöver icke betyda, att han uttalade dessa verop först då. Det kan betyda att han upprepade dem. Icke mindre naturligt är det att Lukas omedelbart efter samtalet med de återvändande sjuttiotvå berättar, att Jesus "genom den helige Ande" fröjdar sig över Faderns nådefulla, ehuru för många oförklarliga handlingssätt med människorna och med honom själv i ordalag, som mycket påminna om avslutningen av Matteus 11. Det passar i detta sammanhang så mycket bättre som hans fröjd i Anden kommer såsom en kontrast till budbärarnas barnsliga och i viss mening köttsliga fröjd. Orden utmyнна icke, såsom hos Matteus, i en kallelse till de arbetande och betungade, utan i stället i fullkomlig anslutning till sammanhanget uti ett saligprisande av lärjungarna, som fått se vad många profeter och konungar förgäves längtat efter att få se och höra.

Det rikaste minnet från färden är dock sammanträffandet med en lagklok, som "stod upp och ville snärja honom", kanske just som han från Samarien kom in i Judeen, möjligen icke så långt från Jeriko på vägen mellan Jeriko och

Jerusalem. Därför talar berättelsen genom sina lokala hän-syftningar. Skriftläraren är en av de många enskilda fariseer, som sökte Jesus i olika ärenden, mer eller mindre välvilliga, men i alla fall deras egna och icke partiets, och som därför voro tillgängliga för skäl och icke sällan lämnade Jesus med goda intryck, som de oförbehållsamt erkänna. De förtjäna sin egen historia. Skriftläraren, som vi skola berätta om, kom synbarligen i ett elakt ärende, även om det är sant, att "snärja" icke nödvändigt behöver betyda något annat än försöka, examinera, utfråga. Elakheten framträder redan däri att han döljer sin verkliga avsikt under den fromma frågan: "Vad skall jag göra för att få evigt liv till arvedel?" Vad han mente med frågan, måste ha varit alldeles det samma som enligt Jesu egen tolkning den unge rådsherren (Mt. 19:21) inlade i den. Han frågade efter vägen till fullkomlighet, alla fariseers gemensamma stora mål (Fil. 3:6). Vad var då naturligare än att Jesus skulle hänvisa honom till lagen: "Huru läser du?" Därpå gav skriftläraren beredvilligt besked med en insikt, som är överraskande. Utan någon vägledning från Mästaren själv, såsom fallet är med den lagkloke i Jerusalem (Mk. 12:28-34), nämner han utan tvekan kärleken till Gud och nästan såsom lagens fullbordan. Jesus ger honom också det erkännandet, att han svarat rätt och uppmanar honom att nu bara gå till verket och handla enligt denna djupa insikt. Utan tvivel kände skriftläraren udden i denna uppmaning. Han är en typisk farise, en av dessa många, om vilka Jesus i bergspredikan säger (Mt. 5:19, 20), att de lära lagen men hålla den icke. Han söker därför "rättfärdiga" sig åtminstone med hänsyn till budet om att älska nästan, där han kände sig mer omedelbart skyldig. Han ursäktar sig med en fråga: "Vilken är då min nästa?" Han är icke den ende, som lekt den blindbocksleken.

Och dock är frågan kanske icke fullt så meningslös som vi tycka, som lärt oss i katekesen, att vår nästa är varje människa. Det är tyvärr icke så upplysande som det är enkelt. Om alla äro vår nästa, så är säkert ingen det i någon särdeles ansvarsfull mening. Med nästan måste vi väl under alla omständigheter förstå någon, som står oss närmast,

någon, som vi hava större förpliktelse till än andra. Det kan icke vara alla, men vem är det då? Kanhända med en smula eftertanke vi följa skriftlärarens exempel åtminstone däri att vi fråga. Det är också långt ifrån att Mästaren tillbakavisar frågan såsom meningslös. Den kom visserligen som en ursäkt, men den är i och för sig rik på mening. Det är också med en viss högtidlighet som Jesus upptager frågan till behandling och besvarar den med att berätta för den livligt intresserade skriftläraren om "en man, som begav sig från Jerusalem ned till Jeriko, men råkade ut för rövare, som togo ifrån honom hans kläder och efter att hava slagit honom gingo sin väg och läto honom ligga där halvdöd". Han berättar vidare, huru den olycklige sveks i sina förhoppningar om hjälp av en präst, "som färdades samma väg och när han fick se honom, gick förbi" och senare en levit, som "när han kom till stället och fick se honom, gick förbi", men slutligen blev räddad och omhändertagen av en samarit, som med fara för sitt eget liv "gick fram till honom och göt olja och vin i hans sår och förband dem och sedan lyfte honom upp på sin åsna och förde honom till ett härberge", där han frikostigt betalade för hans vård. När berättelsen är slut, ställer Jesus en fråga på skriftläraren. Han frågar icke så där i allmänhet: "Nå väl, vet du nu, vem som är din nästa?" Hans fråga är underligt personlig: "Vilken av dessa tre synes dig nu hava visat sig vara den mannens nästa, som hade fallit i rövarhänder?" Han frågar som om skriftläraren varit ganska väl bekant med händelsen, ja, såsom om han själv var den olycklige, som lämnats i sticket av sina ämbetsbröder och räddats av en samarit. Och skriftläraren svarar, kanske något lågmält, men i alla fall villigt: "Den, som bevisade honom barmhärtighet". Det står egentligen, såsom P. W. påpekar, "barmhärtigheten". Att han icke svarar rätt och slätt "samariten", har tillskrivits hans sturskhet att icke ens inför ett så vackert exempel på ädelmod vilja låta det förhatliga namnet gå över sina läppar. Men det är en långsökt tolkning och en onödig kritik. Vad han verkligen svarar, är ett mycket starkare erkännande av gärningen och gärningsmannen än om han kallat honom vid ett namn, som i bästa fall var ett okvädingsord. Och i

synnerhet om vi lägga märke till att han säger "barmhärtigheten" i bestämd form, får svaret en personlig värme, som på ett överraskande vis passar den förmodan att han talar ur sin egen erfarenhet. Så talar man instinktmässigt om ett oförgätligt minne.

På sätt och vis hade Jesus vunnit avsikten med sin berättelse, då han avlockat skriftläraren detta erkännande. Han visste nu, var nästans gränser gingo och var de icke gingo. Nästan är icke säkert ens like och ämbetsbroder. Det är icke börd och släktskap, som föra människor tillsammans. Det är kärlek, icke den kärlek man väntar utan den kärlek man bevisar. Och det återstår nu för Mästaren att påpeka denna betydelsefulla skillnad i uppmaningen: "Gå du och gör sammalunda". Är det icke på tid, att han betalar sin tacksamhetsskuld till samariten, icke bara med ett aktningsfullare uppförande mot samariter i allmänhet, utan därmed att han i denne samarits fotspår lär sig att icke längre fråga vem hans nästa är utan bliva någons nästa. Det är den stora uppgiften i livet. Det är vägen till nästan, men det är också vägen till Gud (1 Joh. 4:20), i det stora underbara kamratskapet med honom, som i högsta mening är "Den barmhärtige samariten".

77. MARTA UNDERVISAS OM DEN GODA DELEN. Ehuru ivrigt efterfrågad vid lövhyddohögtiden i Jerusalem och redan mycket försenad, gick Jesus icke fram till staden genast, utan lät lärjungarna fortsätta vandringen dit och, såsom Lukas berättar (10:38-42), gick själv "in i en by, och en kvinna vid namn Marta tog emot honom i sitt hus". Vi erinra oss, att lövhyddohögtiden egentligen icke firades såsom en alltigenom religiös fest i helgedomen, utan snarare såsom en glad folkfest i hemmen eller rättare i lövhyddor, som byggts vid hemmen i staden och över allt på landsbygden till minne av vandringen genom öknen och de primitiva bostäder de då hade. Berättelsen tillhör väsentligen en helt annan ström av händelser än dessa, som vi nu teckna. Den hör till de ljusa erfarenheterna i Jesu liv, till teckningen av konungen och hans vänner. Men för fortsättningen av denna berättelse, särdeles då det rör Jesu förhållande till

familjen i Betania, är det upplysande att uppmärksamma systrarnas olika intresse i Messias vid denna tid och hans olika ärende till dem vid detta besök. Han hade förstås icke kommit bara för att bliva föremål för deras gästfrihet och hava det festligt vid systrarnas rika bord. För sådant kom han egentligen ganska olämpligt, man kunde säga mitt i stöket, som var förenat med beredelserna för högtiden, alldeles som om någon valde dagarna före jul för en påhälsning. Det är nog skälet, varför han icke tog lärjungarna med sig. Vi måste komma ihåg att dessa vänner ännu icke alla voro hans lärjungar, ehuru en längre tid hans personliga vänner. Eljes hade han ju icke hälsat på dem på detta vis. Nej, han kom nu som alltid såsom läraren, och det var Maria och icke Marta, som var hans lärjunge. Det var Maria, som "satte sig ned vid Herrens fötter och hörde på hans ord". Martas vänskap yttrade sig på helt annat vis. Och läraren tvekar icke att låta båda veta, vilken av dem, som utvalt "det enda nödvändiga". Och han tillåter icke Marta, hennes otålighet till trots, att beröva systemen denna goda del. Idyllen är således en undervisning i idealism och så till vida även den en skarp vidräkning med fariseismen och dess materialism, där denna visar sitt fagreste anlete och där det är mest anstötligt att fördöma den. Så till vida är erfarenheten en station på den via dolorosa, som Messias vandrade.

KAPITEL XVIII.

Messias står till rätta inför rådet i Jerusalem

78. HAN ANKLAGAR SINA DOMARE FÖR VÄLD I DOMEN. Fördröjd på vägen, såsom vi just berättat, kom Jesus fram till Jerusalem först "när redan halva högtiden var förliden". Under tiden hade han väntats med otålighet av vänner och fiender, såsom också redan berättats. Huru förvånade måste icke alla hava blivit, när Jesus plötsligt uppträder i helgedomen och undervisar, såsom om han varit fullkomligt okunnig om allt buller i staden för hans skull och om rådets planer att fängsla och döda honom. Hans domare blevo så häpna icke blott över hans därvaro utan över hans mästerliga sätt att undervisa, att de för ögonblicket glömde allt annat. De frågade: "Varifrån har denne sin lärdom, han, som icke har fått undervisning?" De måste erkänna, att han är underligt väl hemmastadd i skrifterna. Och det förvånar dem, eftersom de veta, att han icke gått i skola hos någon av rabbinerna och mottagit vare sig undervisningens nyckel eller visdomens salt såsom symboler på makten att undervisa andra. För Jesus var det likgiltigt, vad de tänkte om hans lärareförmåga. Hans lära "är icke hans". Han lär icke för att visa sin konst, lika litet som han gör under för att visa sin makt. Han lär liksom han gör under för att övertyga sin omgivning om sanningen, för att peka på honom, som sänt honom, och bringa människorna ett budskap från honom. Och han förklarar nu, att villkoret för att förstå, om hans lära "är av Gud eller han talar av sig själv", ingalunda är insikt, skärpt i skriftlärarnas skola, utan ett sinne, som "vill göra vad Gud vill". Att han icke talar av sig själv, bör för övrigt vara klart för var och en redan därav att han så litet frågar efter att med sitt tal behaga människor. Han "söker icke sin ära", han söker

tvärtom "dens ära, som sänt honom". Och det är bevis nog för att han är "sannfärdig och att orättfärdighet icke finnes i honom".

Men huru är det med dem själva, som gjort sig till hans åkagare? Huru kommer det sig, att ingen av dem, som dock så högljutt berömma sig av lagen och göra anspråk på att vara dess väktare, att ingen av dem håller lagen? Undra de på vad han menar? Varför stodo de efter att döda honom för ett förment brott, som de själva allmänt begå? Denna anklagelse för lagbrott kom synbarligen så överraskande, att den icke omedelbart blev besvarad. Men på antydan att han visste om rådets beslut att bringa honom om livet, svarade "folket", det vill säga pilgrimerna från landsbygden, vilka icke visste något om dessa planer och för vilka tanken var ytterligt absurd, då de sågo den frihet, varmed Jesus uppträdde i helgedomen och lärde: "Du har en ond ande. Vem söker att döda dig?" Det kunde hava varit galileer, som halvt skämtsamt förklara, att nu talar han så dåraktigt, att de äro färdiga att tro att fariseernas skriftlärare ändå i någon mån haft rätt, då de skylld honom för att vara besatt. Jesus fäste ingen uppmärksamhet vid detta utbrott, vars råhet kanske icke heller var så illa menat som det lät. Han fortsätter i stället samtalet med rådsherrarna och sin egen tankegång, då han "svarade och sade till dem: 'En gärning allenast gjorde jag, och alla förundren I eder'." Han syftar förstås på botandet av den sjuke vid Betesda damm ett och ett halvt år sedan och anklagelsen för sabbatsbrott, som vilat över honom allt sedan. "En enda gärning allenast", säger han och beskriver därmed, huru denna enda gärning alltsedan varit i deras sinnen och tankar och vållat hatet och alla förföljelser, som de ställt i gång mot honom sedan dess.

Med vilken rätt hade de så ivrigt förföljt honom, då de själva allt jämt begingo alldeles samma lagbrott, upprepar han och är nu färdig att bevisa sin anklagelse. "Moses har givit eder omskärelsen", börjar han, och så rättar han sig själv med den anmärkningen, att det är i alla fall vad de göra gällande, ehuru strängt taget denna förordning icke kom "från Moses" utan "är från fäderna", såsom en helig sedvänja, som kommit till dem ända från Abraham själv.

Huru som helst med den saken — anklagelsen, som han gör dem, ligger i orden: "Och så omskären I människor också på sabbaten". De bryta sabbatsbudet, som med säkerhet är från Moses, "för att Moses' lag — såsom de höllo för — icke skall göras om intet". De bröto lagen i lagens intresse utan att egentligen själva inse, med vilken rätt de gjorde det. "Huru kunnen I då vredgas på mig, därför att jag på sabbaten gjorde en människa hel och hållen frisk?" Hade de själva insett, varför omskärelsens sed från Abraham måste givas företräde framför Moses sabbatslag, hade de insett, att det skedde man kunde säga i hälsans intresse, med den rätt, som läkaren har att först räkna med, så hade det varit klart för dem, att med samma rätt och med ännu större rätt Messias utförde sina hälbregdagörelseunder på sabbaten. Det är icke första gången (se Mk. 2:17) som Jesus försvarar sina kärleksgärningar på sabbaten med att åberopa sig på läkarens kall och rätt, men det är enda gången han gör det under åberopandet av omskärelsen såsom en läkaregärning och fariseernas eget exempel. Det ligger en allvarlig förebråelse för våld i dömandet, då han avslutar detta sitt tal med uppmaningen: "Dömen icke efter skenet, utan dömen en rätt dom".

79. HAN RETAR OCH SKRÄMMER MOTSTÅNDARNA MED SIN MAKTFÖRKLARING. Härtill hade synbarligen judarna intet att svara. Men han avbröts av några av Jerusalems inbyggare, som förvånade sig över att en man, som rådet, såsom de visste, sökte att döda, nu står där och talar öppet till dem, medan de som snälla barn höra och tiga. Det är uppenbarligen ett försök till begabberi i deras fråga: "Hava då rådsherrarna verkligen blivit förvisade om att denne är Messias?" För sin del kunde de omöjligt tro på en Messias, vars ursprung är dem så väl bekant. Deras skriftlärare — de voro således fariseer dessa som utgöto sitt begabberi över rådets sadduceer — hade under-visat dem, att "när Messias kommer, ingen känner honom". Han skall såsom en Melkisedek vara "utan fader, utan moder och utan släktledning, utan begynnelse på dagar och utan ände på sitt liv", i allt detta "likställd med Guds son", såsom

hebreerbrevets författare (7:3) uttrycker det. Detta var i själva verket en mycket djupsinnig reflektion över Messias ursprung och kallelse i samma stämning som Jes. 53, och Jesus gör strax med stor iver invändningen till en text för en ny messiasbekännelse, då han talade "med hög röst, där han undervisade i helgedomen". De hade med förnämt förakt påpekat, att han vore en människa allt för väl känd, en allt för vardaglig gestalt för att vara den Underbare själv. Detta är i djupaste mening en självanklagelse. De mente sig känna honom och veta, varifrån han är. Det må vara gott och väl, då det gäller hans släkt, hans hembygd. Men vad ha de att säga om hans kallelse? Måste icke den, som utför sådana gärningar, vara sänd av någon, som har utomordentlig makt? "Av mig själv har jag icke kommit, utan den, som har sänt mig, är en som verkligen har myndighet att sända, han, som I icke kännen". Så blir det ju sant i alla fall just om honom, vad deras skriftlärare sagt om Messias, att han skulle komma okänd för alla. Talet hade omedelbart en överraskande verkan. Rådsherrarna ville gripa honom på fläcken med egna händer, men det var som om de förlamats. "Hans stund var ännu icke kommen". Å andra sidan trodde många av folket på honom och sade: "Icke skall väl Messias, när han kommer, göra flera tecken än denne?" "När Messias kommer" — i detta utrop av Jerusalems fientliga befolkning instämmer nu folket, som "trodde" på honom. Det är nog galileerna vi lyssna till. De trodde visst icke på honom såsom Messias, men de trodde på honom såsom en profet och undergörare, som icke ens själva Messias, "när han kommer", skall kunna överträffa i maktgärningar.

Vi ha lagt märke till, att Jesus hittills talat till "judarna", det vill säga till rådsherrarna, som till en överväldigande majoritet voro sadduceer. Vi ha också redan hört röster från fariseerna, som utan att taga Jesu parti givit uttryck åt en illa dold belåtenhet med den förlägenhet, som den slagfärdige Messias vållat deras gamla fiender. Nu framträda dessa fariseer i en ny roll, såsom rådets bundsförvanter. Här som i Galileen enas de i sitt gemensamma hat till Jesus. Det är icke de stolta sadduceerna, utan det är farise-

erna, som i sin intimare beröring med folket överhöra det där mumlet, vari människorna erkänna Jesus såsom profet och undergörare, en man rent av med messiansk makt. Högst vågade ingen säga det. I detta mummel anade fariseerna en fara, gemensam för dem och rådet, och så skynda de sig att till rådet inrapportera vad de hört, varpå "översteprästerna och fariseerna sände ut rättstjänare för att gripa honom". Dessa rättstjänare äro medlemmar av helgedomsvakten, således ett slags polis, som med romarnas medgivande stod under rådets och i synnerhet översteprästernas befäl för ordningens upprätthållande i helgedomen.

Arresteringsordern ger Jesus en ny text för ett nytt tal. Syftande på rådets beslut att omedelbart göra slut på honom, bjuder han dem allvarligt och högtidligt och dock kanske på samma gång med en viss ironi sitt farväl. Hans ord äro: "Ännu en liten tid är jag hos eder, sedan går jag bort till honom, som har sänt mig. I skolen då söka mig, men I skolen icke finna mig, och där jag är, dit kunnen I icke komma". Dessa ord grepo judarna med övrraskningens makt. De visste icke, huru de skulle förstå honom. De skrämdes verkligen av det hot, som orden inneburo. De fråga: "Vart tänker denne gå, eftersom vi icke skola kunna finna honom? Måne han tänker gå till dem, som bo kringsspridda bland grekerna? Tänker han så undervisa grekerna?" I synnerhet gjorde det ett djupt intryck på dem att han förklarat, att de skulle söka utan att kunna finna honom och att de icke kunde komma dit, där han är? Dessa ord upprepa de den ena gången efter den andra. Det är icke så svårt att ana, vilka spöken deras uppjagade fantasi såg i den förmodan att Messias, den väldige undergöraren, skulle flytta sin verksamhet till judarna i förskingringen eller till grekerna själva. Vilken rörelse skulle han icke kunna ställa till bland dessa lätttrörliga greker? Vilken maktställning skulle han icke kunna nå där? Det var också något så mystiskt med vad han nämnde om "honom, som sänt honom". Var bor han? Och var är platsen, som han allaredan synes hava utsett såsom utgångspunkten för sin verksamhet, såsom huvudstaden för sitt rike? Ovissheten blir dem en nattmara. De hava icke glömt saken nästa dag.

80. HAN VINNER GENOM SITT TAL VID VATTENÖSNINGENS FEST. Möjligen inträffade allt, som nu berättats, på en enda dag, den första vid högtiden. Följande dagar höll han sig möjligen borta från helgedomen. Intet hindrar, att han kan hava hälsat på sina vänner i Betania eller annorstädes. Men "på den sista dagen i högtiden, som ock var den förnämsta, stod han åter där" i hopen av många tusen, som bevittnade vattenösningens högtidliga ceremoni. Den bestod enligt Nyström däri, att "den tjänstgörande prästen i samband med morgonoffret i en gyllene kruka hämtade vatten vid Siloa och utgöt det jämte vin i tvenne på altarets vänstra sida anbringade silverrör under musik och avsjungandet av hallel, psalmerna 113-117 eller Jes. 12:1". Så fort tonerna förklingat av den högtidliga sången, "ropade" han, sägande: "Om någon törstar, så komme han till mig och dricke. Den, som tror på mig, av hans innersta skola strömmar av levande vatten flyta fram, såsom skriften säger". Om de med detta vattenösande bekände markens behov av tidiga regn över sådden, varför kände de icke sin egen törst efter det vatten, som han, deras Messias, kunde och ville giva dem såsom "tider av vederkvickelse från Herren" (Apg. 3:20)? Varför kommo de icke för att själva vederkvickas och bliva till vederkvickelse för andra, ja, bliva riktiga springkällor, såsom pilgrimerna av ålder, vilka, "när de vandra genom Tåredalen göra den rik på källor, och höstregnet höljer den med välsignelse". Han tänker vid dessa ord, såsom evangelisten bifogar i en kommentar, på den stora nya vattenösningens fest, som hans lärjungar skulle få vara med om redan nästkommande pingst i Jerusalem, kanske på samma plats i helgedomen, där han nu talade. Endast om man tager "Anden" i denna mening såsom en hänsyftning på pingstdagen och dess andeutgjutelse, kan man utan svårighet förstå evangelistens kommentar, att "ande var då ännu icke given, eftersom Jesus ännu icke hade blivit förhärligad". Och endast i den meningen kan man väl tala om Anden såsom "given". Andeutgjutelsen på pingstdagen är gåvan (Luk. 11:13), som Messias redan på detta högtidliga vis utlovar.

Talet gjorde synbarligen ett djupt intryck på "några av

foket", som hörde dessa ord. De sade: "Denne är förvisso Profeten". Ja, "andra", säkert ännu färre, voro nu riktigt vissa i sin bekännelse: "Han är Messias", men motsades av åter andra, vilkas invändningar klargöras sålunda: "Icke kommer väl Messias från Galileen. Säger icke skriften, att Messias skall komma från Davids säd och från den lilla staden Betlehem, där David bodde?" Jämför med denna mening deras, som visste att Messias ursprung skulle vara en hemlighet? I dessa många meningar, som alla på ett vis äro riktiga, söndrades människorna och "så uppstodo för hans skull stridiga meningar bland folket". Det är icke utan sitt intresse att uppmärksamma, att Jesus, som så begärligt använde sig av invändningen att Messias, när han kommer, skulle vara okänd, icke denna eller någon annan gång gör det minsta bruk därav att han verkligen föddes i Betlehem, ej heller någonsin till sin fördel såsom Messias åberopar sin släktskap med David. Nej, den enda gång han upptager frågan alls (Mt. 22:41-46), sker det synbarligen i avsikt att sätta denna släktskap i fråga, i den mening vari de togo den.

Detta exempel på att åtminstone åtskilliga hade mod att uttala sig erkännande om Messias, hade den verkan på rådherrarna, att de så när gått rättstjänarna i förväg och med egen hand gripit honom. "Dock kom ingen med sin hand vid honom". Icke annorlunda gick det för rättstjänarna, som fått befallning att arrestera honom. Även de kommo tillbaka med oförrättat ärende och på rådsherrarnas fråga, varför de icke fört fången med sig, svarade de: "Aldrig har någon människa så talat som den mannen talar". Det var således Jesu tal, som förlamat deras händer. De hade blivit intresserade. Det framgår ännu tydligare av fariseernas hänfulla ord: "Haven nu också I blivit förvillade? Har då någon av rådsherrarna trott på honom? Eller någon av fariseerna?" tillägga de med mycken självkänsla. Huru kunde rådets drängar understå sig att tro annorlunda än deras herrar? Med denna förebräelse lämna de för ögonblicket tjänarna att övertänka vad deras frid tillhör och svara själva på orimligheten att någon farise skulle kunna nedlåta sig till att tro på en sådan Messias med utgjutelsen: "Nej, men det folket som icke känner lagen, det är förban-

nat". Vad kunde man vänta av denna okunniga pöbel? Det behövde knappt hava sagts, att det är fariseerna, som tala.

Därvid kunde emellertid icke Nikodemus tåga stilla. Han påminner dem mycket frimodigt och duktigt, att hela den där arresteringsordern är olaglig: "Icke dömer väl vår lag någon utan att man först har förhört honom och uttrönt vad han förehar?" Alltså måste beslutet att arrestera Jesus icke hava varit den nödvändiga förberedelsen för en rättegång, utan i stället en del av en plan att mörda honom utan dom och rannsaking? Det är icke otänkbart, att denna lugna och kraftiga protest av Nikodemus lägger ett oöverstigligt hinder i vägen för fullföljandet denna gång av mordplanerna. Han skvallrade ur skolan och gjorde allmänheten bekant med något, som rådet hoppats kunna hemlighålla tills dådet var utfört. Han tvingar därmed rådet att i fortsättningen i sina planer att bringa Messias om livet iakttaga vissa former av laglighet. Jesus var en alltför populär personlighet för att det skulle kunna vara tryggt för hans fiender att mörda honom, sedan det nu blivit bekant att de hade sådana planer. Det är lättare att förstå denna invändning av Nikodemus, om vi antaga att han är rådets laglige rådgivare och således handlar å ämbetets vägnar och under dess skydd. Det blir då också lättare att förstå, att deras raseri, vanmäktigt som det var, utgjuter sig över Nikodemus personligen. I avsikt att skymfa honom fråga de hånfullt, om han kanske själv, eftersom han har sådan sympati med galileern, är en galile, ehuru han lyckats dölja det för dem. Med en viss pompös värdighet uppmana de honom, som ville vara så lärd: "Rannsaka, så skall du finna, att ingen profet kommer från Galileen". Vad de mena är, att ingen profet är att vänta från en provins, vars befolkning genom sin uppblandning med hedningar blivit så vansläktad. De kunde icke vara så okunniga att de icke kände, att i gamla tider profeter kommit från denna provins, Jona bland andra. Icke heller hade förnekandet därav utgjort något argument emot Jesus såsom profet. Hela bevisningen hade för övrigt intet att skaffa med den enkla rättsats, som Nikodemus gjort gällande. Han hade icke sagt ett ord om Jesus såsom profet, utan försvarat hans lagliga rätt, som han hade gemensamt

med varje annan judisk medborgare. "Och de gingo hem, var och en till sitt, och Jesus gick ut till Oljoberget". Det var icke bara slutet av dagen, utan slutet av lövhyddohögtiden.

81. HAN GER ETT EXEMPEL PÅ SIN MAKT ATT DÖMA. Omedelbart efter lövhyddohögtiden inträffa två händelser, som giva ett ökat intresse åt kraftmätningen mellan Messias och hans fiender. Den första av dessa händelser (Joh. 8:1-11), inträffar sannolikt i själva helgedomen en sabbatsmorgon, den senare ganska säkert strax utanför helgedomen samma dag på kvällen, innan sabbaten var slut. Den första berättelsen, om "en kvinna, som hade blivit beträdd med äktenskapsbrott", som "de hade lett fram" till Messias för att få sin dom, finnes icke i somliga goda handskrifter, men den är intagen i vår kyrkobibel och passar så väl in med situationen att det är alla skäl att icke förbigå den i vår berättelse. Det heter, att Jesus "i dagbräckningen kom åter i helgedomen". Möjligen är det i någon av helgedomens synagogor som han redan är upptagen med att undervisa, då han blev avbruten därmed att några fariseer kommo inrusande, släpande med sig äktenskapsbryterskan under utropet: "Mästare, denna kvinna har på bar gärning blivit beträdd med äktenskapsbrott. Nu bjuder Moses i lagen, att sådana skola stenas. Vad säger då du?" Deras avsikter förrådas i den sista frågan och kunna knappt hava varit något annat än att ägga honom till att åter igen i sin maktfullkomlighet såsom Messias upphäva Mose lag, såsom han ju gjort i fråga om sabbatsbudet. Denna gång skulle han icke undgå ansvaret medels några ursäkter liknande den, som han anført uti omskärelsen. Här var lagen så klar, här var brottet så uppenbart att det måste för alltid vara ute med honom i den allmänna meningen, om han, såsom de hoppades, skulle djärvas frikänna synderskan.

Han syntes tveksam. Det är ett gott tecken. Och så "böjde han sig och skrev med fingret på jorden", liksom oviss i sinnet, vad han skulle taga sig till. Det är med en känsla av triumf de "stodo fast vid sin fråga". Denna gång skulle han icke undgå dem. Men då inträffade något, som

de icke hade beräknat. De hade glömt en sak, som Messias icke hade glömt, att det för verkställandet av en dödsdom behöves bödlar såväl som domare och att Messias för ingen del ämnade göra bödelstjänsten. Om han, såsom de borde hava kommit ihåg från hans tal vid andra påsken (Joh. 5: 45), högtidligt frånsagt sig vara åklagare, huru mycket mindre bödel. De hade glömt, att det var de som i detta mål hade gjort sig till åklagare och vittnen och därmed också voro ansvariga för domens verkställande. Och detta, som de glömt, kom nu över dem med en verkan, som var förfärande. "Han reste sig upp" från sin sittande ställning, i vilken han hade skrivit på jorden, och stående framför dem med hela majestätet av en domare, färdig att avkunna dödsdomen, säger han klart och lugnt: "Den av eder, som är utan synd, kaste den första stenen på henne".

Han dömde således synderskan till döden. Han upphävde icke Mose lag, han tillämpade den även däri att han gjorde dem såsom vittnen ansvariga att kasta första stenen. "Den av eder, som är utan synd", säger han och påminner dem därmed om att ett vittne, som vittnat falskt i en sak, skall lida det straff, som han vållat den andra parten. Det gällde därför för dessa vittnen att stå där rena i saken. Icke syndfria nödvändigt, men rena i sitt vittnesmål, så att det var sant det de vittnade och så att de vittnade i rena avsikter. Låt dem bevisa sin oskuld med att kasta första stenen. Detta blev outhärdligt för dem. De voro icke samvetslösa. Det blev också outhärdligt för domaren själv. Han satte sig igen och "böjde sig åter ned och skrev på jorden" liksom för att slippa se deras förlägenhet eller slippa se stenandet, om de verkligen skulle verkställa det. De togo emellertid tillfället i akt att komma undan fortast möjligt. "När de hörde detta, gingo de ut, den ene efter den andre, först de äldste, och Jesus blev lämnad allena med kvinnan, som stod där kvar". Denna gång reste han sig icke. Han "såg upp och sade till kvinnan: 'Var äro de andra? Har ingen dömt dig?'" Han menar: "Har ingen verkställt dödsdomen?" Hon svarar i två ord, som äro de enda, som gå över hennes läppar under hela rättegången: "Herre, ingen". Hon hade i själva verket icke förut blivit tilltalad. Och hon svarar

med en märkvärdig förmåga av självbehärskning, då man tänker på att en dödsdom uttalats över henne. Under sådana omständigheter, med alla vittnen och alla åklagare försvunna, återstod tydligen intet annat än att förklara hela tillställningen ogiltig. Det ligger en allvarlig men icke ovänlig varning i domarens slutord: "Icke heller dömer jag dig. Gå och synda icke härefter". Alltså var hon dock skyldig. Han dömer henne skyldig och han frikänner henne icke från det brott, som hon anklagats för, utan från straffet av brist på åklagare och vittnen. Med denna varning ringande i sina öron försvinner hon ur vår historia, lika tyst och lika namnlös som hon kom, och med henne hennes okända tragedi. Låt oss hoppas, att hon som en visare och bättre kvinna, tack vare mötet med Messias denna sabbatsmorgon, gick mot bättre och lyckligare dagar. Domstols-scenen blir typisk för tusen dylika scener, vid vilka Messias sitter såsom en osyndlig medlem i nämnden, en osynlig bisittare i rätten och med sin tysta närvaro inröstar en ny tingens ordning även i dömandet, så att det sker i den "barmhärtighet, som kan frimodigt träda fram inför domen", i den benådningsrätt, som är rättvisans högsta triumf, i motsats till en föråldrad rättskipning, vars högsta rätt icke sällan är högsta orätt.

82. HAN FÖRSVARAR SIN RÄTT ATT VITTNA OM SIG SJÄLV. Efter detta avbrott återupptog Jesus sin undervisning, dock icke på samma plats utan "på det ställe, där offerkistorna stodo", sannolikt i kvinnornas förgård. Fortfarande har han morgonens erfarenheter i minnet. Fienterna hade påtvingat honom rollen av en domare. Domare är han också, såsom han sagt dem i sitt påsktal (Joh. 5:22) och såsom han nu upprepar i sitt ljustal (Joh. 8:12-29): "Jag är världens ljus, den som följer mig, han skall förvisso icke vandra i mörkret, utan skall hava livets ljus". På det viset är det han dömer, dömer alla, som vilja låta sig ledas av hans ljus, dömer så att de i hans ljus må se sin väg och nå det eviga livets mål. När hans motståndare hörde detta hans vittnesbörd om sig, invände de med en hånfull påminnelse om vad Jesus själv sagt i sitt påsktal ett och ett halvt

år sedan (Joh. 5:31): "Om jag själv vittnar om mig, så gäller icke mitt vittnesbörd". Nu, utropade de triumferande, "vittnar du om dig själv, ditt vittnesbörd gäller icke". Därpå svarar Jesus, att de alldeles missförstått honom. Ett vittnesbörd, som icke gäller inför en domstol, behöver visst icke därför vara osant och i den meningen ogiltigt. Det är icke tillräckligt, att någon inför en domstol vittnar i egen sak. Det är icke avgörande för ett domstolsutslag. Men sant kan det vara. Och sant är det, om först och främst vittnet är sannfärdigt, om vittnet har viljan och förmågan att tala sanning? Allt detta är fallet med honom. "Jag vet, varifrån jag har kommit och vart jag går". Därför "gäller mitt vittnesbörd". Men på deras vittnesbörd kan han icke lita. "I veten icke varifrån jag kommer eller vart jag går".

Påminnande dem om sin domaregärning på morgonen och deras andel i målet utropar han så: "I dömen efter köttet, jag dömer ingen. Och om jag än dömer — därtill nödd och tvungen — så är min dom en rätt dom, ty jag är därvid icke allena, utan med mig är han, som har sänt mig". Han menar, att han icke vid dömandet rådfrågar bara sig själv och sina själviska intressen, såsom de göra, utan handlar i fullaste samförstånd med Fadern, som således är det stora, avgörande vittnet i alla hans domslut (jämför Joh. 5:37). Alltså, tillägger han halft skämtsamt, är det ändå fullkomligt lagligt med mitt vittnesmål, eftersom min Fader och jag båda vittna tillsammans. De fatta icke, vem han menar med Fadern, som han så ofta nämner, eller låtsa i alla fall att de icke fatta det och fråga icke direkt vem Fadern är, utan var han håller till. Det är ett hån i denna form av frågan, kanske med en antydning om gårdagens ord om möjliga inflytelser han kunde räkna med i främmande land. Men Jesus ser i deras föregivna okunnighet om var Fadern är en mycket verklig okunnighet om vem han är samt härleder denna okunnighet från deras ovilja och oförmåga att känna honom, som Fadern sänt. Och då han säger dem det, bliva de så förbittrade att de åter stå färdiga att gripa honom, men "ingen bar hand på honom, ty hans stund var ännu icke kommen". På detta vis slutade samtalet vid offerkistorna, föranlett av bekännelsen i ljusålet.

När han åter träffar dem, förmodligen kort därefter samma dag, bjuder han dem för andra gången sitt farväl i ungefär samma ord, som dagen förut så mycket oroat dem, men med tillägget: "I skolen dö i edra synder". Det är förmodligen dessa ord, som göra det klart för dem att han med sin bortgång till en plats, dit de icke kunna komma, med andra ord med sin gång till Fadern, icke syftar på en flyttning till grekerna, utan på sin död. Detta gör dem djärvare, så att de också skämta med saken och skämta med den mycket grovt, sägande: "Icke vill han väl dräpa sig själv, eftersom han säger: 'Dit jag går, kunnen I icke komma?'" Det, mena de, förklarar tillräckligt varför han icke väntar att träffa dem. Till en självmördares helvete äro icke de på väg. På detta fruktansvärda hån svarar Jesus med ord, som i all sin stränghet äro ursäktande. De kunde ju icke förstå honom. Hela deras intressevärld och därför hela deras tankevärld är den motsatta till hans, är "härned-ifrån", medan hans är "ovanifrån". Och det förfärliga däri är att därmed deras dom är besegrad: "Om I icke tron, att jag är den jag är, måsten I dö i edra synder". På deras fråga: "Vem är du då?" kan han emellertid icke giva dem något klarare besked än det, som han allaredan ofta givit, under försäkran att han är långt ifrån färdig med sitt talande och sitt dömande i fråga om dem och att han i fortsättningen som hittills ämnar tala ut inför världen det, som han hört av honom, den sannfärdige, som sänt honom. Underligt nog förstodo de nu verkligen icke, att det var om Fadern han talade, och Jesus väntar icke att de skulle förstå det. Det kommer en dag, då de skola förstå, och det är när de hava upphöjt Människosonen på korset. Då skall det uppenbaras vem han är och å vilkens vägnar han handlat och talat. Då skola somliga av dem, hoppas han, förstå det till sinnesändring och nytt liv såsom medlemmar i den kristna församlingen, medan andra till hans djupa bedrövelse, skola förstå det i domarna över Jerusalem och den judiska nationen. Ser det ut för dem, som om han stode ensam och som om hans sak vore en förlorad sak? Det är icke så. "Han, som har sänt mig, är med mig, han har icke lämnat mig allena, eftersom jag alltid gör vad honom behagar". Med dessa

sköna ord avslutar han sina många försvarstal inför domarna. Och, heter det, "många kommo till tro på honom". Även bland domarna var det de, som grepos i sina samveten av hans ord och gävo honom rätt åtminstone i sina hjärtan.

KAPITEL XIX.

Messias går till rätta med sina domare

83. HAN BEVISAR, ATT DE, EHURU ABRAHAMAS BARN, ÄRO TRÄLAR. På "ljustalet" som hade den verkan, att "många trodde på honom", följde omedelbart "frihetstalet", som äntligen blir på allvar hans domareord. Han fäster tydligen icke mycken förhoppning vid den tro, som hans tal väckt hos dessa många. I synnerhet ställer han sig misstänksam mot "de judar, som hade satt tro till honom" och begär av dem klara bevis på uppriktigheten av deras avsikter. Han säger: "Om I förbliven vid mitt ord, så ären I i sanning mina lärjungar, och I skolen förstå sanningen, och sanningen skall göra eder fria". Deras tro var uppenbarligen en flyktig, snart övergående beundran av något han råkat säga, som behagat dem, eller kanske en dunkel förfäran inför något, som han sagt. Hans lärjungar bliva de genom att antaga hela hans undervisning, genom att inskrivas i hans klass och stanna där, tills de lärt ut. Sanningen är nämligen icke brottstycken från den gudomliga skriften, utan allt Guds råd och måste förstås i sitt sammanhang såsom en levande erfarenhet och slutligen den frigörelse, som är livets högsta mål och innebär den fullkomliga harmonien å ena sidan mellan vår vilja och Guds vilja, och å andra sidan mellan vår vilja och vår förmåga. Det behöves icke mer än denna antydning, att det ännu fattades dem något väsentligt, att de kunde bliva fria och således icke allaredan voro det, för att deras tro vändes i vrede. För dem, som för så många andra, är friheten ett nationellt arv, ett personligt privilegium, som man är född till, och de tillbakavisa med harm såsom en förolämpning den tanken att de, "Abrahams säd", skulle vara eller någonsin varit "trälar under någon".

Det kunde nu ha legat nära tills hands för Jesus att svara dem med den förödmjukande påminnelsen om deras närvarande politiska trældom under romarna. Men det aktar han sig för. Det är icke i ett sådant plan han önskar diskutera friheten med dem. Snarare är det i hans mening något att beundra i denna deras vägran att ens uppmärksamma detta politiska slaveri, som de råkat uti genom händelsernas makt. Det är en idealism, som Jesus visst skulle hava varit den siste att göra sig lustig över. Snarare betonar han långt uppriktigare än de själva denna möjlighet att vara väsentligen fri under yttre beroende och tillämpar det frimodigt på romerskt medborgarskap (Mk. 12:17). Nej, icke som romare genom våldets avgörande äro de trälarna, om de äro det, utan om paradoxen tillåtes, alldeles frivilligt. "Var och en, som gör synd, han är syndens träl". Och "trälen", påminner han dem om, "får icke förbliva i huset för alltid". I Guds hus, det rike, som de berömda sig av, är det sonskapet och inga yttre omständigheter, som bestämma arvsrätten och medborgarrätten. En träl må vinna hög anställning i huset och även maktställning, men med arvet har han intet att beställa. Det är barnen Guds rike tillhör (Mk. 10:14). Men såsom de väl veta, sönerns rätt är grundad på Sonens. I riket är det Messias, tronarvingen, som enligt Guds evigt fastställda råd utdelar all värdighet och bestämmer alla värden. Med hans goda minne äga vi allt, utan honom intet. "Om därför Sonen gör eder fria, så bliven I verkligen fria".

I två satser, som väckte den djupaste anstöt, skriver han således sin frihetsförklaring: "Sanningen frigör", "Sonen frigör". Det var icke svårt att från hans tal draga den slutsatsen, att sanningen och Sonen båda syfta på honom och ingen annan. Anstöten gjorde dem mållösa. När hörde man sådana anspråk? Han fullföljer omedelbart sin mening. Han kan också tala om deras anspråk. De göra anspråk på att vara "Abrahams säd". Och det är ingen, som tänker på att förneka det. Men vad betyder det i sin tillämpning på människor, som bära hat och mord i sinnet mot Messias? Ett sådant sinne uppenbarar i handlingarna, som flyta därur, en släktskap, som han tvekar att ge sitt rätta namn. Han vet bara, att detta inre sammanhang mellan sinnet och upp-

förandet är en släktskap, som icke kan döljas. "Jag talar, vad jag har sett hos min Fader. Så gören ock I, vad I haven hört av eder fader". Uppförandet är det alltså, som är människornas sanna släktmärke, bygdemål och hemortsrätt. Den varaktiga släktskapen är icke skriven i kött och blod, utan i karaktären. Vad gagnar det, om också Abrahams blod flyter i deras ådror, om de icke tala hans språk, om de icke göra hans gärningar? Det är intet tvivel om deras släktskap. "I stån nu efter att döda mig, en man, som har sagt eder sanningen, såsom jag har hört den av Gud. Så handlade icke Abraham". Han är således icke deras fader. Det är en annan fader, vars gärningar de göra.

84. HAN BEKLAGAR, ATT DE TILL SINNELAGET ÄRO DJÄVULENS BARN. Denna hemlighetsfulla antydan om en släktskap att skämmas för oroar och retar dem. De svara med stor självkänsla, att de — huru det än kunde vara med honom — äro äkta födda och således Guds barn. "Vi äro icke födda i äktenskapsbrott, vi hava Gud till Fader och ingen annan". Ja, svarar Jesus, det äro de, om de älska vad Gud älskar och hata vad Gud hatar. Det är icke den naturliga födelsen, huru äkta den än må vara, som gör någon i en förblivande och salig mening till Guds barn, utan det är en födelse ovanefter, som bevisar sig i sinnelaget. "Vore Gud eder Fader, så älskaden I ju mig, ty från Gud har jag utgått och från honom är jag kommen. Ja, jag har icke kommit av mig själv, utan det är han, som har sänt mig". Bekännelsen betecknar en klimax så till vida att Jesus uttryckligen nämner Gud som sin Fader och maktkälla. När han i andra ord upprepar denna bekännelse vid tempelinvigningsfesten (John 10:30), anklagas han för hädelse. När han i klara och tydliga ord bekänner det inför sina domare den natten då han förråddes (Mk. 14:62), "dömde de honom alla skyldig till döden".

Han hade icke ännu klart uttalat, utan endast antytt vem som var deras fader. Innan han gör det, återkommer han till den beklämmande frågan, varför de icke kunna fatta, vad han talar. Och han besvarar frågan så, att de icke "stodo ut" med att höra hans ord. De förstodo icke

vad han sade, emedan de voro så fulla av fördomar mot honom själv och hans budskap därför blev dem så förhatligt att de visade det från sig utan att först uppmärksamhet lyssna. Jesus hade i sina egna lärjungars oförmåga att fatta förkunelsen om hans död och uppståndelse ett exempel på denna mänskliga svaghet att icke kunna höra det, som man icke vill höra. Med detta såsom en ursäkt för dem, som han ämnar anklaga, är han nu färdig att säga rent ut vad han så länge antytt: "I haven djävulen till eder fader, och vad eder fader har begär till, viljen I göra. Han har varit en mandråpare från begynnelsen och i sanningen står han icke, ty sanning finnes icke i honom. När han talar lögn, talar han av sitt eget, ty han är en lögnare, ja, lögnens fader". Detta är, om man så vill, det svar som Messias äntligen ger på fariseernas anatema i Galileen. Han tillägger, att det tragiska i deras liv är just att det är sanningen de icke orka höra. "Mig tron I icke just därför att jag talar sanning". Vilken ursäkt kunde de anföra? Han vädjar till dem själva. Vem av dem kan överbevisa honom om någon synd? Om de således icke i någon hans dåliga karaktär, i något tjänstefel å hans sida kunna framleta en ursäkt för sin vägran att tro på honom, är det då icke som han ofta upprepat sant, att deras förhållande till honom i djupet beror på deras förhållande till Gud. "Den, som är av Gud, han lyssnar till Guds ord, och det är därför att I icke ären av Gud, som I icke lyssnen därtill".

Nu äntligen hava de hämtat sig från sin överraskning, så att de kunna svara på hans anatema. De göra det med att slunga beskyllningen tillbaka på honom själv. De kalla honom "en samarit"—en usel avfälling—och därtill "besatt med en ond ande". "En besatt samarit"! Ett svårare symford kunde de ej finna. Och ett skymford är allt det är. Det är motivet, som skiljer det så himmelsvitt från beskyllningen, som de mena att tillbakavisa. När Jesus med sorg och grämselse i hjärtat förebrår dem, att de i sina handlingar besjålas av den onde, är det icke för att skämma ut dem han säger det, utan för att om möjligt komma dem att skämmas över sitt uppförande. Det är vännens ord. Det är icke ovett och skällsord, såsom deras beskyllning är, bara lusten att

giva fritt utlopp för raseriet, som kokar inom dem. Också svarar Jesus med den värdighet, som är det goda samvetets vittnesbörd: "Jag är icke besatt med någon ond ande, fastmer hedrar jag min Fader. I åter skymfen mig. Men jag söker icke min ära, en finnes dock, som söker den och som dömer". Han upprepar därpå de ord, med vilka han inledde sitt tal, då han uppmanade dem, som trodde på honom, att taga tron på honom på fullaste allvar, och tillägger denna gång löftet, att den, som håller hans ord, "aldrig någonsin skall se döden".

Detta att Messias erbjuder dem icke bara frihet utan nu också evigt liv, retar dem ytterligare. Det är en förmäthenhet utan like. Ingen utom den Odödlige själv kan erbjuda odödlighet. Nu äro de alldeles vissa på att han är besatt och har en ond ande, eftersom han nu också gör anspråk på att vara odödlig, förmer än Abraham, som dött, än profeterna, som också dött. Till vem gör han väl sig själv? Ja, svarar Jesus, det vore stor förmäthenhet att tala såsom han talat, om han därmed förhärligade sig själv, men nu är det Fadern, som med detta uppdrag förhärligat honom, han, som de med sådant eftertryck kalla sin Gud, tyvärr utan att känna honom, varför också deras bekännelse att de känna honom är en lika stor lögn som det vore för honom att säga att han icke känner honom. De nämnde Abraham och förmäthenheten av honom att vilja vara för mer än han. Må de då veta, att Abraham, deras fader, just i honom såg uppfyllelsen av alla Guds löften till honom. "Han fröjdade sig, att han skulle få se min dag, och han såg den och blev glad". Nu riktigt överflödade deras harm. I vilken yrsel drömmer han, som ännu icke fyllt femtio år, att hava sett Abraham? Utan att låtsa om deras misstolkning av hans ord, att Abraham sett hans dag, såsom om han i stället sagt, att han sett Abraham, svarar dem Jesus högtidligt att också detta, som de nu säga om honom, är en sanning: "Förr än Abraham blev till, är jag". På en sådan hädelse kunde de icke finna något annat svar än att taga upp stenar för att stena honom på fläcken. "Men han gömde sig undan och gick sedan ut ur helgedomen".

85. HAN BOTAR EN BLINDFÖDD TIGGARE PÅ SAB-BATEN. Det måste hava varit, då han denna sabbatsafton lämnade helgedomen, flyende undan fiendernas försök att stena honom, som han sammanstötte med den blindfödde tiggaren (Joh. 9:1-41). Kanske satt han och tiggde "vid den port till helgedomen, som kallades Sköna porten" (Apg. 3:21), där Petrus något senare fann och botade en lam tiggare. I detta fall hände det just som "han gick ut ur helgedomen". Det stämmer icke illa med den bokstavliga översättning, som Waldenström följer, "När han gick förbi", men läsa vi i stället såsom i vår kyrkobibel: "När han nu gick vägen fram", så tänka vi snarare på ett sammanträffande på någon av farvägarna, ledande från helgedomen ut till Betania eller till Getsemane, dit Jesus efter all sannolikhet enligt sin vana gick för att finna vila och bön efter dagens arbete. Huru som helst måste mannen hava varit ömkansvärd att se på, eftersom Jesus vid hans åsyn hejdades i sin flykt och eftersom lärjungarna icke kunde tro annat än att en, som så påtagligen drabbats av Guds dom, måste antingen hava haft föräldrar, som begått någon hemsk synd, eller själv ådragit sig Guds vrede genom någon synd, som han begått redan före födelsen eller äntligen på förhand straffats av Gud för någon synd, som Gud visste att han skulle begå. Det var ett mysterium, som lärjungarna önskade att mästaren skulle förklara för dem.

Jesus tillbakavisar hela frågan. För honom var den blindfödde icke ett "varför" av det slaget, icke ett gruvsamt exempel på Guds straffande vrede, utan ett "varför" av ett annat slag, ett tillfälle och en kallelse att hjälpa. Människors "varför" äro så gärna orsakens. De vilja äntligen lägga sig i Guds outgrundliga domar. Och så se de icke, att Guds "varför" i deras väg är ändamålets. Varför, trodde de, kom just nu denne stackare i deras väg? Sannerligen icke för att inbjuda dem att göra en diagnos av hans olycka, utan "för att Guds gärningar skulle uppenbaras på honom". Och detta så mycket mer som verksamhetsdagen är så kort och natten så nära, "då ingen kan verka". Hade de glömt, att han tidigare på morgonen samma dag kallat sig "världens ljus"? Här är nu tillfället att visa det i handling. Och så

”spottade han på jorden och gjorde en deg av spotten och lade degen på mannens ögon” och befallde honom gå till dammen Siloam och tvätta sig. Den blinde gjorde utan invändning vad Jesus befällt honom och kom ”igen”, icke till Jesus — därom hade han inga orders — utan hem igen såsom så många gånger förr, men nu till allas häpnad seende. För många av grannarna och andra, som den stora nyheten samlade till platsen, var han nära nog oigenkännlig, så att de frågade: ”Är det icke den man, som satt och tiggde?” Andra igenkände honom verkligen trots den stora förändringen, men åter andra förklarade bestämt, att det icke kunde vara han, utan någon som var honom lik. Själv avgjorde han saken lugnt och tryggt, sägande: ”Jag är den mannen”.

På de många frågorna, huru han blivit seende, måste han åter och åter upprepa historien: ”Den man, som heter Jesus, gjorde en deg och smorde därmed på mina ögon och sade till mig: ‘Gå bort till Siloam och två dig’. Jag gick dit och tvädde mig, och så fick jag min syn”. Bokstavligen säger han att han fick sin syn ”igen”, såsom om han fått tillbaka något, som med all rätt hörde honom till, ehuru han för en tid gått miste om det. Det är en naiv föreställning, som vi ofta möta, att man kan ”förlora” något, som man faktiskt aldrig haft. Så tänker affärsmannen, som säljer ett hus ena dagen för fem tusen dollars och nästa dag kunde hava sålt det för sex tusen, att han ”förlorat” ett tusen dollars. Detta var för mycket för grannarna att behålla för sig själva. Det måste så snart som möjligt göras känt för höga vederbörande. De äro typiska jerusalemiter, det vill säga fariseernas lydiga redskap. Föräldrarna synas icke dela de övrigas iver. De tillhöra de mer försiktiga, men stå lika mycket som alla de andra under fariseernas välde. Och så ”förde de honom, mannen, som hade varit blind, bort till fariseerna”. Syftet är tillräckligt klart uppenbarat i orden: ”Och det var sabbat på den dag, då Jesus gjorde degen och öppnade hans ögon”. Här var ju ett nytt sabbatsbrott begånget, så mycket värre som Jesus vid detta tillfälle ”gjorde deg”, och således utom helbregdagörandet också gjort en bagares arbete, som förstås är uttryckligen förbjudet

på sabbaten. Den unge mannen följer villigt med. För honom är det huvudsaken, att han nu ser, och han skämmas varken för gåvan eller för givaren.

Även av fariseerna överhoppas han med frågor, huru han fått sin syn, och upprepar villigt sin historia: "Han lade en deg på mina ögon, och jag fick två mig, och nu kan jag se". Han är en omtänksam ung man. Han betonar inför fariseerna bara det, som han själv personligen kan intyga. Han utelämnar att Jesus "gjorde en deg", ty därom visste han förstås intet i första hand, och för övrigt, varför skulle han alldeles onödigt betona detta, som lät så anklagande? Men att han lade en deg på hans ögon, det visste han. Och att han själv gick bort och tvättade sig och nu såg, det erkände han. Hans enkla frimodiga vittnesbörd gjorde tydligen ett djupt intryck på fariseerna. Visserligen retade det några, som i sin trældom under former icke kunde se annat än sabbatsbrottet och icke skulle hava dragit sig för att anklaga Gud själv för sabbatsbrott därför att floderna rinna och vindarna blåsa också på sabbaten. Men andra erkände oförbehållsamt, att en syndig människa omöjligt kunnat utföra en sådan undergärning som att giva synen åt en, som var blind född. Och så blev det "stridiga meningar" bland dem. De enade sig emellertid om att vädja till den botades eget omdöme: "Vad säger du själv om honom, då det ju var dina ögon, som öppnades?" Därpå svarade han enkelt och trohjärtat: "En profet är han".

Saken blev följande dag dragen inför rådet. "Judarna trodde icke, att han varit blind och fått sin syn, förr än de kallat till sig mannens föräldrar" och frågat dem. Det är något formellt i frågandet och något försiktigt i svaret som passar synnerligen väl för en domstolsrapport. Så till exempel frågan till föräldrarna: "Är detta eder son, den som I sägen vara född blind? Huru kommer det till att han nu kan se?" Och föräldrarnas svar: "Att denne är vår son och att han föddes blind, det veta vi. Men huru han nu kan se, det veta vi icke, ej heller veta vi, vem som har öppnat hans ögon. Frågan honom själv, han är gammal nog, han må själv tala för sig." Försiktigheten hade sitt särskilda skäl. "De fruktade för judarna, ty de hade kommit överens

om att den, som bekände Jesus som Messias, han skulle utstötas ur synagogan". Det var således därför föräldrarna icke visste, vem som öppnat deras gosses ögon, ehuru han visste, att det var den "som heter Jesus". Om föräldrarna, såsom Waldenström översätter, säga om sin son: "Han skall själv tala om sig", så kan man icke undgå att märka från deras sida ett ogillande. Kanske sonen trots olyckan att vara blind från födelsen eller på grund av denna olycka alltid visat ett självständigt lynne och varit van att säga just vad han tänkte. Han hade säkert i föräldrarnas omdöme redan sagt för mycket, då han med sådan bestämdhet kallat sin välgörare en profet. Han fick nu stå sitt kast.

Det gjorde han som en hel karl. Då domarna med en högtidlig min av fromhet och en viss vänlig nedlåtenhet anförtro den unge mannen, att de för sin del kommit till det mogna omdömet, att "denne man är en syndare" och uppmana honom att "säga sanningen Gud till pris" — något liknande en vittnesed, som de avfordra honom — då de med andra ord yrka på att han till Guds ära skall ljuga, på sin välgörare genom att förneka välgärningen, så svarar han dem troskyldigt och på samma gång vasst nog: "Om han är en syndare, vet jag icke. Ett vet jag: att jag, som var blind, nu kan se". Det är icke bara för att dölja sin förlägenhet, som domarna åter begära att få veta, huru han blivit seende. De utlägga för hans fot en snara i frågan: "Vad gjorde han med dig? På vad sätt öppnade han dina ögon?" Han behövde bara i sitt vittnesbörd betona sabbatsbrottet, så skulle de se genom fingrarna med det övriga, vad honom angick. Det blev för mycket för den ärliga själen. Han svarar dem med en otålighet, som dessa domare icke voro vana vid från så ringa håll, att han ju upprepade gånger sagt det. Hade då herrarna icke hört det? Eller kanske de själva ämnade bliva profetens lärjungar? För denna missaktning för domstolen "bannade" de honom. Han må själv vara hans lärjunge. Det blir en lärjunge mästaren värdig. Men de äro Moses lärjungar. Att Gud talat genom Moses, det visste de, men "varifrån denne är", det visste de icke. Nu blev den unge mannen riktigt vältalig och håller inför sina överraskade domare ett mästerligt litet försvarstal för

sin välgörare, uttalande först och främst sin stora förvåning däröver, att de enligt sin egen bekännelse icke visste, varifrån Jesus måste vara, "och ändå har han öppnat mina ögon". "Vi veta", säger han — han kunde synbarligen sin katekes utantill — "att Gud icke hör syndare men också att om någon är gudfruktig och gör hans vilja, så hör han honom". Han förstod således, att Jesu stora undergärningar voro bönhörelser. "Aldrig förut", försäkrar dem den unge mannen, "har man hört, att någon öppnat ögonen på en, som föddes blind". Han avslutar sitt anförande med bekännelsen: "Vore denne icke från Gud, kunde han ingenting göra".

Strängt taget hade den unge mannen icke ens i dessa djärva ord bekänt Jesus som Messias. Han hade således icke begått det brott, för vilket straffet var att utstötas ur synagogan. Men han hade sagt nog och mer än nog för att ådraga sig sina domares hat. Tänk, att en sådan, som "är född i synd hel och hållen" — såsom det vanliga okunniga folket i allmänhet, men i synnerhet han, född blind — understod sig att lära dem. "Och de drevo ut honom". Helt säkert menas det att de på honom tillämpade domstolsbeslutet, som hans föräldrar kände så väl till och aktade sig för. Han är, så vitt vi veta, det enda exemplet på beslutets verkställande i den evangeliska historien, jämte Lasarus, om vilken vi skola berätta senare.

86. HAN UPPHÄVER RÅDETS DOM. Jesus fick veta, att de utdrivit honom och fann honom, det säges icke var. Det kunde icke ha varit i helgedomen, om gossens dom var lika med exkommunicering. Han var då såsom en spetälsk, dömd att leva för sig själv, i en långt värre isolering än den, vartill han var dömd i sin blindhet. Vad hade han då egentligen vunnit? Gjorde han sig denna fråga, då han helt oväntat tilltalades av Jesus. Denne måste hava sett honom på ett avstånd och ropat på honom. Han kallar honom icke vid namn — hans namn nämnes icke alls — utan tillropar honom: "Tror du på Människosonen?" Det är något rörande i detta starkt betonade "du", utan namn. Han hade utan att känna sin välgörare såsom Messias blivit en martyr för

sin tro på honom och sin frimodiga bekännelse. Han hade för denna bekännelse blivit hemlös och värre än hemlös. Vad kunde givas honom i ersättning? Vad kunde för denne tiggare uppväga priset han redan betalt för sina ögons ljus? Jo, sådant är förtroendet som Jesus visar honom, att han erbjuder honom såsom den fulla ersättningen, den rikliga och överväldigande vinsten detta att bliva bekant med Messias. Han erbjuder honom medborgarskap i sitt messiasrike. Han erbjuder honom hans ögons ljus i en mening, som han aldrig kunnat ana. Och den unge mannen griper tillfället med en iver, som visar, huru väl Messias plaserat sitt förtroende den gången. Han svarar ögonblickligen: "Herre, vem är han? Säg mig det, att jag må tro på honom." Han kunde ju icke veta, att mannen, som nu tilltalade honom, var hans välgörare, som han kallat profeten. Han såg nu hans ansikte för första gången. Än mindre hade han en aning om, att profeten är Messias. Så litet förtjänade han sitt straff. Men när Jesus förklarar, att hans ögon just nu i denna stund med sitt nyvunna ljus betrakta ingen mindre än Messias själv, att det är Messias, som nu tilltalar honom, då behövdes icke mer. Han faller till hans fötter i den ödmjuka hyllning, som man är skyldig sin konung och utropar: "Herre, jag tror".

Jag undrar, om läsaren kan undgå att göra en jämförelse mellan denne unge man och mannen, som Jesus botade vid Betesda och ställdes på ett prov, som han icke bestod. Denne unge man ställdes på ett långt svårare prov och bestod det. Skulle man icke önska att veta något om hans framtid? Vilket ämne till en missionär, till en hjälte! I stället försvinner han ur historien, lika namnlös som han kom och icke namnlösare än den andre. Sådan är händelsernas logik. Men det finns en högre. När Jesus åter talar offentligt, i helgedomen förmodligen, blev den blindfödde texten i ett tal, vari han överklagar och upphäver rådets dom. Hans utslag lyder: "Till en dom har jag kommit hit i världen, för att de, som icke se, skola vardas seende, och för att de, som se, skola vardas blinda". Några av fariseerna, som råka vara i hans närhet — och de äro sällan långt undan — och hörde denna dom, taga den åt sig och fråga med ett försök till sarkasm:

“Äro då kanske också vi blinda?” Det var en mycket oförsiktig fråga, en ofrivillig kommentar till vad Jesus just sagt. Också svarar han: “Voren I blinda, så hadn I icke synd, men nu sägen I: ‘Vi se’, därför står eder synd”. Det är i Jesu tal en ordlek med “blind”. Blind kan en människa vara, såsom den blindfödde stackarn, av en händelse, en olycka, som hon alls icke rår för. Blind kan hon också vara genom sitt eget förvållande. Om det är sant, då det gäller ögats blindhet, så är det icke mindre sant, då det gäller sinnets. En människas andliga blindhet kan vara okunnighet, och det är en blindhet, som kan botas. Men den kan också vara förhärdelse och är då eller blir obotlig. Det är i denna mening fariseerna äro blinda (Mt. 23:26), medan de med rätta berömma sig av kunskapens ljus. Och just däri ligger det obotliga i deras blindhet, att såsom alltid förhärdelsen mätes med kunskapen. Och därför “står” deras synd orubblig i deras väg. Ännu ett steg, och de hava överskridit den dödslinje, som han varnade dem för i Galileen, och begått synden, som icke kan förlåtas, emedan den icke kan inses och ångras. Messias, som i sin ynnest och sitt rike upptagit den blindfödde, som hans domare utdrivit, uttalar i stället över hans domare förkastelsens dom.

87. HAN AVSÄTTER FOLKETS SJÄLVVALDA LEDARE. Ännu är han icke fullt färdig med sina fiender. Innan de skiljas, bekänner han på nytt sitt messiasskap, då han i tvenne allegorier (snarare än parabler — Joh. 10:1-15) talar om sig såsom fårens dörr och fårens herde. Han uttalar i första hand över judarna, det vill säga rådets majoritet, prästpartiet, och alldeles särskilt över årets överstepräst Kaifas, domen, att “den, som icke går in i fårahuset genom dörren utan stiger in någon annan väg är en tjuv och en rövare”. Han förklarar därmed, att den gamla ordningen, som de så illa tjänat, nu skall ersättas av en ny tingens ordning under Messias egen styrelse. Däri utmynnar således det rike, som han förkunnar och som de hälsade en gång med så mycken förväntan. Såsom fårens dörr är det han ensam, som kallar och tillsätter herdar. Och detta gör han icke genom någon yttre maktfullkomlighet, en

sådan, som romarna kunna sanktionera eller upphäva, utan genom makten av Guds Ande, "dörrvaktaren", som leder den rätte herden in till fåren och ger fåren öron att igenkänna hans röst, så att de följa honom ut ur fållan i den gryende morgonen och i hans fotspår ledas till de gröna betesmarkerna och de stilla vattnen under dagens lopp samt efter dagens vandringar mot kvällen åter tillbaka till fållan (jämför Ps. 23). Den främmande herden däremot skola fåren icke längre följa utan fly från honom, emedan de icke känna hans röst. Med andra ord, i tvekampen mellan Messias och hans motståndare om själarna är det Messias, som skall bliva segrare. Därom är han viss, huru det än må se ut för ögonblicket. Han förutsäger i tydliga ord en tid, då de dåvarande herdarnas makt över sinnena skall brytas och då de skola fåfängt söka hindra talet i Jesu namn från att mottagas av folket. Han förutsäger åter en gång pingstdagens händelser och missionens och församlingens tider.

"Men de förstodo icke vad det var, som han talade till dem". Det är kanske icke så underligt. De av dem, som hade de bästa förutsättningarna att förstå, i sitt otvivelaktiga intresse i riket, hyste förutfattade meningar om detta rike, vilka gjorde det otänkbart att de skulle kunna igenkänna riket i dessa allegorier, beskrivande församlingens triumfer. För dem var detta tal om fårens dörr, om fållan, om dörrvaktaren och herdarna och fårens erfarenheter under deras ledning icke bara en text, svår att tolka, utan en text svår eller omöjlig att läsa. Han gör då, såsom han alltid gör. Han upprepar vad han sagt med en ny betoning på det eller det, som visat sig vara mest svårfattligt. Han upprepar, att han ensam är fårens dörr. Vad betyder det? Jo, att alla herdar i Israel, eftersom de tillträtt sitt ämbete utan honom, äro tjuvar och rövare. Det måste vara att tala tydligt nog. Så illa är det ställt. De utöva alla sitt herdeämbete i våldets, icke kärlekens makt. Och hela deras gudstjänst, med offer och allt, har urartat till ett ofruktbart formväsen, tomma, meningslösa ceremonier. Men nu stå de inför en ny tingens ordning. Messias själv skall övertaga dörrtjänsten. Den, som går in genom honom, skall själv varda frälst och skall gå in i fållan för att finna sin hjord och gå ut med den för

att finna bete. Och detta hans regemente, huru annorlunda skall det icke bliva än den gamla ordningen. Tjuven kommer endast för att "stjåla, och slakta och förgöra". Han, den gode herden, har kommit "för att de skola hava liv och hava över nog".

Med de sista orden har han omärkligt kommit in i den andra allegorien, i vilken han talar om sig som den gode herden, "som giver sitt liv för fåren", i motsats till Israels dåvarande herde, "som är lejd och icke är herden själv". Och huru vet man då, att han är lejd och icke "herden själv, som fåren tillhöra"? Jo, det visar hans eget uppförande i farans stund. "När han ser ulven komma, då överger han fåren och flyr, och ulven rövar bort dem och förskingrar fåren". Det är intet att undra över. "Han är lejd och frågar icke efter fåren". Uppmärksamma detta egendomliga ental, som genomgår berättelsen. Vem kan Jesus syfta på med denne lejde herde, som i farans stund, då ulven kommer, tänker på sig själv och sin maktställning och lämnar i sticket hjorden, som han åtagit sig att skydda med sitt liv, om det gäller, såsom varje god herde gör och väntas göra? Ja, på vem, om icke på Kaifas, det årets överstepräst, överherden över Israels herdar, samme Kaifas, som senare i rådet under den vackra förevändningen att "det är bättre att en man dör för folket än att hela folket förgås" ger sina kamrater i dömandet det samvetslösa rådet att mordet på en oskyldig mycket väl kan försvaras, om det befinnes nödvändigt för deras egen maktställning, och ännu senare utan tvekan tilllämpar det vid genomdrivandet av dödsdomen över Jesus. Det är denna entalsform, som betydelsefullt skiljer Jesu tal från Hesekiels profetia (34:1-16), som han måste hava haft i tankarna.

Om Jesus således utpekar Kaifas och med honom sadduceerna såsom det fasansfulla exemplet på herdar i sämsta mening, så är det icke otroligt, att det är fariseerna som äro i hans tankar, då han talar om ulven, från vars blodiga tänder dessa herdar bort rädda hjorden i stället för att fly i dådlös och självisk ro. Man tänke bara på hans redan anförda ord om fariseerna vid utsändandet av de tolv (Mt. 9:36). Bilden är där visserligen delvis en annan. Det är

icke ulvar, utan det är rövare, förklädda till herdar, herdar med riktiga varghjärtan, som hudflänga och slå till marken de arma fåren, sedan de lockat dem från deras rätte herde. Men gärningen och sinnelaget äro de samma. Och underligt nog, även här säger han om ulven, att han "rövar bort" fåren. Han tänker således även här på en ulv, som är en rövare. Det är i båda fallen fariseerna och i synnerhet deras skriftlärare, som med sitt tyranni över samvetena begå grymheterna, som de lejda herdarna stillatigande åse i undfallenhet för den allmänna meningen och i omsorg om sin egen lugna maktställning, för vilken de lämna allt annat i sticket, så att de arma fåren äro i sanning "en hjord, som icke har någon herde".

Om någon skulle mot denna tolkning komma med invändningen, att vargen syftar på romarnas härar och att bortryckandet och förskingrandet av fåren syfta på Jerusalems fall och den judiska nationens kringspridande i världen, så undkommer han icke därmed den roll, som sadduceerna och fariseerna spela i detta drama. Det var ur den av Jesus bekämpade fariseismen, som utmaningen till romarna utgick, som tände krigsgnistan och inledde det blodiga dramat. Det var sadduceismen, som med sin romarvänlighet förlamade alla motståndskrafter och påskyndade och beseglade utgången av den ojämna striden. Det är båda i för-
ening, som måste bära skulden för katastrofen omedelbart i den skuld de hava i Messias död.

88. HAN UTLOVAR EN NY TID, DÅ DET SKALL BLIVA EN HJORD OCH EN HERDE. Efter att sålunda hava uttalat sin dom över såväl fariseerna som sadduceerna, dröjer Jesus ännu något vid sin messiasgärning såsom den gode herden och vid sin hjord. Hans tankar gå därvid i första hand till de tolv, till vilka han en gång sagt: "Frukta icke, du lilla hjord, ty det har behagat eder Fader att giva eder riket" (Luk. 12:32). Dem känner han, av dem är han känd, alldeles som Fadern och han känna varandra. Och det är ett fullkomligt uttryck av denna samhörighet, av denna unio mystica, att han giver sitt liv för fåren. De böra emellertid veta, vad han dittills sällan yppat, att denna

samhörighet är av en världsomfattande natur. Han har också andra får, som icke tillhöra Israels fårahus. Även för dem måste han bliva känd såsom herde. Även dem måste han draga till sig. Även de måste lyssna till hans röst. "Så skall det bliva en hjord och en herde". Han ser i detta ögonblick den kristna missionen och den kristna församlingen i världen. Han ser, vad sedan hans apostel Paulus så skönt beskrivit i breven till galaterna (3:28) och kolosserna (3:11): den stora, slutliga och fullkomliga enheten i Kristus. Han talar om en samlad och enad kristenhet. Och han talar därom icke såsom något tillfälligt, en parentes i hans messiasgärning, utan såsom fullbordandet av alla hans messiasförhoppningar. Med detta fullbordande, som han redan talat om i sina liknelser såsom den slutliga skörden och såsom indragandet på land av den stora noten, sammanhänger utan tvivel rikets överlåtande åt Gud, då även "Sonen skall varda Gud underlagd och Gud varda allt i alla." Just detta att han frivilligt giver sitt liv för fåren för att taga det igen, i livets och icke i dödens intresse, är det, som gör honom kär för Fadern. Och i denna kärlek är det han har makten att giva det, att taga det, ja, icke bara makten, utan befallningen, uppdraget. Det är en makt, som visserligen är hans i Guds förutseende och utkorelse evigt men som blivit hans på den frivilliga, fullkomliga lydnadens väg.

Även med anledning av detta tal blev det "stridiga meningar" bland judarna. "Många", således de flesta, vidbliva sin mening att han är "besatt av en ond ande och från sina sinnen" och de fråga sina kamrater hånfullt och hotfullt, varför de vidare lyssna till en sådan. Men "andra", säkert icke så många, känna sig djupt gripna. Under förklaringen att sådana ord icke komma från en besatt fråga de sina ämbetsbröder, om de verkligen tro, att "en ond ande kan öppna blindas ögon"? Frågan visar, huru osäkert det var i fariseernas egna sinnen med det där anatemat, som de slungat mot Messias, då de förklarat hans gärningar gjorda i djävulens namn och makt. Den satsen hade de all möda i världen att tro själva, huru djärvt de än sökte att övertyga andra därom.

KAPITEL XX.

Verksamheten i Pereen ett eko från Galileen

89. HAN LÄR SINA LÄRJUNGAR ATT BEDJA. Ingen verksamhet lovade mer och gav mindre än den, som Jesus nu upptog i Pereen. Den begynner strax efter besöket vid lövhyddohögtiden, i oktober, utan tvivel med en väldig tillslutning att börja med såsom en följd av den uppmärksamhet de sjuttiotvå sändebuden väckt och folkets nyfikenhet att i sina egna trakter se och höra undergöraren från Galileen. Ett par månader senare är allt över och Messias utvisad också från denna provins av ingen mindre än Herodes, vars valde också omfattade Pereen. Lukas har ensam berättat det, i tre kapitel, om vi skola kalla det en berättelse, som innehåller så litet av händelser och så mycket av växlande situationer och tal. Det är tydligen icke ögonvittnet, som återger förloppet av tilldragelser, vilka han själv följt. Många av dessa situationer och tal äro såsom eko från verksamheten i Galileen, redan bekant för oss genom de tidigare synoptikerna, ögonvittnena, så att man kunde frestas att taga vad Lukas berättar såsom brottstycken från de andras berättelser. Men om man noga uppmärksammar vad man läser, ser man snart, att materialet ehuru likt det, som ingår i den tidigare berättelsen, dock är i många detaljer annorlunda. Det är ju det naturligaste i världen, att Jesus på detta nya fält måste i åtskilligt hava upprepat sina ord och sina handlingar i Galileen. Vi finna således strax i början av verksamheten (Luk. 11:1-13) att Jesus på deras egen begäran lär sina lärjungar att bedja och därvid lär dem bönen "Fader vår" i något förkortad form, om vi jämföra den med den, som är given i bergspredikan enligt Matteus. Utom det att det är lärjungarnas egen begäran, som denna gång ger anledningen till bönen, åtföljes den av en av de

många parabler, som äro så egendomliga för Lukas. Den utsträckning, i vilken Lukas står i skuld till apostlar tillhörande Messias familjekrets, har allt för litet uppmärksamhets. I början av evangeliet är det omisskännligt och pekar där på johanneskretsen och Jesu moder såsom den sannolikaste källan. Men även i fortsättningen pekar mycket åt samma håll. Intet är därvid egendomligare än den stora mängd av parabler, som på detta vis räddats från glömskan. Man kunde kalla verksamheten i Pereen och i ännu högre grad den senare verksamheten i Dekapolis parablernas tid, eftersom de och icke undren utmärka dem. Och detta är i och för sig det mest naturliga. Parablerna tillhöra aftonsången i Jesu liv.

Den första av dessa parabler, som anslutes till bönen "Fader vår", är icke en varning för oförsonlighet — såsom sammanhanget är i bergspredikan — utan en uppmuntran till ihärdighet i bedjandet. Jesus berättar om en man, som mitt i natten får främmande och vid den förödmjukande upptäckten att han icke har bröd i huset att sätta för gästerna beslutsamt lånar av sin granne, som också slutligen, ehuru motvilligt, giver honom vad han begär "för hans oförskämdhets skull" (P. W.). Skulle vi då icke kunna vänta bönhörelse av vår gode himmelske Fader, om vi bruka en liknande ihärdighet i bönen, så att vi icke bara bedja och vänta svaret till vår dörr, utan såsom denne man söka, det vill säga gå själva för att finna det, och om nödvändigt klappa på, ifall dörren också för oss skulle synas stängd? Besinna, att vi hava att göra med en Fader, som har samma känslor för oss, som vi hava i förhållande till våra barn. Icke giva vi en sten åt sonen, som beder om bröd, eller en orm, om han beder om fisk, eller en skorpion, om han beder om ägg. Om vi nu, syndiga människor, äro så kloka i vår omsorg om barnen, att vi förstå att giva dem goda gåvor, då de själva bedja om dem, hava vi då icke rätt att vänta, att vår Fader, som är i himmelen, lika vis som han är god och mäktig, skall giva av sitt utvalda goda åt oss, som bedja, även om vi icke alltid bedja om det bästa, ja, med de många gåvorna alltid giva det, som dock är själva gåvan i alla gåvorna och deras förblivande värde, sin helige Ande, som

i oss blir "barnaskapets ande, i vilken vi ropa vårt Abba, Fader" och som "vittnar med vår ande, att vi äro Guds barn" (Rom. 8: 15, 16).

90. HAN SVARAR PÅ ANKLAGELSEN ATT VARA I FÖRBUND MED DJÄVULEN. Näst "drev han ut en ond ande, ur en som var dövstum, och när den onde anden hade blivit utdriven, talade den dövstumme, och folket förundrade sig (Luk. 11:14-26). Det gick såsom i Galileen (Mt. 12: 22 f.). Icke alla glädde sig åt hans gärningar. "Några" — förmodligen skriftlärare — slungade genast, således strax i början av hans verksamhet i Perea, mot honom beskyllningen att hans makt över de onda andarna är ett satans bländverk. På denna anklagelse svarar han såsom i Galileen, men tillägger en annan av dessa för denna verksamhetstid så egendomliga parablerna såsom en varning till den, som befriats från den orena anden. "När en oren ande", berättar han, "har farit ut ur en människa, vandrar han genom ökentrakter och söker ro. Men då han icke finner någon, säger han: 'Jag vill återvända tillbaka till mitt hus, som jag gick ut ifrån'. Och när han kommer och finner det fejat och prytt, då går han åstad och tager med sig sju andra andar, som äro värre än han själv, och de gå in och bo där, och så blir för den människan det sista värre än det första." Även andra österländska källor beskriva denna de onda andarnas mystiska förfäran för bevattnade, fruktbärande orter och deras förkärlek för öknar, där det icke växer ett grönt strå. Daevas, heter det, nysa, då de få se brodden, hosta, då de se blomman, och fly, då de se den mogna frukten. Det är i de sista orden i parabeln som varningen ligger. Ett tomt bo är om möjligt försvarslösare än ett ont bo. Det hade varit bättre för en sådan människa, om Messias aldrig kommit till honom med sin makt att frälsa från den onde andens välde, om sedan han såsom den starkare utdrivit den starke icke får sätta upp sin tron i det erövrade boet. Messias regerar icke alls, där han icke regerar ensam. Han kan samverka med många (Mk. 9:40), men han delar icke regimentet med någon. "Den, som icke är med mig, han är emot mig, och den, som icke församlar med mig, han förskingrar".

Till detta varningsord lyssnade också "en kvinna i folkhopen", som i sin beundran för den oförskräckte talaren "hov upp sin röst och ropade till honom" ord, i vilka hon prisar hans moder salig framför andra kvinnor (Luk. 11:27, 28). Detta oväntade omnämnande av modern just vid detta tillfälle påminde Jesus på ett smärtsamt vis om ett liknande tillfälle i Galileen, då några där för första gången kallade honom besatt och den ställning hans moder då tog, ledande till en brytning dem emellan. Det är därför med en känsla av djupaste vemod han svarar: "Ja, saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det". Så mycket kunde han i alla fall säga om sin moder till hennes beröm. Hon var en uppriktig, en fåordig kvinna och kunde nog i detta avseende vara ett gott föredöme för andra. Denna förbindelse av moderns namn också med bannlysningen i Pereen är ett typiskt exempel, huru händelserna i Galileen och i Pereen löpa parallellt utan att därför sammanfalla.

Det samma gäller varningen, som han omedelbart ställer till folkskarorna (Luk. 11:29-36), kanske såsom svar på deras missnöje därmed att han icke gör så många under i Pereen som de hört att han gjort i Galileen. De motsvara men upprepa icke veorden över Galileens befolkning mot slutet av hans verksamhet där (Mt. 11:20 f.). Där skiljer han mellan den tanklösa hopen, som icke vet vad den vill, och invånarna i Korasin, Betsaida och Kapernaum, som bevittnat hans flesta gärningar och förhärdat sig i otro. Endast över dessa senare är det han i Galileen ropar ve. Här ropar han intet ve, men likställer dem alla i en kompakt massa av otro, då han säger: "Detta släkte är ett ont släkte. Det begär ett tecken, men intet annat tecken skall givas det än Jonas tecken", varpå han låter drottningen av Söderlandet, som kom för att höra Salomos visdom, och Nineves befolkning, som ändrade sitt sinne då de hörde Jonas predikan, i domen uppstå såsom vittnen mot Pereens folk, som i otro förkastat honom, som är "mer än Salomo", "mer än Jona". De ord, som därpå följa, äro bekanta för oss från bergspredikan, men hava här sin särskilda tillämpning, liksom de också äro i en och annan detalj olika till sin ordalydelse. Det är på sig själv och andra sanningsvittnen han

tillämpar talet om ljuset, som ingen sätter "på en undan-gömd plats" eller "under skäppan", utan "på ljusstaken". Har man ett budskap, så ligger hela dess värde däri att det verkligen förkunnas för dem det angår. Ett ärende blir ett ärende, om det uträttas. Det är på åhörarna han tillämpar orden om nödvändigheten att hava "ett friskt öga", ett ärligt sanningssinne. Eljes är man mitt på dagen och all predikan till trots i mörker. Delvis mycket originell är avslutningen, vari han påpekar att en hel upplysning, "ljus i sin helhet", väsentligen är det samma som en varelse "helt och hållet belyst" och att detta beror på att det finnes ett friskt öga, ett ärligt sanningssinne. Där detta finnes, där skall icke "lyktan" saknas. Med andra ord, Herren skall icke försumma att vägleda den, som uppriktigt vill den rätta vägen. I bergspredikan framhålla samma bilder villkoret för varje framgångsfullt ideellt strävande. Endast den, som har det friska ögat, kan se och gripa efter de eviga skatterna, heter det där. Här heter det, att bara man har ett sådant friskt öga, så är det allt som behöves. Herren vill då förse tillfällena. På samma sätt talar också nya testamentet om kärleken såsom å ena sidan det enda outhärliga, då det gäller karaktären, och å andra sidan det allt omfattande, då det gäller verksamheten.

91. HAN ROPAR VE ÖVER FARISEERNA. Snart efter denna stränga och på samma gång hoppingivande vidräkning med Pereens befolkning är det som han ropar ve över fariseerna (Luk. 11:37-52). Det gör han underligt nog aldrig i Galileen, utan sparar därmed till sista veckan i Jerusalem. Men det, som här skall berättas, har sin motsvarighet i hans slutliga domsord över fariseerna i Galileen strax efter det stora brödundret och talet i synagogan i Kapernaum (Joh. 6:26 f.; Mk. 7:1 f.). Anledningen är underligt nog alldeles den samma, nämligen dopfrågan. Händelsen var den att han blev inbjuden till en farise på en måltid och att hans värd "förundrade sig, då han såg att Jesus icke tvådde sig före måltiden". I Galileen var det lärjungarna som anmärkningen gällde. Det säges icke att värdens i Pereen högt gjorde någon anmärkning mot sin gäst. Därtill var han

kanske för hövlig. Men Jesus svarar i alla fall på den förvåning han läser i hans uppsyn. Denna förvåning, börjar han, har sin förklaring i det ytliga formväsen, vari fariseismen sjunkit och varpå detta ändlösa och meningslösa döpadet är ett sorgligt exempel. "I fariseer, I gören nu", utropar han med stark betoning på nu, "det yttre av bågaren och fatet rent, medan edert inre är fullt av rofferi och ondska". Han jämför med bitande ironi det yttre av deras kärll med det inre av dem själva. Såsom en följd av det ständiga döpadet stå deras kärll blanka och rena nog, det skall medgivas, men allt detta döpadet har lämnat deras karaktär, deras sinne alldeles oberörda. "I dårar, har icke han, som har gjort det yttre, också gjort det inre?" Och så tillägger han enligt vår kyrkobibel: "Given fastmer såsom allmosa, vad inuti kärlet är; först då bliver allt hos eder rent". Det är icke gott att finna någon mening i orden, sålunda återgivna. Egentligen jämför icke Jesus det yttre av kärlet med det som är inuti kärlet, det vill säga maten och drycken. Det är icke rofferiet och ondskan, som han talar om. Om det så vore, huru skulle han på allvar kunna uppmana dem att giva sådant såsom allmosa? Det är då lättare att fatta meningen ironiskt, såsom Waldenström återger den i orden: "Dock, given såsom allmosa det, som är inuti, och se, allt är rent för eder". Genom att giva åt Gud, för heliga ändamål, något av rovet, inbilla de sig att allt är väl. Det påminner då om "korban" i den motsvarande texten i Galileen. För en gåva till templet kunde en son köpa sig fri från plikten att försörja sina föräldrar.

Han utslungar därpå mot fariseerna såsom ett parti ett trefaldigt ve. Först över deras tiondegivande med förbigående av domen och Guds kärlek. Så över deras fåfänga att sitta främst i synagogan och hälsas på torgen, vari vi höra ett eko av anklagelsen mot judarna vid andra påskan: "Huru skullen I kunna tro, I som tagen pris av varandra och icke söken det pris, som kommer från honom, som allena är Gud" (Joh. 5:44), och som självt får ett eko i veropen över fariseerna den sista veckan (Mt. 23: 6 f.). Och slutligen över deras hyckleri: De äro "lika gravar, som ingen kan märka och över vilka människorna gå fram utan att veta

det". Även denna dom stärkes i veropen den sista veckan (Mt. 23: 27, 28), då han kallar dem "vitmenade gravar, vilka väl utanpå synas prydliga men inuti äro fulla av de dödas ben och allt slags orenlighet".

När han kommit så långt i sina verop, avbröts han av en lagklok med orden: "Mästare, när du så talar, skymfar du också oss". Jesus svarar honom med ett trefaldigt ve särskilt över de lagkloke. De belasta människorna med odrägliga bördor, av stadgar och bud, vilka de själva icke röra vid med ett finger. Situationen försvåras i anklagelsen den sista veckan (Mt. 23: 4), så att det är icke bara det att de icke röra ett finger för att göra vad de betunga andra med, utan de röra icke ett finger för att flytta undan en börda, som håller på att nedtrycka offret till marken. Vidare, de uppbyggde grifternas över profeterna, som deras fäder mördat, synbarligen för att hedra martyrerna, men i verkligheten, såsom man kan se av deras eget sinne, för att förhärliga mordet på dem. De göra sig på detta vis medansvariga i martyrernas blod. Det är Jesu övertygelse, att allt martyrblood, som någonsin flutit i världen, utgjutits av nitälskare sådana som de äro. Slutligen, och det är det värsta av allt, de hava genom sin hävdvunna rätt att tolka skriften "tagit bort nyckeln till kunskapen". "Själva fråga de icke efter att gå in genom skriftens öppna dörr, och de hindra dem, som vilja gå in."

92. HAN SER FARISEERNAS SKUGGA OCKSÅ PÅ LÄRJUNGARNAS VÄG. Att bordsgästerna kunde lyssna till sådana angrepp utan att svara, torde få räknas värden till heder. Om han för egen del avstod från att göra anmärkningar mot gästen, så tillät han säkert icke andra att göra det. Först "när han hade gått ut därifrån, begynte skriftlärarna och fariseerna att sätta hårt åt honom och fråga honom om flera stycken, läggande försåt för att fånga upp något av hans mun" (Luk. 11: 53, 54—P. W.). Jesus ger dem svar på tal. "Då nu otaligt mycket folk var församlat omkring honom så att de trampade på varandra, tog han till orda och sade närmast till lärjungarna: "Tagen eder tillvara för fariseernas surdeg, det är för skrymteri'." Anledningen

till den förfärliga trängseln var förstås folkets nyfikenhet att höra Messias ropa ve över fariseerna. Han sade nämligen "detta till dem inför allt folket" (Luk. 11:53). I talet som följer (Luk. 12:1-12), höra vi dels liksom ett eko från den första gruppen av parabler, såsom Markus anförde dem (Mk. 4:22), dels vad som möjligen är mer än ett eko från ett tal, som Matteus anförde omedelbart i samband med instruktionstalet till de tolv (Mt. 10:16 f.). I förstnämnda grupp lyda orden, möjligen med tanken på sådden: "Intet är fördolt utom för att det skall bli uppenbarhet, ej heller har något blivit undagömt utom för att det skall komma i dagen". Det man sår, det förborgas ju och undanlägges rent av i syftet att på den vägen komma i dagen, det är såddens enda väg till skörden. I vår text däremot och i talet hos Matteus handla orden om den överraskande uppenbarelse av ett budskap, som nu är en hemlighet. Det blir klart av orden, som tilläggas: "Därför skall allt, vad I haven sagt i mörkret, bli hört i ljuset och vad I haven viskat i någons öra i kammaren, det skall bli utropat på taken", vilka ord skilja sig från texten hos Matteus endast däri att där är det fråga om att utbasuna i världen vad mästaren sagt dem i mörkret och viskat dem i örat. Det visar på en mycket nära släktskap mellan detta varningstal och talet hos Matteus, i vilket Jesus förutsäger sina lärjungars lidanden, som de skola möta i världen. Det torde verkligen vara ett och samma tal, som Matteus och Lukas givit en något olika bakgrund. Det måste sägas, att det har en mycket naturlig bakgrund i denna varning för fariseerna, vilkas skugga Jesus ser hotande falla också över lärjungarnas stig. Även i flera andra punkter sammanfalla de bägge talen, ehuru det som Matteus givit är mer samlat och enhetligt, medan punkterna hos Lukas äro mera strödda och fördelade på olika situationer. Gemensamt för båda är att Jesus efter den anförda uppmaningen att så offentligt som möjligt förkunna det budskap, som han viskat till dem, uppmanar dem att icke vara rädda. Vad kunna människor göra dem? När de "dräpt kroppen, hava de icke makt att göra något mer". Då är det långt viktigare att "frukta honom, som sedan han har dräpt, också har makt att kasta i Gehenna". Det är

med djup känsla han tillägger: "Ja, jag säger eder: Honom skolen I frukta." Han menar Gud. Det förklarar avbrottet i hans tankegång. Det är sant, Gud är fruktansvärd, den ende fruktansvärde, men det är icke därför att han är ond och illvillig. Det är icke ondskan, utan det är godheten, som är i djupaste mening mest förfärande. Och Gud är god. Huru helt kunna de icke räkna på hans omvårdnad, som icke förgäter en enda sparv, ehuru man måste räkna till sig fem av dem för priset av två skärvar. "Men på eder äro till och med huvudhåren allesamman räknade. Frukten därför icke. I ären mer värda än många sparvar". Det är trohet Messias begär av dem. Den, som "bekänner honom inför människorna", det vill säga ställer sig helt med honom i världen, honom skall han bekänna, det vill säga likställa med sig inför Guds änglar, men den, som "förnekar honom inför människorna", det vill säga icke gör gemensam sak med honom i världen, honom skall han på samma sätt förneka inför Guds änglar. Det är viktigt att se denna mening av "bekänna" och "förneka". Orden hava utsägligt litet att göra med vad vi oftast tänka på, då vi tala om att avlägga vår beaktelse. Det är icke det offentliga talet i kyrkan, som det här är fråga om. Det är i många fall lockande och tjugande även för kött och blod, i en omgivning så sympatisk och uppmuntrande. Men det är något helt annat att i livet, i världen göra gemensam sak med Herren, att ställa sig helt med honom, där han förkastas och utskämmas. Där gäller det mer till och med än Människosonen själv och våra meningar om honom. Honom kan nog även en ärlig människa i sitt oförstånd och missförstånd tala emot, och det skall förlåtas. Nej, det gäller det av Anden sanktionerade vittnesbördet om Kristus, det gäller apostlarnas predikan om honom och församlingens pingstliv i honom, det djupa erfarenhetslivet i tron på honom: det och icke meningarna om Människosonen är det, som ger något oåterkalleligt åt domen över otron. Han upprepar, huru helt de i hans tjänst kunna räkna på Guds omvårdnad utan att ens behöva bekymras om huru de skola försvara sig inför domstolarna. "Den helige Ande skall i samma stund lära eder, vad I skolen säga".

93. HAN UPPMANAR DEM ATT SE GUDS OMVÅRD-
NAD I SMÅTT OCH STORT. Med en något ändrad bakgrund
fortsattes detta tal om Guds omvårdnad, som så ofta är
ämnet i Jesu tal i synnerhet i Pereen (Luk. 12:13-34). Den
närmaste anledningen är en man, som påkallar den beryk-
tade talarens hjälp i ett arvskifte med brodern, vilken hjälp
han på det bestämdaste vägrar i orden: "Min vän, vem har
satt mig till domare eller skiftesman över eder?" I sådana
saker nämligen. Det skulle icke vara så lätt att förklara ett
sådant bestämt besked, om vi antaga att Jesu messiaskap
verkligen är eller var politiskt och borgerligt. Att Messias
är domare och att till och med "all dom" är honom given, det
veta vi av hans egna ord (Joh. 5: 22 f.). Men "all dom"
betyder synbarligen icke dom i alla tänkbara saker, utan
snarare dom i alla instanser, den slutliga domen, ungefär
såsom när det heter att Jesus blivit frestad "i allting, liksom
vi, dock utan synd" (Hebr. 4:15), det icke betyder att han
känt frestelser till alla tänkbara synder, utan att han blivit
frestad till det yttersta. Det var icke hans messiasgärning
att döma mellan människorna i deras ändlösa tvister om
mitt och ditt, men det är hans messiasgärning att varna dem
för "allt slags girighet", även det slaget som har lagens och
rättens skydd, "ty en människas liv hänger icke därpå att
hon har överflöd på ägodelar". Och så berättar han parabeln
om "en rik man, vilkens åkrar buro ymniga skördar", så
ymniga att han icke fann rum i sina lador för årets gröda.
Vad skulle han taga sig till? Dela med sig av sitt överflöd
åt dem, som lidit missväxt? Nej, det föll honom icke in.
Vad som växt på hans åkrar, var hans och ingen annans.
Jo, han visste, vad han skulle göra. Han måste skyndsamt
riva ned de gamla ladorna och bygga större och i dem
insamla grödan och så säga till sin själ: "Kära själ, du har
mycket gott förvarat för många år, giv dig nu ro, ät, drick
och var glad". Men samma natt då han sålunda drömde sin
stora dröm om en ostörd njutning av sitt goda, "utkrävdes
hans själ av honom". Kanske var det någon avundsman,
som tog hans liv i hopp om att dela hans skatter. Kanske var
det Gud själv, som kallade honom bort så där plötsligt från
livets goda. Under alla omständigheter blev den arme rike

mannen ett fasansfullt exempel på huru det går den, var och en, "som samlar skatter åt sig själv, men icke är rik inför Gud".

Men vad har detta att göra med Guds omvårdnad? Jo, därpå ger Mästaren besked, då han i ord, som redan äro bekanta för oss från bergspredikan, varnar sina lärjungar för bekymmer och uppmuntrar dem att hjärtligt och barnsligt i allt förtrösta på Gud. Aldeles som i bergspredikan förlöjligar han bekymren såsom både onödiga och onyttiga och uppmanar dem att giva akt på korparna och på liljorna, som Gud så rikligt föder och så skönt kläder. Varför skulle de på hedningarnas vis söka allt detta? Nej, må de söka bara en enda sak, Guds rike, och så finna allt. Han avslutar sitt tal med ett ord, som ansluter sig nära till detta enda stora eftersträfvansvärda. Det är egendomligt för Lukas och lyder: "Frukta icke, du lilla hjord, ty det har behagat eder Fader att giva eder riket". Det är således icke riket självt, som behöver sökas. Det är redan givet. Vad sökandet innebär, klargöres i ord, som också äro väsentligen egendomliga för Lukas och lyda: "Säljen, vad I ägen, och given allmosor, skaffen eder penningepungar, som icke nötas ut, en outtömlig skatt i himmelen, dit ingen tjuv når och där mal icke fördärvar. Ty där eder skatt är, där komma också edra hjärtan att vara". Det är uppmaningen att förvandla all sin egendom i allmosor och att skaffa sig en outslitlig pung för den outtömliga skatten, som är det egendomliga. Om skatten själv, den himmelska, och dess makt att fångsla och draga hjärtat talar redan bergspredikan. Men vad menas med detta allmosegivande såsom livets stora uppdrag och med denna outslitliga pung för de outtömliga skatterna, om icke en beskrivning på vad det menas att praktisera tron på Guds omvårdnad icke bara i det lilla, då det gäller nödtorften för dagen, utan också i det stora, då det gäller Guds rike och dess intressen. Även då gäller det att vara försedd med växel, så att man kan omsätta Guds rikets skatt i den hjälp, som kräves och ännu mer att icke tröttna i detta ständiga tjänande. Skatten själv är nog outtömlig, men det är vår penningpung, som kan nötas ut och behöver bliva outslitlig.

94. HAN UPPMANAR SINA LÄRJUNGAR ATT BLIVA TROGNA OCH KLOKA FÖRVALTARE. I tvenne parabler (Luk. 12:35-53), av vilka den andra på Petri fråga närmare förklarar den första, uppmanar Jesus sina lärjungar att vara redo för Människosönens ankomst, i synnerhet som han kommer, då de icke skola vänta honom. Han liknar dem vid tjänare, som äro hemma och vänta på att deras husbonde skall komma hem från bröllopet. Som intet mer nämnes om bröllopet och intet alls om bruden, ingår det icke i parabeln nödvändigtvis att tänka på husbondens eget bröllop. Det kunde lika gärna vara vilken fest som helst som deras herre hemväntas från. Huvudsaken är nu att de hava "länderna omgjordade och lamporna brinnande", det vill säga att de äro i arbete och hava hela huset upplyst, så att allt är färdigt och dörren kan öppnas för honom så fort han klappar. Sådana tjänare prisar han saliga. Då husbonden ser sådant, blir han vid det bästa lynne, och det kan väl hända att han låter tjänarna sitta ned vid den bankett de berett för honom och att han själv i egen hög person betjänar dem, medan de äta och dricka. Ju senare han kommer och finner dem troget på sin post, vid desto bättre lynne skall han bliva. Det är just den långt utdragna väntan, som sätter tjänarnas trohet på prov. Vad skulle det vara för en förtjänst, att de äro i ordning, om han kommer på ett visst redan på förhand utsatt tidslag? Det vore ju som om tjuven annonserade tiden för sin ankomst. Vem skulle icke då vara i ordning och se till att man stängde honom ute? Men på samma sätt är det, då det gäller att välkomna herren.

Det var möjligen den något ovanliga bilden om tjuven såsom en belysning av herrens helt och hållet oväntade ankomst, som gjorde det oklart för Petrus, om Mästaren talat parabeln till lärjungarna eller till alla. I sin förklaring betonar Mästaren nu huru beroende han är av "förvaltare", som äro både "trogna och förståndiga", vilka han kan "sätta över sitt husfolk för att i rätt tid giva dem sin bestämda kost". Att vänta på Herrens återkomst innebär således det trogna tjänandet, och troget är det, om det är välvilligt, om det sker i kärleken. Salig är den tjänare, som hans herre finner vakande, hade han sagt. Han skall träffa sin

herre vid det bästa lynne. Ja, tillägger han nu, salig är den tjänare, som tjänar. Det är i vårt goda förhållande till brodern, som vi skola stå i ett gott förhållande till herren. Det är det, som bringar honom i ett sådant gott lynne, att han ser huru alla i hans hus fått sin kost och att kärlek och frid råder. "Honom skall han sätta över allt vad han äger", och det är mer än att sitta till bords. Men annat blir det med förvaltaren, som själviskt och tyranniskt missbrukar sin makt. För honom skall det bliva en förfärens dag, då hans herre kommer. "Han skall hugga honom i stycken och låta honom få sin del med de otrogna", med fienderna. Även tjänarna för övrigt, som deltagit i detta uppror, skola alla dömas efter måttet av sitt ljus, så att den som vetat mycket, skall straffas med många slag, och den, som vetat litet, med få slag, enligt den lagen: "Var och en, åt vilken mycket är givet, av honom skall mycket varda utkrävt, och den, som har blivit betrodd med mycket, av honom skall man fordra dess mer".

Det svåraste provet på trohet och klokhet, som kan möta tjänaren, är emellertid inför de erfarenheter, med vilka Mästaren avslutar detta tal till lärjungarna och som Lukas åter har gemensamt med Matteus i det tal, vari Mästaren förutsäger lidandestider för lärjungarna. Orden komma liksom framprässade ur ett överfullt hjärta, såsom när han första gången yppar för dem korsets stora hemlighet och när han uppenbarar förräderiet i lärjungaskaran. Han säger: "Jag har kommit för att tända en eld på jorden och huru gärna ville jag icke att den redan brunne! Men jag måste — innan denna eld kan utkastas — genomgå ett dop och huru ängslas jag icke, till dess att det är fullbordat!" Och så vänder han sig till lärjungarna igen och förklarar vad han menar med den där elden, som han kommit för att kasta ut, så fort som han blivit färdig med sitt fruktansvärda dop, sägande: "Menen I, att jag har kommit för att (omedelbart) skaffa frid på jorden? Nej, säger jag eder, fastmer söndring". Texten hos Matteus skiljer sig från texten hos Lukas däri, att han låter Jesus säga "svärd", där han enligt Lukas säger "eld" såsom en bild av den fruktansvärda söndring som han förutser såsom den omedelbara

verkan av sin förkunnelse i världen, en söndring så outhärlig för den nya, den högre enhet och frid hans rike innebär och skapar, att han rent av längtar att se dessa storm-signaler, såsom man i kvavt väder, då man knappt kan andas, längtar efter befrielsen som kommer med åska och regn. Hans rike skall nog bliva ett rike av frid och fröjd men endast på det enda villkoret av rättfärdighet. Hans eget blodsdop är maktordet, som sätter dessa förödande men också livgivande krafter i rörelse. Med den tanken gällde det att till vilket pris som helst inviga lärjungarna, hans närmaste förtrogna i lidandet, hans vittnen inför världen, om de icke skulle taga anstöt men bliva i sanning trogna och kloka förvaltare.

95. HAN VARNAR FOLKET FÖR EN KLOKHET SOM BARA RÖR VÄDER OCH VIND. Förebållsen, som han nu riktar till folket (Luk. 12:54-13:9), har en viss likhet med den, som han i Galileen riktar till fariseerna och sadduceerna, som någonstades i Magadans eller Dalmanutas trakter mötte honom med en begäran om något tecken från himmelen (Mk. 8:11 f.). Dessa människor, liksom deras lärare och ledare, voro märkvärdigt kloka, då det gäller att spå väder. Ett moln i väster, en molnby samlad över Medelhavet, bebådar regn. Sunnanvinden, farande fram över öknarna, bringar hetta. Det är ofelbara tecken. "I skrymtare, jordens och himmelens utseende förstån I att tyda, huru kommer det då till, att I icke kunnen tyda denna tiden? Varför låten I icke edert eget inre döma om vad rätt är?" Det var illa ställt med samvetet hos folket i Pereen. Såsom ett exempel på denna deras underliga moraliska slöhet och känslolöshet anför han deras oresonliga tvister och ändlösa rättegångar, som gjorde deras samhällsliv till ett enda oavbrutet, ett oförsonligt inbördes krig och deras ovillighet att uppgöra med trätobrodern innan det blev för sent. Han hade icke förr uttalat denna varning, så bringa de honom färsk bevis på samma slöhet i omdömet. "Några kommo och berättade för honom om de galileer, vilkas blod Pilatus hade blandat med deras offer". Händelsen måste just hava timat. Den är bara ett av de många illdåd, som befläckade Pilatus

som romarnas prokurator i Palestina. Detaljerna äro icke kända, men det är uppenbart av Jesu svar på meddelandet, att den rysliga händelsen berättats såsom ett bevis på att de olyckliga, som hemfallit under en sådan dom, varit större syndare än andra. Det är däri deras ytlighet att döma uppenbaras. "Nej, säger jag eder, men om I icke gören bättring, skolen I alla sammalunda förgås". För att ytterligare stärka intrycket anför han själv det välbekanta exemplet om "aderton, som dödades, när tornet i Siloam föll på dem". Det var ju en ren olycka och således en händelse, som ingen annan än Gud hade omedelbart med att göra? Skulle då denna händelse vara att fatta såsom en gudsdom över de olyckliga, som träffades, och utpeka dem som större syndare än andra i Jerusalem? "Nej, säger jag eder, men om I icke gören bättring, skolen I alla sammalunda förgås". Ont och gott uppenbaras icke, onda och goda skiljas icke genom sådana händelser. De träffa alla lika. Den enda "händelsen", som är ödesdiger i en människas liv är att förbliva oberörd av sanningen, så att man icke omvänder sig, när det predikas. När skall han äntligen få se denna händelse? Skall han aldrig få se denna frukt av sin verksamhet ibland dem?

Det är såsom svar på denna fråga han berättar parabeln om "ett fikonträd, som en man hade planterat i sin vingård, och han kom och sökte frukt därpå och fann ingen". Det är betecknande, att det är vingårdens herre som till vingårdsmannen klagar, att han nu i tre år kommit och sökt frukt på detta fikonträd och icke funnit någon och som befaller honom att hugga bort det, så att det icke utsuger jorden, medan det är vingårdsmannen, som beder att trädet måtte få stå ännu ett år och lovar att under tiden gräva omkring det och göda det, ifall det till nästa år kunde bära frukt. Om ej, "så må du då hugga bort det". Det synes som de tre åren, som vingårdens herre talar om, skulle syfta på de tre åren av Jesu offentliga verksamhet, men under förutsättningen att fikonträdet är det judiska folket, vad skulle då åsyftas med det slutliga nådeåret, som vingårdsmannen utbeder sig för trädet och grävandet och gödandet, som han under detta år åtager sig i en sista förhoppning att det

sålunda måtte bära frukt? Betyder det, att det judiska folkets öde ännu var oavgjort och dess dom ännu ej uttalad ens därmed att Messias korsfästes? Så måste Petrus hava tänkt, då han ännu efter pingsten ger Jerusalems invånare följande ultimatum: "Gören bättring och omvänden eder, så att edra synder bliva utplånade, på det att tider av vederkvickelse må komma från Herren, i det han sänder den Messias, som han har utsett åt eder, nämligen Jesus, vilken dock himmelen måste behålla intill de tider, då allt skall bliva upprättat igen, varom Gud har talat genom sina forntida heliga profeters mun" (Apg. 3:19-21). Det extra nådeår, som Messias utbeder sig för det judiska folket, blev således i själva verket en hel generation, och även då domen föll, ges det rum för hoppet om en återupprättelse i tidernas fullbordan. "Ty sina nådegåvor och sin kallelse", skriver Paulus (Rom. 11:29), "kan Gud icke ångra".

96. HAN LÖSER EN ABRAHAMAS DOTTER PÅ SABBATEN UR SATANS BOJOR. Det enda under, jämte botandet av den besatte, som gav anledningen till hans bannlysning redan i början av verksamheten, tillhörande berättelsen är det, varmed verksamheten avslutas. Det skedde, "när han en gång på sabbaten undervisade i en synagoga" (Luk. 13:10-21). "Där var", fortsätter berättelsen, "en kvinna, som i aderton år hade varit besatt av en sjukdomsande, och hon var så hopkrumpen, att hon alls icke kunde räta upp sin kropp". Kanske var det, då han gick in i synagogan, som Jesus fick se henne och rördes över hennes beklagansvärda och hopplösa tillstånd. Eller kanske hon under lyssnandet till hans tal försiktigt vek undan gardinen, bakom vilken hon satt, för att få en enda blick på talaren, om vilken så mycket underbart berättades. Huru som helst, "då nu Jesus fick se henne, kallade han henne till sig och sade till henne: 'Kvinna, du är fri från din sjukdom'." Att hon kallades till honom, måste betyda, att han befallde henne lämna den undangömda plats, där hon befann sig, för att mödosamt släpa sig fram till den plats, där han var. Att hon lydde en sådan befallning till trots av all den nyfikenhet och kanske varningar hon utsattes för, var en handling av en stor tro,

såsom man kan se redan i de ord med vilka Jesus tilldelar henne trons frukt i den majestätiska förklaringen att hon redan är frisk. Möjligen ropade han dessa ord av uppmunt-
ran till henne, innan hon ännu hunnit fram. När hon så
äntligen kom fram, "lade han sina händer på henne, och
strax rätade hon upp sig och prisade Gud".

Utan tvivel var synagogföreståndaren, som "det förtröt,
att Jesus på sabbaten botade sjuka", en farise, som tänkte
och talade å partiets vägnar. Han hade så mycken respekt
för Jesus eller för stämningen i synagogan, framkallad av
detta stora under, att han icke ställde sina förmaningsord till
undergöraren, utan i stället till allmänheten, som han på det
mest bevekande sätt bad att icke vidare låta bota sig på
sabbaten, då de hade sex dagar, på vilka de kunde arbeta.
Det är något osympatiskt och opersonligt i hans sätt att tala
om botandet såsom ett "arbete", och det undgick icke Jesus,
som svarar med mycken skärpa, icke honom, utan snarare
den fariseism, som talade genom honom, i dessa ord: "I
skrymtare, löser icke var och en av eder på sabbaten sin
oxe eller åsna från krubban och leder dem bort för att vattna
dem? Och denna kvinna, en Abrahams dotter, som Satan
hållit bunden nu i aderton år, skulle då icke hon på sabbaten
få lösas från sin boja?" Hade den där synagogföreståndaren
lyssnat till sina vanliga mänskliga känslor, så hade han icke
talat om de sjukas botande såsom ett "arbete". Han är
mänskligare mot djuren och kallar icke det "arbete" och
sabbatsbrott att de på sabbaten lösas och vattnas. Borde
han då icke kunnat tillämpa denna mänsklighet också på ett
sådant fall som detta, då det gäller en Abrahams dotter och
hennes frigörelse ur sina bojor? Kunde någon dag vara
lämpligare än sabbaten för en sådan högtid?

Det är av intresse att med detta argument och dess lika
enkla som gripande vädjan till folkets vardagssed jämföra
hans försvar i Jerusalem, då han åberopar sig på prästernas
och fariseernas egen praktik att bryta sabbaten, om det
gällde, för att icke upphäva budet att omskära gossen på
åttonde dagen. Båda bevisen äro lika bindande, men de
tilltalade olika sinnen. Det tidigare, framställt till judarna
i huvudstaden, har en starkt legalistisk smak, påminnande

om enskilda fall av bevisföring av liknande natur i Pauli skrifter, såsom i synnerhet Rom. 3:4 och Gal. 4:21-31. Det senare, ställt till befolkningen i Pereen, är lättfattligt och i bästa mening populärt. Också verkade det så att "alla hans motståndare blygdes och allt folket glädde sig över alla de härliga gärningar, som gjordes av honom". De sista orden antyda, att hans under verkligheten voro flera. Med detta "sabbatsbrott" avslutas emellertid hans verksamhet i Pereen, som börjar och slutar med botandet av en besatt. Det var en mäktig gärning, som vann åt honom en popularitet, icke olik den, som uppflammade i Galileen efter det stora brödundret, varmed han avslutar sitt verk där. Han brukar i båda fallen sin popularitet lika litet till sin fördel. I Galileen gav den honom anledning till ett mycket anstötligt tal om sig själv såsom livets bröd, varmed han skrämde galileerna ifrån sig, samt till en offentlig brytning med fariseerna, som gjorde deras fiendskap mot honom oförsonlig. I Pereen upptager han, alldeles såsom tidigare i Galileen, det alls icke populära ämnet, vad Guds rike är likt och varvid han skall likna det. Och han besvarar frågan i två av de parabler, som Matteus givit, om senapskornet och om surdegen. Nej, Guds rike är icke av det slaget att det behagar folket i Pereen bättre än folket i Galileen. "Och han vandrade från stad till stad och från by till by och undervisade folket, under det att han fortsatte sin färd till Jerusalem".

KAPITEL XXI.

Sammansvärjningen mot Messias

97. HAN BESVARAR EN HÅNFULL FRÅGA. Det är medan han "fortsätter vandringen till Jerusalem" som "någon", säkert en farise, med utsökt hövlighet och lika utsökt hån frågade: "Herre, är det allenast få som bliva frälsta?" (L. 13:22-30). Det såg illa ut med anslutningen till Messias, mente denne hycklare, med något liknande ett beklagande. Säkert talar han också å andras vägnar, att döma därav att Jesus ställer sitt svar icke till en, utan till flera. Hans ord äro icke heller egentligen ett svar på hans fråga, om de äro få eller många som omfattat hans rike, utan en allvarlig maning att icke försumma tillfället. Hans ord lyda: "Kämpen för att komma in genom den trånga dörren, ty många, säger jag eder, skola försöka att komma in och skola dock icke förmå det. Om husbonden har stått upp och tillslutit dörren, och I sedan kommen och ställen eder därutanför och klappen på dörren och sägen: 'Herre, låt upp för oss', så skall han svara och säga till eder: 'Jag vet icke, varifrån I ären'. Och I skolen då säga: 'Vi hava ju ätit och druckit med dig, och du har undervisat på våra gator'. Men han skall svara: 'Jag säger eder: Jag vet icke, varifrån I ären, gån bort ifrån mig, alla I ogärningsmän'. Där skall då bliva gråt och tandagnisslan, när I fån se Abraham, Isak och Jakob och alla profeterna vara i Guds rike men finnen eder själva utkastade. Ja, människor skola komma från öster och väster, från norr och söder och bliva bordsgäster i Guds rike. Och se, då skola somliga, som äro de sista, bliva de första, och somliga, som äro de första, bliva de sista".

Han ser långt fram i tiden, icke bara "den trånga dörren", som är hans väg och hans trognas väg in i riket, en

väg, som det visserligen tager mod och beslutsamhet att välja och som därför många, som dock hava en viss längtan efter Guds rike, skrämmas av, så att de icke förmå ingå. Vad vinna de därpå? Han ser med sin fjärrblick "en stängd dörr", på vilken de förgäves klappa. Den är och förblir stängd av honom, som de för sent igenkänt såsom sin herre. Det hjälper då icke att påminna honom därom att de ätit och druckit med honom och lyssnat till hans undervisning. Sådant innebär alls intet, om man icke omvänder sig, om man icke ändrar sitt sinne. Han skall icke känna dem för något annat än vad de verkligen äro och bortvisa dem såsom ogärningsmän. Huru skäll det då icke gräma dem att se Abraham, Isak och Jakob jämte profeterna i salig gamman med folk från alla väderstreck njutande glädjen i riket, vilken en gång var också dem erbjuden, men själva vara utanför. I sanning kan man därpå tillämpa lagen att många de sista bliva de första och många första de sista. Jämför Mt. 19:30, där orden tillämpas icke på hedningarna och judarna såsom här, utan på lärjungarna.

98. HAN SVARAR HERODES PÅ HANS HOT. Han måste hava varit nära gränsen till Judeen, således snart färdig att lämna Pereen, då "några fariseer kommo fram och sade till honom: 'Begiv dig åstad bort härifrån ty Herodes vill dräpa dig.'" (Luk. 13:31-33). Att de "kommo fram" antyder, att de vaktat tillfället att träffa honom. Det är knappt troligt, att de kommo i det välvilliga syftet att varna honom. Det är mer troligt och blir av händelserna, som följa, ganska visst, att de kommo i det illvilliga syftet att med hotet från Herodes driva honom i en snara, som de utlagt för honom i Jerusalem. Hotet från Herodes får säkert tagas bokstavligt. Denne furste hade hämtat sig från sin stora förskräckelse så pass att han kunde hota, i synnerhet som undergöraren nu befann sig på ett välgörande avstånd. Makten hade han ju, eftersom även Pereen hörde till hans rike, man kunde nästan ha lust att säga var "hälften av hans rike" (Mk. 6:23), kanske just den halvan, som i värsta fall den druckne, njutningslystne fursten i dimman och villan var villig att giva åt den förföriska danserskan. Men det var

mycket sken och liten verklighet med denna makt, framför allt i hans egen karaktär. Han kunde nog, då omständigheterna voro gynnsamma, bloda sitt svärd, såsom han visar därmed att han avrättade Johannes. Men i det hela var han en ganska ofarlig man. Jesus sänder honom hans porträtt i den hälsning, som han skickar tillbaka till honom med samma bud, som bringat hans hot. Det är att hoppas, att han fick den, och det är alls ingen anledning att tro annat. Svaret, som Jesus gav, lydde: "Gån och sägen den räven, att jag i dag och i morgon driver ut onda andar och botar sjuka och att jag först på tredje dagen är färdig. Men jag måste vandra i dag och i morgon och i övermorgon, ty det är icke i sin ordning att en profet förgöres annorstädes än i Jerusalem".

Om Herodes, såsom vi förmoda, fick detta svar och sålunda tituleras för en räv, är det alls icke troligt att han tog värst illa vid sig därav. Det är sannolikt, att han kände sig smickrad såsom av en komplimang. Han var just en sådan karaktär, som förstod att värdera en beskyllning för rävaktighet. Den ljöd icke illa i hans öron. Säkert hade han emellanåt en skrattstund vid tanken på att den store undergöraren och profeten kallat honom en knipslug räv. Det var riktigt att taga honom på hans goda sida, och vi höra intet mer av några planer från hans sida att bringa Jesus om livet. Nej, då lyckan spelar fången i hans händer den sista veckan i Jerusalem och han har tillfälle att giva sin röst för hans död, åtnöjer han sig med att förakta honom och tillråda mildhet. Räv var nog det bästa namn någon kunde giva Herodes Antipas.

I hälsningen till honom lämnar Jesus en kort men mycket noggrann rapport över sina rörelser i framtiden. Det skulle komma att taga honom två dagar till, innan han hinner ut ur Pereen. Tredje dagen är han "färdig". Vad han menar därmed, säger han i orden: "det är icke i sin ordning att en profet förgöres annorstädes än i Jerusalem". Man kunde känna sig frestad att omskriva dessa ord såsom en hälsning till Herodes, att han är ledsen att icke kunna stå honom till tjänst med att dö i Pereen, ett offer för hans tänder, men det är nu en gång för alla så att profeter måste till Jerusalem för att dö, och där som Herodes väl vet har han intet doms-

välde. I en djupare mening ligger i svaret det, att Jesus icke det allra minsta bekymrar sig om Herodes och hans hot eller bestämmer sina steg av hänsyn därtill. Han följer en helt annan ledning. Till fariseerna säger svaret, att han mycket väl genomskådar den snara de lagt för hans fot med att driva honom tillbaka till Jerusalem. Han går således icke dit såsom en blind, som med förbundna ögon går dit fienderna leda, utan går såsom en som med öppna ögon följer Guds starka ledning.

99. HAN ROPAR VE ÖVER JERUSALEM. Om det var fariseernas syfte med hotet från Herodes att skrämma Jesus, så att han skulle rusa till sin säkra död i Jerusalem för att undvika den omedelbara faran för Herodes i Pereen, så kände de honom icke. Så mycket bättre genomskådade han dem. Han "måste" vandra till Jerusalem och var på väg dit utan brådska och utan tvekan, i sin egen marschordning, men han gick icke dit för att undkomma Herodes, utan för att "fullkomnas". Det är Waldenströms översättning av ordet "färdig" i vår text. I detta segervissa ord talar Jesus om sin död, som han återigen ser såsom en nära möjlighet. Den är beständigt för hans ögon i samband med besöken i Jerusalem. Det passar utmärkt ihop med dessa erfarenheter under vandringen och med hans sinnesförfattning, att han vid första åsynen av staden denna disiga, kalla decemberdag utbrister i en klagosång (Luk. 13: 34, 35), liknande den klagolåt någon håller över en kär son, som är död. Det är den första av de klagosånger, som Messias sjunger över sin huvudstad och lyder: "Jerusalem, Jerusalem, du som dräper profeterna och stenar dem, som äro sända till dig! Huru ofta har jag icke velat församla dina barn, liksom hönan församlar sina kycklingar under sina vingar! Men I haven icke velat. Se, edert hus skall komma att stå övergivet. Men jag säger eder: I skolen icke se mig, förr än den tid kommer, då I sägen: 'Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn'." Waldenström påpekar den egendomligheten, att klagosången börjar i tredje person; "Jerusalem, hon, som dräper profeterna och stenar dem, som äro sända till henne", såsom om Messias börjat sin klagan redan innan staden låg

där utbredd för hans blick. Då fortsätter han med sin sång i andra personen, först i ental, såsom man talar poetiskt till en stad, men sedan i flertal med tanken på invånarna såsom individer. Det är ingen anledning att tro att denna oregelbundenhet i formen är helt och hållet en händelse. Klagosången blir i själva verket hans avskedsord till staden. Visserligen kunde det ju se ut som om hans sista ord gingo i uppfyllelse vid hans inridande i Jerusalem och hans hyllning på palmsöndagen den sista veckan, men Jesus visste allt för väl huru litet denna tillfälliga och långt ifrån allmänna hyllning skulle komma att betyda. Och han lägger hela bitterheten av sin djupa missträkning i orden: "Men I haven icke velat." Huvudstaden var ledaren i upproret mot Messias. Det är något fruktansvärt meningsfullt i hans fåordighet rörande straffet: "Edert hus skall komma att stå övergivet". Och dock, själva domsorden peka på domens upphävande. Han säger icke "övergivet för alltid". Om stadens ödeläggelse är domen, så är dess återuppbyggande signalen till de nya tider, som alltid utlovas i samband med dessa domar.

100. HAN STÄLLES INFÖR ETT ANTINGEN—ELLER. Det var vinter, då Jesus denna gång besökte Jerusalem, och festen som han kom till var tempelinvigningens högtid, som "instiftats av Judas Makkabeus till minne av templets rening och förnyade invigning, sedan det blivit ohelgat av Antiokus Epifanes. Den kallades även 'ljusen', emedan man plägade under densamma festligt upplysa sina hus. Den firades — i december månad — icke bara i Jerusalem utan i hela landet" (P. W.). Att Jesus "gick fram och åter i Salomos pelargång" skedde, antager man, i bemödandet att hålla sig varm. Sannolikt betyder det också, att han var jämförelsevis ensam och kanske upprörd. Ingenstädes nämnes i samband med detta besök stora skaror av människor. Tillfället var således mycket gynnsamt för fienderna, och de försummade det icke. "Då samlade sig judarna omkring honom och sade till honom: 'Huru länge vill du hålla oss i ovisshet? Om du är Messias, så säg oss det öppet'." Det överraskar oss, att rådsherrarna kunna tala om att de hållits i ovisshet, i spänning rörande Jesu anspråk på att vara Messias. Frågan

förråder en ny taktik å deras sida. Huru kunde de hoppas att få klarare besked om den saken än de fått? Redan den första tempelrensningen var en messiasbekännelse och maktförklaringen, som följde, ehuru mystisk och svårfattlig, hade ju slagit dem med häpnad. Om fariseerna äro medräknade, hade de ju vidare hans förklaring till Nikodemus, visserligen icke alls vad de önskade, men alls icke svävande på målet, då det gäller hans anspråk på att vara Messias. Ännu visare och starkare kommer bekännelsen den följande påsken i samband med botandet av mannen vid Betesda. Och sabbatsbrottet, som han själv begick och befallde den botade att begå, förklarar han ju själv såsom en messiasgärning, som det låg lika litet i deras myndighet att klandra som om det gällt Guds eget görande. Med detta såsom text hade han sedan vid lövhyddohögtiden oemotståndligt försvarat sin maktfullkomlighet och avsatt dem från deras. Huru kunde de nu, med allt detta i sitt minne, tala om att de hållits i spänning och ovisshet rörande hans anspråk såsom Messias och påyrka: "Om du är Messias, så säg oss det"?

Enda förklaringen är, att det ligger något alldeles nytt under frågan. Och det nya står i samband med den sammansvärjning mot Messias, som vi första gången märkte i samrådet i Galileen mellan fariseerna och herodianerna om att döda honom. Sammansvärjningens nästa steg är samarbetet mellan fariseerna och rådet vid lövhyddohögtiden, då det gäller att gripa honom och mörda honom. Det blev då omintetgjort genom den vaksamma djärvheten av Nikodemus. Tredje steget i sammansvärjningen är det, som vi upptäcka i Pereen i hotet från Herodes, vare sig nu Herodes är en part eller icke i själva sammansvärjningen. Hans inflytande och namn följa i alla fall herodianerna och äro således något att räkna med. Om vi icke släppa ur sikte denna bakgrund, blir det icke allt för svårt att avläsa judarnas fråga och ivriga fordran att äntligen få veta, om han verkligen är Messias. Det är ett alternativ de ställa honom inför. Och i alternativet spåra vi dels resultatet av deras förbindelse med statsmakterna, närmast i herodianernas parti, dels i en överenskommelse mellan sadduceerna och fariseerna inbördes. Det ena alternativet, som de helst

önskade, var en messiasförklaring av den art att den kunde leda till en anklagelse för upprorsförsök. Kunde de bara förmå Messias att bara antyda något sådant som ett rike av denna värld, så kunde processen med honom göras kort. Det skulle herodianerna styra med. Vi finna, att de icke ännu äro mogna för en samverkan med romarna. Och det är säkert ett tillmötesgående gent emot fariseerna, som ju i sin villighet att anklaga Messias för politiska planer hade gjort ett stort nog medgivande utan att behöva draga in de förhatliga romarna. I själva verket var det just det de hade emot Messias att han icke delade deras politiska ideer om messiasväldet. Hade således Jesus verkligen förklarat sig för en politisk messiasmakt, så hade fariseerna genom sin överenskommelse med sadduceerna nödgats bekämpa och förråda sina egna ideer.

Det var således detta som de i första hand hoppades vinna genom sin yrkan att Jesus nu en gång för alla säger dem, att han är Messias. Men Jesus var dem för klok. Han hänvisar dem till vad han redan sagt och till sina gärningar och förebrår dem deras otro. "I tron icke på mig", säger han, "emedan I icke ären mina får". Det var icke mycket av politiska våldsplaner att hämta ur ett sådant tal. Och han tillägger, fortfarande i samma tankegång som vid lövhyddohögtiden, såsom om han bara fortsatt det tal han då började: "Mina får lyssna till min röst, och jag känner dem, och de följa mig. Och jag giver dem evigt liv, och de skola aldrig någonsin förgås, och ingen skall rycka dem ur min hand. Min Fader, som har givit mig dem, är större än alla, och ingen kan rycka dem ur min Faders hand". Han har således allaredan gjort sitt val. Han har redan utkorat de sina. Han har sitt program färdigt. Och det är sådant, att det ligger helt och hållet utanför deras förmåga att hindra det, att stärka eller försvaga. Han behöver dem icke och fruktar dem icke. Han talar såsom en, som är fullkomligt viss om sin sak och oberoende av dem och alla. Och hans makt är lika välgörande som den är obegränsad. Det är evigt liv han ger. Och så kulminerar hela bekännelsen åter igen, såsom vid många tillfällen förut, men nu med en överraskande klarhet, i förklaringen: "Jag och Fadern äro ett".

Det sätt, varpå de mottaga denna bekännelse, förråder det andra alternativet. Kunde de icke med fariseernas medgivande och med herodianernas hjälp finna mot honom anklagelsen att vara en upprorsman, en Messias med politiska planer, som statsmakterna kunde och borde ingripa mot, så återstod, här igen fast uppriktigare och mer på allvar i samförstånd med fariseerna, möjligheten att anklaga honom för hädelse. Därtill hade de gjort tidigare ansatser. I själva verket är hädelse den allra första anklagelsen av fariseernas skriftlärare mot honom i Galileen med anledning därav att han tillsade en döende ung man syndernas förlåtelse. Och under alla debatter med honom var det efter ord från hans mun, som kunde tydas som hädelse, som de fientliga fariseerna lyssnat. Nu kom det ju i all sin klarhet, då han utan omsvep och utan någon inskränkning förklarar sig ett med Fadern. Liksom för att dramatisera sin förfäran över så fasansfulla ord "togo judarna åter upp stenar för att stena honom". Det var förmodligen bara en gest, såsom då Kaifas senare inför rådet i sin förfäran över en liknande bekännelse "rev sina kläder" (Mk. 14:63). Jesus gör icke heller denna gång någon min av att fly, utan svarar dem med stort lugn och fin ironi: "Många goda gärningar, som komma från min Fader, har jag låtit eder se. För vilken av dessa är det, som I viljen stena mig?" Judarna svara, en smula skamsna men ändå under försöket att hålla god min: "Det är icke för någon god gärnings skull som vi vilja stena dig, utan därför att du hädar och gör dig själv till Gud, du som är en människa".

Det måste hava spelat något liknande ett leende på Jesu läppar, då han till svar på detta grova missförstånd eller rättare denna medvetna misstolkning av hans ord påminner dem om att det att göra sig själv till Gud i den avgudiska mening, som de inlägga i orden, är just raka motsatsen till hans bekännelse: "Jag och Fadern äro ett". Ingen, som gör sig till en avgud, kan vara ett med Fadern. Att vara ett med Gud kan förverkligas uteslutande genom den mest fullständiga, frivilliga underkastelse och lydnad. Endast den, som i fullkomlig självförnekelse och lydnad och trogen Guds efterföljelse i alla avseenden representerar Gud, är ett med

honom. Det är just högmodet hos den syndiga, fallna människan att hon söker bliva lik Gud i en maktfullkomlighet, till sin egen upphöjelse. Det var Adams fall, och det är all storhets fall i alla tider. För övrigt måste han säga, att det är svårt för honom att tro på uppriktigheten av den fasa, med vilken de lyssnat till hans så kallade hädelse och anklagat honom för att såsom de säga göra sig lik Gud. Visste de då icke, att det är skrivet i deras lag: "Jag har sagt, att I ären gudar" (Ps. 82:6). "Om han nu har kallat för gudar dem, som Guds ord kom till — och skriften kan ju icke bliva om intet — huru kunnen då I, på den grund att jag har sagt mig vara Guds Son, anklaga mig för hädelse, mig, som Fadern har helgat och sänt i världen?" Det är således som Messias, som Guds Son, han är ett med Fadern. Orden påminna om bekännelsen inför Pilatus, då det gäller frågan om han är konung: "Därtill är jag född och därtill är jag kommen i världen". Det är väsendets, karaktärens, viljans, uppdragets enhet med Fadern han talat om. Och därför hänvisar han dem igen till gärningarnas vittnesbörd: "Gör jag icke min Faders gärningar, så tron mig icke. Men gör jag dem, så tron gärningarna, om I än icke tron mig; då skolen I — förr eller senare — fatta och förstå, att Fadern är i mig och jag i Fadern". "Tron gärningarna", säger han. Det är en uppmaning till ärlighet och fördomsfrihet, som icke kan annat än leda till sanningen, alldeles som han också säger i det redan anförda ordet till Pilatus: "Var och en, som är av sanningen, han hör min röst". Det finnes bara en väg till Kristus, och det är ärlighetens, det är alla de ärligas väg, just som det också enligt Pauli ord (Ef. 5:14) är vakenhetens, är alla i sanning vakna människors väg.

Nu hade de lugnat sig så pass att de läto stenarna falla. I stället "ville de åter gripa honom" för att fullfölja rätttegången med honom för hädelse. Men så osäkra voro de på sig själva och så viss var han på den Osynliges beskydd, att "han gick sin väg undan deras händer". Liksom mordförsöken alla strandat, så strandade också detta första försök att genom hans fängslande inleda en rätttegång mot honom. Under alla omständigheter hade sammansvärjningen totalt misslyckats för denna gång.

KAPITEL XXII.

En lugn och givande tid i Dekapolis

101. HAN VÄLKOMNAS AV FOLK SOM ÄNNU MINNAS JOHANNES VITTNESBÖRD. Att Jesus, då han flydde från Jerusalem undan judarnas försök att gripa honom, icke återvände till Pereen, bevisar i sin mån riktigheten av den förmodan att Herodes verkligen stämplade mot hans liv. "Det ställe på andra sidan Jordan, där Johannes först hade döpt", måste vara samma "Betania på östra sidan Jordan", som Johannes nämner i sitt första kapitel (v. 28). Det är det första dopstället, som fjärde evangeliet uttryckligen nämner. Att döparen uppträdde tidigare och då i judiska öknen, såsom synoptikerna berätta, förnekas därmed icke, men det fjärde evangeliet har icke nämnt detta tidigare ställe, utan bara inledningsvis omnämnt döparens verksamhet (1:6, 15). Det är nämligen evangelisten Johannes uppgift att fullständiga synoptikernas berättelse i detta fall som i alla andra. De hava berättat om döparens dop och predikande i samband med förkunnelsen om den omedelbart kommande Messias. Johannes har givit hans vittnesbörd för den redan komne. Stället var minnesrikt också för Jesus. Det var möjligen i Betania han först sammanträffade med Johannes och blev döpt. I så fall måste det också hava varit i vildmarkerna österut som han frestades. Under alla omständigheter — därpå hava vi evangelisten Johannes uttryckliga ord — var det där han efter frestelsen åter sammanträffar med sitt vittne och möjligen med fariseerna. Det var också där han fann sina första sex lärjungar och sålunda sitt livsverk. Till dessa trakter behövde han icke sända budbärare för att annonsera sin ankomst, även om han haft tid därtill eller tänkt därpå på förhand. "Många" mindes där ännu Johan-

nes döparen och hans vittnesbörd, och de "kommo och sade till honom", eller att döma av ordalydelsen till hans lärjungar: "Väl gjorde Johannes intet tecken, men allt vad Johannes sade om denne var sant." Det ligger nära till hands att tro, att de med detta intyg för sanningen av Johannes vittnesbörd syfta på undergärningar, som Jesus gjort bland dem antingen nu eller tidigare, och man kommer därvid ovillkorligen att tänka på botandet av mannen, som var besatt med en legion onda andar och som då han ville följa honom till Galileen av Jesus tvingades att stanna kvar och uppmanades att "gå hem och berätta för de sina, huru stora ting Herren gjort med honom och huru han förbarmat sig över honom" (Mk. 5:19). Detta hade han således gjort på ett sätt som på folket i dessa trakter gjort ett varaktigt intryck. Icke underligt att Jesus, hälsad med ett sådant välkommen, "stannade kvar där" den återstående delen av vintern, säkert ett par månader. "Och många kommo där till tro på honom", tillägger Johannes såsom ett allmänt omnöme om resultatet av hans verksamhet.

Om denna verksamhet har Lukas berättat närmare (14: 1-17:10), och det är åter ett av de många exemplen på en underlig samverkan mellan honom och Johannes. Lukas berättelse omfattar dels en typisk händelse, ett under såsom inledning till det som följer och så ett stort antal parabler, berättade vid olika tillfällen och av olika anledningar. Man kan därmed jämföra berättelsen om verksamheten i Pereen, som också är till större delen undervisning i parabelns form med ett underverk i början och slutet av verksamheten. Vi hava redan med hänsyn till parablerna i Pereen framkastat frågan, till vilket ögonvittne Lukas står i skuld för dem. Frågan blir av ännu större intresse, då det gäller den stora och underbara gruppen av parabler, tillhörande verksamheten i Dekapolis. Det finnes intet i hela nya testamentet som fullkomligt motsvarar dem. De utgöra en litteratur för sig själva. De äro bräddfulla av originalitet och humor och äro fulländat enkla och klara i sin stil och sitt innehåll. De sakna således helt och hållet det gåtfulla, som utmärker den första gruppen av parabler, talade till åhörare i Galileen som redan i sina sinnen vänts mot talaren. De sakna också

den domston, som ljungar genom parablerna, talade den sista veckan i Jerusalem. De äro personliga och direkta och innehålla en lugn och lekfull, godmodig men ofta sarkastisk vidräkning med fariseerna och sadduceerna. Det är verkligen, då det gäller det personliga och direkta i stilen, något gemensamt för dem och dialogerna i det fjärde evangeliet, som kunde peka på en gemensam källa. Jesus befinner sig tydligen i en lugnare omgivning. Avbrotten äro icke så många. Anfällen äro mer försiktiga och tillhöra dessutom den första tiden, så att det ger intrycket av ett motstånd som brytes och besegras. Det stämmer utmärkt med allt detta, att han lämnar dessa trakter icke på grund av anfall från personer där, utan på kallelse från vänner annorstädes och att hans lärjungar ganska ovilligt avbryta vistelsen i dessa trakter. Allt tyder på en jämförelsevis lugn verksamhetstid, som också reflekterar hedrande på folket i dessa trakter. Man får icke tro, att de alla voro som dessa människor, vilka i förbittringen över förlusten av sina svinhjordar drevo undergöraren från sina trakter. Arten av hans undervisning och meddelandet att många kommo till tro på honom peka på en god jordmån för den goda säden och en skörd, som i det hela var uppmuntrande.

102. HAN BOTAR EN VATTUSIKTIG PÅ SABBATEN I EN FARISES HEM. Händelsen, varmed verksamheten inledes, har alla märken att vara ett prov, som han ställes på av fariseerna i dessa bygder just som han kommer. "När han på en sabbat hade kommit in till en av de förnämligaste av fariseerna för att intaga en måltid, hände sig, medan man där vaktade på honom, att en vattusiktig man kom dit och stod framför honom" (Luk. 14:1-6). Det säges icke uttryckligen att han var bjuden av husets värd eller bjuden alls, men det måste tagas för givet. Han var på intet vis välkomnad, men icke heller öppet skymfad, såsom vid ett tillfälle i Galileen, då en farise bad honom komma in och äta synbarligen i avsikt att visa honom sitt förakt (Luk. 7:36-50) genom att vägra honom all den hövlighet, som tillhörde en hedrad gästs välkommen. Han gav honom varken välkomstkyssen eller såg till att hans fötter tvåddes, nej, han gav honom icke ens

vatten, varmed han själv kunde två sig. Det hela var tydligen anlagt på att vanhedra honom inför de övriga gästerna. Och det var värden själv, som den gången angrep Jesus, emedan han tillät synderskan att två hans fötter med sina tårar. Vid detta tillfälle i Dekapolis är det icke den förnäma värden, som ofredar gästen. Dessa, som vaktade honom och som Jesus tilltalar, äro tydligen andra lagkloka och fariseer. Vad de "lurade" på (P. W.), blir uppenbart, då vi påminnas om att det var sabbat och att en vattusiktig kom in och "stod framför honom". Tydligare kan man ju icke lägga sin snara. Skulle han våga bota denna sjuka på sabbaten, såsom ryktet berättade att han gjort vid flera tillfällen i Galileen, i Pereen och även i Jerusalem? Det är frågan, som dessa Jesu motståndare önskade få besvarad i handling, så fort som möjligt. Scenen är, såsom vi erinra oss, denna gång icke lagd i en synagoga, utan i ett enskilt hem, tillhörande en mycket framstående farise, som nu möjligen för första gången såg den beryktade läraren. Hans fåordighet stämmer icke illa med hans förnämhet. Och hela situationen passar förträffligt till antagandet, att det är i Dekapolis.

Alldeles som i Kapernaums synagoga, då det gällde mannen med den vissna handen (Mk. 3:1 f.), handlade Jesus först sedan han med en fråga lagt ansvaret på omgivningen. Men denna gång är frågan mindre ledande. Han frågar icke, om det på sabbaten är tillåtet att göra gott eller ont, att rädda liv eller taga liv. I denna form kunde det ju knappt tänkas mer än ett svar. I stället frågar han utan omsvep: "Är det lovligt på sabbaten att bota eller är det icke lovligt?" På denna enkla fråga borde de ju hava kunnat svara. Men de gjorde det icke. Varför tego de? Kunde de icke besvara frågan? Vågade de icke förklara, att allt botande på sabbaten är ett sabbatsarbete, även då botandet sker med ett ord, såsom så ofta var fallet, då Jesus botade? Eller tego de, emedan de icke med något sitt inlägg ville hindra eller fördröja en handling, som de på förhand fördömt som sabbatsbrott och som skulle, hoppades de, från början stämpla den ovälkomne läraren såsom en lagbrytare? Det är knappt behövt att antaga det senare. Jesus såg icke i deras tystnad någon "deras hjärtans förstockelse". Lugnt och stilla

”tog han mannen vid handen” — således icke bara talade till honom — ”och gjorde honom frisk och lät honom gå” Sedan han fått sin hälsa, hade han intet mer där att göra för någondera parten. Såsom i Pereen, då han botade kvinnan med en vanmaktsande (Luk. 13:10 f.), försvarar han efteråt sin rätt att bota på sabbaten genom att vädja till vad de själva tillåta sig. Men han väljer denna gång ett starkare exempel, icke en oxe eller åsna, som på sabbaten löses och ledes till vatten, utan en oxe eller åsna — en läsart har oxe eller son — som ”faller i en brunn” och som ”de strax draga upp på sabbatsdagen” utan någon tanke på ett sabbatsbrott. Han gör ingen tillämpning, som kunde giva oss anledning att tro, att den tystnad, varmed de lyssnade till honom, var en undertryckt protest. Den kunde icke denna gång tydas såsom fruktan för allmänheten. Någon allmänhet fanns icke. Det är således möjligt, att de tego, emedan de kände sig övertygade och erkände sig övertygade. Detta kunde hava varit en av de händelser, icke så få då man räknar dem tillsammans, då Jesus i bästa mening övervann fariseer, som tvistade med honom, och bröt det eljes solida motståndet.

103. HAN UNDERVISAR BORDSKAMRATERNA OM ETT RÄTT GÄSTABUDSFIRANDE. Det stärker vår tro på ett brutet motstånd, då vi finna att Jesus underhåller sig med värden och med gästerna i ett vänligt och ganska humoristiskt samtal, som dock är på samma gång allvarligt. Det börjar den långa raden av parabler, som gjort dessa kapitel så ökända och så omistliga. Dit höra först två parabler (Luk. 14:7-14) om gästabudsfirande, ställda den ena till bordskamraterna och den andra till värden, den förnämre fariseen. Endast den första kallas uttryckligen en parabel och ingen av dem är en parabel, om man därmed förstår berättandet av en händelse. De äro mycket målande situationer, som omedelbart giva en pikant lärdom. De äro korta predikningar över vardagsämnen, lekfulla till orden, men mycket allvarliga till meningen. De angripa den mänskliga fåfängan. I den första, ställd till kamraterna, förlöjligar han den iver, varmed de vid festens början hade sökt ut åt sig de främsta platserna, och han omtalar för dem, kanske ur

deras egen erfarenhet, huru sådant kan bringa över den ärelystne förödmjukelsen att nödgas avstå hedersplatsen åt någon bättre än han, så att han själv nödgas intaga den allra sista platsen, den enda som då stod ledig. Annat är det med den, som blygsamt väljer den ringaste platsen. Han kan råka att bliva hedrad av värden med att uppflyttas till en högre och kanske den högsta platsen. Således bär det sig ganska dåligt att vara fåfäng och ärelysten, men bär sig mycket bra att vara blygsam och ödmjuk, förklarar han lekfullt. Men under det lekfulla ligger för den uppmärksamme — och det är däri talet är en parabel — en varning för högmod, som visst icke stannar vid den skam som man kan få lida vid ett gästabud. Varningen uttalar han i en lag: "Ty var och en, som upphöjer sig, skall bliva förödmjukad, och den, som ödmjukar sig, han skall bliva upphöjd."

Till värden ställer han därpå ett tal, så direkt och öppet, att det icke kallas parabel. Jag tror, att däri får ses hans aktning för värden, vars förnämhet även han sålunda erkänner. Han uppmanar honom att till sina beryktade fester icke såsom hittills bjuda vänner och släktingar, sina likar, som kunna bjuda honom igen, utan i stället fattiga och krymplingar, halta och blinda. Och han prisar honom salig om han följer hans råd, eftersom dessa icke förmå vedergälla honom och följaktligen vedergällningen kommer "i de rättfärdigas uppståndelse". Man måste ju medgiva, att det blir något mycket ovanligt och därför löjeväckande i den yttre situationen av dessa middagsmåltider och aftonmåltider, som Jesus beskriver, vid vilka gästerna äro icke värdens rika och förnåma vänner, utan en skara av fattiga krymplingar, som trängas omkring hans bord, hungriga, hjälplösa och förlägna. Till festlighet i estetisk mening hör just kamratskapet, frändskapen icke minst i kulturella intressen, i de av vett och smak kryddade talen, i munterheten över gemensamma erfarenheter. Det blir icke en fest i vanlig mening, då en bjuder och alla andra äta. Fest är kamratskap. Detta, som Jesus föreslår, är i bokstavligaste mening att bjuda dem, som icke kunna bjuda igen. Men just detta, säger gästen allvarligt till sin värd, är fördelen. En fest, som är utbytt av gåvor och gengåvor, är en affär avslutad. Den bringar

ingen vidare vedergällning. Den utesluter all tanke på vedergällning. Ingen väntar vedergällning för sitt glada kamratskap med sina vänner. Den omöjliggör all vedergällning, för så vitt som det är den medvetna eller omedvetna självviskhetens impuls, den rike mannens njutningslystnad. Endast barmhärtigheten, endast kärleken kan vänta "vedergällning i de rättfärdigas uppståndelse", i gudsriket, då det uppenbaras.

Det var dessa sista ord om gudsriket, som kom någon av de närvarande att med en andaktens suck utropa: "Salig är den, som får bliva bordsgäst i Guds rike." Till svar berättar Jesus något, som icke heller kallas parabel, men är det på det mest typiska vis (L. 14:15-24). Och det, som han berättar, sätter i fråga om det verkligen är så angeläget som det låter för vissa människor att bliva bordsgäster i Guds rike. Han berättar om ett stort gästbud, som en rik man tillredde och bjöd många. Men de bjudna ursäktade sig alla, så att ingen enda kom, utan värden måste sända ut sin tjänare först på gator och gränder i staden och sedan på vägar och gården för att få sitt hus fullt. Och vilka ursäkter hade de väl att framföra? De mest triviala. En måste bese ett jordagods, en annan måste provköra sina oxar, och en tredje kunde icke komma, emedan han var nyligen gift och kunde icke lämna sin hustru. Och så svor deras värd, att ingen av dem skulle någonsin mer bjudas av honom. Meningen är genomskinlig. Det är fariseerna, som i första hand bjudits till Guds rikes fest och som en man vägrat att komma, då nu tjänaren, Messias, kallade dem. Till vilka skulle han då vända sig med bjudningen, om icke till publikaner och syndare av deras egen nation i första hand och så till hedningarna? Men därmed var också deras öde beseglat, som vägrat att komma. De äro för alltid utestängda. Med en så allvarlig varning slutar detta bordssamtal, som på samma gång är hans försvar inför fariseerna själva för hans verksamhet bland publikaner och syndare. Parabeln påminner mycket om den sista veckans parabel om konungen, som gjorde bröllop åt sin son (Mt. 22:1 f.), med en och annan skillnad, som skall påpekas i sitt sammanhang.

104. HAN UNDERVISAR OM NÖDVÄNDIGHETEN ATT BERÄKNA KOSTNADEN. Därpå följa ett par parabler, som belysa, huru nödvändigt det är för dem, som vilja vara hans efterföljare, att de beräkna kostnaden (Luk. 14:25-35). Med anledning därav att "mycket folk gick med honom, vände han sig om och sade till dem: Om någon kommer till mig och han därvid ej hatar sin fader och sin moder och sin hustru och sina barn och sina bröder och systrar, därtill ock sitt eget liv, så kan han icke vara min lärjunge. Den, som icke bär sitt kors och efterföljer mig, han kan icke vara min lärjunge". Det är samma varning, som han första gången ställer till folket och sina lärjungar vid Cesarea Filippi (Mk. 8:34 f.) och som innehåller den fruktansvärda paradoxen att priset för hans efterföljelse innebär att man hatar det man älskar och älskar det man hatar, en paradox, som får sin upplösning och klara mening, om man besinnar den dubbla betydelsen av "älska" och "hata". Att älska och att hata kan betyda en känsla, som omedelbart och med naturens rätt värdesätter det ena och håller det andra värdelöst. På sådana rent naturliga grunder älskar man föräldrar och barn och vänner och allt annat, som är sammanväxt med ens eget liv, ens själv. Det är en känsla lika ursprunglig och ofrånkomlig som känseln i ens nerver. Men kärlek och hat kunna också betyda en värdering på helt andra grunder, moraliska, politiska, kommersiella, religiösa, inrymmande tänkandets och viljans eller kanske de mest tillfälliga yttre intressenas fria val, stundom mot naturens röst, så att det uppstår en konflikt, en kamp mellan ett lägre eller mindre viktigt, som man naturligen älskar, och ett högre eller viktigare, som man av dessa olika anledningar valt och kastat sin lott med och för vars skull man med brinnande hänförelse lider vad man naturligen hatar, möda och slit eller motstånd och förakt eller vad det kan vara.

Det är i en sådan situation som det gäller att beräkna kostnaden. Det gäller att vara fullkomligt viss att det, som man sålunda valt, är värt allt det kostar att vinna det. Och så berättar han de två parablerna, den ena om en tornbyggnad, som lämnas ofullbordad till förakt och spe över byggmästaren, som åtagit sig mer än han orkade, och den

andra om en konung, som i hastigt mod förklarat krig mot en mäktigare konung och i sista minuten måste sluta en skamlig fred. Det är i dessa parabler icke så mycket fråga om vad man kan som vad man vill. Vill man bygga sitt torn färdigt och inlägga i detta bygge allt man har och är, så nog kan man, men vad man icke kan det är att både spara och bygga. Vill man segerrikt möta en överlägsen fiende och är villig att våga sitt liv därför, så nog kan man, men det är en sak, som man icke kan och det är att fly och segra på samma gång. Det är denna vilja att sätta hela sitt liv in i kallelsen som Jesus syftar på, då han som avslutning till båda parablerna talar varnande om "saltet, som mister sin sälta", det vill säga en vilja, som i själva verket ingen vilja är utan bara en önskan och kanske en föresats, byggd på en önskan. Att vilja, påminner oss Wikner, det är: "Vad på mig beror, skall det ske." Men det är klart, att det, som sålunda kostar allt, måste vara värt allt och ändå mer, om man med hänförelse och insikt skall uppoffra därför. I grunden är det endast ett, som är värt allt och oändligen mycket mer än allt, och det är Guds rike. För andra ting offrar man i förhållande till deras värde, men om man är klok, offrar man icke allt. Man sätter icke in hela sitt liv i ett yrke. Men för den himmelska kallelsen är intet offer för stort.

105. HAN FÖRSVARAR SITT INTRESSE I DE FÖRLORADE. Och så följa de tre parablerna, som upptaga hela det femtonde kapitlet, om det förlorade fåret, om den förlorade silverpenningen och om den förlorade sonen, i vilken Jesus försvarar sig mot fariseernas och de skriftlärdas knorr däröver, att han "tager emot syndare och äter med dem." Anledningen till detta knorr var, säger Lukas, att "allt vad publikaner och syndare hette kom för att höra honom." Dessa människor utgjorde, skulle man tro, en mycket stor klass i dessa trakter. Det var en gammal partiskhet Messias hade för sådant folk, och det var, såsom vi sett, en gammal klagan däröver från fariseerna. Han förklarar nu ännu tydligare än i Kapernaum (Mk. 2:17), varför han tager ett så stort intresse i dem. Möjligen äro dessa fariseer, sitt

knorrande till trots, mer öppna och tillgängliga för en sådan förklaring, än bröderna i Galileen. Vad är således skälet till att Messias med förkärlek vänder sig till publikaner och syndare? Äro de bättre än annat folk? Ja, först och främst äro de icke nödvändigt sämre eller så svarta, som ryktet målat dem. De äro verkligen bättre än sitt rykte, och de äro bättre än dessa, som illa beryktat dem, om man sätter mer värde på uppriktighet än på anseende. De äro i alla fall intressantare, mänskligare. Framför allt, de äro så hjälplösa, så hjälpbehövande. Ja, just det, de äro förlorade. Det är, förklarar nu Jesus, något underbart med det förlorade. Det har ett plusvärde, ett värde, som aldrig faller, såsom torgpriserna stiga och falla, utan bara stiger, i synnerhet då torgpriserna falla. Ja, det förlorade har ofta ett värde, som kanske aldrig skulle ens upptäckts, om det icke förlorats, ett värde, som då det upptäckts, aldrig kan förloras ur sikte. Och detta värde är människans värde i Guds ögon, i Guds hjärta. Det är människans intrinsika värde. Och det är såsom människovärde det är publikanens och syndarens. Det är individens värde, icke i motsats till samhället, såsom om individen vore värd allt och samhället intet, icke heller genom samhället, såsom om samhället vore värt allt och individen värd intet, utan i samhället, så att de ömsesidigt värdesätta varandra, såsom båda äro värdesatta i Gud. Såsom i kören den enskilda tonen vinner individualitet och sin fulla existens i harmonien och harmonien substans och tillvaro i varje enskild ton. Det är, kan man säga, Jesu stora upptäckt, och den djupa grunden därtill att hans sympati med allt mänskligt sammanfaller med hans messias-kallelse. Aldrig har det beskrivits skönare och fullständigare än i dessa parabler.

På den gode herden har det enda fåret, som förrirat sig från hjorden, ett större krav än de nittionio, som äro trygga i fållan, emedan detta enda får för honom representerar hela hjorden, och han fröjdar sig över dess återfående såsom en återställelse av hela hjorden. Det är icke med detta enda får som han jämför de nittionio, vare sig tillsammans eller får med får — det vore icke en paradox utan verkligen något otänkbart — utan han jämför de nittionio med alla hundra,

med den tonvikten på alla, som i detta fall är liktydigt med det hundrade. Ännu klarare framstår detta förhållande i den förlorade silverpenningen, med vars förlust halssmycket — kanske ett arv genom många släktled — förlorat sitt värde. Icke underligt att kvinnan sopar och söker, tills hon finner den. Icke underligt, att hon glädes och inbjuder grannkvinnorna att glädjas med henne, då hon funnit den och därmed återfått smycket. Men allra klarast framstår det i berättelsen om de två sönerna, med en djupt vemodig skillnad. I hjorden, i kvinnans halssmycke är bakgrunden för återställelsen en given sak, och det beror helt och hållet på herden och på kvinnan att bringa den åstad, så snart det förlorade funnits. Det förhåller sig annorlunda med hemmet, med de viljor, som vi där hava att göra med. Endast hemmet och samhället söndras frivilligt. Endast hemmet och samhället erbjuda såsom bakgrund ett motstånd, då det gäller återställelsen. Den yngre sonen går av egen vilja och kommer igen av egen vilja. Men det finnes också en äldre son, som visserligen icke vill gå bort utan stannar hemma, men lika litet vill han hemmets återställelse utan knorrar däröver, såsom fariseerna knorra i denna stund. Det är det tragiska med fariseismen.

106. HAN VARNAR FÖR DET KLOKT BERÄKNANDE
 • VINSTBEGÄRET. Därefter följa två parabler, som hava det gemensamt att de varna för girighet. I den första, om den otrogne förvaltaren (Luk. 16:1-13), berättar Jesus om en betrodd ämbetsman hos en högt uppsatt herre, som stal från honom och då han blev upptäckt och avskedad, var förslagen och samvetslös nog att bereda sig en tryggad utkomst på sin herres bekostnad genom att hjälpa några av sin herres gäldenärer, lika oärliga som han, från en stor del av deras skulder och därmed vinna dem som sina vänner. Det var så skickligt gjort, att "husbonden prisade den orättfärdige förvaltaren för det att han handlat klokt", under beklagande att "denna tidsålders barn skicka sig klokare mot sitt släkte än ljusets", med andra ord att människor bruka så mycket större vett och förslagenhet, då de göra ont än då de göra gott. Det är tydligt, att Jesus instämmer i detta husbondens

betyg. Det är en förödmjukande erfarenhet att goda människor icke på långt när visa en sådan iver och fart i det goda eller en sådan sammanhållning som onda människor. Det kan ju förklaras därav att de måste. Det ondas existens i världen hänger därpå att det brukas vett och iver i kampen därför. Till detta husbondens betyg fogar Jesus en förmaning, ställd till lärjungarna i första hand: "Skaffen eder vänner medelst den orättrådige Mamons goda, för att de, när detta har tagit slut, må taga mot eder i de eviga hyddorna". De borde följa den orättfärdige förvaltarens exempel, då det gäller en klok och framsynt beräkning, och däri att de förstå att draga fördel av förvaltningen av de jordiska tingen, men icke så att de skaffa sig en lugn ålderdom hos rika bedragare, vilkas tacksamhet de vunnit, utan så att de bruka de jordiska tingen för att verkligen hjälpa medmänniskor till rätta och så välkomnas av dessa sina vänner i de eviga hyddorna. Deras ringhet på jorden målas med ordet hyddor som de bo i, medan deras trygga och saliga ro angives därmed att dessa hyddor kallas eviga. I stället för att genom skurkstreck skaffa sig några år av ro och lyx i deras palatser, som de hjälpt, skola de genom ett ädlaste bruk av sina tillfällen vinna vänner bland de ringa, som skola befolka himlen. Det är långt klokare.

Det är i detta sinne för det eviga, det himmelska, som troheten har sitt väsen. Och den är i andra hand en förmåga och därför något som växer genom övning. Är man således icke trogen i "det minsta", så får man aldrig tillfälle att vara trogen i "det myckna". Det betyder i första hand, att den som icke brukar väl de jordiska tingen, de närvarande tillfällena, han anförtros icke det sanna goda, de andliga och eviga verkligheterna. Djupast sett betyder det att en människas karaktär vinnes i utövningen av det goda, som möter oss i våra växande jordiska plikter. Men vidare betyder troheten i det minsta och det myckna det, som omedelbart ligger däri att vi äro förvaltare. Vi bruka en annans, innan vi få något eget att bruka. Och vi få aldrig något eget, om vi icke troget bruka en annans. Den unge pianisten spelar på en annans instrument, på ett för honom främmande instrument, tills han genom ett troget förvaltande av detta

lån verkligen förvärvar sitt eget, verkligen gör pianot till ett instrument, som han behärskar och i den meningen äger. Naturligtvis kan det tillämpas på tusen andra färdigheter, på seendet och hörandet och gåendet och allt. Vi börja och måste börja med en annans, och det blir vårt eget endast om vi troget förvalta vårt lån. Men som sagt, på sinnelaget kommer det an först och främst, först och sist. "Ingen, som tjänar, kan tjäna två herrar, ty antingen kommer han då att hata den ene och älska den andre, eller kommer han att hålla sig till den förre och förakta den andre. I kunnen icke tjäna Gud och Mamon."

107. HAN VARNAR FÖR DE RIKAS SJÄLVISKA NJUTNINGSLYSTNAD. Att parabeln om den otrogne förvaltaren med dess varning för den beräknande, framgångsrika girigheten, syftade på fariseerna, förrådde de själva därmed att de togo den åt sig och sökte tillbakavisa dess dom därmed att de "drevo gäck med honom" (L. 16:14-31). Det föranleder Jesus först och främst att allvarligen läsa lagen för dem. De berömde sig av laglydnad framför andra, men Gud vet vilka styggelser som gömma sig under detta tomma skryt om helighet. Det är den döda kunskapens ve. De praktisera icke den sanning, som de högljutt bekänna. De leva i det traditionellas grifter, förtorkade mumier från en gången tid. De äro så efterblivna, att de icke veta, att lagen, som de mena sig uppehålla och försvara, i dessa dagar, allt sedan Johannes tid, håller på att vinna sitt syfte just i det evangelium om Guds rike, som Messias förkunnar i ord och gärning och som en hel värld står färdig att mottaga, ja, med våld tränga in i. De se icke, att det är på detta vis, i denna levande utveckling, som lagen förbliver. Vilja de att han skall giva exempel på lagens vidräkning med dem? Han har talat till dem om girighet, och de göra spe därav, emedan han talat till dem vad som är icke lagens bokstav utan dess ande och mening. Huru är det med deras förhållande till budet om äktenskapsskillnad, som de med så mycket sofisteri diskutera? Komma de icke till korta också där, just därför att de nagelfara med ord och förbruka sin kraft på härklyverier i stället för att ödmjukt och rent rätta sig efter Guds vilja, utan att besinna att i

äktenskapet såsom i allt annat det är först och sist på sinnets renhet det kommer an och på den trohet, som söker det, som verkligen uppbygger. Sker det, skiljer man icke sin hustru från sig endast i lystnaden efter en annan maka, ej heller blir man en part i att sålunda slita sönder familjen genom att gifta sig med en fränskild. Det är alls icke otroligt att fariseerna både praktiserade sådana oegentligheter och försvarade dem.

Och det är nu denna hänsynslösa själviskhet i njutningen, som han varnar för i den andra parabeln mot girighet, om den rike mannen och Lasarus. Den påminner om parabeln i Pereen om den rike kornbonden, ehuru i denna senare parabeln det icke är fråga om att drömma om ro och goda dagar i självisk njutning, varur den olycklige väckes, innan han ännu hunnit sätta bågaren till sina läppar, utan i stället handlar det om förverkligandet av drömmen i ett långt liv av yppig vällevnad, så självisk att den icke i minsta mån störes av Lasari elände. Men framför allt är denna senare parabel olik den tidigare däri att den utdrager skildringen av de två bortom graven i kontrasten mellan den rike vällustingens olidliga och hopplösa törst i dödsriket och gästabudsron för Lasarus i Abrahams sköte. Abraham är väl bekant för båda och med båda och erkänner även den rike mannen i dödsriket såsom sin son, men detta medför ingen ändring i hans ställning, vars oföränderlighet beskrives i Abrahams ord om "ett stort svalg satt mellan oss och eder." På bönen att Abraham måtte sända Lasarus för att varna de fem bröderna, som fortfarande levde i sus och dus på broderns vis i de gamla, väl bekanta salarna, svarar Abraham: "De hava Moses och profeterna, dem må de lyssna till." Det är nog en fariseismens uppståndelse vi lyssna till i den rike mannens invändning: "Nej, fader Abraham, men om någon kommer till dem från de döda, då skola de göra bättring." Han var nog icke den ende, som hade en starkare tro på skrifternas dogmvärde än på deras "kraft till frälsning". Det svar, som Abraham ger, är avgörande: "Lyssna de icke till Moses och profeterna, så skola de icke heller låta övertyga sig, om någon uppstår från de döda". Uppskakande erfarenheter kunna lika litet ersätta sinnesändring genom

sanningens makt att övertyga som jordbävningar i naturen kunna ersätta sådden. Det är för övrigt av vikt att besinna, att parabeln om den rike mannen med det ljus den kastar över tillståndet efter döden är en varning till de levande snarare än en dom över de döda. Liksom det vore obefogat att av orden i parabeln om den stora aftonmåltiden: "Ingen av de män, som voro bjudna, skall smaka min måltid" (Luk. 14:24) draga den slutsatsen att inga fariseer frälsas, så vore det obefogat att av denna parabels ord om "svalget som är satt mellan oss och eder" och av Abrahams predikan: "Kom i håg, att du fick ut ditt goda, medan du levde" draga den slutsatsen att icke heller Kristi egen predikan för "andarna i fängelset", för "dem, som voro ohörsamma i Noas tid" skulle innehålla någon hoppfullare förkunnelse än detta (1 P. 3:19, 20).

108. HAN UNDERVISAR SINA LÄRJUNGAR OM VÄGEN TILL EN STOR TRO. Varningen, som Jesus omedelbart ställer till sina lärjungar: "Det är icke annat möjligt än att förförelser måste komma, men ve den, genom vilken de komma" (L. 17:1-10) är nog ett eko från den rike mannens minne och i synnerhet hans onda inflytelse på sina bröder. Varningen påminner i vissa delar om samtalet med lärjungarna vid sista besöket i Kapernaum (Mt. 18:6) och ordet kvarnsten syftar säkert i båda fallen på alldeles samma slag, ehuru den icke i detta fall uttryckligen kallas en åsnekvarnsten. Det handlar i båda texterna om förhållandet till den svage brodern och i synnerhet till brodern, som försyndar sig, ehuru det längre samtalet i Kapernaum här är förkortat till: "Om din broder försyndar sig, så tillrättavisa honom, och om han ångrar sig, så förlåt honom". Liksom i Kapernaum gäller det förhållandet till brodern, som försyndat sig, utan avseende därpå om det var mot mig eller mot någon annan. Och liksom där tillägges också här, huru vi böra förhålla oss till brodern, som försyndat sig mot oss. Och där är beskedet det samma, om än uttryckt i delvis andra ord. Vi skola förlåta obegränsat och utan tvekan såsom Gud förlåtit och förlåter oss, och utan andra villkor än detta att brodern ångrar sig. Skillnaden mellan de två texterna är utom det

att den tidigare är fullständigare också detta, att där Matteus har såsom villkor för den felandes upprättelse att han lyssnar till, att han låter tala med sig, så har Lukas det att han ångrar sig och utsträcker detta villkor också till förlåtandet av personliga oförrätter. Man kan lätt förstå, att det förra sättet att tala lämpar sig bättre då det är fråga om en regel för behandlandet av den felande, en regel för vad man ofta så olämpligt kallat kyrkotukt. De, som samtala med en felande, kunna lättast avgöra, om han ångrat sig, just därpå att han lyssnar till, att han låter tala med sig. Och det bör då vara dem nog. Över djupet och över uppriktigheten av ångern kunna de och skola de icke döma. När det åter gäller förlåtandet av personliga oförrätter lämnar Matteus ingen vägledning alls med hänsyn till villkor, utan gör förlåtandet lika ovillkorligt som obegränsat. Och det är nog såsom det bör vara, vad på den förlåtande angår, ehuru den, som mottager förlåtelsen ju icke kan hava något gagn av den utom på villkoret att han ångrar sig. Det blir hans sak.

Huru som helst leder detta samtal till den sista och i viss mening underbaraste parabeln i hela gruppen. Det omedelbara sammanhanget angives så att apostlarna, gripna som de voro av allvaret i den föregående varningen, sade till Herren: "Föröka vår tro." De hade en riktig instinkt om vad det var som behövdes och vad det var som fattades. Därpå svarar Jesus och erkänner därmed att de hade fullkomligt rätt i uppfattningen av vad som behövdes och fattades: "Om I hadn tro, vore den ock blott såsom ett senapskorn, så skullen I kunna säga till detta mullbärsfikonträd: 'Ryck upp dig med rötterna och plantera dig i havet', och det skulle lyda eder." Bildspråket är det samma som det han använder såsom en målning av trons stora makt, då han förklarar för lärjungarna hemligheten med fikonsträdets visnande och sin egen makt att rensa helgedomen (Mk. 11: 23, 24) och inbjuder sina lärjungar att utöva samma makt på samma väg, bönen. Det måste hava varit förödmjukande för lärjungarna, som kommo med en bön om förökad tro, att Mästaren sätter ifråga om de hade någon tro alls, ens så stor som ett senapskorn. Det var således orsaken till deras vanmaktskänsla. De kunde visserligen icke befalla träden

att rycka upp sig själva ur marken och kasta sig i havet. De hade således ingen tro, ingen tro alls. Säkert var det just den känslan Mästaren avsåg att väcka hos dem. Ty först och främst är tron liksom kärleken och viljan icke något mer eller mindre, utan snarare är eller är icke. Den mätes nämligen icke med den troendes mått utan med måttet av det, som tron omfattar. En stor tro är tron på det som är stort, vore den än den svagaste människas tro. Och en svag tro är tron på något som är svagt, vore den ock den väldigaste människas tro.

Men den stora frågan är icke så mycket, vad tro är som huru den vinnes. Och det besvarar parabeln, i vilken Jesus berättar om tjänaren eller rättare trälen, som bara gör sin herres vilja utan någon tanke på sig själv och sina fördelar eller sin ära eller ens på tron, som driver honom till hans självförnekande liv. Han plöjer, om han sändes till att plöja. Han vaktar boskapen, om det är dagens program. Och då han kommer hem på kvällen från åkern eller från betesmarkerna, trött och hungrig, så väntar han visst icke att omedelbart få sätta sig ned till ett dukat bord, utan han är villig att själv laga till sin herres måltid och passa upp på honom, medan han äter och dricker, innan han äntligen får tillfredsställa sin hunger och söka vilan. Och så gör han dag efter dag och år efter år hela sitt liv utan att ens vänta tack för allt sitt slit och allt sitt tjänande. Varför? Jo, helt enkelt därför att han är en stackars träl, som ingen bestämningsrätt har över sig och därför har tvingats att inga anspråk ha. Och så kommer tillämpningen: "Sammalunda, när I haven gjort allt, som har blivit eder befallt, då skolen I säga: 'Vi äro blott ringare tjänare: vi hava endast gjort, vad vi voro pliktiga att göra'."

Det är således på självförgätenhetens och lydnadens väg, som tron vinnes. Vad slaven gör, emedan han icke kan annat, det gör tron, emedan den icke vill annat. Och det är just det underbara med tron, såsom källan till alla levande dygder, all sann duglighet, att ju mer den besitter av dessa, desto mindre är den medveten om dem. Det ax, som är fullast, är djupast böjt. Den tunna, som är fullast, skramlar minst. Tron är icke en självannonsering, utan en plikt-

övning. "Onyttiga" trälar skulle de kalla sig enligt den gamla översättning, som här har icke så liten förtjänst, om man förstår den rätt. Onyttiga skulle de kalla sig, emedan just det var vad de kände att de voro. Icke onyttiga i den meningen att de intet uträttat. Det vore ju det rena skådespelet att så tala, då de äro medvetna om att hava gjort allt, som de befallts att göra. Nej, onyttiga i den bittraste av alla meningar, i den meningen att de äro med allt sitt görande onyttiga för Herren, obehöfliga och värre än obehöfliga, så att det gått lika bra dem förutan och kanske bättre. Onyttiga i den meningen att de så litet uträttat med allt sitt arbete. Sådana känslor äro trons, den stora trons, den brinnande kärlekens. De komma aldrig med de små gärningarna, utan alltid med storverken. Det är fullkomlighetsdrömmen, som aldrig blir sann i denna värld. Det är mästerskapets stora outgrundliga sorg, som ingen fattar som icke i denna mening blivit Herrens träl och råkat helt och hållet i kärlekens våld. Den kommer icke med yrket och dagsverket. Den, som lånar sin kraft och säljer sin tjänst och sin tid, drömmer icke den drömmen. Hans natt är drömlös, och hans dag är drömlösare. Men vad uträttar han? Intet, som evigheten avslöjar. Det är ingen hemlighet, som upptäckes, då hans livsverk är fullbordat, ingen överraskning. Och det är däri som himmelen har sitt stora existensskäl. Om dessa drömmar kunde bliva sanna, medan de ännu drömmas, vad skulle uppvaknandet tjäna till? Om tron icke förödmjukade den, som gör dess storverk, huru kunde himlen då vara den stora nåden, den stora överraskningen?

KAPITEL XXIII.

Sammansvärjningen i rådet segrar

109. HAN KALLAS TILL BETANIA I JUDEEN AV LASARI SYSTRAR (Joh. 11:1-6). Vistelsen i Dekapolis kom till ett hastigt slut genom underrättelsen om Lasari sjukdom och de enträgna buden från systrarna till Jesus att komma utan dröjsmål. Efter det, som inträffade vid tempelinvigningsfesten, var det utan tvivel ett stort vågstycke att begiva sig till Judeen igen. Men det var å andra sidan en stark lockelse att komma, eftersom Jesus "älskade Marta, hennes syster och Lasarus". Huru innerligt nära han stod till familjen och kanske i synnerhet till Lasarus, kan man se av systrarnas hälsning: "Herre, se han, som du har så kär, ligger sjuk". Det framgår av denna hälsning, att Lasarus måste hava varit en av Jesu nära, förtrogna vänner, att icke säga hans förtrognaste. Man har anmärkt såsom något egendomligt, att det icke finnes ett enda ord bevarat från denne förtrogne vän till Jesus och icke heller en enda gärning och ingen annan erfarenhet än denna, som här meddelas om hans sjukdom och död och levandegörelse samt hans deltagande i en fest till Jesu ära i Betania senare. Jo, därtill måste också läggas, att han för detta sitt deltagande i festen fick över sig rådets dödsdom, varom mer senare. Om Jesus icke hade valt Lasarus till sin förtrogne vän särskilt för hans fåordighet, så var åtminstone icke fåordigheten ett hinder för deras vänskap.

Att Jesus till trots av de bevekande bönerna från de kära vännerna i Betania "stannade två dagar där han var", liksom om han tvekat mellan vad hjärtat och klokheten bjöd, måste hava i lärjungarnas fantasi betydligt ökat farorna, som hotade i Judeen. När ledaren synes tveka, blir det lätt panik hos dem, som ledas. När han därför efter de två dagarnas

dröjsmål tillkännagav sitt beslut att "gå tillbaka till Judeen", dock utan att nämna i vilket ärende, är det med verklig oro som lärjungarna påminna honom om det farliga i utförandet av denna föresats. "Rabbi", säga de, "nyligen ville judarna stena dig, och åter går du dit". Det kan tagas för avgjort, att de icke blevo lugnade av det svar Jesus ger på deras varning, då han försäkrar dem, att man är trygg, så länge man vandrar om dagen och är ute i goda ärenden. Det undgick säkert icke deras uppmärksamhet, att Jesus då han således talar om "en vandring om dagen, då man icke stöter sig, emedan man ser denna världens ljus" också tillägger de allvarliga orden om "den, som vandrar om natten och stöter sig, ty han har då intet, som lyser honom". De kunde icke hjälpa att i dessa ord höra hans resignation inför aftonens skuggor och fullbordandet av sitt livs öden. Så talar den, som är trygg i livet, emedan han icke fruktar döden. Möjligen är det först nu som han yppar för sina lärjungar varför han beslutat återvända till Judeen. Han säger: "Lasarus, vår vän, har somnat, men jag går för att väcka upp honom ur sömnen." Detta missförstodo lärjungarna, som naturligtvis hört om Lasari sjukdom, i sin tanklöshet eller kanske i sin önskan att finna en ursäkt för att slippa utsätta sig för faran av en vandring till Judeen, såsom om Jesus meddelat, att sjukdomen nu slutat i en välgörande sömn, ur vilken han — så tillägger han med en viss munterhet — med sitt överraskande besök ämnar väcka honom. Det tilltalar icke lärjungarna att han för en så ringa anledning vill utsätta sig och dem för en sådan fara, och de våga att göra en invändning: "Herre, sover han, så bliver han frisk igen". Sömn, mena de, är det bästa läkemedlet, och störes han nu bara icke, så blir han nog bra dem förutan. Då förklarar Jesus öppet, att Lasarus är död och att han beslutat gå "till honom", dock icke för att se hans grav, utan i ett ärende, som skulle komma att stärka deras tro. Han antyder därmed att han ämnar väcka upp honom. När lärjungarna sålunda förstå, att hans beslut är oåterkalleligt, är det Tomas som tillkännagiver deras gemensamma beslut att icke låta Mästaren gå ensam mot faran utan "alla gå för att dö med honom."

110. EN HASTIG VANDRING TILL BETANIA (Luk. 17:11-19). Vad som följer, stämmer förträffligt med vårt antagande, att Jesus vid underrättelsen om Lasari sjukdom befann sig i närheten av Betania på andra sidan Jordan och således på väg från fältet i Dekapolis, där han visste att hans verk redan var fullbordat. Lukas berättar: "Då han nu var stadd på sin färd till Jerusalem, tog han vägen mellan Galileen och Samarien". Det kan icke hava varit den sista vandringen till Jerusalem, såsom vi skola se senare. Det måste hava varit den av Johannes nämnda men icke beskrivna vandringen till Betania i Judeen på kallelse av Lasari systrar. Och Lukas kallar den en färd till Jerusalem, emedan den i hans beskrivning sammanfaller med den sista vandringen. Att Jesus denna gång väljer en väg mellan Galileen och Samarien, sker naturligtvis på grund av den stora brådskan, för att undvika hinder som kunde möta i Galileen och Samarien. När han på dessa genvägar uppnådde stora stråkvägen till Jerusalem från norr, var han trygg, eftersom redan den stora högtiden var så nära att de tidigaste karavanerna foro fram där (Joh. 11:55). Därom skola vi ha mer att säga sedan.

Den enda händelse som torde tillhöra denna brådskanie vandring, är mötet med de tio spetälska. Det skedde i en by, skriver Lukas utan att tillägga om det var en by i Galileen eller i Samarien. Men därav att nio av de tio synbarligen voro galileer, torde man kunna få antaga att det var i Galileen. Det gemensamma eländet hade fört dessa olyckliga tillsamman utan hänsyn till hemort och religion. De behövde varandra, och det är icke otänkbart, att det var den ende samariten, som de övriga bäst behövde. Han var kanske den, som var bäst i stånd och mest villig att tjäna. I dessa grupper av spetälska, som slöto sig tillsammans för inbördes hjälp, var det ju alltid någon, som var mindre angripen av sjukdomen och på andra vis bäst i stånd att vara sina kamrater till hjälp. Jesus kände de ju genom ryktet i båda provinserna och tvivlade icke på hans makt. Det var förstås en stor överraskning för dem att möta honom där på denna från stora vägen så avlägsna ort. Det var en av dessa lyckliga händelser, som äro Guds tankar och Guds goda ledning

och som vi så ofta i vårt oförstånd med en underlig anspråksfullhet kalla "tur". Det kommer, mena vi, i vår tur och ordning, såsom vår rätt. Vi skulle ha mer tur, om vi bättre gäve akt på Guds nåd i händelserna.

Det är betecknande, att de icke tilltala honom såsom Messias, utan såsom "Jesus, Mästare". Händelserna i Galileen med det stora avfallet hade icke lämnat dessa stackare oberörda. Jämför med detta den blinde tiggarens rop utanför Jeriko (Luk. 18:38). Jesu befallning till dem att gå och visa sig för prästerna var, såsom de alla ögonblickligen förstodo, ett gynnsamt svar på deras bön. Besöket hos prästerna — vari måste hava inbegripits också samariten — kunde ju icke betyda annat än att där få betyg på att de voro friska (3 M. 14). De togo honom också på orden, "och medan de voro på väg dit, blevo de rena". Det är icke otänkbart, att Jesu befallning på samma gång avsåg att med detta besök hos prästerna giva dem tillfälle att avlägga en bekännelse av tacksamhet mot honom, som botat dem. Men att de flesta av dem icke bestodo detta prov, det ådagalägga de genom sitt uppförande vid upptäckten att de voro rena. Endast en, samariten, "vände tillbaka" till sin välgörare, "när han såg att han blivit botad, och prisade Gud med hög röst". De övriga — så mycket vemodigare om de alla voro galileer — kände ingen tacksamhetsskuld och intet behov att prisa Gud. De voro såsom tusen andra då och allt jämt på äkta galileiskt vis fullkomligt nöjda med den materiella gåvan, som de lyckats tillropa sig på avstånd, på långt håll, ju längre, dess bättre.

111. MÖTET MED SYSTRARNA — MARTA BEKÄNNER MESSIAS (Joh. 11:17-38). Det säges icke att Jesus denna gång alls besökte Jerusalem. Han kom i själva verket icke ens in i byn Betania. Tydligen i avsikt att förekomma det hade Marta genom någon särskild trotjänare hållit sig underrättad om hans ankomst och hälsat honom med under rättelsen att Lasarus legat fyra dygn i graven och att Mästaren således kommit för sent. Hon mötte honom strax därpå själv, fortfarande utanför byn, med sin klagan, som dock var på samma gång en bekännelse om hans makt: "Hade

du varit här, så vore min broder icke död". Det var ju icke mer än det som kan sägas och ofta sagts i förtroendet till en skicklig läkare. Men vad hon tillägger, är mer och uppenbarar icke bara en underbar trosvisshet, utan en underbar insikt i naturen av Jesu undergörande makt. Hon tillägger: "Men jag vet ändå, att allt vad du beder Gud om, det skall Gud giva dig". På denna överraskande tillit svarar Jesus ögonblickligen med löftet: "Din broder skall stå upp igen". Vad menar han? Är det löftet att omedelbart giva brodern tillbaka åt livet och åt de levande, såsom han gjorde med ankans son i Nain? Marta måste hava visshet därom, och så fortsätter hon sin bekännelse: "Jag vet, att han skall stå upp, vid uppståndelsen på den yttersta dagen", såsom om hon velat fråga: "Är det detta du menar?" Därpå giver Jesus ett svar, som avser att leda hennes tro på skriften till en levande tro på honom. Han säger: "Jag är uppståndelsen och livet. Den, som tror på mig, han skall leva, även om han har dött, och var och en, som lever och tror på mig, han skall aldrig någonsin dö". Det är uppenbart, att detta icke är något direkt löfte att väcka upp Lasarus till några år mer av jordiskt liv. Det är något oändligt mycket mer. Det är löftet om sann och verklig odödlighet för alla, som tro på Jesus. Det är allra närmast ett löfte, som avser att vända Martas tankar och känslor från den brinnande längtan att omedelbart återse brodern på det gamla viset till något oändligt mycket större och värdefullare, nämligen att återse och återfå honom evigt. Det är därpå han tänker, då han tillägger frågan: "Tror du det?"

Däri lyckades han underbart. Här var ett sinne, som han lyckats vända till Guds rike och dess härlighet. Marta svarar, icke högljutt och stormande, men stilla och avgjort: "Ja, Herre, jag tror, att du är Messias, Guds Son, som skulle komma i världen". Så gick det till, att också Marta blev en lärjunge. Hennes bekännelse är nästan ord för ord den samma, som Petrus avlägger vid Cesarea Filippi och för vilken han belönades med primatet såsom apostel. Marta vann ingen sådan yttre utmärkelse, men hon vann det, som för varje troende, också den ringaste, är bebyggelsens ovanskliga lön, hon "bekände till frälsning." Detta var

något, som hon icke förstätt under välmaktens och glädjens dagar. Det var främmande för henne, då Mästaren besökte henne och systemen under de stora förberedelserna till lövhyddohögtidens firande. Men sorgen hade öppnat hennes hjärta för det nya ljuset och fört henne till samma plats, vid Mästarens fötter, där hennes syster Maria redan då gärna satt. Nu kunde hon också lämna åt honom angelägenheten med brodern. Och hon tänkte på systemen och hennes längtan att möta Mästaren. Alltså ilar hon tillbaka till byn och hem, där hon fann huset fullt av sörjande och samma bullersamma sorg, som mötte Jesus och hans lärjungar vid ankomsten till Jairi hem och som så illa stämde med hans känslor av sympati att han drev dem alla ut. Bland dessa välmenande bullermakare satt Maria ensam i sin sorg, tänkande på Martas möte med Mästaren. Äntligen kommer Marta tillbaka. En vink, en undertryckt viskning: "Mästaren är här och kallar dig till sig" är nog att sända henne strax på väg till samma ställe utanför byn, där Marta mött Jesus och där han fortfarande befann sig. All denna hemlighetsfullhet iaktogs uppenbarligen för Mästarens egen säkerhet. Men som Marias hastiga bortgång märktes av de sörjande, som mente att hon gick till graven och omedelbart alla stodo upp för att följa henne och gråta med henne, så blev Jesu därvaro upptäckt. Maria hann icke mer än hälsa honom med samma klagan som Marta hälsat honom med — de hade så ofta uttalat just dessa ord, att de nu kommo till deras läppar av vana — förr än begravningsgästerna och förstås Marta med dem hunno upp henne och avbröto samtalet. Det är naturligt, att Maria därvid brast i gråt kanske för ögonblicket djupast besviken över detta avbrott, detta störande ingripande från oförstående vänner. Det var oundvikligt, att vännerna i hennes gråt sågo signalen till en fortsättning av sitt sörjande. Allt detta gråtande verkade på Jesus själv. Han "upptändes i sin ande och blev upprörd", på samma sätt som i Jairi hem över all denna brist på förståelse och allt detta blinda och hopplösa, detta vilda och ohyfsade sätt att bullra i sin sorg med ett tröstande, som måste plåga de sörjande.

112. HAN KALLAR LASARUS UR GRAVEN (Joh. 11: 34-44). På sig själv och den fara han utsattes för genom detta möte med många judar tänkte han icke alls. Han tager ledningen av skaran, då han frågar: "Var haven I lagt honom?" Det är systrarna, men kanske också andra i sällskapet, som svara: "Herre, kom och se". Detta blev för mycket också för Jesu känslor. Han grät. Tårarna stego honom i ögonen och runno utför hans kinder. Det var ingen högljudd gråt, såsom då han senare red in i Jerusalem, men det var i alla fall gråt, och det uppmärksammades av omgivningen. De kunde icke annat än se i dessa hejdlösa tårar den bittra sorgen över förlusten av en kär vän. Men "somliga" voro ogrannliga nog att komma med förebråelsen: "Kunde icke han, som öppnade den blindes ögon, hava så gjort, att denne icke hade dött?" Det är svårt, då man tänker på att det är "judar", det vill möjligen säga råds-herrar, som tala, att i denna hänsyftning på undret med den blindfödde icke höra ett eko av missnöjet mot honom vid lövhyddohögtiden. Huru som helst, Jesus "upptändes igen i sin ande och gick bort till graven".

När de framkommo till graven, som var "urholkad i berget" med en sten framför ingången, gav Jesus en befä-ning, som måste hava slagit alla de närvarande med samma förfäran som alla i liktåget utanför Nain kände, då han rörde vid båren. Han sade: "Tag bort stenen". Till och med Martas tro skakas, såsom vi förstå därav att hon med något liknande en varning anförtror Jesus att hon kunde känna lukten av den döda kroppens begynnande förruttnelse. Säkert var det i en viskning hon anförtrorde Mästaren sin fruktan, och i en viskning han svarade: "Sade jag dig icke, att om du trodde, skulle du få se Guds härlighet?" Med sina ögon upplyfta liksom för att möta blicken från ovan bad Jesus vid den öppna graven. Hans bön var en tack-sägelse för böner i det flydda och en bekännelse, att han visste att hans bön också nu skulle bliva besvarad. Han bad icke för att bliva viss, utan "för att de skola tro, att det är du, som sänt mig". Och så "ropade han med hög röst: 'Lasarus, kom ut'." Och han, "som hade varit död, kom ut, med händer och fötter inlindade i bindlar och med ansiktet

inhöljt i en duk." På Jesu befallning löstes han ur sina bojor och fick tillfälle att avlägsna sig. ,

113. KAIFAS GENOMDRIVER I RÅDET ETT BESLUT ATT DÖDA HONOM. Detta var utan all jämförelse ett bönhörelsens under, överträffande alla föregående i sin verkan på omgivningen. Eljes är det ju varken större eller mindre än de andra, såsom varje bönhörelse är ett under av första rang. Det hade till följd att "många judar, som hade kommit till Maria och sett vad Jesus gjort, trodde på honom". Å andra sidan "gingo några av dem bort till fariseerna och omtalade för dem, vad Jesus hade gjort". Voro dessa "några" också av dem, som trodde på honom? Det är icke otänkbart, då vi tänka på andra exempel av tro från detta håll. Icke heller är det gärna antagligt, att det skedde i välmening. Under alla omständigheter väckte det den största bestörtning och ledde därtill att "översteprästerna och fariseerna sammankallade en rådsförsamling." Det är ingen anledning att tro annat än att det var Sanhedrin, som sammanträdde, ehuru endast översteprästerna och fariseerna nämnas och icke "folkets äldste", såsom vanligen är fallet. Det betyder, att sammanträdet hade till sitt närmaste syfte att i ett kritiskt ögonblick ena fariseerna och sadduceerna, de senare representerade av partiets ledande män, översteprästerna, i en gemensam anfallsplan mot Messias. Det är lätt att inse, att i synnerhet fariseerna blivit djupt uppskakade av undret med Lasarus. Det var som en röst från himmelen, vädjande till deras uppståndelsestro. Sammanträdets förhandlingar måste hava börjat i den största förvirring. Fariseerna kände, att de stodo vid en skiljeväg. De äro nog icke de minst högljudda att klaga: "Vad skola vi taga oss till? Denne man gör ju många tecken. Om vi låta honom så fortfara, skola alla tro på honom, och romarna komma då och taga ifrån oss både land och folk". Det är tydligen deras maktställning, som hotas. Kommer denne undergörare till makten, vem vet, vilka rörelser som kunna uppstå i landet och var det hela skall sluta? De kände romarnas misstänksamhet, och de visste alltför väl, på vilka hämnadens tunga hand skulle läggas i första hand. Det var ett högt spel, som

här drevs, med deras existens och ledaremakt som insats. O, vad de hatade denne inkräktare, denne orostiftare. Men vad skulle de taga sig till? Han gör uppenbarligen tecken, som, om han får fortfara, visserligen skola draga till honom hela folket.

Då kommer Kaifas till undsättning. Han är årets överstepräst och leder förhandlingarna och samlar diskussionen i ett beslut, som de alla enas om. Han är icke besvärad av samvetsbetänkligheter eller någon rättssyn, lik den vi ännu höra i bekännelsen: "Denne man gör ju många tecken". De, som så tala, ha sina betänkligheter att upptaga en strid, som kunde befinnas vara en strid mot Gud, såsom Gamaliel senare varnar rådsherrarna, då det gäller Jesu apostlar. Kaifas avhugger den gordiska knuten och driver den renaste nyttighetspolitik. Utgående från det helt och hållet falska och i alla fall obevisade påståendet att Messias någonsin burit i skölden politiska stämplingar mot Rom — det var fariseernas men icke Jesu messiasprogram — målar han i de svartaste färger faran för dem alla av ett sålunda upp-diktat uppror mot romarna och deras säkra hämnd och pekar på den enda säkra och lätta utvägen ur faran: orostiftarens undanrödjande, alldeles oberoende av om han är skyldig eller oskyldig. När det gäller deras säkerhet och folkets, vad är en individ att räkna med? Och så utropar han, sopande alla invändningar åt sidan och vändande sig med bitter sarkasm mot dessa, som vågat tala aktningsfullt om Jesu under: "I förstån intet, och I besinnen icke, huru mycket bättre det är för eder, att en man dör för folket, än att hela folket förgås". "Bättre för eder"! Det är en vädjan till den sämsta och starkaste instinkten i dem, en själv-bevarelsedrift, som på samma gång är maktlystnaden, under det vackra namnet av omsorg om folkets väl. Det var ju varken första eller sista gången som de maktäggande för-växlat dessa intressen.

Djupast sett hade Kaifas rätt, tillägger evangelisten i en kommentar över händelsen. Eftersom det i Guds råd ingick att Messias skulle dö för sitt folk, såsom Jesaja förutsagt i det underbara femtiotredje kapitlet och såsom Johannes döparen förutsagt, då han kallar Messias Guds lamm, så

kunde det ju sägas bokstavligen i Kaifas ord, ehuru i en mening fullkomligt främmande för honom, att "det är bättre att en man dör för folket än att hela folket förgås". Johannes förklarar att "han icke sade det av sig själv, utan genom profetisk ingivelse, eftersom han var överstepräst för det året". Han talade det å ämbetets vägnar, ett ämbete, som ännu då Johannes skrev sitt evangelium trots allt som sedan hänt är för honom heligt. Man kommer ovillkorligen att tänka på Jesu ord vid tempelinvigningsfesten om dessa, "till vilka Guds ord kom", vilka psalmisten kallar gudar.

Sammansvärjningen, som ursprungligen uttänkts av fariseerna och herodianerna i samråd med varandra och sedan vid lövhyddohögtiden och vid tempelinvigningsfesten understötts av rådsherrarna i allmänhet hade nu segrat i rådet. "Från den stunden var deras beslut fattat att döda honom". Om därmed menas att han skulle dö genom lagliga medel eller att han skulle mördas, lämnas osagt och var kanske för dem själva vid tillfället oavgjort. Det betyder, att Jesu ställning blev ännu osäkrare än förut. Icke ens de avlägsna trakterna på östra sidan Jordan erbjödo honom nu någon trygghet. Han "drog sig undan till en stad, som hette Efraim, på landsbygden i närheten av öknen". Han var nu i ordets fulla mening en flykting, en landsflykting, på vilkens huvud ett pris var satt. Huru länge han stannade i detta gömställe med sina lärjungar, säges icke. Det kan icke hava varit mer än några veckor på sin höjd. Det heter nämligen, att "judarnas påsk var nära" och att redan "många begåvo sig, före påskan, från landsbygden upp till Jerusalem för att helga sig." I huvudstaden voro fienderna mycket aktiva. De började redan söka efter Jesus i staden och frågade varandra, "där de stodo i helgedomen: 'Vad menen I? Skall han då alls icke komma till högtiden?'" Så otåliga voro de. Ja, de nöjde sig icke därmed. Överstepräster och fariseerna, som nu samverkade i fullkomligaste endräkt, hade tillsamman "utfärdat påbud om att den, som finge veta var han fanns, skulle giva det tillkänna, för att de måtte kunna gripa honom". De hade spioner ute att leta efter honom och rättstjänare, som uppmuntrade människorna att göra sig till hans angivare. Om den närmaste avsikten med

hans gripande var att börja en rättegång med honom och överbevisa honom om ett brott, värt döden, eller att mörda honom utan dom och rannsaking, är ännu icke klart och var kanske icke just då klart för dem själva. Men nog ser det ut som om bakom sammansvärjningen står det blinda hatet med sin klubba snarare än den blinda rättvisan med sin vågskål.

Femte boken

Vägarna leda till korset

KAPITEL XXIV.

Messias uppenbarar sig åter i Pereen

114. HAN BESVARAR OLIKA FRÅGOR RÖRANDE GUDS RIKE. Någon vecka före påsk (Luk. 17:20-37) lämnar Jesus i sällskap med de tolv gömstället i Efraim. De fördjupa sig först i öknen österut och övergå Jordan, varefter de följa pilgrimskarorna på vägarna söderut utmed östra stranden av Jordan, tills de komma till vadet, som leder till Jeriko och de stora stråkvägarna till Jerusalem. Det dröjer icke, förr än Messias upptäcker av fariseerna och deras spioner och anfaller med allehanda snärjande frågor, dock utan något försök å fiendernas sida att gripa honom. Såsom första exemplet på dessa angrepp kunna vi säkert anföra vad Lukas berättar omedelbart efter händelsen med de tio spetälska, se det föregående. "Han blev tillfrågad av fariseerna, när Guds rike skulle komma". Det var förstås en hänfull fråga alldeles som den tidigare, också i Pereen, om det är endast få, som bliva frälsta. Och båda frågorna uttrycka fiendernas skadeglädje över att det synes gå sämre och sämre för Messias att döma av den ringa tillslutningen av efterföljare. Utan att låtsa att han märkte det hänfulla i frågan och utan att synas direkt besvara frågan om tiden för rikets upprättande ger Jesus med anledning av frågan den frågande besked om vad han bäst av allt behövde veta, nämligen naturen av det rike, som Messias kommit att upprätta. "Guds rike", svarade han, "kommer icke så att det kan förnimmas med ögonen, ej heller skall man kunna säga: 'Se, här är det' eller: 'Där är det'. Ty se, Guds rike är invärtes i eder". Guds rike är icke som andra riken, som utbreda sig i det yttre, geografiskt. Även om man ju också kan följa

dess framsteg på kartan, så äro dock dessa landvinningar aldrig ett säkert mått på Guds rikes verkliga segrar. Guds rike är nämligen något andligt, något inre, ett nytt liv, något som således icke kan ses med de yttre ögonen. Det är nämligen "invärtes i eder" eller, såsom det ock kan översättas, det är i sina löften och krafter och framför allt i Messias själv "mitt ibland eder". Båda översättningarna giva en verkligt god mening, om man bara fasthåller tanken att det är något inre och andligt, icke något yttre, för de yttre sinnena påtagligt. Det är detta, som förklarar, att det för fienderna såg så illa ut för Messias rike. Vad de sågo efter, var något som synes för ögonen, yttre makt och yttre våld. Och då de icke sågo dessa tecken till seger och framgång, var det för dem det samma som nederlag, ja, intet rike alls. För dem var Messias en konung utan ett rike, ensam, förkastad. Vilken av de två översättningarna vi skola följa, är på det angivna villkoret likgiltigt. Vår kyrkobibel har "invärtes i eder" och P. W. "mitt ibland eder". Med fasthållandet av den tydligt angivna andliga karaktären av riket blir den senare översättningen rikare i den meningen, att den icke bara betonar rikets andlighet, utan också besvarar fariseernas fråga angående tiden. Om Guds rike till sina krafter och löften, med ett ord i Messias själv är mitt ibland dem, så betyder det ju att det redan är grundlagt och att de visst icke behöva vänta därpå såsom en avlägsen framtids-sak. Är det redan mitt ibland dem, så är det förstås närvarande. Det, som är här, är också nu.

Rikets grundläggning är således redan skedd. Men därav följer icke, att dess fulländning redan är vunnen. Det sammanhänger med Messias återkomst från himmelen, med "Människosonens dagar". Men även i den meningen, varnar dem Jesus, kommer riket alldeles såsom i sin begynnelse på ett sådant vis att det icke i sitt segertåg kan följas steg för steg med ögonen. "Ty såsom ljungelden, när den ljungar fram, lyser från himmelens ena ända till den andra, så skall det ock vara med Människosonen på hans dag". Först och främst gäller det emellertid för hans igenkännande att besinna, att han "först måste lida mycket och bliva förkastad av detta släkte". Det, som de alltså gjorde till en ursäkt för

sin otro, det är Messias rätta tecken och igenkänningsmärke. Det är, huru anstötligt det än må vara för dem att höra det, i korsets tecken Messias skall segra. Han går längre. Han förklarar, vad det är som förblindat deras ögon, så att de icke igenkänna Messias i hans förkastelse. Han förklarar detta genom att måla en bakgrund till den stora händelsen, hans återkomst. Denna händelse, så enastående den är i historien, har dock samma bakgrund som alla andra stora händelser. Alldeles som i Noas tid och i alla andra tider av gudomlig kallelse och hemsökelse det är livets vardagsintressen, som äro så högljudda att de överrösta Guds stämma, så skall också Messias återkomst bliva för människorna den stora överraskningen, som prövar vars och ens verkliga sinnelag. Det blir den stora, avgörande skilsmässan. Av två äkta makar eller syskon sovande i en säng skall en upptagas och den andra lämnas kvar, av två trälinnor malande på samma handkvarn skall en upptagas, den andra lämnas kvar. Lämnas "var"? På denna fråga, som oemotståndligt sprang från lärjungarnas läppar, så intensivt intresserade voro de, svarade Mästaren med en viss gåtfullhet. Säkert med tanken på örnarna, ledande de romerska härarna mot Jerusalem vid utförandet av domen över det trolösa folket, svarade han: "Där den döda kroppen är, dit skola också rovfåglarna församla sig". Fariseerna hade frågat, när, och lärjungarna frågade nu, var. Dessa frågor äro icke så viktiga. Den viktiga frågan är, om man i sig upptagit Guds rikes liv och karaktär, så att man är viss om dess välsignelser och undgår dess domar. Ty, fortsätter han, vändande sig igen till fariseerna, som frågat honom, liksom gamarna med säker instinkt uppleta de döda kropparna, så säkert skall straffet följa, då ondskan är mogen.

Vad Guds rike är, är en viktigare fråga än dessa, när dess välsignelser och var dess domar uppenbaras. Till dessa frågor fogar Mästaren en annan, som ligger djupt i hans hjärta. Den kommer i samband med en parabel, som han framställde närmast "för att de alltid borde bedja utan att förtröttnas". Det är således till lärjungarna han ställer sitt tal i första hand. Han berättar om en kvinna, en änka, som med sin ihärdighet och sitt mod övervann en domare, "som

icke fruktade Gud, ej heller hade försyn för någon människa", men ändå till sist gav kvinnan rätt mot hennes vedersakare, "eftersom" — det är hans egna ord — "denna änka är mig så besvärlig" och såsom han tillägger emedan han fruktar att hon eljes "med sina ideliga besök skall alldeles pina ut mig". Enligt Waldenströms mer bokstavliga översättning fruktade han, såsom han säger kanske till hälften på skämt, att hon en dag kunde komma och "slå honom blå under ögonen". Det är således våld han fruktar, våld av ett eller annat slag. Han fruktar icke Gud, han har icke försyn för någon människa, men han är rädd för våldsamheter, i alla fall för besvär och det ändlösa obehaget, som vållas honom av en, som icke tröttnar att besvära honom. Skulle då Gud vara omedgörligare? Skulle han icke skaffa rätt åt sina utvalda, vilkas lidna oförrätter skria till honom natt och dag? På denna fråga svarar han: "Jag säger eder: Han skall snart skaffa dem rätt." Det ligger åter ett tidselement i hans svar. Lika litet som Guds rikes välsignelser låta vänta på sig, utan redan finnas tillgängliga för tron, så skola icke heller domarna låta vänta på sig, utan äro redan verksamma i otron. Och nu kommer frågan, som ligger i hans hjärta: "Men skall väl Människosonen, när han kommer, finna tro här på jorden?" Det är frågan, som var och en bör ställa till sig själv. Det är icke en fråga, som inbjuder till svartmålningar rörande tillståndet i världen vid Människosonens ankomst, utan en fråga, som inbjuder till självvrannsaking. Tro var det Människosonen sökte i sin samtid. Tro är det han skall söka, då han kommer igen, icke ord, utan tro. Kanske ligger det en verkligt god mening i den bestämda formen, som Waldenström har i sin översättning. Vad Människosonen skall söka, är "tron", den ihärdiga, allt övervinnande tron, som utmärkte änkan i parabeln, tron, som i förtröstan på sin rätt, på Guds löften, på Gud, trotsar alla fiender och övervinner alla hinder. Det är den bedjande, den undergörande tron.

115. EN FARISES OCH EN PUBLIKANS BÖN. Det säges icke, vilken den särskilda anledningen var till parabeln om fariseen och publiken. Han framställde den "för som-

liga, som förtröstade på sig själva och menade sig vara rättfärdiga, under det de föraktade andra (Luk. 18:9 f.). Det låter på uttrycket "somliga" som om han avsett några särskilda individer och syftar på en särskild händelse. Möjligen hade han under vandringen sett och hört några fariseer, som på ett mer än vanligt bjärt vis yvts med sin rättfärdighet och visat sitt förakt för publikaner i sällskapet. Och så kallar han till sig sina lärjungar och andra intresserade och berättar om fariseen och publikanen, som gingo upp i helgedomen för att bedja, och beskriver bådas uppträdande träffande och sant. "Fariseen", berättar han, "trädde fram och bad så för sig själv: 'Jag tackar dig, Gud, för att jag icke är såsom andra människor, rövare, orättrådiga, äktenskapsbrytare, ej heller såsom denne publikan. Jag fastar två gånger i veckan, jag giver tionde av allt jag förvärvar". Han "trädde fram", myndig och stolt, och bad "för sig själv". Det vill säga, den bön som följer är icke nödvändigt vad han sade, ord för ord, men vad han tänkte, medan han bad. För övrigt är det icke egentligen en bön, och det värsta är att det icke heller är ett tack, djupare sett. Han lyckönskar sig själv över att vara en så bra man och så olik publikanen, som stod där, och ger ett bevis på sin förträfflighet i sådant, som möjligen kostade mest på honom i hans gudsfruktan, nämligen fastandet och tiondegivandet, varvid han icke försummar att påminna om att han i båda gör åtskilligt mer än han behöver, eftersom han iakttagit två fastedagar i veckan, då en kunde vara nog, och giver tionde av allt han förvärvar och icke bara på de föreskrivna artiklarna. Det är något klart och avmätt i denna bön, påminnande om en framgångsfull affärsman, som ger sin rapport till myndigheterna och väntar deras fulla erkännande. Annat var det med publikanen. Han "stod långt borta och ville icke ens lyfta sina ögon upp mot himmelen, utan slog sig för sitt bröst och sade: 'Gud, misskunda dig över mig syndare'." Han kommer, medveten om sin ovärdighet, en förkrossad syndare, som ber om misskund.

Efter förrättad bön gingo båda hem igen, fortsätter Jesus berättelsen, och underligt att säga publikanen gick hem "mer rättfärdigad än den andre". Det betyder enligt ett

språkbruk väl känt för omgivningen att publikanen gick hem verkligt rättfärdig, den andre icke. Fariseen kom utan tvivel hem just så rättfärdig som han gått, självbelåten och leende och kunde tala om vilken salig stund han haft i helgedomen. Men som han intet begärde, så fick han intet, och som han intet hade att skämmas för och bliva av med, så fick han frakta med sig hem igen alla sina okända och icke ångrade synder. Publikanen kom hem, en ny människa, icke glad kanske, men saligt förödmjukad och med ett tack i sitt innersta för undfången nåd. Ett stort under hade skett med publikanen. Över honom blev det den dagen en glädjefest i himmelen, såsom alltid över en syndare, som ändrar sitt sinne. Med fariseen hade intet hänt, som utmärkte detta hans tempelbesök från alla andra.

116. HAN BESVARAR EN SNÄRJANDE FRÅGA. De hade under tiden kommit "genom andra sidan Jordan till Judeens område", det vill säga mitt emot Judeen, sannolikt just vid vadet till Jeriko, då enligt Markus (10:1 f.) och Matteus (19:1 f.) fariseerna ställa på honom en fråga, med vilken de hoppas kunna snärja honom. De voro så mycket säkrare därpå som de snärjt sig själva i frågan. Den var i själva verket en tvistefråga, som delade deras lagkloka i två partier. Det underliga är, att de två evangelisterna, som berättat händelsen, givit var sin synpunkt av frågan, såsom om den ene evangelisten meddelat den ena frågan med Mästarens svar och den andre evangelisten den andra frågan med Mästarens svar. Den skenbara motsägelser, som på detta vis uppstår mellan de två berättelserna, upplöser sig själv, då man ger akt på att det är två frågor och två svar. Det gällde den segslitna tvisten om äktenskapsskillnad, om vilken det kämpades så tappert mellan Hillel, Gamaliels farfar, som gjorde gällande att mannen kunde skilja hustrun från sig bokstavligen för vilken orsaks skull som helst, om hon till exempel vidbränt brödet, och Schammai, som hyste och bekände mer liberala och moderna åsikter om kvinnans rätt, så att han till och med i fråga om äktenskapsskillnad likställde kvinnan med mannen, såsom allaredan var lag och sed i stora världen, i det romerska riket.

Enligt Matteus är frågan, som ställes till Jesus, och hans svar en sammanstötning med den mening, som auktoriserades av Hillel, vare sig det är hans lärjungar eller hans motståndare, som framställa frågan. De fråga: "Är det lovligt att skilja sig från sin hustru av vilken orsaks skull som helst?" Och Jesus svarar med ett tal om äktenskapets ursprungliga mening, om äktenskapet såsom stiftat i himmelen, och följaktligen om dess oupplöslighet. På deras fråga, varför Moses då hade bjudit skiljebrev, svarar Jesus att det är deras stora misstag att tro att Moses med att påbjuda skiljebrev menat att uppmuntra äktenskapsskillnad. Han måste för deras hjärtans hårdhets skull tillstädja äktenskapsskillnad och befallde dem att giva skiljebrev såsom ett skydd för den svagare parten, så att äktenskapsskillnaden skulle bliva en av lagen omgärdad nödfallsåtgärd och icke, såsom Hillel ville, vara mannens oinskränkta godtycke. Enligt Markus är frågan bara, om det är lovligt för en man att skilja sig från sin hustru, och då Jesus svarar med att fråga tillbaka, vad Moses bjudit, yppar sig en från den förra skild mening däri att de, som framställa frågan, göra gällande, att Moses "tillstodde, att en man fick skriva skiljebrev åt sin hustru och så skilja sig från henne". Detta, svarar Jesus, är icke riktigt. Moses tillstodde äktenskapsskillnad, men han tillstodde icke skiljebrev, utan han befallde det. Skiljebrevet var lika litet som äktenskapsskillnaden lämnat åt mannens godtycke. För båda evangelisterna gemensamt är, att han helt och hållet oberoende av sed och lag rörande äktenskapsskillnad på grund av äktenskapets egen natur att vara stiftat av Gud och dess därpå grundade oupplöslighet förbjuder varje äktenskapsskillnad, som icke har sitt berättigande däri att äktenskapet redan är upplöst genom kontrahenternas otrohet. Intet äktenskap får upplösas, så länge det är hopp om att kontrahenterna kunna leva tillsammans i äktenskaplig kärlek. Det gäller om äktenskapet ända till slutet vad de älskande själva uppställa såsom dess ideal: nihil nisi mors (intet utom döden).

För den, som läst bergspredikan och där lärt, huru Jesus mot den borgerliga lagen sätter sitt: "Men jag säger", icke för att upplösa utan för att fullkomna lagen, är det klart att

detta förbud av Jesus mot all äktenskapsskillnad utom för hor är byggt på ett moraliskt och religiöst motiv, är en vädjan icke till lag och domstol, utan till samvetet. Det är icke en samhällslag, utan en kyrklig disciplin. Men det visar på ett intressant vis, huru mycket också Jesu lärjungar voro barn av sin tid, att de enligt Matteus togo så illa vid sig över detta tal om äktenskap, att de vågade göra en invändning: "Är det så med mannens ställning till hustrun, då är det icke rådligt att gifta sig". Jesus gör intet försök att undvika svårigheten eller förringa den, då han i sitt svar påpekar att det "visserligen finnes somliga, som genom födelsen, allt ifrån moderlivet, äro oskickliga till äktenskap, andra åter som av andra människor gjorts oskickliga därtill, men somliga äntligen, som för himmelrikets skull självmant hava gjort sig oskickliga därtill". Och då han ser en fråga i deras uppsyn vid detta tal, förklarar han det icke närmare utan säger: "Den, som kan taga emot detta, han tage emot det". Utan kyskhet och återhållsamhet erbjuder visserligen äktenskapet överväldigande svårigheter. För somliga existerar visserligen icke denna svårighet eller existerar i ovanligt liten grad. De äro naturligen kyska och hava lätt att vara återhållsamma. Andra hava den olyckan att hava berövats sin potens — han kan syfta på slavar, som blivit snöpta för att kunna användas vid harem i österländska hem, eller på andra individer i samma ställning — och för dem har ju äktenskapet förlorat sin egentliga mening. Men det är den frivilliga kyskheten och återhållsamheten hos dem, som i fullaste mening kunna njuta äktenskapet, det är den som han framför allt syftar på. Han tänker därvid icke bara på den enskildas hjältemodiga uppoffring av familjelivets glädje för en kallelse, som skulle hindras av den — det är naturligtvis idealet som underligger celibatet, huru illa det än må vara missbrukat — och för övrigt andra enskildas försakelse av hemmet för att kunna tjäna de många. Han tänker kanske framför allt på den självkontroll och den hänsynsfullhet, som ensam ger åt den äktenskapliga sammanlevnaden den äkta, den rena kärlekens natur och värdighet. Han förnekar, att passion är kärlek.

116. HAN VÄLKOMNAR BARNEN. Det är säkert ingen tillfällighet att omedelbart till detta Jesu härliga försvar för äktenskapets helgd förlägges berättelsen om de små barnen — Lukas (18:15 f.) säger att det var späda barn — som av föräldrarna buros fram till honom "för att han skulle röra vid dem" eller enligt Matteus (19:13 f.) "lägga händerna på dem och bedja". Det var nog föräldrarna och kanske i synnerhet mödrarna, som buro dem till Jesus. En lärare, som talar så varmt för hemmets renhet, kännes det tryggt att anförtro de små åt. I lärjungarnas handling att visa bort dem uppenbarar sig på nytt den fariseism, som nyss talade i deras förfäran över ett äktenskap, där icke mannen tillåtes utöva en despots rätt att befalla och kvinnan icke tilldelas slavens plats med skyldigheten att obetingat lyda. Men denna gång bringade deras fariseism över dem Mästarens missnöje, så att de kunde läsa det i hans uppsyn och höra det i hans förebrående ord: "Låten barnen komma till mig och förmenen dem icke, ty Guds rike hör sådana till". Han menar förstås icke att Guds rike blivit i allra fullaste mening deras erfarenhet, utan att det är deras rätt att få göra dessa erfarenheter. Såsom jordisk medborgarrätt allaredan hör barnen till och därför skall göras tillgänglig för dem genom uppfostran och uppdrag, allt eftersom de växa till, eller såsom varje annat arv, som hör ett barn till, måste av dem, som förvalta det, i oskadat och oförminskat skick tillställas myndlingen, så är det också barnens rätt att givas alla tillfällen till att lära känna och bruka detta arv, som heter Guds rike. Jesus upprepar därpå varningen, som han gav redan vid sista besöket i Kapernaum: "Den, som icke tager emot Guds rike som ett barn, han kommer där aldrig in". Och så slutade denna sammankomst på en av vägarna i Jordantrakten nära vadet till Jeriko därmed att han såsom Markus (10:13-16) fullständigast beskrivit det "tog dem upp i famnen och lade händerna på dem och välsignade dem." Han ger därmed sina apostlar icke en ritual att efterhärma vid högtidliga tillfällen, än mindre ett sakrament, utan ett exempel huru man uppför sig mot barnen, om man känner deras rätta plats i Jesu hjärta och i hans församling.

117. HAN KALLAR EN UNG RIK RÅDSHERRE. Just som han ämnade fortsätta sin vandring efter denna sammankomst med de små barnen "skyndade en man fram och föll på knä för honom och frågade: 'Gode Mästare, vad skall jag göra för att få evigt liv till arvedel?'" Vem var denne man? Markus (10:17 f.) kallar honom ung, Matteus (19:16 f.) säger att han kom ensam, Lukas (18:18 f.) kallar honom överhetsperson, möjligen betyder det att han var rådsherre, och alla beskriva honom såsom rik. Jesus talar om honom såsom en av dessa, som "hava penningar", en kapitalist således, eller enligt P. W. en av dessa, som "hava ägodelarna", således icke rik som många andra, utan mycket, mycket rik. Men han är icke bara rik. När Jesus frågar honom varför han kallar honom god, då han ju vet att Gud allena är god, och hänvisar honom till Guds lag och icke till människor för att lära känna vägen till evigt liv, då kommer det i dagen att den unge mannen är ambitiös också på annat vis. Han försäkrar, att han hållit Guds bud från sin ungdom, att han således är färdig med lagen, "i fråga om den rättfärdighet som vinnes i kraft av lagen ostrafflig", såsom Paulus skulle hava sagt. Han frågar, vad som därutöver fattas honom: "Vill du vara fullkomlig, så gå bort och sälj vad du äger och giv åt de fattiga, och du skall få en skatt i himmelen, och kom sedan och följ mig."

Det var således detta den unge mannen mente med sin begäran att få veta vägen till evigt liv, han mente vägen till fullkomlighet. Och Jesus visar honom vägen och svarar på samma gång på hans fråga, vad som ännu fattas honom. Och detta som fattas honom, vad är det, om icke villigheten att bliva just det, som han så ivrigt frågar efter. Mästaren sätter i fråga, om han verkligen vill bliva fullkomlig. Och han uppenbarar med sin kallelse och dess villkor, att det var just detta, som fattades honom. Han ville det, och ändock ville han det icke. Han ville det icke till vilket pris som helst, och då ville han det egentligen ej. Han frågade efter en väg, vägen till fullkomlighet, men ville själv bestämma, huru långt han skulle gå på den vägen. Han frågade efter vägen, men icke sanningen och livet, icke kraften att vandra den. Och liksom han inbillade sig kunna vandra den

i sin egen kraft, denna ärelystnadens väg till en svindlande höjd av fullkomlighet, så förbehöll han sig också att bestämma priset.

Var han då en hycklare? Nej, långt därifrån. Skulle det då hava hetat att Jesus, innan han förkunnade sitt utslag, "såg på honom och fattade kärlek till honom"? Ligger det icke i denna blick, att Jesus i den unge mannen såg något vackert, något älskvärt? Om han var en farise—och det är nästan omöjligt att icke tro det—var han icke kanske en farise av samma typ som Saulus från Tarsus, vilken Jesus vann såsom sin vän och apostel? Ja, är det icke Saulus av Tarsus upp i dagen, en tvillingbroder till den Saulus, som blev en Paulus, också han kallad till apostel? Provet, som Messias ställer på honom är icke i något avseende enastående eller särskilt valt för honom. Det är samma villkor, som var enda en av apostlarna med glädje och hänförelse gått in på för att få följa Messias. Om denne unge råds-herre icke gick in på villkoret, kunde det därför icke betyda annat än en enda sak. Han trodde icke på gudsriket, som Messias förkunnade. Han trodde icke på Messias. Han kallade visserligen Jesus: "Gode Mästare", men det är en hövlighet, icke bekännelsen, att han är Guds son, att han talar och handlar å Guds vägnar. Och det han beder om, för så vitt det är något, som Messias kan giva honom, det vill han icke. Och skälet därtill? Det läsa vi i utgången av detta underliga sammanträffande, det är skrivet över vägs-kälet, där dessa två skildes: "Men han blev illa till mods vid det talet och gick bedrövad bort, ty han hade många ägodelar." Vart han gick, säges icke. Så vitt vi veta, försvinner han därmed ur historien. Gick han bort, en för alltid bedrövad man? Tröstade han sig så småningom över missträkningen? Kom han därhän att han kunde gyckla över hela saken och lyckönska sig själv och mottaga andras lyckönskningar, emedan han så lyckligt undkommit faran att förlora alla sina ägodelar för ett ögonblicks hänförelse över profeten från Nasaret? Vände sig hans bedrövelse i bitterhet och bitterheten i hat? Blev han en förföljare av honom, som han en dag hade knäböjt för och kallat gode Mästare? Man kan icke fortsätta dessa frågor utan att

finna att trådarna alla löpa till Saulus av Tarsus eller hans typ. I honom fick Messias en ersättning för förlusten och misräkningen han led, då denne rike unge rådsherre valde rikedomarna hellre än Messias, i honom, som intygar att han verkligen för Kristi skull "gått förlustig allt, som varit honom en vinning och nu räknar det som avskräde för att vinna Kristus" (Fil. 3:7-9).

118. HAN BESVARAR FRÅGAN OM DET LÖNAR ATT FÖLJA HONOM. Det är med en djup misräkning och ändå med en bemödan att finna en ursäkt som Jesus om den unge mannens bortgång säger till lärjungarna: "Huru svårt är det icke för dem, som hava penningar, att komma in i Guds rike!" (Mk. 10:23 f.) Denna tanke att rikedomerna är att anse såsom en olycka och icke såsom de alltid trott en välsignelse var ny och förfärande för dem. De häpnade. Och det ser ut som om Mästaren tyst betraktat dem en stund, innan han åter tog till ordet, icke för att mildra intrycket utan för att ytterligare stärka det: "Ja, mina barn, huru svårt är det icke att komma in i Guds rike." Det är svårt för alla, icke bara för de mycket rika, svårt, emedan vi dock alla äro rika och därför hava så mycket, som vill hindra. Svårigheten att ingå i Guds rike är den rikes svårighet, den vuxnes svårighet, den glades och lyckliges svårighet, ungdomens svårighet och ålderdomens, maktens och vanmaktens. I allt, som människor besitta eller som besitter människor, kan det ligga ett hinder för ingåendet i Guds rike. Nej, fortsätter han, vad säger jag? Det är icke bara svårt, det är omöjligt för alla dessa rika att ingå i Guds rike, det är lika omöjligt som det är för en kamel att komma igenom ett nålsöga. Nu bliva lärjungarna ännu mer häpna, så häpna att de "sade till varandra: 'Vem kan då bliva frälst?'" Det var till denna punkt Mästaren ville bringa dem. Hans svar är lösningen av gåtan: "För människor är det omöjligt, men icke för Gud, ty för Gud är allting möjligt."

"Då tog Petrus till orda" (Mt. 19:23 f.) Han kunde icke hålla tillbaka de invändningar som Jesu underliga tal om rikedomarna väckt till liv i hans sinne. Han vågar fästa Mästarens uppmärksamhet på att detta, som den unge råds-

herren vägrat att göra, det hade de allesammans gjort. Han utropar: "Se, vi hava övergivit allt och följt dig". Och han tillägger enligt Matteus, med tanken på vad Jesus nyss sagt om rikedomens såsom ett hinder att ingå i riket: "Vad skola vi få därför?" Låtom oss icke misstaga oss med hänsyn till meningen av dessa ord och den allvarliga kris sådana ord inneburo. Det är fariseismen, som talar i dem. Petrus lika litet som någon annan av de tolv hade ännu Jesu andliga uppfattning om riket. De skiljde sig från fariseerna icke så mycket i sina ideer om riket som i sin hjärteställning till Mästaren. Han var för dem en borgen och den enda borgen för vad helst de väntade i riket. Men de räknade med rikedomar såsom de emellanåt räknade med våld. De hade visserligen icke övergivit allt och följt Messias utan att hoppas få därför något annat än tiggarsstaven. Det var hög tid att få veta, om de måste misräkna sig på dessa förhoppningar. Låt oss för all del inse, vad Petrus äventyrar med ett sådant frispråkigt tal till Messias. Vari skiljer det sig från djärvheten att ivrigt motsäga sin Mästare, då denne vid Cesarea Filippi öppet förutsade att hans väg är korsets väg? Och då blev han så nära bortvisad. Var det icke kanske ett dylikt vinstbegär, som öppnat Judas hjärta för förräderiet? Är det icke med återhållen andedräkt man väntar att höra vad Messias har att svara på en sådan utmaning? Och han svarar, men hans svar är icke bestraffande, icke ogillande. Han erkänner rättvisan i Petri fordran. Huru kunde dessa lärjungar hjälpa, att de tänkte fariseiskt om Guds rike så länge? De kunde ju icke utplåna ur sitt minne allt de lärt och förgäta hela sitt barnaspråk. De hade kommit till honom i det fulla förtroendet, att han är Messias. De hade verkligen uppgivit allt för honom, även fader och moder, hustru och barn. De hoppades med honom allt. Det är sant, detta hopp stod ännu för dem i hela den materiella utrustningen, som deras fariseism iklätt det. Vad mer? Det skulle komma att betyda något så helt annat för dem efter hans uppståndelse, efter hans himmelsfärd, efter Andens utgjutelse. Han ämnar icke plåga sig och dem med morgonnens bekymmer att giva detta hopp sin nya, rikare mening. Nu gäller det, om de skola misräkna sig på honom eller icke.

Det är intet skämt, denna Petri fråga. Bjud honom och hans kamrater i denna stund bara på korset såsom svar på frågan: "Vad skola vi få?" Det vore varken sant eller vist. Och så kommer hans svar, i parabelns form, fullt av exempel, som icke få tagas bokstavligt och icke kunna tagas för mindre än deras bokstavliga värde. Han svarade: "Sannerligen säger jag eder: Ingen, som för min och evangelii skull har övergivit hus eller bröder eller systrar eller moder eller fader eller barn eller jordagods, ingen sådan finnes, som icke skall få hundrafalt igen: redan här i tiden hus och bröder och systrar och mödrar och barn och jordagods, mitt under förföljelser, och i den tillkommande tidsåldern evigt liv." "Hundrafalt", vad betyder det? Hundra mödrar för varje moder de förlorat? Ja, visst i meningen av hundrafalt i värde varje gång och för varje sak. Ingen skall förlora något på det han utger för Messias. Därom må Petrus och de övriga vara försäkrade. Ersättningen skall komma i fulla mått och i äkta vara. Låt dem bara icke förgäta, att dessa värden givas "mitt under förföljelser." Och låt dem, låt särskilt Petrus besinna: "Många, som äro de första, skola bliva de sista, medan de sista bliva de första." Han, som nyligen lyftes till högsta platsen från den lägsta, huru lätt kunde det icke gå för honom att glida tillbaka till sista platsen.

119. SÅ GÅR DET TILL ATT DE FÖRSTA BLIVA DE SISTA. I parabeln om vingårdsarbetarna, som meddelas endast av Matteus (20:1 f.), belyser Mästaren varningen, som han just givit sina lärjungar. När de arbetare, som kommo i elfte stunden, fingo samma fulla dagslön som de arbetare, som "burit dagens tunga och solens hetta", blevo dessa missnöjda däröver att dessa nykomna "likställts med dem", och de knorrade mot husbonden. Men han, tilltalande deras förespråkare, sade: "Tag vad dig tillkommer och gå. Men åt denne siste vill jag giva lika mycket som åt dig. Har jag icke lov att göra, såsom jag vill med det, som är mitt? Eller skall du med onda ögon se på att jag är så god?" Det är aftonens, det är ålderdomens frestelse, avunden, som här tecknas. Den kommer i samband med lönen och när

den kommer är ingen lön tillfredsställande. Vad som i morgonens hoppfulla ljus och även under middagssolens heta beslutsamhet syntes stort och tillräckligt, blir i detta aftonljus så underligt litet, så orättvist, när det jämföres med det långa arbetet och i synnerhet när det jämföres med de yngre arbetarnas lättare möda och i jämförelse därmed större förmåner. Ja, det är just detta goda som avunden i synnerhet knorrar över. Det är icke så mycket däröver vad man själv lidit och utstått, nej, det är tvärt om något, som man gärna talar om och även berömmar sig av. Det är däröver, att den yngre brodern icke lidit och utstått det samma, med andra ord att han icke var med på den tiden, icke levde före sin tid. Och det är däröver att förhållandena nu så väsentligt förbättrats. Ett sådant oresonligt missnöje med de sista är, vare sig man besinnar det eller icke, ett knorr mot husbonden. Och det nedsätter, det bortvisar. Det är denna ålderdomens frestelse, det är denna synd, som frånrövar så många trogna arbetare i ålderns tid deras lön och förbittrar deras sinne. Så går det till att de första ofta bli de sista, att en härlig och lovande morgon, en lång och ihärdig arbetsdag så ofta slutar med en mulen och glädjelös afton.

Icke såsom om en solnedgång i moln i och för sig själv skulle vara beviset på en förfelad dag. Det är icke sorgen och nöden, som Gud sänder som gör en människa olycklig och hennes liv förfelat, utan det är bitterheten som födes av avunden i hennes eget sinne, som vållar det. Såsom så ofta ledas Jesu tankar från de olika ämnen han talar om till hans eget fruktansvärda ärende till Jerusalem. Med tanken på detta ärende väckes hans beslutsamhet att påskynda vandrigen dit. Han ger därför signalen till uppbrott från platsen, där de hade fördröjts av mötet med den unge råds-herren, genom att själv gå före dem. Det var något förfärande med denna beslutsamhet och kanske något i hans blick och åsyn, som avspeglade den ångest som han ofta måste bekämpa vid tanken på det som förestod honom, och lärjungarna "gingo där bävande och de, som följde med dem, voro uppfyllda av fruktan." De följde på ett avstånd, skräm-
da av de visste ju icke själva vad. "Då tog han åter till sig

de tolv och begynte tala till dem om vad som skulle övergå honom". Han beskriver det denna gång i detaljer, som han icke förr nämnt. Han förutsätter icke blott, vad som vid denna tid icke kunde vara så svårt att förutse, att han i Jerusalem skulle bliva överlämnad åt överstepräster och de skriftlärde och av dem dömas till döden, utan också att de skulle utlämna honom åt hedningarna att begabbas och gisslas och korsfästas. Därmed att han sålunda sammanbinder korsfästandet med hedningarna, med romarna, har korset, som han ju så ofta talat om, fått en fruktansvärd bokstavlighet i hans tal. Såsom alltid tillägger han hoppfullt, att han på tredje dagen skall uppstå.

120. SÅ GÅR DET TILL ATT DE SISTA BLIVA DE FRÄMSTA. Då inträffar något, som på ett vemodigt sätt visar, huru välbehövt det var att varna lärjungarna såsom han gjort i parabeln om vingårdsmännen. Han hann icke förr sluta förutsägelsen om sitt lidande, förr än "Sebedei söners moder med sina söner trädde fram till honom och föll ned för honom och ville begära något av honom." Och det befanns, att detta som hon begärde var ingenting mindre än ett löfte att hennes söner få sitta på högra och vänstra sidan i hans rike. Därav att Jesus i sitt svar tilltalar icke bara henne (Mt. 20:20) f.) utan sönerna (Mk. 10:35 f.), kan man nog sluta att det var de, som gjort henne till sin förespråkarska i den tanken att Messias icke skulle kunna vägra henne något, i synnerhet som hon var en de kvinnor som tjänade dem med sina ägodelar. Det var således en väl uttänkt plan att taga Messias med överraskning och avlocka honom löftet om äreplatserna, innan någon annan hann före dem. Och detta omedelbart efter scenen, som nyss beskrivits. Vad hade de sett av hans själskamp? Vad hade de hört av hans förutsägelse? Kanske bara de segerrika slutorden om liv och seger efter tre dagar, vilka gävo åt hela förutsägelsen den allmänna meningen av en fruktansvärd, tre dagar lång strid, ur vilken han skulle komma att gå segrande?

Vi förvånas igen över den mildhet, varmed Messias svarar dem. Hans enda förebräelse är: "I veten icke vad I

begären.” Och så frågar han dem: “Kunnen I dricka den kalk, som jag dricker, eller genomgå det dop, som jag genomgår?” De svara utan tvekan: “Det kunna vi.” De äro mer än villiga att stå honom närmast i striden och våga sina liv med honom och för honom. Det är allt de kunna inläsa i hans fråga. Han tager dem på orden. De skola få dricka hans lidandes kalk, de skola få genomgå hans blodsdop, de skola få stå honom närmast i striden, det kan han giva dem, men, tillägger han allvarligt, “platsen på min högra sida och platsen på min vänstra sida tillkommer det icke mig att bortgiva, utan de skola tillfalla dem, för vilka så är bestämt.” På den förhastade tolkningen att Jesus med kalken och dopet, som dessa kusiner skola få dela med honom, nödvändigt måste hava förutsagt deras martyrdöd har man byggt det antagandet, att icke bara Jakob utan även Johannes måste hava lidit martyrdöden, varför den Johannes, som skrivit evangeliet och breven och uppenbarelseloken, följaktligen måste hava varit en annan än aposteln. Det är så mycket säkrare en förhastad slutsats, som Jesus själv motsäger den i sina ord till Petrus om Johannes i samband med den förres invigning till herde för den lilla hjorden (Joh. 21:22). Att kusinernas ärelystnad så bestämt tillbakavisades, hindrade icke att “de tio blevo misslynta på Jakob och Johannes.” Och det ger Mästaren anledning att undervisa dem om huru det går till att bliva främst i deras krets. Det duger icke att såsom hans kusiner nyss därvid följa exemplet av denna världens stora och mäktiga. I hans rike går det helt annorlunda till. Om där någon vill bliva störst, så bliver han de andras tjänare, och vill han bli främst, så bliver han allas dräng. Med andra ord, stor blir man genom att tjäna. Främst blir man genom att tjäna alla. Och därifrån är icke ens konungen ett undantag: “Också Människosonen har ju kommit, icke för att låta tjäna sig, utan för att tjäna och — hans tankar gå tillbaka till ärendet i Jerusalem — giva sitt liv till lösen för många.”

Ja, så går det till att den, som frivilligt och gärna är sist och giver sig ut i glad tjänst för alla, just på den vägen blir främst.

KAPITEL XXV.

Messias tillträder sin regering

121. HAN BJUDER SIG TILL GÄST HOS SACKEUS. Jesus befinner sig i närheten av Jeriko (L. 19:1 f.), i strömmen av oräkneliga pilgrimer av snart sagt alla nationaliteter från alla delar av världen, alla på väg till den stora högtiden. För många är det uppfyllelsen av ett långt livs skönaste dröm. Profeten från Nasaret är snart medelpunkten för dessa tusendes nyfikna intresse. Alla hade de hört om honom. Hans namn är i själva verket just nu på allas läppar och i allas tankar. I Jerusalem väntas han otåligt av vänner och fiender. I pilgrimsskarorna från Galileen befinna sig möjligen hans närmaste, hans moder och hans bröder. Att de voro i Jerusalem under denna högtid, veta vi. Men de färdas icke tillsammans. Det är ingen hemlighet för någon att han för fariseernas skull blivit en främling i sitt eget hem, en flykting i sitt eget land och att han någon tid hållit sig undangömd på ett för alla okänt gömställe, tills han plötsligen för några dagar sedan uppenbarade sig i Jordantrakten. Och nu är han att vänta i Jeriko kanske om några timmar, hans första liksom hans sista besök i denna beryktade stad. Även dit har ryktet för längesedan burit hans namn såsom undergöraren, läraren, alla fattigas vän, alla lidandes hjälpare, alla sörjandes tröstare, rabbinen, som älskar alla och hatas bara av sadduceerna och fariseerna, den underlige "Messias", som dagligen gör under för att hjälpa men ihärdigt nekar att giva något tecken såsom bevis för att han är Messias. I tre år har hans historia skrivits i gärningar, klara och ofattliga som solljuset, i ett motstånd svart och påtagligt som nattens mörker. Och som sagt, nu är han med sina lärjungar helt nära Jeriko på väg

till högtiden. Man kan alltså vänta en avveckling av hans sak. Är det icke såsom om hans närvaro i pilgrimsskaran ställt hela högtiden i hans tecken?

Mot Jeriko skrider tåget, avbrutet, berättar Lukas, av undret på en blind tiggare. Men det är nog ett misstag med tidsföljden i hans berättelse. Han har emot sig de båda ögonvittnena, som intyga att undret skedde, då han gick ut från staden. Genom staden fortsätter tåget. För de flesta är Jeriko ingalunda målet, icke ens ett rastställe. Ju närmare de komma Jerusalem, desto ivrigare äro de att komma fram. Skall profeten följa deras exempel? Bland de många, som så fråga, är Sackeus, "en förman för publikanerna och en rik man", hatad och fruktad såsom kanske ingen i landet. Han har sin villa och sina tullkontor vid andra änden av staden, där de många vägarna solfjäderlikt samla sig i den enda stora stråkvägen till huvudstaden, beryktad såsom kanske den mest trafikerade och den mest osäkra väg i landet, en mötesplats för hela världen och ett tillhåll för rövare. Vilken tidsbild! Där alla dessa vägar mötas är en särdeles bekväm plats för tullen. Där kunde Sackeus sitta såsom spindeln i sitt nät och suga sina offers blod. Jag tvivlar icke på att han måste hava tagit sig ut ungefär på det viset i folkinbillningen. Han var icke bara publikan, utan en förman för publikanerna, chefen för det förhatliga skattesystemet vid dess djärvaste front mot själva huvudstaden. I Jerusalem höra vi, så vitt jag vet, aldrig av någon publikan. Man måste nog gå till Jeriko för att träffa den förste. Det är icke otänkbart, att Sackeus är chef för hela systemet, den hatade arrendatorn av all tull i hela Palestina. Han är en man att räkna med, fruktad och hatad vida omkring.

Hans namn är icke utan sitt särskilda intresse. Det betyder "den rättfärdige", så att folket måste giva honom en komplimang var gång de nämna hans namn. Det är samma namn som Sakkai (Esra 2:9), namnet på en av familjerna, som följde Serubbabel och Nehemia till hemlandet och besläktat i mening med Sadok, översteprästen, som var Davids och Salomos vän (2 Sam. 20:25), från vilken sadduceerna möjligen räknade sitt namn och sina anor. Han

kunde möjligen berömma sig av att härstamma från dessa aktade familjer. Han kunde hava varit en sadduce. Jesus hade han aldrig sett, men han hade hört mycket om honom och var nyfiken att få se "vem han var" (P. W.). Var det allt? Helt säkert icke. Han måste hava hört, huru villig han var att göra publikanerna rättvisa. Han måste hava hört, att han till och med hade intima vänner bland dem och kallat en av dem till sin apostel. Matteus måste hava varit honom bekant å ämbetets vägnar. Han hade nog själv den sista tiden närt en önskan att få se en rabbi, så olik alla rabbiner han sett. Kanske var det icke alldeles klart för honom själv, varför han ville se honom. Han var nog icke som Matteus en inåtvänd självrannsakare, utan en mycket praktisk affärsman, som icke hade mycken tid för funderingar. Men nu, då tillfället helt oväntat yppade sig, då nyheten spreds att profeten kommit till staden och kunde väntas vandra förbi hans hem vilken minut som helst, blev det klart för honom, att den mannen måste han se, vad det än skulle kosta honom. Beslutsamt "skyndade han i förväg och steg upp i ett mullbärsfikonträd", som stod där hemma på hans gård framför huset, just vid vägen, på vilken Jesus måste komma. Det var icke en vanlig liten sykomor, utan ett ganska högt träd, med lummig krona, där han kanske icke så sällan setat en osedd åskådare av rörelsen på denna farväg. Mätte han bara nu ha den goda turen att i den vimlande mängden igenkänna profeten. Huru länge han satt, innan profeten kom, veta vi icke. Skaror efter skaror vandrade förbi, dammhöljda vandrare, oroliga, bullersamma ryttare på sina hästar eller mulåsnor eller kameler, lastdragare, upprörande dammet i tjocka moln, alla rörande sig framåt med den modererade brådska, som är förenlig med österländingens värdighet. Kanske hade Sackeus redan uppgivit hoppet att få se den han sökte, då till hans stora överraskning tåget stannar och en man i tåget, en fotgängare, görande halt rätt under det träd, i vilket han sitter, ropar till honom: "Sackeus, skynda dig ned, ty i dag måste jag gästa i ditt hus." Det lät han icke säga sig två gånger. Icke heller tänkte han ett ögonblick på, att han kunde göra sig löjlig inför mängden genom att sålunda upptäckas på

bar gärning i sitt spioneri. Han var i allmänhet icke den, som mycket bekymrade sig om vad folk tänkte om honom. "Han skyndade sig ned och tog emot honom med glädje."

Vi få icke tro, att allt detta var så enkelt som det ser ut för oss. Här befinner sig Jesus i en folkskara, som representerar judendom på ett särskilt utmanande vis. I denna skara funnos utan tvivel seloter, fariseer av det slaget som svurit en helig ed att aldrig försumma ett tillfälle att befordra lagen med eld och svärd. De utgjorde en edsvuren organisation över hela det romerska riket, minst lika mycket att räkna med som någon clanagael eller kukluxklan i vår tid. Och han befinner sig i ett samhälle, där judisk sed och romersk lag möttes i oförsonlig motsats, där det romerska systemet, i Sackei person, från judiskt betraktelsesätt satt sin klack och sina tumskruvar på allt judiskt. Det var något helt annat än att i Kapernaum, provinsstaden, antaga en inbjudan till grannen Matteus, som säkert sitt ämbete till trots var en aktad och avhållen människa. Här var gränsen djupare och anstöten värre. "Men alla, som sågo det, knorrade och sade: 'Han har gått in att gästa hos en syndare'." I detta knorr deltog alla utan undantag. Det var för dem alla en utmaning. Och för Jesus var det ett klart besked, vad han hade att vänta i Jerusalem. Men han gör ingen min av att han ens uppmärksammar det klander, som hans handling väckt. Hans odelade intresse är Sackeus. Det är Sackeus själv, som uppmärksammar det. Han känner sig djupt kränkt över att sålunda nedsättas inför Mästaren, som gjort honom den stora äran att bliva hans gäst. Och det är utan tvivel för att till vilket pris som helst behålla gästens goda vilja som han nu stiger fram och försvarar sig. Han vänder sig därvid icke till folket, såsom om det gällt att överrösta den allmänna meningen, ej heller vänder han sig till gästen, såsom om det gällt att inför en domstol bevisa sin oskuld. Han är såsom alltid den praktiske affärsmannen. Han ger åt gästen, med människorna såsom vittnen, det högtidliga löftet att giva hälften av sina ägodelar till de fattiga och giva fyradubbelt åt var och en, som han bevisligen prejat. För en så stor affär är det en beundransvärt fåordig transaktion. Den måste hava inneburit, att han

praktiskt överlämnar åt sin gäst hela sin egendom med full handlingsfrihet i verkställandet av löftet. Är det icke något djupt rörande i denna överväldigande frikostighet av en publikan till tack för Mästarens vänskap? Och är det icke överraskande, att denne synbarligen icke fäster det ringaste avseende vid hans stora löfte eller rättare tager det såsom en naturlig sak. Han gör ingen min, som förräder, om han är villig eller ovillig att åtaga sig verkställandet av uppdraget. Han låter Sackeus uppgöra den saken med dem det vederbör. Han varken gillar eller ogillar på annat sätt än att han ger åt Sackeus själv oförbehållsamt sin komplimang. Han kallar honom inför dessa människor, som utskrikit honom för en syndare, det förnämaste namn, som en jude kan bära. Han må vara eller icke vara av Sakkais eller Sadoks berömda hus, så är han dock av blåaste adel såsom "en Abrahams son", och därmed menar han såsom alltid icke bara att Abrahams blod flyter i hans ådror, utan att han är av Abrahams tro. Är han därtill, såsom de skulle vilja säga, en förlorad son, en avfälling, en förrädare? Därom skall han icke döma. Han är det i alla fall icke därför att han är en publikan. Han är det i en djupare mening än de fatta, i en mening, som gör Messias besök hos honom i högsta grad ändamålsenligt, eftersom "Människosonen har kommit för att uppsöka och frälsa det, som var förlorat."

122. HAN VARNAR SINA VÄNNER FÖR FALSKA FÖRHOPNINGAR (L. 19:11-27). Det är förmodligen i Sackeus hem vid de förtroliga samtalen där som han för deras räkning, som "menade att Guds rike strax skulle uppenbaras" (L. 19:11 f.), framställer parabeln om "en man av förnämlig släkt", som "tänkte fara bort till ett avlägset land för att utverka åt sig konungslig värdighet; sedan skulle han komma tillbaka." Det antages allmänt, att den yttre tilldragelsen, som lägges till grund för parabeln är den välbekanta historien — välbekant icke minst i denna stad, som en tid tillhört Herodes den store — om Arkelaus, som vid sin faders, Herodes den stores, död, for till Rom för att av kejsar Augustus erhålla stadfästelse på sitt kungliga arv, mot vilkens anspråk judarna inlade sin protest genom

att sända en beskickning till Rom, med den följden, att han icke erhöll hela det konungarike som fadern rätt över eller ens konunganamn utan endast makten att såsom etnark styra över Judeen, Samarien och Idumeen, medan brodern, Herodes Antipas, som fadern utsett såsom sin efterträdare, blev tetrark över Galileen och Pereen och en annan broder, Filip, tetrark över Dekapolis. Vid tillträddandet av detta sitt begränsade välde tog han en fruktansvärd hämnd på sådana av sina motståndare, som han kunde komma åt, men blev efter två års regering avsatt av kejsaren, då hans område ställdes omedelbart under en romersk prokurator, lydande omedelbart under Syriens prokonsul och med huvudstaden i Cesarea. Pilatus var den femte av dessa prokuratorer. Namnet prokurator antyder, att deras uppdrag var ganska väsentligt av ekonomisk natur. Genom denna anordning erhöll Herodes Antipas ett sorts religiöst överinseende över judarna och hade sitt residens i det gamla herodianska palatset i Jerusalem åtminstone vid de stora högtiderna. Det var dessa allbekanta händelser i den politiska världen, som Jesus använder med en tillämpning på sig själv. Han är också i denna stund färdig att fara till ett avlägset land för att utverka konungslig värdighet. Han skall också efter väl förrättat värv komma igen och då döma över sina fiender. Under tiden — och det är parabelns stora läxa — har han åt sina tjänare givit uppdrag, som det är framför allt annat viktigt för dem att troget utföra. De skola således akta sig för att tro, att de skola se honom på tronen i Jerusalem. Han som Arkelaus är hatad av sina landsmän och de, som äro vid makten, skola uppbjuda alla sina krafter för att hindra honom att bestiga tronen. Och de skola lyckas, såsom de tro. I själva verket skola de dock icke lyckas. Han är herre och konung även såsom fränvarande, och för den trogne tjänaren skall hans återkomst bliva en stor och glad överraskning. Den tjänaren däremot, som gräver ned sitt pund i jorden, skall vid hans återkomst icke bara gå miste om lönen, utan förlora hela uppdraget, sin plats i riket, och räknas med såsom en upprorsman.

Ja, så talade Jesus i Jeriko under förtroligt samtal med sina lärjungar och andra vänner, varnande och uppmunt-

rande. Lärjungarna varnar han för falska förhoppningar och därpå byggda strävanden. Och fienderna varnar han för våldshandlingar, som de skulle komma att bittert ångra. För egen del är han beredd att möta sitt öde. Det kan icke bli va annat än det, som i Faderns vilja är hans kallelse, hans väg. Över denna väg har fallit allt tätare skuggan av fari-seernas hat. Han vet, att endast några steg längre fram gömmas en ännu djupare skugga, korsets. Men han vet också, att bortom alla dessa skuggor strålar den nya dagen, vars sol nu går ned i moln bara för att lysa så mycket härligare i sin uppgång till en ny tingens ordning.

123. HAN UTROPAS SOM MESSIAS AV EN BLIND TIGGARE. Händelsen, som de två ögonvittnena (Mk. 11: 46 f., Mt. 20:29) förlägga till vandrigen från Jeriko, men som Lukas (18:35 f.) berättar omedelbart före sammanträffandet med Sackeus, visar huru stora skäl Jesus hade att varna sina lärjungar, såsom han gjorde i den nyss nämnda parabeln. Markus har från Petrus muntliga berättelse givit den livligaste skildringen. Han ensam ger åt den blinde namnet Bartimeus och till och med översätter namnet. Varför? Det är ganska antagligt, att mannens fader, Timeus, var bekant för Petrus och i den krets, för vilken evangeliet berättades och skrevs. Det kan betyda, att Timeus var medlem av församlingen i Jerusalem. Det kan också betyda, att han var medlem av församlingen i Rom. Om Timeus icke varit en bekant, hade det icke varit av något särskilt intresse för läsarna att nämna att Bartimeus var hans son. Markus ensam kallar honom en tiggare. Det var således ingen tillfällighet att han träffades där vid stora landsvägen från Jeriko till Jerusalem. Det var en god plats för en yrkestiggare, kanske lika bra som den stora trappan till helgedomen, ledande till porten som kallas den Sköna. Det märkligaste är emellertid, och det berätta alla tre evangelisterna, att den blinde, då han fick höra att det var Jesus som vandrade förbi, med stor iver tillropar honom: "Jesus, Davids son, förbarm dig över mig." Det är möjligen enda gången Messias tilltalas med båda dessa namn. Sammanförandet av de två namnen verkar som ett ja, som stärkes

med ett jo. Tolkningen att tiggaren kallar honom Davids son för att smickra honom och stämma honom till sin fördel är icke bara långsökt utan på alla vis oantaglig. Vad som tilltalar Jesus, är icke titeln, som han fick, utan tron, som den ropande ådagalägger däri att han kallar honom på det viset. Det ville nu för tiden mod till. Varför äro blinda så ofta djärva? Jesus hade säkert icke hört sig nämnas så, sedan den kananeiska kvinnan (enligt Matteus 15:22) på detta vis tilltalade honom. Men han skulle snart få höra det igen, vid inridandet i Jerusalem och av barnen i helgedomen. Tillropet från den blinde tiggaren, sittande vid den stora stråkvägen och dag för dag hörande pilgrimernas samtal och förväntningar, såsom vi läsa dagens tidningar, är icke smicker utan ett rop ur folkets bröst. Den hänförelse, varmed han utropar det, och den envishet, varmed han vägrar att låta sig nedtystas, då "många tillsade honom strängeligen att tiga" — det är icke svårt att gissa, vilka de voro —, bevisar att han ger åt denna folkstämmning sin egen röst, helhjärtat och frivilligt.

Jesus, som nyss varnat sina lärjungar för falska förhoppningar om grundläggandet av ett rike efter fariseernas mönster, har ingen förebräelse att ställa till denne tiggare och ingen varning. Han kallar honom till sig, förmodligen genom sina lärjungar, och då de meddelade honom den uppmuntrande inbjudan och han "kastade av sig manteln och stod upp med hast och kom till Jesus", mottog denne honom riktigt furstligt med att fråga honom: "Vad vill du, att jag skall göra dig?" På denna fråga svarade den blinde, glömsk av alla andra önsknningar, som i detta stora ögonblick i hans liv kunde hava trängt sig på hans medvetande och hans läppar: "Rabbuni, låt mig få min syn." Han kallar honom icke längre Davids son eller Messias, han kallar honom lärare och använder därvid en högtidlig form av namnet, som endast en annan gång gives åt Jesus, av Maria vid den tomma graven. Det är givet att han fick vad han bad om. Det får var och en, som vill bara det ena och beder därom. Jesus svarar: "Gå, din tro har hjälpt dig", liksom om han velat säga: "Det har du därför att du tror." Och "strax fick han sin syn och följde honom på vägen."

Det är icke nödvändigt att antaga, fastän icke heller omöjligt, att Bartimeus fortsätter sitt messiasropande bland dem, som hylla Messias vid inridandet i Jerusalem några dagar senare. Vad som är säkert, är att hans rop på landsvägen utanför Jeriko är en röst ur samma folkstämning och i sin mån förklarar hyllningen i huvudstaden. Till förklaringen hör då icke minst begränsningen. Hyllningen på palm-söndagen är lika litet som hyllningen på landsvägen utanför Jeriko den allmänna meningen. Och den kunde icke med all sin hänförelse ersätta denna fatala brist att den var ohjälpligen i minoriteten. Det förklarar, varför Messias icke fruktar den och icke varnar för den.

124. HAN HYLLAS I BETANIA. När Jesus följande dag i nya pilgrimers följe kom nära Jerusalem, vek han oförmärkt av från den stora stråkvägen, alldeles som vid lövhyddohögtiden, men denna gång i lärjungarnas sällskap, och kom till Betania sannolikt just vid sabbatens ingående på fredagskvällen. Han blev där välkomnad såsom aldrig förr. Hans vänner hade nämligen sedan det stora undret med Lasarus blivit allt vissare på att han måste vara Messias, och de hade sedan närt en längtan, som växte till ett okuvligt beslut att på något sätt giva röst åt denna sin tro. Så fort som sabbaten var över, anordnades i detta syfte en fest. Den hölls i Simon den spetälskes hus, berätta två av ögonvittnena, Matteus (26:6 f.) och Petrus (Mk. 14:3 f.). Det förhållandet, att intet nämnes av Johannes (12:1 f), det tredje ögonvittnet, om Simon såsom värd har gett anledning till den förmodan att han var död, fastän hemmet ännu kallas hans. Och detta har i sin tur gett anledning till gissningen att han kanske stått i någon sådan släktskapsförbindelse med Lasarus och hans systrar att han till exempel i livstiden varit Martas man. Det skulle då förklara, varför Marta "tjänade", i egenskap av värdinna nämligen. Att det icke är i Lasarus hem de samlas, är troligt därav att det om honom säges, att han var "en av dem, som lågo till bords jämte Jesus." Det hade, menar man, knappt sagts, om han varit hemma hos sig. Allt detta är en serie av intressanta gissningar. Men det är ingen gissning, att denna

fest, vad inbjudningarna angår, har till syfte att hylla Jesus som Messias och att Lasarus med sin närvaro av helt och fullt hjärta samtycker till denna hyllning. Att festen har en sådan på visst sätt offentlig karaktär, bevisas redan därav att också lärjungarna äro inbjudna. Maria nämnes icke bland gästerna, det är klart. Hon är kvinna. Men hon kommer att spela den stora rollen. Det kan knappt icke hava varit hennes hemlighet. Ingen av festens anordnare visar någon överraskning över det, som hon gör. Det måste hava varit ett nummer och själva huvudnumret på festens program. Och det är visst, att hon själv är med hela sin själ uppgången i vad som planerats. Det brinner en ädel fariseism också i hennes och dessa vänners hjärtan, en otålig föresats att hylla Jesus såsom Messias och påskynda rikets upprättande. Planen är nämligen ingenting mindre än att vid ett lämpligt tillfälle under festmåltiden Maria skulle komma in och högtidligen smörja honom till konung. I detta syfte hade hon skaffat sig ett alabasterkärl, fullt med den kostligaste nardus, värd allra minst sina tre hundra denarier, en bra årsinkomst efter tidens penningevärde.

Det högtidliga ögonblicket kom, då Maria skulle utföra sitt uppdrag. De väntade inga hinder. På lärjungarnas helhjärtade understöd räknade de obetingat. Och voro de osäkra på huru Messias själv skulle mottaga hyllningen — på honom kunde man icke vara så viss att döma av hans underliga brist på intresse, då det gällde sådana yttre ärebetygelser — så hoppades de att han dock skulle låta dem hållas. Vad Maria icke räknat med var att själva handlingen skulle kunna misslyckas. Till planens högtidliga utförande hörde att hon skulle smörja hans huvud. Kanske hade hon icke tagit med i beräkningen den svårighet för utförandet av denna handling, som låg däri att Jesus och de övriga bordsgästerna på grekiskt vis lågo till bords. Hade han setat, hade det varit bättre. Att hon emellertid beslut-samt utförde sin föresats, intyga två av ögonvittnena. Och det förnekas icke av Johannes. Petrus har givit oss en inblick uti vad som verkligen skedde. Till den högtidliga handlingens utförande hörde, att Maria skulle hava knäckt den smala nacken på flaskan, som innehöll smörjelsen, och

så utgjutit något litet av innehållet på Jesu huvud. Vad som i stället hände — kanske vid hennes förlägenhet att finna de yttre förhållandena så olämpliga — var att hon "bröt sönder flaskan och göt ut smörjelsen över hans huvud" (Mk. 14:3). Han fick sig plötsligt ett ordentligt bad av nardus. Vem kan undra på om i fortsättningen sker just det, som Johannes berättat icke för att motsäga synoptikernas berättelse utan för att fullständiga den. Maria hade burit sig mycket oskickligt åt. Hon är nu en djupt förödmjukad kvinna. Hennes föresats att smörja Jesus till konung hade i stället bringat löje och försmädelse över honom. Hon sjunker ned vid hans fötter, icke längre en konungakrönerska, utan en slavinna, och utgjuter vad som är kvar i flaskan av nardus över hans fötter, och i sin nya förlägenhet däröver torkar hon av hans fötter med det enda hon har till hands, sitt hår. En djupare förödmjukelse kan icke tänkas. Missräkningen är så stor, att "alla talade hårda ord till henne". Och såsom om väggar och tak instämt i klandret med sin tysta anklagelse "uppfylldes hela huset av vällukten av smörjelsen." Det var en "vällukt", som hon säkert aldrig fick ur sitt minne, även om den sent omsider försvann ur rummet. Hårdast av alla är Judas. Hans harm känner inga gränser, och hans klander träffar djupast i synnerhet som han förstår att giva den en så vacker förevändning. Han frågar: "Varför sålde man icke denna smörjelse för tre hundra silverpenningar och gav dessa åt de fattiga?" Judas hade sitt särskilda skäl att vara missnöjd, skriver Johannes långt efteråt. "Han var en tjuv och plägade taga vad som samlades i penningepungen, vilken han hade om hand". Huru länge han hållit på därmed, säges icke. Kanske det började efter förödmjukelsen av Mästarens avslöjande i Kapernaum ett år förut. Han tog förstås icke allt, utan litet i sänder. Med hans anklagelse är Marias dom färdig. De övrigas missnöje kunde tålas. Det var ett missnöje över att hyllningen misslyckats. Det var icke riktat mot hennes motiv, utan tvärtom ett erkännande av vad hon velat, ehuru icke kunnat. Det var en dom, som hon instämde i. Men Judas fromma antydan, vad "man hellre borde hava gjort," var djupt sårande såsom en antydan att hon handlat i

fåfånga och icke i verklig och uppriktig kärlek till Messias sak.

Det är Messias själv, som ger henne en fullständig upprättelse. Först nedtystar han Judas med ett skarpt: "Låt henne vara", som Johannes har uppbevarat. Det tog så djupt, såsom vi se av den tidsordning, vari synoptikerna berättat händelsen, att det blev just denna tillrättavisning och denna misräkning som bestämde Judas för att gå till fienderna och sälja sin Mästare för trettio silverpenningar, ett tionde av det pris, vartill han beräknat smörjelsens värde. Därefter vänder Mästaren sig mot de övriga med ett icke mindre allvarligt: "Låten henne vara. Varför bereden I henne bekymmer? En god gärning har hon gjort mig. Ty de fattiga haven I alltid bland eder och när helst I viljen kunnen I göra dem gott, men mig haven I icke alltid". Det är hans svar på Judas låtsade omsorg om de fattiga. Och han tillägger: "Vad hon kunde, det gjorde hon". Det lekfulla framträder bättre i det bokstavligen: "Vad hon hade" (P. W.). Om hennes frikostighet kan det icke vara något tvivel. Hon använde ju allt hon hade. Samma lekfullhet är uttryckt i de ord han tillägger: "Hon har ju i förväg smort min kropp såsom en förberedelse till begravning". Det är Markus jag anför. Hade icke Maria givit honom en furstlig balsamering och således på denna "förspillning", såsom de kallade det, sparat in åt dem denna utgift? Det är återigen ett svar till Judas. Men nej, i en djupare mening hade hon dock verkligen med detta nardusoffer, vad på henne berodde, smort honom till konung, såsom hon ämnade. "Var helst i hela världen evangelium bliver predikat, där skall ock det, som hon nu har gjort, bliva omtalat, henne till åminnelse." Hon hade gjort en gärning, som kommer att ställa henne i apostlarnas led. Så dömer och avgör Messias saken.

Maria fick aldrig någon annan tillfredsställelse av denna upprättelse än trösten, som orden kunde ge, och vissheten att Messias uppskattat hennes välmening. Hyllningen i Betania fick omedelbart följder, som de icke beräknat. Ryktet om det, som hänt, spred sig som en löpeld till Jerusalem kanske redan innan festen var över och väckte där den

största uppståndelse. Bara att se Lasarus, som legat fyra dygn i graven, i sällskap med Jesus, som uppväckt honom, var något i högsta grad märkvärdigt och lockade skaror av "judar", av ledande och framstående män i Jerusalem, kanske rådsherrar, ut till Betania den tidiga söndagsmorgonen. De flesta kommo väl bara av nyfikenhet, men vem vet vad som kunde bliva följden, om denna utvandring finge pågå obehindrad? Då kunde verkligen Betania bliva platsen för en konungahyllning på renaste allvar? Det är sadduceerna, som tala, och det är de, som handla. "Då beslöto överstepräster att döda också Lasarus, ty för hans skull gingo många judar bort och trodde på Jesus." Det är således däri vi hava förklaringen till det underliga och mystiska försvinnandet av Lasarus och hans systrar. Varken vid korset eller vid graven finna vi dem och ej heller i den lilla samlingen av troende, som möttes i Jerusalem i salen på övre våningen efter Jesu uppståndelse och himmelfärd under väntan på "löftets" uppfyllelse. Omedelbart efter festen i Betania äro de såsom bortblåsta ur historien. Ty värr kunna vi icke lyfta slöjan, som döljer detaljerna av detta sorgespel, om det verkligen är ett sorgespel. Föll Lasarus för en lönnmördares hand? Sadduceerna voro lika litet som fariseerna främmande för den metoden att undanrödja sina fiender (Apg. 23:12). Lyckades det systrarna att fly? Eller flydde de tillsammans? Medel hade de ju och vänner fattades dem icke. Vart togo de i så fall vägen? Kan det vara möjligt att det är systrarna från Betania, vilkas namn läsas på en marmorplatta i det uppgrävda Pompej, som begrovs under askan omkring trettio år senare? På denna marmorplatta uppräknas namnen på medlemmarna i den lilla synagogan i staden och bland dem "Marta och Maria, väverskor". Flydde de till Rom och därifrån till Pompej och fingo sin tusenåriga grav i askan, som begravde staden? Vem skall tälja oss det? Hyllningen i Betania var en fariseism, som kostade Jesu vänner dyrt.

125. HAN INRIDER I JERUSALEM. Festen i Betania är, såsom vi klart se av tidsordningen, som Johannes följer (12:12 f.), den omedelbara anledningen till Jesu inridande

i Jerusalem senare på dagen. Den kan icke hava tagit hela dagen, och det var redan kvällen, då de kommo in i staden. Det tog också tid att träffa anordningar för den. Rådets sammanträde med dödsdomen över Lasarus föregår. Av allt är det tydligt att den icke gärna kan hava börjat förr än fram på eftermiddagen. Planen är Messias egen, och anordningen är också hans, ehuru han lämnar åt lärjungarna (Mk. 11:1 f., Mt. 21:1 f., Luk. 19:28 f.) att närmare verkställa den. Aldrig lydde de en befallning så gärna. Handlingen är en djärvhet utan like, en utmaning till fienderna att göra sitt värsta, men också en ödesdiger vädjan till det judiska folket att göra sitt val. Stämningen är utomordentligt het och orolig. Den ende, som är lugn och besinningsfull, är Messias själv. I Jerusalem var han det stora samtalsämnet. Hans sak vävdes i folkfantasiens tillsamman med hela festens mönster. På allas läppar var den gamla påskpsalmen: "Detta är den dag, som Herren gjort, låtom oss på den fröjdas och vara glada. Ack, Herre, fräls, ack, Herre, låt väl gå. Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn. Vi välsigna eder från Herrens hus." (Ps. 118: 24-26). Det var många, som då de sjöngo dessa ord, icke kunde låta bli att tänka på undergöraren från Galileen och mer eller mindre medvetet tillämpa dem just på honom. Det behöves bara underrättelsen från Betania tidigt på söndagsmorgonen, att han beslutat komma till högtiden och senare underrättelsen att han är på väg, ridande i spetsen för sina trogna, för att hänförelsen skulle slå ut i full låga. Det är Johannes, som påpekar vilka det var som hänfördes. Det är icke stadens befolkning, utan det är "det myckna folket, som hade kommit till högtiden." Det var de, som "togo palmkvistar och gingo ut för att möta honom", allt jämt sjungande sina påskpsalmer och i sina tankar tillämpande dem på honom.

När tåget kom ut nära byarna Betfage och Betania, mötte de Messias och hans jublande lärjungar, och nu började återtåget till staden, Messias kröningståg in i sin huvudstad. När såg man en så underlig tillställning? Honom hade de satt på en åsna, som han lånat i Betfage under löftet att strax sända henne tillbaka, en arbetsåsninnas föl, på vilken

ingen förr ridit (Sak. 9:9). Hans sadel var en mantel, som han lånat av någon av sina lärjungar. Och på hans väg hade man utbredd sina kläder och strött palmkvistar. Det var allt mycket primitivt och enkelt, men också jubel och fröjd. Endast han, som är föremålet för denna glada hyllning, är allvarsam. Man kunde tro, att han är en livdömd på väg att avrättas snarare än en konung på väg att krönas. Han hör icke jublet omkring honom, han lyssnar icke till kröningsklockorna, som ringa över honom. Vilket gyckelspel är icke allt detta, som här sker! Är det underligt, att icke konungen är glad på sin kröningsdag? Nej, det underliga är att någon kan hålla sig från gråt vid utspelandet av en sådan tragedi. Så skulle de alla säga, om de såge vad han ser. Med hans sanmblick, hans fjärrblick, vilken konung skulle icke gråta på sin kröningsdag? Är det icke som om Messias med sina tårar denna dag dragit ett sorgflor över alla kröningsfester? Han störes i sina vemodiga betraktelser av sina gamla bekanta, fariseerna. De hava slutit sig till tåget, då det kommit till slutningen av Oljeberget, där staden plötsligt kommer i sikte. Det blir signalen till ett förnyat jubel, tills luften är full av hosianna. Det behövs icke vara enbart elakhet, som ligger till grund för fariseernas varning: "Mästare, förbjud dina lärjungar att ropaså" (L. 19:39 f.). Det är verkligen en farlig lek, som här utspelas under ögonen på de vaktande romarna i borgen Antonia. Hämnden, det veta de av gammal erfarenhet, är opartisk och går ut över dem alla. Jesus svarar med värdigheten av en konung och djupsinnigheten av en profet: "Jag säger eder, om dessa tiga, skola stenarna ropa." Han vet, att denna hyllning måste givas, med något liknande tvånget av en naturnödvändighet. Detta undertryckta rop efter Messias måste fram ur folkets bröst, om också endast för en dag, om också för det fruktansvärda priset av Messias själv. Men han vet också bättre än någon, huru mycket denna folkhyllning är värd, huru ofarlig den i själva verket är för fred och ordning. Fariseerna kunna vara lugna. De hava mindre att frukta än han av denna hyllning.

Men fariseerna lugnas icke. De se icke så djupt. De äro vana att se det, som för ögonen synes. Och vad de se

och höra, ökar med varje timme deras förfäran. Det är icke bara jublet de höra. De höra också samtalet man och man emellan. De höra något, som denna stund uppskakar dem med en aning, ett olyckligt omen för framtiden. De höra dessa växande folkskaror uppträda såsom vittnen för Messias och såsom deras åklagare. De höra åter och åter viskingarna om Lasari uppväckande. De höra, tills de utom sig av förfäran och rådlöshet säga till varandra: "I sen, att I alls intet kunnen uträtta, hela världen löper ju efter honom." Det är Johannes, som skvallrat om denna fariseernas hopplöshet inför det, som skedde på palmsöndagen. Men vem är det då, som de frukta? "När Jesus kom närmare staden och fick se den", berättar Lukas (19:41 f.), "begynte han gråta över staden". Det gäller i första hand stadens befolkning i motsats till den jublande skaran omkring honom. Vi kunna höra det i klagan: "O, att du i dag hade insett, också du, vad din frid tillhör, men nu är det fördolt för dina ögon". Jerusalems befolkning tog ingen del i hyllningen av Messias. Jerusalems befolkning ser icke den stora betydelsen av denna dag. Påskpsalmerna hava icke för dem något samband med den levande verkligheten, någon tillämpning på Messias. De stå inför hans största under med förbundna ögon. De stå inför sina största tillfällen likgiltiga. De inse icke vad deras frid tillhör. Och så beskriver han ännu bjärtare än vid tempelinvigningsfesten ofridens dagar, som skola komma över dem med ödeläggelse, i ord, som han lånar från Jeremia (26:18) och Mika (3:12).

Det är rena sanningen, att palmsöndagens hänförelse uttömt sin kraft, innan dagen är förliden. Konungen själv verkade avskräckande, icke bara på Jerusalems befolkning, utan också på de jublande själva. Det är sant, att vid den väldiga skarans intågande "hela staden kom i rörelse" och man frågade: "Vem är denne?" (Mt. 21:10). I det matta svaret: "Det är Jesus, profeten från Nasaret i Galileen", dunstade hela den storartade hyllningen bort. Ingen, icke ens den djärvaste av Jesu lärjungar hade mod att i Jerusalem på den enkla frågan: "Vem är denne?" svara, såsom den blinde tiggaren: "Jesus, Davids son", nej, icke ens han

själv, som var så djärv utanför Jeriko, hade mod därtill i Jerusalem, om han nu var där. Hela tillställningen slutade med att eskortera "profeten från Nasaret" in i staden. För andra gången hade galileerna förnekat honom. Det var också redan kvällen, då tåget äntligen nådde helgedomen. "Och när han hade sett sig omkring överallt och det redan var sent på dagen, gick han med de tolv ut till Betania". Vad hade han sett? Därom kan det icke vara något tvivel. Han hade sett, att hans första rensning icke längre aktades, att de gamla affärerna åter bedrevos på de gamla plåtserna. Han hade sett, vad som gav honom hans ärende tillbaka följande morgon. Vart gick han denna kväll, då helgedomens portar stängdes? Till Betania, men säkert icke till sina gamla vänner där. Då hade han nog icke kommit iväg följande morgon utan frukost. Det ser ut som om Lasarus och hans systrar redan voro borta, flytt eller omkommit, vem skall säga oss vilket? Skarorna upplöstes. Var och en gick hem till sitt, och Jesus sökte sig ett härberge och en plats att bedja någonstädes i trakten. Det blev icke så farligt som det en stund syntes för fariseerna. De kunde sova i ro den natten. Hyllningen hade runnit bort i sanden.

126. HAN RENSAR HELGEDOMEN ANDRA GÅNGEN. Efter en natt tillbringad kanske på Oljobergets sluttning återvänder Jesus och hans lärjungar tidigt följande morgon till staden (Mk. 11:12 f). Det var en djupt besviken lärjungaskara, som där vandrade med Mästaren, med det tomma minnet av gårdagens jubel och till på köpet med tomma magar. Det var hungern, hans egen såväl som kamraternas, som drog Jesu uppmärksamhet på ett fikonsträd vid vägen på något avstånd, prunkande med en ovanlig lövrikedom. Där hade de sin frukost, sade han uppmuntrande till sina missmodiga lärjungar. Ett fikonsträd, som redan i april hade löv, måste enligt all vanlighet hava mogen frukt, eftersom det är trädets art att bära frukt tidigare än löv. De påskynda sina steg. Döm om deras misräkning, då de vid framkomsten funno bara löv och ingen frukt. Huru de sökte, kunde de icke finna ett enda fikon. Jesus delade utan tvivel de övrigas misräkning, men såg i händelsen en läxa,

som han icke försummade att giva. Och en läxa att lära är i alla fall något, då man intet får att äta. Han såg i det lummiga, ofruktbara fikonträdet en bild av judendomen, av tempeltjänsten representerad av saduceerna, av lagkunskapen, representerad av fariseernas skriftlärare. Och då han "svarade" (P. W.) fikonträdet, på dess bedrägliga inbjudan till frukost, tänkte han egentligen på det som trädet för honom symboliserade och icke på trädet. Vad han som en parabel i handling utfört på vägen till staden med fikonträdet, det utförde han på allvar vid sin ankomst till helgedomen denna måndagsmorgon. "När de sedan kommo fram till Jerusalem, gick han in i helgedomen och begynte driva ut dem, som sålde och köpte i helgedomen. Och han stötte omkull växlarnas bord och duvomånglarnas säten." Som vi icke läsa något denna gång om boskap, som han utdrev, eller något rep, som han behövde därför, kunna vi antaga, att hans reform tre år tidigare bestod så till vida att boskapen hölls utanför. Det nya är att han en hel dag gör sig till helgedomens herre "och tillstodde icke att man bar något genom helgedomen."

Lugnt och stilla gör han allt detta och möter intet motstånd. Man kan förstå det även därav att hans förklaring för folket att det är vanhelgandet av helgedomen, som han uppträtt emot, i Jesajas ord (56:7) kallas en undervisning (Mk. 11:17). Överstepräster och de skriftlärda voro icke vittnen denna gång. Det var väl för tidigt på morgonen för dem att vara i helgedomen, efter en sådan dag. Men när de fingo höra om saken, blevo de så förbittrade att de gärna velat mörda honom på fläcken, men de "fruktade" och insågo att de måste söka ett lämpligare tillfälle. Folket "håpnade nämligen över hans undervisning", ja, tillägger Lukas, "allt folket — utom jerusalemiterna — höll sig till honom och hörde honom" (L. 19:45 f). Han å sin sida hade fullt upp att tänka på utan att uppmärksamma dem. Han fann enligt Matteus (21:12 f.) sina vanliga vänner, "blinda och halta, som kommo fram till honom i helgedomen, och han botade dem" och, vad han utan tvivel glädde sig åt mer än åt hyllningen dagen förut, "barnen, som ropade i helgedomen och sade: 'Hosianna, Davids son'." Det är det hopp-

fulla ekot från gårdagens hyllning i barnens sinnen. Icke underligt, att "det förtröt översteprästerna och de skriftlärde". Det var mer än de kunde tåla. De kommo såsom fariseerna dagen förut fram till honom med en varning. De frågade: "Hör du, vad dessa säga?" Och han svarar dem kanske med ett småleende över deras nya förfäran: "Ja, haven I aldrig läst: 'Av barns och spenabarns mun har du berett dig lov'" (Ps. 8:3). De tänkte på romarna. Han tänkte på skriften och dess uppfyllelse. Äntligen blev det afton även denna dag, som man väl kunde kalla Jesu fienders "långmåndag", och "de begåvo sig ut ur staden till Betania och stannade där över natten", hos vilka vänner, säges ej. Efter två sådana dagar behövde de vila och ro under vänners tak.

KAPITEL XXVI.

Messias kämpar för sitt välde

127. HAN FÖRKLARAR SIN MAKT FÖR LÄRJUNG-
ARNA. Det var först nästa morgon, tisdagsmorgonen, som
hans sällskap på vandringen till staden upptäckte, att fikon-
trädet, som Jesus såsom de säga "förbannat", var förtorkat
(Mk. 11:20 f., Mt. 21:19 f.). De få där sin läxa i gårdagens
stora händelse i uppmaningen: "Haven tro på Gud", jämte
en undervisning om trons makt, påminnande om den de
erhöllo i Dekapolis såsom svar på bönen om förökad tro.
Här är dock bilden en annan. Det är icke fråga om trons
makt att befalla ett mullbärsfikonsträd att rycka upp sig med
rötterna och plantera sig i havet utan det är fråga om trons
makt att befalla "detta berg: 'Häv dig upp och kasta dig i
havet'." Det förra är något som tro kan åstadkomma, även
om icke större än ett senapskorn. Men detta är ett större
trosverk, såsom vi förstå av villkoret: "och icke tvivlar i
sitt hjärta, utan tror att det han säger skall ske." Det finnes
hinder, som övervinnas, omöjligheter, som utföras, endast
på villkor av en tro utan all tvekan. Det är fallet med
utförandet av Guds domar i världen. Däri må ingen inblanda
sig, som tvivlar på sitt uppdrag. Att tjäna och hjälpa och
även att förbättra och befordra, det är i viss mening vars
mans beting. Men att döma, det är en alldeles särskild
kallelse, som ingen får åtaga sig, som icke är domare. Och
aldrig, tillägger Jesus, är det viktigare i något uppdrag att
vara förtrogen med bedjandet och att bedja i ett sinne, fritt
från hämnd och oförsonlighet, än i utförandet av en domares
kall. En domare, som är en vanlig skröplig människa, måste
i en djupare mening än någon annan vara medveten om egna
synder och behovet av Guds och människors förlåtelse. Han

måste kunna förlåta, såsom Gud förlåtit honom, om han skall vara i den sinnesstämning att han kan döma utan att själv fördömas (Mt. 7:1). Ingen passar sämre till domare än den, som finner det lätt och lustigt att döma. Att uppdraga dömandet åt sådana vore såsom att lämna barnets agande åt bödlar. För en verklig domare är dömandet smärta och kval. Vi höra dessa kval i Jesu verop över fienderna och den olyckliga staden. Vi höra det i apostelns bekännelse att han har "stor bedrövelse och oavslätligt kval i sitt hjärta för sina bröder efter köttet", över vilka hans verksamhet som apostel var en dom, och skulle "önska sig själv förbannad och bortkastad från Kristus", hellre än att döma dem.

128. HAN VÄGRAR ATT FÖRKLARA SIN MAKTT FÖR MOTSTÅNDARNA. Vid framkomsten "medan han gick omkring i helgedomen" liksom för att se, att allt är i samma skick som kvällen förut, innan han återupptog sin vakt, "kommo överstepräster och de skriftlärd och de äldste" — hela rådet — fram till honom, och de sade till honom: "Med vad myndighet gör du detta? Och vem har givit dig myndighet att göra detta?" (Mk. 11:27 f.). Det är icke alldeles samma fråga som den, som ställdes till honom vid första rensningen. Icke heller blir hans svar alldeles det samma som då. Då begärde de ett tecken, varpå de kunde se att han hade makt att göra vad han gjorde och han gav tecknet i löftet att på tre dagar bygga upp templet, om de reve ned det. Det var ett svar, som det icke var så lätt att förstå och som kunde missförstås och misstydats, men det var ett svar. Denna gång frågade de om hans makt på ett annat vis. De medgiva hans makt, de känna den blott allt för väl, men de sätta ifråga, vem som givit honom den, de sätta ifråga, om hans makt är satanisk eller gudomlig. Det sammanhänger tydligen med anklagelsen, riktad mot honom av fariseerna i Galileen och åtminstone informellt understödd av fienderna i Judeen, att han gör sina undergärningar i djävulens namn. Nu är makten obestridlig, och det är maktkällan det gäller. Det är tre års utveckling mellan de två frågorna.

På denna fråga svarar Jesus denna gång med en mot-

fråga. Han lovar dem att oförbehållsamt besvara frågan, om de först svara på en fråga, som han vill framställa till dem. Hans fråga lyder: "Johannes dökelse, var den från himmelen eller från människor? Svaren mig därpå." Hans yrkan att få ett svar uppenbarar deras förlägenhet och olust att svara. Och det gäller i all synnerhet fariseerna och deras skriftlärare, som ansvaret gäller i första hand. Förlägenheten ökas därmed att Jesus ger dem att välja mellan dopets gudomliga och mänskliga ursprung och icke mellan dess gudomliga och djävulska ursprung, såsom de gjort, då det gällde hans egen kallelse. Hade han givit dem det senare alternativet, så hade de lättare kunnat undkomma svårigheten. Fariseerna hade aldrig beskyllt Johannes för att hava en ond ande. Det var befolkningen i Galileen som så dömde (Mt. 11:18). Men därav att de icke ansågo hans dop djävulskt följde icke att de måste anse det gudomligt eller himmelskt. Det lämnades dem en tredje möjlighet såsom en förklaring över deras otro, nämligen just denna, som Jesus inrymmer i sitt alternativ. Det kunde hava varit "mänskligt". Att giva detta svar nu, såsom ett alternativ till "himmeiskt" eller gudomligt, mötte emellertid en svårighet. Såsom ett fritagande av Johannes från att vara besatt dugde det, men huru skulle de våga att säga det nu, då det måste uppfattas av allmänheten såsom en förnekelse av Johannes såsom en profet. Dilemman var oövervinnelig. Sade de, att Johannes var en profet, så väntade de att Jesus skulle fråga dem, varför de då icke trodde hans vittnesbörd om Messias. Ja, bara det att så där högtidligt på Messias egen begäran erkänna Johannes som en profet var ju att erkänna honom själv. De kunde ju icke säga, att de trodde på Johannes i allt annat utom i hans vittnesbörd om Messias. Sådant kan kanske gå för sig, medan profeten är i livet, men det är icke att tillråda, sedan han dött och liksom kanoniserats genom martyrskapet. De samrådde med varandra en stund under ivrigt viskande. Och de kommo till det resultatet att säga, att de icke visste det. Det var förstås mycket förödmjukande, emedan det innebar erkännandet att de saknade kompetens att bedöma en av de viktigaste företeelser i det judiska folkets historia. De voro läkare, som

stodo rådlösa och hjälplösa inför en kris, som påkallade deras rådighet och hjälp såsom aldrig. Vad skall man med läkare, om de i det kritiska ögonblicket bara skaka på huvudet och intet veta? Vad skall man med vägvisare, som tveka vid varje vägska! och känna vägen bara då inga avvägar finnas? Och skriftlärare, vad skall man med skriftlärare som icke igenkänna en profet, då de se och höra honom, och icke kunna skilja mellan ett falskt och ett sant vittnesbörd ens då det gäller Messias?

129. HAN STÄLLER DEM TILL ANSVAR SOM UPPRORSMÄN. Den omedelbara verkan av denna förödmjukande inblandning i Messias tempelvakt är att han invecklas i en het ordstrid med sina fiender. I denna strid går Messias såsom aldrig förut till anfall och är den angripande även då motståndarne börja samtalet. Det första angreppet knytes till rådsherrarnas bekännelse att deras förhållande till Johannes måste ses i det ljuset att de icke visste om hans dop var från himmelen eller från människor. En sådan ursäkt kan han icke antaga, och så börjar han enligt Matteus (21:28-32) anfallet med parabeln om de två sönerna. Den är den bekanta parabeln i Dekapolis (L. 15) i mycket förkortad form, tjänande syftet av angrepp, då den tidigare och fullständigare är ett försvar. Om den tidigare parabeln är en sköld, varmed man parerar hugg, så är denna ett svärd, varmed man hugger. Sönerna äro de samma, ehuru de icke kallas yngre och äldre, utan bara den förste och den andre i den ordning vari Fadern tilltalar dem. Och denna gång är den förste, han, som sade nej till befallningen att arbeta i vingården men sedan ångrade sig och gick, publikaner och skökor, medan den andre, han, som sade 'ja, herre' men icke gick, är rådsherrarna själva, just i deras förhållande till Johannes döparen, som publikaner och skökor, nejmänniskorna, trodde, sedan de hunnit betänka sig och lyssnat till hans botpredikan. Men rådsherrarna, dessa jamänniskor, trodde honom icke och ångrade sig icke ens när de sågo publikanernas och skökornas omvändelse. Om de icke kunde igenkänna hans dop, så borde de hava kunnat se karaktären av hans verksamhet på dess frukter. Därför

bliva dessa nejmänniskor, som ångra sig och tro, deras domare som bara säga ja, men icke tro. "Publikaner och skökor skola förr gå in i Guds rike än I." Bort därför med denna ursäkt som de förebära för sin otro. Det är icke ovissheten, som är skulden till deras otro, utan det är otron, som är skulden till deras ovisshet. De kände icke Johannes, emedan de icke trodde honom.

Sådant är deras förhållande till Johannes." Hurudant är då deras förhållande till Messias? Därtill kommer han nu. Synoptikerna (Mk. 12:1 f., Mt. 21:33 f., L. 20:9 f.) äro eniga om att såsom nästa angrepp berätta parabeln om "en man" eller "en husbonde", som "planterade en vingård och satte stängsel däromkring och högg ut ett presskar och byggde ett vaktorn; därefter lejde han ut den åt vingårdsmän och for utrikes." Denna gång är det icke på Messias han syftar med mannen, som "for utrikes". Vingårdens ägare och herre är Gud. Det är han, som planterat vingården. Det är han, som satt den i gott skick och så lejt ut den åt vingårdsmän. Att han så "for utrikes" har ingen särskild tillämpning utom däri att det antyder hans frånvaro och den frihet som vingårdsmännen missbrukade under hans frånvaro. Det är också Gud, som under den förflutna tiden sänt tjänare vid skördetiden för att få sin del av skörden, men förgäves. Vingårdsmännen misshandlade varje tjänare, som kom i detta ärende och sände honom tomhänt tillbaka. De blevo allt djärvare däri och behandlade varje ny tjänare värre än den föregående. Men allra värst behandlade de husbondens son, vilken denne till sist sände i den förhoppning att de väl skulle ha försyn för hans son. Mot honom uppträdde de öppet som upprorsmän. I den kallblodiga beräkningen att tillvälla sig arvet, det vill säga vingården, genom mordet på arvingen, "togo de fatt på honom, dräpte honom och kastade honom ut ur vingården". En sådan mästare var Jesus att berätta, att även hans fiender med andlös uppmärksamhet följde hans berättelse, och då han enligt Matteus vid denna punkt i historien plötsligt ställde på dem frågan, vad vingårdens herre, då han kommer, skall göra med vingårdsmännen, svarade de utan att tänka på berättelsens tillämpning på dem själva: "Eftersom de

hava illa gjort, skall han illa förgöra dem, och vingården skall lämnas åt andra vingårdsmän, som giva honom frukten, då tiden är inne." De fällde utan att veta det, domen över sig själva, och Jesus, förvånad över deras blindhet att icke ens i så klara ord kunna läsa sin egen historia, frågade om de icke ens läst det skriftstället, som handlar om "stenen, som byggningsmännen förkastade och som blivit en hörnsten; av Hefren har det skett och är underbart i våra ögon" (Ps. 118:22). Hade de glömt påskpsalmen eller hade de aldrig givit akt på dessa varningsord? Och så upprepade han såsom sina egna ord deras dom, med direkt tillämpning på riket och deras förhållande till riket: "Därför säger jag eder, att Guds rike skall tagas från eder och givas åt ett folk, som bär dess frukt." Nu äntligen "förstodo de, att det var om dem han talade. Och de hade gärna velat gripa honom, men de fruktade för folket, eftersom man höll honom för en profet."

Det är såsom svar på denna vanmäktiga önskan att gripa honom som Jesus enligt Matteus (22:1 f.) berättar en tredje parabel, anklagande dem såsom upprorsmän. Den ansluter sig omedelbart till den föregående så till vida att Jesus upptager dess slutord om messiasriket och deras förhållande till det rike. "Med himmelriket", börjar han, "är det såsom när en konung gjorde bröllop åt sin son. Han sände ut sina tjänare för att kalla till bröllopet dem, som voro bjudna, men de ville icke komma". Det gick såsom det berättades i parabeln om den stora aftonmåltiden, ehuru uteblivandet får en djupare betydelse i denna senare parabel, eftersom en vägran att komma till kronprinsens bröllop har karaktären av ett uppror. Detta framträder tydligare däri, att somliga av de bjudna icke nöjde sig med att icke komma, utan "grepo konungens tjänare, misshandlade och dräpte dem." Därför ingår också i denna berättelse straffet över dräparna. Det lät icke vänta på sig. Det kom omedelbart. "Konungen blev vred och sände ut sitt krigsfolk och förgjorde dräparna och brände upp deras stad." Därefter fullkomnas bröllopsförberedelserna med stor kraft och med stor hast. Tjänarna sändas ut "till vägskaLEN" med befallning att bjuda alla de träffade. Och de verkställde befallningen så att "de samlade

tillhopa alla de träffade, onda och goda, och bröllopssalen blev full av gäster". Så säker var konungen på sin makt att han, ehuru det var uppror i landet, inbjöd alla utan åtskillnad till bröllopet. Meningen är väl, att han därmed gav de upproriska en inbjudan att lägga ned motståndet och bliva hans vänner. Detta gjorde väl också icke så få. Men när konungen kom in för att bese sina gäster, upptäckte han en, som "icke var klädd i bröllopskläder", en, som kommit i dåliga avsikter. Att det är meningen, förstå vi därav, att han blir svarslös inför konungens fråga, huru han hade kommit in, och ehuru konungen tilltalar honom vänligt och ger honom alla tillfällen att förklara sig, förblir han mållös. Det onda samvetet gör honom mållös, såsom det gör var och en förr eller senare. Domen träffar honom ögonblickligt. Han gripes "vid händer och fötter och kastas ut i mörkret därutanför, där gråten och tandagnisslan skall vara."

I slutorden: "Ty många äro kallade, men få utvalda" påminnas vi om olika människors olika förhållande till riket och till konungen. "Bjudna" äro "alla", ehuru icke alla på samma sätt eller lika högtidligt. De ursprungliga gästerna, det judiska folket och i all synnerhet dess ledare, äro i en särskilt högtidlig mening bjudna. Det är "judarnas företrädare", skriver Paulus (Rom. 3:2), att "Guds löften blivit dem anförtrodda." Mindre högtidligt bjödos de, som tjänarna träffade vid vägska-len, publikaner och syndare och hedningar, men bjudna äro också de. "Kallade" äro å andra sidan "många", det vill säga som träffas, alla som höra och tro. De kallade äro i allmännaste mening församlingen, den stora samlingen. Kallelsen utgår till onda och goda, det vill säga till människor utan åtskillnad, såsom noten, kastad i havet, samlar fiskar "av alla slag". Goda och onda äro relativa begrepp, motsvarande bättre och sämre. "Utvalda" äro slutligen "få". Det utesluter endast upprorsmännen, som alla bjudningar och alla kallelser till trots icke komma eller komma som upprorsmän. De utvalda äro få i samma mening i vilken vägen till livet är smal och de få, som finna den. Det är så många sätt att vara sjuk, att hälsan synbarligen är i minoriteten. Det är så många sätt att vara

upprorsman, att utkorelsen synbarligen blir en rar sak. De, som sade nej till bjudningen utan att bruka våld, äro upprorsmän lika verkligt, om icke lika ohyggligt, som de, som brukade våld. Och han, som kom in i bröllopsalen utan bröllopskläder, i ett upproriskt sinne, är en upprorsman lika mycket som de förra, ja, i en ännu farligare mening.

130. HAN BLOTTAR FARISEERNAS DUBBELSPEL MED ROM. Nu voro goda råd dyra. "Fariseerna gingo bort och fattade det beslutet, att de skulle söka snärja honom genom något hans ord", berättar Matteus (22:15 f.). En närmare inblick i deras avsikter lämnar Lukas (20:20 f.): "De vaktade på honom och sände ut några, som försåtligen skulle låtsas sig vara rättsinniga män, för att dessa skulle fånga honom åt överheten, i landshövdingens våld." Dessa, som kommo i detta snygga ärende, voro några av fariseernas lärjungar och i deras sällskap herodianerna. Om de bara kunde locka honom till att på något sätt tala mot Rom, så hade de vunnit sitt spel. Herodianerna voro där i ett dubbelt ärende. De voro där för att med sin närvaro uppmuntra honom till frispråkighet, eftersom de representerade ett slags nationellt fosterländskt intresse, ehuru av tunnaste slag, det måste sägas. De voro också där för att tjäna såsom vittnen mot honom, om han skulle i sin frispråkighet säga något om Rom. Det är fariseerna som föra ordet. De börja med ett vämjeligt smicker: "Mästare, vi veta, att du är sannfärdig och icke frågar efter någon, ty du ser icke till personen utan lär om Guds väg vad sant är." Och så kommer ärendet. Låtsande, att de kommit i en allvarlig samvetssak, som de hänsköto till hans avdömande, frågade de: "Är det lovligt att giva kejsaren skatt, eller är det icke lovligt?" Det är med stor iver de framställa denna fråga, och då de läsa något liknande tvekan i hans uppsyn, upprepa de frågan: "Skola vi giva skatt eller icke giva?" Här, mente de, var nu en stor fråga för Messias att avgöra, en grundsats av allvarligaste mening och största räckvidd. Kunde en sann israelit utan att förneka sin trohet till Jehova, landets rätte Herre, betala skatt till landets förtryckare, till de förhatliga romarna? Var det att visa ren flagg, Det är unga patrioter, som tala,

fariseernas lärjungar, med gry av zeloter. Vem skulle de vädja till, om icke till Messias, den oförfäraden läraren, som icke ser till personen, utan lär om Guds väg vad sant är?

Vad skulle han svara? Skulle han såsom de hoppades predika uppror mot Rom och förbjuda skatt vid äventyr av Guds och hans smordes misshag, vid äventyr att uteslutas ur Messias rike? Eller skulle han med att tillåta skatt giva sin messianska sanktion åt det judiska folkets närvarande trälldom under romarnas förtryck och därmed rikta ett slag i ansiktet mot hoppet, som ännu fanns, om en ny tingens ordning? Utvecklingen kan icke beskrivas bättre än i det första evangeliets egna ord (Mk. 12:13 f.: "Men han förstod deras skrymteri och sade till dem: 'Varför söken I att snärja mig? Tagen hit en penning, så att jag får se den'. Då lämnade de fram en sådan. Därefter frågade han dem: 'Vems bild och överskrift är detta?' De svarade honom: 'Kejsarens'. Då sade Jesus till dem: 'Så given kejsaren, vad kejsaren tillhör, och Gud, vad Gud tillhör'. Och de förundrade sig högligen över honom." Det oemotståndliga i denna bevisföring är först och främst uppriktigheten. Jesus möter icke list med list utan besvarar smickret med att kalla det med dess rätta namn. Icke ens Paulus är alldeles fri från att i sitt försvarstal inför Felix (Apg. 24:10) och ännu mer inför Agrippa (Apg. 26:2, 3) göra sig bruk av komplimanger avsedda att stämma dessa herrar till ett välvilligt lyssnande. Jag säger icke, att det är orätt. Icke heller säger jag att det är en metod, som Jesus fördömer. Uppmanar han icke sina lärjungar att bland fienderna bruka duvans enfald och ormens list? Men jag säger, att det är en metod, som Messias aldrig för sin del brukar. Den är icke furstlig nog för honom. Endast det allra klaraste och oskuldsfullaste ljus är ljusst nog för honom. Till denna oskuldsfulla saklighet få vi räkna hans begäran att få se en penning, en romersk denar. Det är enligt den bokstavliga översättningen (P. W.) något komiskt i det högtidliga sätt, varpå fariseerna "buro" denna slant till Mästaren, liksom om den varit ett troll, som de endast motvilligt vidrörde med sina heliga händer. Icke underligt, då den ju enligt lagens bokstav, med kejsarens bild och namn, var en avgud och enligt deras politiska trosbekän-

nelse representerade ett välde identiskt med satans. Men vad mena de då därmed att de påträffas med en sådan avgud i sin ägo? Kan det vara värre synd att ha den än att visa den? Är icke i själva verket användningen av den liktydigt med ett kontrakt mellan dem och kejsaren, vars sataniska skydd och andra materiella fördelar de mottaga, medan de fördöma att betala honom skatt? Om den romerska makten är av djävulen, varför göra de sig icke fria från att stå till den under någon som helst obligation? Varför giva de icke åt kejsaren allt, som tillhör kejsaren? Eller är man icke skyldig även djävulen den ärligheten att man betalar honom för hans tjänster, om man mottager dem? Eller kan det vara någon kompromiss mellan Gud och kejsaren, om kejsaren är det samma som den onde själv.

Det är långt ifrån att en sådan tillämpning av Jesu ord får antagas såsom hans egen mening. Det finnes icke ett ord i allt som han talat eller en möjlig slutsats från någon hans handling, som tillåter oss att tro, att han betraktade det romerska väldet såsom sataniskt eller sin messiaskallelse såsom i något avseende en kamp med Rom. Om så hade varit fallet, måste först och främst Paulus hava grundligt missförstått eller misstolkat sin Mästare, då han skriver om den romerska överheten, Neros styrelse, och all överhet, att den är "förordnad av Gud", så att de, som uppresas sig mot den icke för att förbättra och stärka den, utan för att omstörta den "stå emot vad Gud har förordnat och skola få sin dom" (Rom. 13: 1, 2). Men intet sådant missförstånd existerar mellan Jesus och Paulus. Det visar den aktning Jesus visar romerska överhetspersoner och ämbetsmän, som han träffar, och dit hör i synnerhet hans intresse i många publikaner. Varken Johannes döparen eller Jesus predika uppror mot något annat välde än syndens. Huruvida något, som i historien fått namn av uppror, kan försvaras med något, som Jesus lärt och tänkt och velat, det måste först och främst bedömas i ljuset av detta motiv: Är det gjort i intresset att nedriva eller uppbygga, att upplösa eller att fullkomna? Strängt taget är det icke uppror att yrka på förändringar, som beteckna ett framsteg. Uppror är icke olika former av socialism och demokrati, utan anarki. Men icke

ens sådana rörelser hava ett obetingat medhåll i Jesu lära och exempel. Vad som är säkert, är, att när Paulus, aposteln som också var romersk medborgare, uppmanar de kristna att betala skatt och visa underdånighet till dem det vederbör "för samvetets skull", så säger han intet annat än vad Jesus själv säger, då han i inledningen till bergspredikan högtidligt förklarar att hans lagstiftning icke innebär den borgerliga ordningens upphävande utan dess säkraste bestånd och dess fullkomnande.

Det är detta, som fariseerna och herodianerna hade glömt eller icke alls insågo, att det messiasrike, som Jesus förkunnar för sina landsmän och grundlägger i världen, är ett rike, som förutsätter en krigsförklaring mot synd och brist, men icke mot lag och författning. Det är hans svar till fariseerna. Herodianerna bevärdigar han icke med någon uppmärksamhet. De äro där som mållösa byrackor, som icke skälla utan bara vänta på sitt tillfälle att bita. Skallet kom från fariseerna. Och dem är det han svarar. Och svaret är en beaktelse, att hans rike är byggt varken på Roms bestånd eller på Roms fall. Hans ja och hans nej på den fråga de framställde låg i ett plan oändligt höjt över de ekonomiska och politiska intressena i deras fråga. Att de emellertid förundrade sig över hans svar med något liknande beundran, det är en komplimang som hedrar i alla fall deras intelligens.

131. HAN GÖR SPE AV SADDUCEERNAS OKUNNIGHET. Fariseerna hade i den gemensamma kampen för rådet lidit ett nederlag, som de med en viss ridderlighet erkänt. Det är nu tydligen sadduceernas plikt att gå i elden (Mk. 12: 18 f.; Mt. 23 f.; Luk. 20:27 f.) för att rädda vad räddas kan. De ha egentligen intet att välja på med avseende på stridsämne och vapen. Och ledsamt nog kan det användas endast mot fariseerna, deras bundsförvanter. Men det var ju i en viss mening sant också om skattefrågan, som fariseerna bringade upp, att den egentligen var ett gammalt tvisteämne mellan dem och sadduceerna. Både fariseer och sadduceer voro i det olyckliga läget, att de icke kunde anfalla Jesus utan att anfalla varandra. Även i det gemensamma anloppet mot Jesus var varderas front mot den gamla fienden. På

samma gång hade de just i den fråga, som det nu gäller, mer gemensamt än de själva visste. De hade ett gemensamt slagfält förstås, och de kämpade med samma vapen. Det förra är ju alltid fallet med segslitna strider mellan människor, och det senare är oftast fallet. Man skall misstänka det, då religiöst missförstånd blir kroniskt. Detta för sadduceer och fariseer gemensamma i deras enda, deras ändlösa träta är att de båda äro materialister. Medan fariseerna tro på uppståndelsen rent materialistiskt, så förneka sadduceerna den rent materialistiskt. Och det utesluter med nödvändighet varje framsteg och varje lösning. Båda parterna tänkte och talade bokstavligt? Och vi misstaga oss grundligt, om vi tro att sadduceernas nederlag är fariseernas seger. Med stor slagfärdighet angripa sadduceerna. Deras fråga är en gammal äktenskapshistoria, som de berättat många tusen gånger, ett praktiskt skämt, som alltid nedtystat deras motståndare. En kvinna, som här på jorden varit gift med åtta män, den ene efter den andre, och följt dem alla till graven, vem av dem skall hon tillhöra i paradiset, om man med fariseerna höll hårt på engiftets välsignelser och värde? Vad skulle en skriftlärare svara på en sådan fråga? Den är synbarligen lika omöjlig att besvara som den utnötta invändningen i våra dagar mot bibeln i frågan, var Kain fick sin hustru ifrån. Skulle de säga, att kvinnan blev gift i paradiset med den förste eller med den siste eller med den bäste eller att hon fick sin man genom lottkastning eller att hon fick ta den hon tyckte bäst om? Huru som helst blev ju det paradisiska äktenskapet mer eller mindre förlöjligat. Och man kan se, med vilken förtjusning godmodiga, feta sadduceer skrattade åt de lärda rabbinernas svett och möda vid besvarandet av denna förargliga fråga.

Som de antogo, att Jesus åtminstone i den frågan var en farise, väntade de att han skulle bliva lika svarslös som alla andra. Men det var däri de togo fel. På honom gjorde den där roliga historien intet intryck. I alla fall fall vållade den honom ingen svårighet. Nej, själva frågan, som de ställt på honom, fanns icke till för honom. Deras bevisföring var icke bara klen i slutsatsen, utan den saknade alla premisser. Han svarade dem: "Visar icke eder fråga, att I faren vilse

och varken förstå skrifterna, ej heller Guds kraft? Efter uppståndelsen från de döda taga män sig icke hustrur, ej heller givas hustrur åt män, utan de äro då såsom änglarna i himmelen.” Så mycket om den gamla historien. Den var förstörd för alltid. Men sadduceerna kommo icke ifrån saken för ett så gott pris som förlusten av en rolig historia. Och fariseerna hade ingen anledning att glädja sig över att de nu icke längre behövde frukta detta skämt med deras tro. Ty allvaret och verkligheten i det, som tager historiens plats, handskas värre med deras uppståndelsestro än någonsin sadduceernas gyckel kunnat göra. “De äro såsom änglarna i himmelen”, säger Mästaren med poetisk förnämhet om de uppståndna. Det är ett ord för sadduceer och fariseer. Och så fortsätter han vidräkningen med sadduceerna: “Men vad det nu angår, att de döda uppstå, haven I icke läst i Moses bok, på det ställe där det talas om törnbusken, huru Gud sade till honom så: ‘Jag är Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs Gud’. Han är en Gud icke för döda, utan för levande.” Och så avfärdar han sadduceerna med samma ord, med vilka han hälsat dem: “I faren mycket vilse.” Deras oförstånd i skriften är betonat i själva texten, som Jesus anför mot dem, hämtad från bibelns första bok, som de alldeles särskilt berömde. Och dock hade de snavat redan där, på dessa välbekanta vägar. Vad skulle då hända dem, om de fördjupade sig vidare i denna terra incognita, som bibeln var för dem? Med detta oförstånd i skriften, märk icke precis obekantskap med skriften, sammanhänger deras oförstånd, då det gäller Guds kraft. Paulus skriver i samma ämne och på samma vis, om än hans bevisföring är en annan. Hans ord förtjäna att i detta sammanhang minnas, i synnerhet som han också skriver till någon sadduce i Korint, som alldeles i samma anda som dessa sadduceer i Palestina, i syfte att förlöjligen tron på uppståndelselivet, invänder: “På vad sätt uppstå då de döda och med hurudan kropp skola de träda fram?” På denna fråga svarar aposteln, som en gång var en farise men sannerligen lämnat sin fariseism långt bakom sig vid besvarandet av denna fråga alldeles såsom Mästaren med att kalla den frågande “oförståndig”. Han påminner om att ingen “sår den växt, som en gång skall komma upp”,

men att "Gud giver det en kropp, en sådan som han vill och åt vart frö dess särskilda kropp." Med särskild hänsyn till denna oändliga mängd och variation av kroppar påminner han om att de icke äro bara av olika slag, utan av olika härlighet, att det finnes "himmelska" kroppar så väl som "jordiska", ja, "andliga" kroppar lika väl som "själiska" och fysiska. Och han kommer till den slutsatsen, att "kött och blod icke kunna få Guds rike till arvedel, ej heller får förgängligheten oförgängligheten till arvedel." Och ändå finns det fromma, snälla vetenskapsmän i våra dagar, som med grämelse i själen anse, att de såsom ärliga naturvetenskapsmän måste förneka kristendomens hopp om "kroppens uppståndelse", emedan de alldeles i likhet med Paulus måste förneka, att det är den förgängliga materian, som uppstår. Något sådant lärde icke Jesus, ej heller Paulus. Det är icke meningen med "kroppens uppståndelse". Sammanhanget mellan den kropp, som nu är, och uppståndelsekroppen är icke i samma organ utan i ansvaret, i gärningarna, i karaktären, så att i det kommande livet "var och en skall få igen sitt jordelivs gärningar, allt efter som han har handlat, vare sig han har gjort gott eller ont." (2 Kor. 5:10).

132. HAN KOMPLIMENTERAR EN LAGBOK. Huru sadduceerna togo sitt nederlag, säges icke. Men om folket heter det, att de, "när de hörde det, häpnade över hans undervisning." Man kunde önska, att det haft en djupare verkan än denna stereotypa "häpnad". Det hade varit bättre, om de häpnat litet mindre och tänkt litet mer. Det är Matteus (22:34 f.), som denna gång uppmärksammat folkstämningen. Det är också han som berättar: "Men när fariseerna fingo höra, att han stoppat munnen till på sadduceerna, samlade de sig tillhoppa, och en av dem, som var lagklok, ville snärja honom och frågade: 'Mästare, vilket är det yppersta budet i lagen'." På fariseerna hade det den verkan, att de höllo stor konklav och samrådde alla tillhoppa. Glädjen att han stoppat munnen till på sadduceerna är alltså långt ifrån oblandad glädje. Det var icke bara sadduceernas nederlag, utan deras eget. Och de vidtagna åtgärder för ännu en sammandrabbning, innan de giva saken förlorad. Enligt Matteus ser det

ut som om den lagkloke, som sändes i elden, visst icke gick ovilligt. Det heter, att han "ville snärja honom". Detta att han gick villigt stämmer väl med berättelsen, som Markus (12:28 f.) ger, ehuru man där kunde tro sig finna ett ädlare motiv. Det heter: "Då trädde en av de skriftlärde fram, en som hade hört deras ordskifte och förstått, att han svarat dem väl. Denne frågade honom: 'Vilket är det förnämsta av alla bud?'" Det behöver icke vara någon motsägelse, eftersom "snärja" eller "fresta" icke nödvändigt utesluter möjligheten att han ville pröva vad den andre dugde till. Åtminstone kan ordet hava denna mening (Jak. 1:2). Ej heller är en sådan lust att mäta sin kraft med honom utesluten i det, som Markus säger om honom, att han förstått att Jesus svarat sadduceerna väl. Det behöver icke betyda något mer än beundran för hans skicklighet. Skillnaden mellan de två berättelserna är, att Markus ensam omtalat samtalets verkan på skriftläraren.

Frågan, vilket bud som är det yppersta i lagen eller det förnämsta av alla, är icke ny för oss. Den möter oss på sätt och vis i samtalet mellan Jesus och den lagkloke, som frågade honom om nästan, ehuru där det är den lagkloke själv som giver svaret dock icke direkt på denna fråga, utan på frågan: "Vad är skrivet i lagen? Huru läser du?" Såsom den framställes här står frågan i ett visst sammanhang med en ofta ofruktbar skillnad mellan små bud och stora bud. Huru allmän idén är, kan man se därav att Jesus i bergspredikan (Mt. 5:19) talar om "ett av de minsta av dessa bud", ehuru sant nog han gör det med den varningen att även upphävandet av ett sådant bud är nedsättande och farligt. Eljes var det lätt att helt mekaniskt från små bud sluta till små synder och tvärtom från stora bud sluta till stora synder, på ett vis, som i det småaktiga tyranniets tjänst upphäver god moral. Något helt annat är det, när Jesus i bergspredikan (Mt. 5:22) sammanbinder större straff med större skuld: Han talar om "vreden", som gör honom "hemfallen under domstolens dom", om utbrottet i det hatfulla: "Du odåga", som gör honom "hemfallen åt Stora rådets dom", och äntligen om föraktets: "Du dåre", som gör honom hemfallen åt "det brinnande Gehenna." Vi skola också se, att

Jesus i veropen över fariseerna förebrår dem att de icke gjorde denna åtskillnad mellan smått och stort utan iakttago det mindre viktiga och underlätto det viktigare. En sådan blindhet, säger han, leder till att sila myggan och svälja kamelen.

Av dessa antydningar, som lätt kunde mångdubblas, framgår, att frågan vilket bud som är ypperst och förnämst ingalunda är så föraktlig som den i första hand kunde synas. Det kan vara något oändligt småaktigt i frågan och dess besvarande, men det kan också vara något stort och djupsinnigt. Det uppenbarar sig i svaret. Således var det något verkligt djupsinnigt, då den lagkloke på Jesu fråga, huru han läser lagen, icke såsom många andra rabblar upp de tio buden, utan sammanfattar hela lagen i dess syfte, som är kärleken till Gud och nästan. Vilket svar denne lagkloke, som vi nu ha att göra med, väntade av Jesus, är icke gott att säga. Ej heller är det gott att säga, vilket svar han själv skulle ha givit, om Jesus varit den frågande. Men hans beundran för Jesu svar visar, att sanningen icke var främmande för honom, även om den framställdes på ett nytt och överraskande sätt. Främmande kunde det ju icke hava varit, då det är en bibeltext (5 M. 6:4 f.), som varje judisk gosse fick lära sig, då han ännu befann sig i "vingården", såsom man så vackert kallade gossens tidigaste skolgång. Det är också just denna bibeltext, som en lagklok tidigare anfört såsom huvudsumman av lagen, ehuru Jesus anför stället fullständigare och högtidligare, med de inledande orden, som givit stället sitt namn i den judiska barnaläran. En annan skillnad är att Jesus i trogen anslutning till frågan betonar det enda budet. "Det förnämsta budet", säger han, "är detta: 'Hör, Israel, Herren, vår Gud, Herren är en. Och du skall älska Herren, din Gud, av allt ditt hjärta och av all din själ och av allt ditt förstånd och av all din kraft.'" Waldenström har översatt: "Herren, vår Gud, är en enda herre", såsom om det här vore fråga om hans med ingen annan delade makt. Men det är det givetvis icke i detta sammanhang, utan det är det judiska folkets stora bekännelse, att det finnes bara en enda Gud. Det är monoteismen, som inspirerar ett enda bud, som kan kallas det förnämsta, budet att älska

honom överallt. Att han, som ensam är Gud, begär vår odelade kärlek, är något oändligt mycket högre och större än förklaringen att han är ensam herre, huru sant än detta är. Begär han, som ensam är Gud, icke slavisk underkastelse och lydnad, utan kärlek, så är det emedan han själv älskar. Kärleken har sitt värde i kärleken och för kärleken. Därmed hade Jesus svarat på frågan, men han tillägger, från en annan bibeltext (3 M. 19:18), ett bud, som, säger han, "kommer där näst" och lyder: "Du skall älska din nästa som dig själv." Och han tillägger utan några vidare kommentarer denna gång angående betydelsen av ordet nästan: "Intet annat bud är större än detta." Det ligger en värld av mening i denna anmärkning, riktad mot fariseismens omättligen hunger efter alltjämt nya stadgar, nya bud.

Det var säkert något i det sätt, varpå Jesus anförde bibeltexten, som gav åt de välkända orden en ny mening, ja, en ny, levande giltighet. Det var alltid så, då Jesus anförde skriften. Det skedde icke bara med den djupaste vördnad, utan "med makt och myndighet", såsom folket med häpnad erkänner, då de hört hans bergspredikan (Mt. 7:29). Han talade såsom den, som "kommer från himmelen och är över alla", såsom den, som "talar Guds ord" i Ande utan mått, såsom Döparen säger i sitt sista stora vittnesbörd om honom (Joh. 3:31 f.) Den lagkloke ger uttryck för sin beundran i ord, som förtjäna att ordagrant anföras om icke för annat emedan de äro det enda omdöme, vari en farise hjärtligt och oförbehållsamt erkänner något, som Jesus sade. Han säger: "Mästare, du har i sanning rätt i vad du säger, att han är en och att ingen annan är än han. Och att älska honom av allt sitt hjärta och av allt sitt förstånd och av all sin kraft och att älska sin nästa såsom sig själv, detta är 'förmer än alla brännoffer och slaktoffer'." Märk troheten i anförandet av hans ord däri att han talar om Gud såsom "han", utan att nämna namnet. Han betonar kärleken till Gud såsom hela människans viljeriktning under känslans och förståndets impulser. Och han ställer ett sådant liv av helhjärtad tillgivenhet till Gud och helhjärtad välvilja mot nästan högt över tempeltjänstens fordringar i ord, som påminna om Jesu eget svar på fariseernas första angrepp i Galileen (Mt. 9:13),

med en intressant skillnad. Jesus betonar mot fariseerna det andra budet, om kärleken till nästan, och anför Hos. 6:6 om barmhärtighet. Den lagkloke, kanske med en sidoblick på sadduceerna, betonar det första budet, om kärleken till Gud, och anför 1 Sam. 15:22 om lydningen, som är bättre än offer.

Det skulle vara utomordentligt intressant att veta något mer om denne farise, denne lagkloke. Han tillhör även han den typ av fariseer, som representeras av Saulus. När det gäller denne lagkloke, blir jämförelsen av så mycket större intresse som det är så mycket i berättelsen som synes tvinga oss till det antagandet att han är en hellenist, en främling. Han är icke en medlem av rådet, och han kommer till denna kraftmätning synbarligen utan några fördomar. Det är icke vad man skulle hava väntat av en, som varit med i de föregående striderna. Han gör ingen min av att besväras av några tankar på att han talar till en, som hyllades av somliga och hatades av andra såsom Messias. Icke på avlägsnaste vis bringas den frågan på tal, utom såsom vi skola se av Jesus själv i avskedets stund. Själva stridsfrågan står i intet samband med de saker, som det kämpats om mellan Jesus och hans fiender dessa tre år. Allt tyder på, att mannen är en berömd rabbi på besök. Av största intresse är det sätt varpå Jesus fäster sig vid honom. Det heter icke, att han "såg på honom och fattade kärlek till honom." Han är synbarligen ingen ung man, som det kunde vara lockande att vinna såsom lärjunge. I den meningen är han ingen Saulus. Han är en fördomsfri gammal rabbi, sådan som man kan tänka sig Gamaliel på gamla dagar. Även han var ju i viss mening en hellenist. Jesu avskedsord till honom äro få och icke enbart erkännande, i alla fall icke hoppfulla, utan snarare vemodiga. "När han märkte, att han hade svarat förståndigt, sade han till honom: 'Du är icke långt från Guds rike'." Det är det första ordet om riket i hela samtalet, det enda ordet, som binder samtalet och den lagkloke vid Messias stora ärende. "Icke långt från Guds rike", det är ju ett eko av orden till den rike unge rådsherren: "Ett fattas dig." Han säger icke denna gång vad det är, som fattas, vad det är, som håller honom på avstånd, fastän han är så nära. Det

är lätt att inse, i vilken mening han är nära. Det säger Jesus, då han erkänner att han talat "förståndigt". Detta omdöme av Jesus blir betydelsefullare, då vi erinra oss att den lagkloke själv betonat förståndet i människans kärlek till Gud. Han är en vishetssökare, en hellenist. Och ehuru Jesus icke säger det, är det i alla fall sagt genom hela historien, att den lagkloke också är en uppriktig man, en hjärtats man. Däri står han nära Guds rike. Och dock väntar Jesus icke att vinna honom för sin sak. Han bjuder honom farväl, och det är intet i texten som förråder, att mannen gick bedrövad. Han gick ganska belåten med detta möte med Jesus, med de bästa tankar om läraren han mött och med de bästa tankar om sig själv.

133. HAN GÖR FARISEERNA FULLSTÄNDIGT SVARSLÖSA. På de övriga fariseerna, som voro vittnen till samtalet mellan Jesus och den lagkloke, verkade det såsom ett förkrossande nederlag. "Sedan dristade sig ingen att vidare ställa någon fråga på honom", skriver Markus (12:34 f.). Lukas (20:39 f.), som också omnämner den modlöshet, som nu grep fariseerna, ger ett ännu starkare skäl för den, då han omtalar att även andra skriftlärdade instämde i den lagklokens omdöme och sade: "Mästare, du har talat rätt." De hade icke blott drivits på flykten, utan de hade lämnat efter sig krigsfångar. Voro de sålunda färdiga med Jesus, så var han dock icke färdig med dem. Lugnt såsom om intet hänt återupptog han efter denna långa och heta debatt med fienderna sin undervisning i helgedomen. Men då han såg fariseerna församlade (Mt. 22:41 f.), kanske för ett nytt samråd, kanske för att räkna över sina förluster, avbröt han sin undervisning och gick till dem. Han ställde därpå till dem en fråga, varmed han för sin del avslutar striden med dem, en fråga, som de icke kunde besvara och som det var så mycket mer förödmjukande att icke kunna besvara som den var så utomordentligt enkel och deras oförmåga att besvara den bevittnades av allmänheten. Hade de på förhand anat, vilka svårigheter de skulle ställas uti, hade de nog flytt, innan han hunnit att fråga dem. Men den första frågan ingav dem ingen sådan fruktan. Den lydde: "Vad synes

eder om Messias? Vems son är han?" På den frågan var det lätt att svara. På den frågan hade de säkert kunnat svara, om de tillfrågats sovande, så ofta hade de sagt det. Med stor frimodighet och enstämmigt ur allas munnar kommer ett enda ord: "Davids". Men då kom frågan nummer två, och med den kom svårigheten, som fullständigt nedtystade hans motståndare. Då sade han till dem: "Huru kan då David, genom andeingivelse, kalla honom Herre?" Och så anför han de bekanta orden i Ps. 110:1 och fortsätter: "Om nu David kallar honom herre, huru kan han då vara hans son?" På detta förmådde de icke svara honom ett ord. De stodo där mållösa. Och Matteus upprepar att från den dagen ingen dristade sig till att ställa någon fråga på honom. Fariseerna hade fått nog av Jesu frågor.

Vad var det då i denna fråga, som så lamslog dem? Först och främst var det den oväntade och överraskande vändning frågan tog. De visste naturligtvis, vad alla visste, att Jesus var Davids son i den allmänna mening att han var av Davids hus och släkt. Ingen kunde hava uttryckt sin messiasbekännelse just i denna term, om det icke varit allmänt bekant. Icke för ett ögonblick hade fariseerna lyssnat till anspråken att han var Messias, om de icke vetat det. Vetenskapen därom förklarar bitterheten i deras kamp med honom. Hade de icke vetat det om honom, hade han icke korsfästs utan utskrattats. Å andra sidan, det var oväntat och överraskande redan, att han först nu bringade ämnet på tal. I alla sina debatter med honom hade de aldrig förr hört honom nämna sin släktskap med David såsom grunden för sina anspråk såsom Messias. Han besökte oss veterligt aldrig Betlehem eller Hebron, Davids städer. Men nu blev överraskningen dubbelt större, då han bringar ämnet på tal likasom om det varit hans avsikt att förringa betydelsen av denna släktskap. Det var dock icke hela överraskningen. Det, som gjorde dem mållösa och svarslösa, var det att Jesus visar på ett sätt som icke kunde motsägas, att de alldeles missförstått detta allbekanta skriftställe. Han visar att just detta ställe, som de hellre och oftare än något annat anförde som bevis för messiasriket såsom ett politiskt välde, ett davidsarv, närmare sett lär alldeles motsatsen. Messias är

icke arvingen till Davids tron i denna bokstavligt begränsade mening. Han är med David, i en gemensam tro, i ett gemensamt sinne, arvinge till löftet att "i honom alla släkten på jorden skola varda välsignade". Till detta andliga välde kommer han icke som Davids son efter köttet, utan som Guds son, icke genom sin födelse hit i världen, utan genom uppståndelsens nya födelse, såsom Jesu apostel, Paulus, skriver: "Såsom människa är han född i köttet av Davids säd, och såsom helig andevarelse är han med kraft bevisad vara Guds son, allt ifrån uppståndelsen från de döda" (Rom.1:3 f.). Genom uppståndelsen besteg han sin tron. Det är i denna nya roll "vi se honom för dödslidandets skull krönt med härlighet och ära" (Hebr. 2:10). Waldenström har icke "bevisad vara Guds son", utan "insatt till Guds son". Det menas naturligtvis icke att han icke till sitt väsen var Guds son förut. Det syftar även det på sonskapets makt, på regeringen.

KAPITEL XXVII.

Messias bjuder farväl

134. HAN VARNAR LÄRJUNGARNA FÖR FARISEIS-MEN. Från denna stund stodo fariseerna i viss mening som stumma vittnen till händelsernas utveckling. De handlade icke med samma säkerhet som förut i partiets namn. Det blev sadduceerna, det vill säga prästpartiet med Kaifas i spetsen, som bringade tragedien till sin avslutning. Många av fariseerna stodo till och med tvekande. Det framträder tydligare efter påskens händelser, då så många stå tvekande att det har en förlamande verkan på hela partiet. Men en sådan tveksamhet hos enskilda fariseer framträder redan förut, inför Messias själv, medan han ännu är med dem. Vi hörde det nyss i erkännandet: "Mästare, du har talat rätt". Men de som så tänka och tala äro icke många nog att förhindra katastrofen. Icke heller fritager denna tveksamhet hos några få partiet från skulden i Messias död. Det var i alla fall fariseerna, som satt förföljelsen i gång. De drogo icke svärdet, men de äggade andra att draga det. De fällde icke dödsdomen, de verkställde icke dödsdomen, men det var på deras anklagelser han dömdes och dödades. Deras skuld är i alla fall, den slutliga tveksamheten till trots, större än sadduceernas. Deras tveksamhet är icke ånger, utan överraskning. Den leder icke, såsom Judas ånger, till förtvivlan, utan bara till överksamhet. Och dock hade de i kollektiv mening förrätt Messias, om icke nedrigare än han, i alla fall framgångsfullare. De lyckades så väl att de skrämdes av den fart utvecklingen tog. Inför uppståndelseryktena hava de verkligen något liknande ett ont samvete och undra, om de befunnits strida mot Gud (Apg. 5:39). Men då ryktena icke förverkligas i ett rike i denna värld, i en Messias efter

deras sinne, så återupptaga de striden på nytt, denna gång med församlingen, och det är först när de med Saulus i spetsen komma med som svärdet blodas.

Det kan vara bra att minnas detta, då vi nu upptaga berättelsen om Messias slutliga vidräkning med partiet. Den kommer först och främst i en varning ställd till lärjungarna. Observera uttrycket "undervisade" hos Markus (12:38 f.). Eljes är det egentligen Matteus (23:1 f.), som minnes att detta avgångsbetyg sänt efter de flyende fariseerna av Messias själv vändes i en varning till lärjungarna. Fariseerna äro ett varnande exempel redan i förmäthenheten att hava satt sig själva på Moses stol, det vill säga, i sin självtagna rätt till skrifttolkningen hava de undanträngt den fria läsningen och tolkningen och därmed upphävt skriftens egen auktoritet. Han erkänner villigt, att de äro renläriga, men han förebrår dem att "de säga men göra icke". De äro icke dåliga predikanter och lärare, men usla föredömen och farliga uppfostrare. De hava läror, men inga grundsatser. Det är ekot av tidigare anklagelser. Redan i inledningen till bergspredikan yrkar Messias på en rättfärdighet, som "övergår de skriftlärdes och fariseernas" just däri att den både "håller och lär". Och sammanhanget visar att han förebrår dem för att upphäva lagen just däri att de lägga större vikt på ren lära än på rent liv. Deras förmäthenhet, fortsätter han nu, är också grymhet. Såsom i sitt ve över dem i fariseens hus i Pereen förebrår han dem att de "binda ihop tunga bördor och lägga dem på människornas skuldror, men själva vilja de icke röra ett finger för att flytta dem". Vi ha redan påpekat, vari den senare beskyllningen är starkare än den tidigare (Luk. 11:46). Den tidigare innebär, att de med förnäm likgiltighet själva avstodo från att göra vad de ålade andra att göra. Den senare innebär att de lämnade dem, som trycktes till marken under de odrägliga bördor de pålagt dem, att förgås utan att göra det minsta försök att hjälpa dem. Och så angriper han deras fåfänga, och det är i synnerhet däri han framställer dem som varnande exempel. Till fåfängan att gärna sitta främst i synagogorna och gärna hälsas på torget, som vi känna från de tidigare veropen (Luk. 11:43), kommer nu, såsom redan i bergspredikan, den

allvarliga förebråelsen att de "göra alla sina gärningar för att bliva sedda av människor", varpå han ger tre nya exempel. De "göra sina böneremсор breda och hörntofsarna på sina mantlar stora". De "vilja gärna hava de främsta platserna vid gästabuden." De vilja gärna "av människorna kallas rabbi". Med böneremсор menas kapslar, fullskrivna med bibelcitater, vilka fariseerna medelst remmar fastgjorde på pannan eller vänstra armen, då de bådo, i den tanken att de därmed lydde vissa lagbud (5 Mos. 6:8). Tofsarna i manteln's fyra hörn med ett mörkblått snöre i var tofs, äro av Moses uttryckligen befallda i judens klädedräkt (4 M. 15:38) såsom en påminnelse att "tänka på Herrens bud och göra efter dem och icke sväva omkring efter edra hjärtans och ögons lustar". För fariseerna var emellertid icke detta syfte huvudsaken. I stället för symboler, som skulle påminna dem om att de voro ett heligt folk, blevo tofsarna prydnader, med vilka de annonserade sin helighet. Och de gjorde dem stora, liksom de gjorde böneremсорna breda, i den riktiga förmodan att annonser böra tryckas i stor stil för att uppmärksammas och läsas.

Detta allt är sagt liksom i förbigående. Det kunde vara fåfänga utan att i djupare mening vara högmod. Men huru är det med ambitionen att "vilja kallas rabbi"? Det är en fåfänga av allvarligare natur. Det är en fariseism, som han känner, att hans lärjungar behöva varnas för. Och så avbryter han sin vidräkning med fariseerna för att giva sina lärjungar denna varning. Han glömmar icke för den fientliga fariseismen, som han nu dömer, den finare, den vänskapligare fariseismen, som så gärna sticker fram i lärjungarnas sinnen. "Men I", säger han, "skolen icke låta kalla eder 'rabbi', ty en enda är eder Mästare, och I ären alla bröder. Ej heller skolen I kalla någon på jorden eder 'fader', ty en enda är eder Fader, han, som är i himmelen. Ej heller skolen I låta kalla eder 'läromästare', ty en är eder läromästare, Kristus." Det är uppenbart, att det är något värre än titelsjukan, som Jesus varnar sina lärjungar för. Han förbjuder dem titeln rabbi, för så vitt som en sådan titel motsäger och upphäver broderskapet. Man får gärna vara lärare, men icke en tyrann i katedern, icke en påve i predik-

stolen, utan en lärare, som är en broder bland bröderna. Och det är man, så länge man själv är en lärjunge. Innan man springer förbi brodern måste man hava sprungit ifrån Mästaren. Så länge vi äro i Mästarens sällskap, äro vi i varandras sällskap. Man bör med tacksamhet minnas och akta dem, som äro våra andliga fäder, våra fäder i Kristus. De äro icke så många att vi ha råd att försumma och ringakta dem. Men ingen får åt någon människa, vore det än ens andliga välgörare i allra högsta mening, giva den myndighet över tro och samvete, som tillkommer Gud allena. Det finnes en mening, i vilken Gud ensam är god (Mk. 10:18), ensam sann, ensam hög. Och i denna mening är han ensam vår Fader, han, som är i himmelen, helgat—från varje annat namn skilt — varde hans namn. Inga kyrkomöten och inga påvar kunna vi tillåta att skriva åt oss trosbekännelser, som äro bindande för samvetea längre än de äro Guds ord. Även "läromästare", eller "ledare" såsom Waldenström översätter, är det ju oundgängligt att hava och kanske oundvikligt att bliva, om icke all verksamhet och all rörelse, i individualismens och anarkismens namn, skall söndersmulas i stänk och skum. Men där Kristi överhöghet icke erkännes, är det just det starka ledarskapet som samlar till partier och leder till uppror. Allt ledarskap, som skall verka i högsta mening enande, måste därför i djupaste mening vara en avsägelse av allt ledarskap, ett tjänande. Att det är detta, som är i Mästarens tanke, förstå vi av de ord, i vilka han såsom i en grundlag sammanfattar dessa varningar: "Den som är störst bland eder, han vare de andras tjänare. Men den, som upphöjer sig, han skall bliva förödmjukad, och den, som ödmjucar sig, han skall bliva upphöjd."

135. HAN ROPAR PÅ NYTT VE ÖVER FARISEERNA: Efter detta avbrott säger han sitt slutliga farväl till de skriftlärde och fariseerna — de äro sålunda fortfarande inom hörhåll — i ett sjufaldigt ve, vari vi höra det förstärkta ekot av de tidigare veropen i Pereen (Mt. 23:13 f). Markus (12:40) och Lukas (20:47) ha i sitt kortfattade referat i dessa Jesu avskedsord till fariseerna upptagit bara en förebräelse och det är den att de "utsuga änkornas hus, medan

de för syns skull hålla långa böner.” Det ingår varken i de tidigare veropen i Pereen, som Lukas givit, eller i de senare veropen i Jerusalem, som Matteus givit. Det är klart att ingen samling av verop är ett fullständigt referat av allt det, som Messias har att förebrå fariseerna, än mindre ett fullständigt material för en karaktärsteckning över dem. De två referaten jämte det som Markus och Lukas hava tillagt till dem, giva oss en sann men icke en fullständig teckning av den fariseism, som kastar sin skugga över Jesu väg. Dessa verop äro varma, heta förebråelser från en vän, de äro ännu varningar, men de äro egentligen icke anklagelser (Joh. 5:45), om man därmed menar en åklagares föresats att genom en fullständig bevisföring få någon fälld. Messias förebrår, han anklagar icke och dömer icke. Det förstå vi därav att detta dock icke är hans allra sista ord till dem.

Egendomligt för veropen i Jerusalem är att de icke som veropen i Pereen äro riktade först mot fariseerna som ett parti och sedan mot de lagkloke som en klass, utan alla sju riktas mot “de skriftlärde och fariseerna”. Vi ha förut påpekat, att Matteus alltid, förmodligen från Jesu mun — han är en utomordentligt god lyssnare — anför de två orden i denna ordning, klassen först och partiet efteråt, såsom om han velat säga: detta gäller eder, I lagkloke, men för övrigt hela edert parti, ja, allt vad fariseer heter i alla tider. Här får denna betoning av de lagkloke en alldeles särskild betydelse. En annan egendomlighet, kanske just en följd av det just nämnda, är att han nu börjar med det ve, som han slutar sina verop med i Pereen, då han förebrår dem att “hava tillslutit himmelen för människorna” (Mt. 23:13). Huru? Jo, därigenom att de “tagit bort nyckeln till kunskapen” (Luk. 11:52). Själva gingo de icke in och de hindrade dem, som ville ingå, ja, enligt Matteus “tillstadde dem icke”. De lade hinder i vägen för en levande bibelkunskap (Lukas) och med sitt eget uppförande rent av förbjödo de människor, det vill säga gjorde det så gott som omöjligt för dem att söka det, som är ovantill. Så stor är exemplets makt, då det gäller vördade ledare.

Till detta första verop, som är gemensamt för de två tillfällena, lägger Mästaren två nya i förebråelsen för ett

oheligt proselytmakeri och för en otrolig spetsfundighet i fråga om eder, som man måste hålla, och eder, som man icke behöver hålla. Man kunde icke beskylla fariseerna för bristande nit. De äro alla tiders mest energiska missionärer, villiga att fara över vatten och land för att vinna en enda anhängare. Men det är just det ödesdigra att det är anhängare de äro efter. De omvända människor icke till den höga tro de bekänna, utan till det låga liv de leva, så att de bliva "Gehennas barn dubbelt värre" än de själva. Så mycket om deras nit. Deras blinda godtycke över samvetena tar sig uttryck i deras sätt att handskas med edens helighet. Han ger ett par exempel på denna blindhet. Har någon, säga de, svurit vid templet, så behöver han icke hålla sin ed, för så vitt han icke i sitt sinne därvid särskilt tänkt på guldets i templet. Huru dåraktigt, eftersom det ju är "templet, som har helgat guldets". Om någon, säga de, har svurit vid altaret, så behöver han icke hålla sin ed, om han icke därvid i sitt sinne särskilt tänkt på offergåvan. Huru dåraktigt, då det ju är "altaret, som helgar offergåvan". Denna blindhet att kalla det större mindre och det mindre större har sin grund däri att de, såsom han nyss förebrått dem och förebrådde dem i bergspredikan (Mt. 6:1 f.), göra alla sina gärningar för att bliva sedda av människor. Deras fromhet är bunden vid allt i himmelen och på jorden utom Gud. Icke underligt att de se något större i guldets, varmed de prytt templet, än i templet självt, i offergåvan, som de frambära, än i altaret. Det är materialismens förbannelse i fariseernas fromhet, och den tynger dem till marken. Sedan de högtidligt inröstat Gud i sin tro, förneka de honom i sitt liv, så att han blir endast ett slags söndagsbokstav i almanackan, som markerar deras högtider. Och tron själv blir ett monopol, en deras privatsak, och deras religion i all sin upphöjdhed blir ganska omänsklig.

Det fjärde veropet är beslätat med det nyss nämnda. Han förebrår dem, att de äro mycket samvetsgranna i småsaker, såsom då det gäller att giva tionde av alla tänkbara ting, medan de helt och hållet underlåta "det som är viktigast i lagen, rätten, barmhärtigheten och troheten". Vad de göra åt Gud, är så utomordentligt viktigt. Det är deras

dräktparad på sön- och helgdagar. Huru de i vardagslag uppföra sig mot grannarna och nästan i allmänhet är icke viktigt alls. Det underlåta de, medan den rätta ordningen ju borde vara den att göra det ena och icke underlåta det andra. Det är i detta sammanhang enklast att antaga, att det ena, som de borde göra, är tiondegivandet, söndagstjänsten, gudstjänsten, medan det, som de icke borde underlåta, är rättfärdighet i vardagslag. Men det är icke alldeles otänkbart, att ordningen i Mästarens tanke är den motsatta, då vi erinra oss hans befallning i bergspredikan till den, som offerar, att innan han frambär sin offergåva förlika sig med brodern, som han förfördelat. Det ger en god mening, var man förlägger det större och det mindre, bara man inser att i livets många krav det är alltid något, som är högre, som man bör göra, och många andra goda ting, som man icke bör underlåta. I undervisningen, säger Geijer, är det viktigast att väl skilja huvudsak från bisak och göra det förra utan att försumma det senare.

De återstående tre veropen, som äro gemensamma för båda tillfällena, innehålla förebråelsen att vilja synas rena snarare än vara det — man kunde kalla det en renhetsfåfänga, ett koketteri med renheten — samt slutligen förebråelsen att på allt sätt hedra de döda profeterna, medan man har mord i sinnet mot de levande. Det är till detta sista veropet, som han med bitter sarkasm fogar uppmaningen till dem att uppfylla sina fäders mått jämte frågan, huru de med sådana fäder att brås på och med ett sådant sinne kunde undgå att dömas till Gehenna. Han tänker därvid visst icke bara på deras förhållande till honom själv. Han förutser och förutsäger, såsom han gjort redan förut (Mt. 10:16 f.), att fariseernas skugga skall falla också över hans lärjungars väg, att deras kamp med honom skall fortsättas i en strid på liv och död med hans sändebud, "profeter och vise och skriftlärd", som han skall sända till dem, av vilka de skola dräpa och korsfästa somliga och i sina synagogor gissla andra och förfölja dem från stad till stad. Han förutser en långt utdragen och allmän förföljelse mot sina vittnen. Och denna förföljelse skall, om man ser närmare på saken, utgå från fariseerna. All religiös förföljelse måste skrivas på det

religiösa nitets konto, så att det blir sant som han förut sagt och nu upprepar att det är "över detta släkte", över fariseerna såsom en klass, "som allt detta (rättfärdiga blod) skall komma." Då det sista veropet förklingade, försvann säkert den siste fariseen ur helgedomen. Och veropen smälte bort i molltonerna av en ny klagosång över Jerusalem, vilken ord för ord liknar den, som han uttalade vid tempelinvigningsfesten. Det var en sång, som han sjungit, tills hans lärjungar lärt den utantill. Bokstavligen utantill. Den gruvliga meningen förstodo de väl icke och skulle väl aldrig komma att förstå, somliga av dem.

136. HAN SÄGER FARVÄL TILL HELGEDOMENS VÄNNER. Det är som segerherre över allt motstånd som Jesus, ännu dröjande i helgedomen, "satte sig mitt emot offerkistan och såg, huru folket lade ned penningar i offerkistorna" (Mk. 12:41 f.). Omkring honom brusade det bråds-kande livet som vanligt, förunderligt oberört av den ödes-digra kamp, som just rasat mellan Messias och folkets själv-valda ledare. Till denna kamp, som Messias fört just om dem, hade de varit vittnen endast i den mest ytliga mening. De hade häpnat över hans djärvhet och slagfärdighet. Men att striden stod om deras själar, det hade de icke fattat. Något sådant bekymrade dem icke. Det är just det tragiska, att de voro så likgiltiga för det, som för honom är det enda nödvändiga. Eljes voro de ju de bästa vänner. För dem var templet med dess offer, lagen och dess traditioner, hela den kyrkliga organisationen något alltillräckligt för deras and-liga behov, sådana de nu voro. Vad Jesus såg där vid offer-kistan, måste för honom haft ett vemodigt intresse. Han såg, huru "många rika lade dit mycket", och så fick han se, att "en fattig änka kom och lade ned två skärvar, det är ett öre." Det är samma ord för båda parternas givande. Waldenström säger, att de rika "kastade in" sina bidrag, med en vårdslös frikostighet, som säkert väckte beundran hos många. Och den fattiga änkan, som passade på, då hon kunde osedd giva sin skärv, "kastade in" sina två små slantar med en brådska, som hade ett helt annat motiv. Hon såg kanske icke, att den store läraren gav akt på hennes givande

och att det blev något underligt varmt och kanske fuktigt i hans ögon, då han såg det. Så fort hon avlägsnat sig, "kallade han sina lärjungar till sig". Pekande på den fattiga kvinnan, som just lämnat offerkistan, sade han: "Denna fattiga änka lade dit mer än alla de andra, som lade något i offerkistan. Ty dessa lade alla dit av sitt överflöd, men hon lade dit av sitt armod allt vad hon hade, så mycket som fanns i hennes ägo." Uttrycket kan betyda, att änkan hade givit icke bara mer än alla dessa, som just då gävo något, utan mer än alla, som någonsin givit. Hennes gåva var en enastående donation till templet, icke i penningevärde naturligtvis. Det är icke myntvärdet han räknar med, utan såsom alltid det personliga värdet. Det är icke änkans skärv, utan änkan själv han hedrar med sin uppmärksamhet. Man missförstår alldeles vad det är som Mästaren rekommenderar med detta sitt beröm över änkans skärv, om man tror sig upptäcka däri en ursäkt för seden att giva den minsta slanten man har i kollekten. Man kan icke neka, att i den allmänna meningen kollektpenningar och änkans skärvar sammanfalla. Men det var nog icke Mästarens mening. Snarare menar han väl att med änkans skärv var och en skall förstå just det, som den var för henne, allt vad man äger. Att det icke är någon anvisning, huru mycket man bör giva i kollekten, framgår därav att om våra rika bröder följde änkans exempel och gäve allt, som finnes i deras ägo, de ju intet hade att giva nästa gång. Att giva allt vad man äger är icke en metod att giva, utan det är det stora, outhärliga skälet därtill att man ger. Och det är såsom ett sådant skäl som den fattiga änkan blir en outtömlig missionstext.

Hon gav sina två skärvar, tillsammans värda ett öre, till templet, kanske till det ännu oavslutade byggandet av helgedomen, ett företag som slukade millioner. Vilken kärlek till templet måste icke hava brunnit i denna fattiga änkas hjärta, då hon var villig att giva därtill "hela sitt livsuppehälle" (P. W.) utan att hindras ens av tanken på huru oändligt litet hennes slantar kunde bringa dess fullbordan närmare. Kanske Jesus tänkte också därpå. Det måste vara något stort och imponerande med en institution, som kan inspirera till en sådan offervillighet. Det vackraste i den

judiska nationens liv var väl ändock denna kärlek till templet. Vilka möjligheter kunde icke hava legat i en sådan folk-känsla, om dess ledare varit trogna sin uppgift. Nu hade de förverkat sin rätt såsom ledare icke minst därför att de så illa förvaltat detta rika arv. Med oheliga händer hade de allaredan nedrivit templet, såsom han utmanat dem till vid första rensningen. Han hade lovat att på tre dagar återuppbygga det. Det är ett löfte, som han skall veta att hålla. Det visar honom vägen till uppgiften, som nu väntar honom.

137. HAN ANFÖRTROR LÄRJUNGARNA ATT HANS SLUT ÄR NÄRA. Vad Johannes (12:20 f.) berättar omedelbart i anslutning till berättelsen om inridandet i Jerusalem, med förbigående av tempelrensningen och kampen med rådet, torde finna sin rätta plats här såsom en inledning till onsdagens händelser. Vi lämnade honom tisdagskvällen sittande vid offerkistan i djupa tankar, vilka såsom alltid oemotståndligt ledde till det nära förestående slutet. På onsdagsmorgonen överraskas han av att Filippus och Andreas komma till honom med en hälsning från "några greker av dem, som plägade fara upp för att tillbedja i högtiden". De voro icke grekiskt talande judar, på besök i hemlandet. De voro greker, som omvänts till judendomen åtminstone så till vida att de blivit vad man kallade portens proselyter. Det var en stor klass, spridd över hela det romerska riket. I apostlagärningar kallas de "gudfruktiga proselyter" (13: 43). Dessa voro troligen från något av de många grekiska samhällena i Galileen eller Dekapolis, eftersom det heter att de "plägade fara upp till högtiden". Deras bekantskap med Filippus pekar därpå att de voro från Betsaida Julias, hans hemstad, ett grekiskt samhälle. Deras begäran till honom att de ville se Jesus var något så nytt och överraskande, att han rådgjorde med Andreas, innan de förde främlingarna till Jesus eller förde Jesus ut till dem. Säkert hade de varit vittnen till den hyllning, som Jesus fått av folket vid högtiden, och hans segerrika kamp med rådet. Om det var något mer än nyfikenhet att se en så berömd man som låg under deras önskan att se Jesus, kunna vi icke säga. Icke ett ord berättas om deras sammanträffande med Jesus eller om något sam-

tal mellan dem. Det är icke ens säkert, att de sammanträffade. Vad Johannes berättar är den verkan på Jesus som hälsningen från grekerna hade. Den kom till honom såsom en dödsringning. Och han svarade: "Stunden är kommen att Människosonen skall förhärligas." Han talar om sin död och sin uppståndelse såsom ett förhärligande kanske just vid tanken därpå att denna erfarenhet är hans segerrika väg till grekerna och till alla folk i världen. "Sannerligen, sannerligen", fortsätter han med högtidligt allvar, "om icke vetekornet faller i jorden och dör, så förbliver det ett ensamt korn, men om det dör, så bär det mycken frukt." Det är kanske hans svar på hälsningen från grekerna. Det är i alla fall en livslag, som han tillämpar också på sina lärjungar. Ingen kan vinna det eviga livet, om han icke "hatar sitt liv i denna värld", det vill säga giver det till spillo, såsom ju åkermannen gör med sådden. Tillämpat på deras förhållande till honom, betyder det att de, om de vilja tjäna honom, måste följa honom. Följa honom vart? Ja, det skall uppenbaras för dem steg för steg. "Där jag är, där skall också min tjänare vara". Därmed måste de låta sig nöja. Det betyder gemensamt lidande, gemensamma mödor, men det betyder också något annat därbortom. "Om någon tjänar mig, så skall min Fader ära honom."

138. UNDER DJUP RÖRELSE SÄGER HAN DÄRPÅ FOLKET FARVÄL. Just som han uttalat dessa frimodiga ord, greps han, berättar Johannes (12:27 f.), av en ångest, som så uppskakade honom att han för en stund icke visste vad han skulle säga. Ångesten avprässar honom samma bön, som tre av lärjungarna sedan hörde i Getsemane: "Fräls mig undan denna stund. Dock, just därför har jag kommit till denna stund, Fader, förhärliga ditt namn." Det är icke samma ord som i Getsemane, men det är samma sak, det är alldeles samma bön. Och såsom i Getsemane fick han omedelbart svar, och svaret är utan tvivel det samma som i Getsemane, ehuru de tre lärjungarna då gingo miste om det, emedan de sovo. Svaret nu är: "Jag har redan förhärligat det, och skall ytterligare förhärliga det." Det är icke bara ett svar på hans bön att Guds namn må till vilket pris som

helst förhärlligas i hans liv, i hans död (2 Kor. 3:10). Det är en bekännelse av alldeles samma natur som orden från himmelen vid hans dop (Mk. 1:11) och vid hans förklaring (Mk. 9:7), ett erkännande av hans livsgärning, med den skillnaden att erkännandet denna gång sträcker sig till det, som ännu hörde framtiden till. Gud har förhärlligat sitt namn i Jesu liv och skall ytterligare förhärlliga det i hans död. Rösten från himmelen var denna gång, såsom pingstbuden, förbunden med fenomen som kunde uppfattas av mängden. Den hörde något som för somliga tog sig ut som en åska och för andra förde tanken på ett samtal mellan honom och någon ängel. För Jesus blev detta bud från Fadern texten till hans avskedsord till folket. "Rösten", förklarar han, "kom icke för min skull utan för eder skull. Nu går en dom över denna världen, nu skall denna världens furste utkastas. Och när jag blivit upphöjd från jorden, skall jag draga alla till mig." Han säger, att rösten från himmelen uttalat domen över världen och den onde och förkunnat messiasrikets fullständiga seger såsom ett världsvälde. Och denna dom, denna seger, säger han, skall börja förverkligas när han "blivit upphöjd från jorden." Han säger icke bokstavligen något om sin död, men det måste hava varit något i det sätt, varpå han talade, eller något i det föregående som han sagt och de hört, som gjorde det klart för dem att han med "upphöjelse från jorden" syftade på sin död. Och de göra invändningar däremot. De hade "hört av lagen", försäkra de, "att Messias skall stanna kvar för alltid". De fråga honom: "Huru kan du då säga, att Människosonen måste bli upphöjd?" Och de tillägga med ett djupt förakt: "Vad är väl detta för en människoson?" Om, såsom vi antaga, de som fråga detta äro det mot Jesus vänligt stämda folket vid högtiden, så få vi en insikt om värdet av deras häpnad över hans lära.

Invändningen är i djupaste mening betydelsefull för Jesus. Den visar, huru fullständigt fariseismen segrat även i deras sinnen, som visst icke hatade Jesus. Den visar, huru oberörda dessa människor voro av allt det han lärt om Messias och hans rikes vägar. Han har icke heller något annat svar på deras invändning än påminnelsen att de nu måste

skiljas och en sista uppmaning till dem att vandra i ljuset, medan de hade det. Men det hade ingen verkan. Och Jesus, överväldigad av sina känslor, "gick bort och dolde sig för dem." Han behövde en stunds ensamhet för att återvinna sitt lugn. Evangelisten fyller denna paus i berättelsen med en kommentar. "Fastän han hade gjort så många tecken inför dem, trodde de icke på honom", skriver han och ser däri uppfyllelsen av Jesajas ord (53:1 f.), i vilka profeten klagar över att så få trodde vad han predikade och så få sågo Herrens arm uppenbarad i de stora händelserna för dagen. Ja, han ser i judafolkets otro uppfyllelsen av ett annat ord av samme profet (6:9 f.), vari profeten klagar däröver att hans ärende till folket blivit icke ett frälsningens utan ett förhärdsens ärende, såsom Guds dom över folkets ohörsamhet. "De kunde icke tro", skriver Johannes om folket i Jerusalem. Jesajas hade förutsagt det. Det, som han talade, talade han nämligen icke bara om sin samtid och deras förhållande till honom. Nej, det var Messias, vilkens härlighet han såg och talade om. Det var Messias mottagande han beskrev i sin klagan. Judarnas otro, då det gällde Messias, är således ingenting annat än en fruktansvärd vana, som gått dem i blodet och som de slutligen icke kunde bryta. Tankegången återfinna vi i Stefani strafftal i Jerusalem (Apg. 7:51) och senare i Pauli tal i Antiokia (Apg. 13:27) även däri att fariseerna få bära den djupaste skulden i denna folkets otro. Därpå ger evangelisten nu ett överraskande exempel. Han avbryter sin kommentar över folkets otro med att nämna, att det dock fanns "jämväl bland rådsherrarna många, som trodde på honom, men för fariseernas skull ville de icke bekänna det, för att de icke skulle bliva utstötta ur synagogan". Det fanns, omtalar Johannes, många rådsherrar, som trodde på Jesus, ehuru de icke vågade bekänna det. Och det var fariseerna de fruktade, fariseerna, som voro mäktiga nog i det stora anseende de åtnjöto av folket att utesluta till och med rådsherrar ur synagogan, om de öppet bekände sin tro på Jesus som Messias. Vi kunde ju gissa på en och annan av dessa rådsherrar, men vilka de många äro, kunna vi icke ens gissa. Meddelandet kastar ett egendomligt ljus över rådets dödsdom över

Messias. Med många rådsherrar i hemlighet Jesu vänner kunde denna dödsdom icke hava fällts samstämmigt (Mk. 14:64) utan att antingen dessa vänner hållits utanför saken eller skrämmts till att tiga och samtycka.

Från sitt gömställe framträder Messias åter inför folket i helgedomen. Det sker för att bjuda dem sitt sista farväl. Han är ivrig. Det heter att han talade "med hög röst". Vad säger han till dem i denna för honom så högtidliga stund? Han bekänner, att han icke söker deras tro för sin egen skull, utan för hans skull, som sänt honom. Det är icke till sig själv han någonsin velat draga dem, utan till Gud. Han bekänner, att det icke varit för att förhärliga sig själv han kommit utan för att bringa dem ljus och vägledning i deras mörker. Han bekänner, att han kommit för att giva dem alla tillfällen att tro och därigenom frälsas, men att han "icke kommit för att döma världen, utan för att frälsa världen". Deras domare, som förkasta honom, är ordet som han talat, det vill säga deras eget förstånd och deras eget samvete. Och så slutar han med beaktelsen, att han aldrig talat något utom det, som Fadern bjudit honom att tala, att han talat detta, som Fadern bjudit honom, emedan han vet, att hans bud är evigt liv. Han har således intet att taga tillbaka, intet att ångra. "Vad jag talar, det talar jag, såsom Fadern har sagt mig."

KAPITEL XXVIII.

Messias ger dödsstöten åt fariseismen i lärjungarnes messiashopp

139. RÖSTER I NATTEN. Händelserna i de två följande kapitlen, vilkas trådar vi nu skola söka uppsamla, utgöra väsentligen tvänne nattscener, den ena skildrad av synoptikerna, den andra av Johannes. Det har förmodligen sina skäl, att Jesus väljer natten för sina förtroenden till vännerna, med vilka förtroenden han söker befästa deras sinnen inför de avgöranden, som de måste ställas inför så gott som omedelbart, ännu ganska oförberedda. Petrus har i det evangelium, som bär Markus namn (13:1 f.), givit oss en mycket målande skildring av inledningen till den första av dessa nattscener. När Jesus på tisdagskvällen efter sitt högtidliga farväl till folket "gick ut ur helgedomen", berättar han, "sade en av hans lärjungar till honom: 'Mästare, se hurudana stenar och hurudana byggnader'." Det är en förunderlig beklämdhet i lärjungarnas sinnen, framkallad av Jesu tal och av den beslutsamhet, med vilken han denna kväll lämnar helgedomen, just som kvällsolens sista strålar belysa templets guldtag och vita marmortinnar. De ana, att denna vandring är ödesdiger. Och en av dem, kanske Petrus själv, vågar hejda Mästaren med att beundrande peka på helgedomsbyggnadernas härlighet, varpå en annan lärjunge, Johannes kanske — det är Lukas (21:5 f.) som meddelar det — fäster hans uppmärksamhet på "huru helgedomen var uppförd av härliga stenar och prydd med helgedomsskänker". Dessa byggnader voro ju ett av världens sju under. Såsom en drömmande och fjärrskådande svarar Jesus den, som förde ordet: "Ja, du ser nu dessa stora byggnader". I aftonens skuggor måste de hava gjort ett överväldi-

gande intryck redan genom sin massa. Så fortsätter han: "Här skall förvisso icke lämnas sten på sten; allt skall bliva nedbrutet". De återupptaga därpå med honom den avbrutna vandringen under djupa och kväljande tankar, som dessa förfärliga ord framkallat. Vid framkomsten till Oljoberget, som var målet för deras vandring, slå de sig ned på bergets sluttning "mitt emot helgedomen", vars massor synas allt dunklare och väldigare i sina obestämda konturer i det döende ljuset. Som vanligt söker sig Mästaren sin viloplats ett stycke från kamraternas, så att han har stillhet för bön. Lärjungarna slå sig ned på något avstånd, ivrigt samtalande i viskningar om meningen av de ord Mästaren just yttrat om helgedomens fullständiga förstörelse. Vad kunde han mena? Skulle helgedomen förstöras av honom själv såsom ett straff över nationen? Eller skulle dess fall innebära också hans eget fall? Skulle med helgedomen också Jerusalem falla och huru mycket eljes? Vilka fruktansvärda möjligheter gömma väl dessa ord? Det blev dem omöjligt att uthärda denna ovisshet. De måste få besked, även om de måste störa Mästaren i hans bön. Och så "trädde hans lärjungar fram till honom, medan de voro allena" (Mt. 24:3). Till förespråkare utvälja de fyra: Petrus, Jakob, Johannes och Andreas, de tre, som Mästaren själv vid olika tillfällen utpekat som sina förtrogna, jämte Andreas, Petri broder, ett rörande bevis på hans popularitet i lärjungakretsen. De få ett vänligt mottagande, då de framställa sin fråga, som enligt Petri vittnesbörd lydde: "Säg oss, när detta skall ske, och vad som bliver tecknet till att tiden är inne, då allt detta skall gå i fullbordan". Därmed överensstämmer Lukas. Enligt Matteus lydde frågan: "Säg oss, när detta skall ske och vad som bliver tecknet till din tillkommelse och tidens ände." Vi ha sannolikt där ett referat över samtalet mellan lärjungarna. De hade såsom var helt naturligt med helgedomens och Jerusalems fall förbundit tanken på Messias ankomst att upprätta sitt rike och därmed tidsålderns fullbordan och en ny tingens ordning. Vad de icke veta och nu hemställa till Mästaren för att av honom få veta, är om Messias återkomst under en så häpnadsväckande katastrof skall betyda seger eller nederlag för honom själv och deras gemensamma sak.

Och därför veta de icke heller om tidsålderns slut skall fattas i hoppets eller hopplöshetens tecken. Det är egentligen på detta alternativ de måste hava besked. Deras närmaste intresse är att få veta tiden. De äro otåliga att äntligen se sitt hopp fullbordat. Skall det ske nu omedelbart? Det är tyngden i frågan, sådan den är anförd av Markus. Men det ligger mer än ett tidsmoment i frågan, då de enligt Matteus begära "tecknet till din tillkommelse och tidens ände". De begära ett bevis på att han verkligen skall komma att upprätta riket. De fordra i sin iver och sin otålighet en säkerhet på att de icke skola svikas i sitt hopp till honom. De begära nu också de, såsom fariseerna så ofta förut, ett tecken från himmelen.

Det är förvisso icke till de fyra, som Jesus nu talar, när det heter att "han begynte tala till dem". Han vinkar dem alla till sig. Och de slå sig ned omkring honom på bergslutningen. Och där i de växande skuggorna av natten och i en stillhet, avbruten endast av Mästarens lugna, varma stämma, talar han till dem, dragande undan en flik av slöjan, som gömmer framtiden för deras blickar.

140. HAN VARNAR DEM ATT ICKE LÅTA SIG FÖRVILLAS. Han talar till dem öppet och oförskräckt om fruktansvärda tider, som stunda. Och han varnar dem att icke låta skrämman sig av tidens nöd till att kasta sig i armarna på någon falsk Messias utan bliva honom trogen. Mycket skall hända av en uppskakande natur, ägnat att bringa vem som helst ur fattningen. Till någon del har han förutsagt det redan, då han talat om fariseernas skugga över deras väg. Men nu är det i större skala som han låter upprulla för dem världshändelserna. Till dessa händelser höra krig och rykten om krig, väldiga folkkrig, världskrig, och i krigens spår jordbävningar och hungersnöd (Mk. 13:5 f.), liksom om alla naturens och samhällets grunder skakats. Må de icke förskräckas. Det är icke änden, om än födslo-smärtor för en ny tingens ordning. Till händelser, som ännu närmare skola beröra dem, må räknas förföljelser, utdragna förföljelser, såsom om det gällde deras fullständiga utrotande från jorden. Dessa förföljelser skola utgå från de mäk-

tiga i världen, från rådet i Jerusalem, från de romerska lokala myndigheterna och från majestätet självt i allt jämt växande utsträckning och allt klarare målmedvetenhet. Ja, vad värre är, i förföljandet skola deras närmaste taga del — såsom han redan påmint dem om då han förutsagt den söndring hans budskap skall vålla. "Den ene brodern", säger han nu, "skall överlämna den andre till att dödas, ja, ock fadern sitt barn, och barn skola sätta sig upp mot sina föräldrar och döda dem. Och I skolen bliva hatade av alla för mitt namns skull". Han säger dem icke, huru länge detta utrotningskrig skall rasa och ger dem ingen annan förhoppning än den, som ligger däri att "den, som är ståndaktig intill änden, skall bliva frälst". Ja, till dessa yttre lidanden skola komma inre slitningar och ett djupt förfall i kretsen av de troende själva, tillägger Matteus (24:4 f.). "Många falska profeter skola uppstå och skola förvillra många. Och emedan laglösheten förökas, skall kärleken hos de flesta kallna". Och även i denna nöd gäller det att frälsas genom att vara ståndaktig intill änden. Icke heller detta är ett tecken till att änden är inne. Må de besinna, att "detta evangelium om riket skall bliva predikat i hela världen till ett vittnesbörd för alla folk", innan änden kommer.

Bortom allt detta och mycket sådant ligger sålunda svaret på deras fråga, redan då det gäller Jerusalems och helgedomens fall. Han säger icke huru långt bortom eller huru nära denna tilldragelse ligger. Och han ger dem intet tecken, varpå de kunna se händelsen såsom på ett avstånd. Men dess omedelbara skeende ger han dem ett tecken på: "När I fån se förödelsens styggelse, om vilken är talat genom profeten Daniel — den som läser det, han give akt därpå — då må de, som äro i Judeen, fly bort till bergen, och den, som är på taket, må icke stiga ned för att hämta vad som finnes i hans hus, och den, som är ute på marken, må icke vända tillbaka för att hämta sin mantel". Så snabbt skall händelsen utveckla sig. Vad han menar med dessa mystiska ord ger Lukas (21:3 f.) besked på, då han tolkar orden sålunda: "När I fån se Jerusalem omringad av krigshärrar, då skolen I veta att dess ödeläggelse är nära". Där fingo de besked om en sak. Det är således romarna, som skola förstöra

staden. Det skulle verkligen komma att gå som Kaifas och hans kamrater i rådet fruktade (Joh. 11:48), ehuru visst icke såsom de föreburo emedan alla trodde på den Messias, som de förkastade. Nej, stadens förstörelse av romarna skall komma omedelbart såsom frukten av messiassträvanden av en alldeles motsatt natur, i fariseernas och zeloternas tecken och under den upprorsfana de höjt. Och därifrån hade de räddats genom tron på Messias. Stadens och helgedomens fall är Guds dom över deras otro, såsom han så ofta sagt dem i sina klagosånger över Jerusalem. Till detta återkommer han också nu i sin djupa veklagan över "dem, som äro havande eller giva di på den tiden." Denna sympati med unga mödrar under tider av svår nöd finna vi också hos aposteln Paulus. Den ligger under hans råd till föräldrar att icke bortgifta sina döttrar, om de hava fria händer att låta bli (1 Kor. 7:29). Vad Jerusalems fall angår förutsäger Jesus i samband därmed "en tid av vedermöda så svår, att 'dess like icke förekommit allt ifrån världens begynnelse, från den tid då Gud skapade världen intill nu' (Dan. 12:1), ej heller någonsin skall förekomma". Det är att märka, att orden äro en förutsägelse hos Daniel som här tillämpas på Jerusalems fall typiskt. Orden: "ej heller någonsin skall förekomma" torde därför hava sin tillämpning på Jerusalems fall endast under förutsättningen att denna händelse omedelbart inleder tidsålderns avslutning, såsom lärjungarna i allmänhet synbarligen trodde. Enligt Matteus kommer denna avslutning "strax" efter vedermödan vid Jerusalems fall, enligt Markus "på den tiden, efter den vedermödan". Det är alls intet, som hindrar, att de anföra orden just som de hörde dem. "Strax" och "snart" äro relativa begrepp i Jesu mun, då det gäller framtiden och få icke alltid tagas bokstavligt. Att Lukas icke på vedermödan vid Jerusalems fall tillämpar Daniels förutsägelse om en nöd utan like i mänsklighetens historia står i samband därmed att han mellan Jerusalems fall och tidens ände förlägger Jerusalems förtrampande av hedningarna, "till dess hedningarnas tider fullbordats". Som det icke kan bevisas, att detta är skrivet efter Jerusalems fall och således kan förklaras som en tolkning i historiens ljus, så måste vi antaga att Lukas fått med-

delandet från någon av apostlarna, som också hört Jesu ord men fattat profetians tillämpning vidare än just på denna enskilda händelse. Det är ju också en möjlighet, att Lukas för profetians riktiga uppfattning varit vägledd av Pauli insikt, som också Petrus erkänner (2 P. 3:15). Under alla omständigheter har historien givit honom rätt, då han så anfört Jesu ord att vi klart se att icke Jerusalems fall för honom stod som en händelse, som omedelbart skulle inleda tidsålderns avslutning. Och detta så mycket mindre som enligt Paulus (2 Tess. 2:1 f.) Kristus icke skall återkomma, förr än syndens människa uppträtt och denne åter icke kan uppträda, förr än det romerska väldet fallit. Således måste vi i de händelser som jämte evangeliets förkunnelse måste ske, innan änden kommer, räkna både Jerusalems fall och Roms fall. Jerusalems fall är en avslutad händelse. Men det är icke säkert att Roms fall är det. Det är åtminstone icke otänkbart att för Paulus Roms välde är symboliskt för all ordnad överhet, såsom den starka mur, som först måste rivas ned, innan de laglöshetens makter kunna triumfera, vilka föregå och bereda syndens människas välde och därför också föregå och bebåda Kristi återkomst.

Det är just i de oförlikneliga fasorna av Jerusalems fall, tänkt såsom den omedelbara inledningen till tidens ände, som varningen att icke förvillas så väl behöves. "Om Herren icke förkortade den tiden", heter det såsom en evangelisternas kommentar över den slutliga vedermödan, "så skulle intet kött bliva frälst, men för de utvaldas skull, för de människors skull, som han har utvalt, har han förkortat den tiden." Vad han menar med denna fara, att även de utvalda skulle kunna förloras, göres klart i fortsättningen: "Om någon då säger till eder: 'Se, här är Messias', eller: 'Se, där är han', så tron det icke. Ty människor, som falskeligen säga sig vara Messias, skola uppstå, så ock falska profeter, och de skola göra tecken och under för att, om möjligt, förvilla de utvalda". Att sådana falska krister och falska profeter uppträdde vid Jerusalems fall, det veta vi. Och det är visst icke uteslutet, att de kunna uppträda också mot slutet. Deras föregångare äro antikristerna, som aposteln Johannes varnar för såsom redan då komma. Den siste av deras skara

är syndens människa, som skall sätta sig i Guds tempel. Det är fariseismen, som gör dem farliga, farliga även för de verkligt och sant och uppriktigt troende, då de bevisa sina anspråk med tecken och under. Jag undrar, om icke i de politiska synpunkterna, efter vilka man nu så gärna inställer sina fjärrglas, då det gäller forskningen i profetiska ämnen, vi hava en verklig fara, som kunde bli en överväldigande frestelse under förutsättningen av någon utomordentlig personlighet, som kan göra sig till herre över situationen och en hjälpare till frid och ordning i ett kaos av anarki. Något dylikt hände i liten skala i Jerusalems fall. Och det kunde en dag upprepas i stor skala.

Däremot hade de rätt i att Messias återkomst skall stå tillsammans med tidens ände, med avslutningen av denna närvarande tidsåldern och upprättandet av en ny tingens ordning. Denna skall komma till stånd under naturomvälvningar, som påminna om vad Petrus i sitt andra brev (3:10, 13) beskriver så, att "himlarna med dånande hast förgås och himlakropparna upplösas av hetta och jorden och de verk, som äro därpå, brännas upp", såsom förberedelsen för "nya himlar och en ny jord" enligt Jesajas löfte (65:17). Den stora händelsen är enligt Markus: "Och då skall man få se Människosonen komma i skyarna med stor makt och härlighet. Och han skall då sända ut sina änglar och församla sina utvalda från de fyra väderstrecken, från jordens ända till himmelens ända." Där nämnes icke ordet tecken. Händelsen är tecknet. Men enligt Matteus nämner Jesus verkligen också ordet. Där heter det: "Då skall Människosonens tecken visa sig på himmelen, och alla släkten på jorden skola då jämra sig. Och man skall få se Människosonen komma på himmelens skyar med stor makt och härlighet. Och han skall sända ut sina änglar med starkt basunljud och de skola församla hans utvalda från de fyra väderstrecken, från himmelens ena ände till den andra." Således hade han dock givit dem tecknet som de begärt. Men det är i sista och yttersta hand icke ett tecken till hans ankomst, utan tecknet, som sammanfaller med hans kommande, såsom också var fallet med tecknet för Jerusalems fall.

Skola de då vara helt och hållet utan tecken? Nej, säger

han: "Från fikonsträdet mån I här hämta en liknelse. När dess kvistar begynna att få save och löven spricka ut, då veten I att sommaren är nära. Likaså när I sen detta ske, då kunnen I ock veta, att han är nära och står för dörren." Det är vad händelserna skola förvissa dem om att Messias står för dörren. Lukas har i stället: "att Guds rike är nära". Det är således samma sak, då vi fatta Guds rike såsom liktydigt med det rike, som Kristus en gång "skall överlämna åt Gud och Fadern, sedan han från andevärldens alla furstar och alla väldigheter och makter har tagit all deras makt" och slutligen också "berövat döden all dess makt". Såsom man i trädets första svällande knopp med visshet kan hälsa sommarens härlighet, som man ännu icke sett, så ser tron i varje dagens händelse händelsernas fullbordan. Det är i denna mening det kan sägas, att "detta släkte icke skall förgås, förrän allt detta sker". Jesu uppståndelse, andedopet på pingstdagen, evangeliets segrar i världen äro för de olika generationerna tecken att allt sker just som Herren lovat. I denna levande bok kan man från varje punkt läsa början och slutet i en följetong, där målet är allt jämt i sikte och varje generation står sluthändelsen omedelbart nära. "Strax" är det kristna hoppets stora ord, det sannaste ord som någonsin talats och tänkts i världen. "Himmel och jord skola förgås, men mina ord skola icke förgås". Och hoppet, avklätt fariseismens liksvepning, är hela samtalets syfte, såsom Lukas angivit i orden: "Men när detta begynner ske, då mån I resa eder upp och upplyfta edra huvuden, ty då nalkas eder förlossning". Det är således svaret på deras fråga, om det som skall tima är i segerns eller nederlagets tecken. Det är ett segertecken. Må de bara icke oro sig över tidsfrågan. Det är nog för dem att veta, att det allt begynt. När allt når sin fullbordan, vet Gud allena. "Om den dagen och den stunden vet ingen något, icke ens änglarna i himmelen, icke ens Sonen — ingen utom Fadern."

141. HAN UPPMANAR FÖRST OCH SIST LÄRJUNG-
ARNA ATT VAKA. Just därför att de icke veta, när tiden är inne, måste de taga sig till vara och vaka, heter det hos Markus (13:33 f.). Lukas (21:34 f.) fullständigar varningen.

Det gäller att taga sig till vara för "omåttlighet och dryckenskap och timliga omsorger", som ha det med sig att "dagen kommer oförtäinkt." Den skall nämligen komma som "en snara över hela jordens alla inbyggare." Mot denna fara gäller det att bedja: "Bedjen, att I mån kunna undfly allt detta, som skall komma, och kunna bestå inför Människosonen." Undfly vad? Det framgår av det, som är vinsten av att de undfly, nämligen att kunna bestå inför Människosonen. Det kan icke vara lidandet för hans namns skull. Det måste vara "snaran", som det talas om och som också de skola fångas uti, om de icke taga sig till vara för omåttlighet och dryckenskap och timliga omsorger. Matteus och Markus betona en annan sida av vaksamheten: troheten. "Såsom när en man reser utrikes", heter det hos Markus (13:34 f.), "och lämnar sitt hus och giver sina tjänare makt och myndighet däröver, åt var och en hans särskilda syssla, och därvid bjuder portvaktaren att vaka; likaså bjuder jag eder: 'Vaken', ty I veten icke, när husets herre kommer, om han kommer på aftonen eller vid midnattstiden eller i hane-gället eller på morgonen. Vaken, så att han icke finner eder sovande, när han oförtäinkt kommer. Men vad jag säger till eder, det säger jag till alla: 'Vaken'." Mannen, som reser utrikes, är i denna parabel icke en tronpretendent, såsom i Lukas 19. Hans tjänare äro hans husfolk, som han under sin bortavaro givit makt och myndighet över sitt hus, icke över varandra utan var och en i sin särskilda syssla, varvid portvaktaren i synnerhet ställes under ansvaret att vaka. Han förbinder i en särskild mening hela huset med herren, vars ankomst väntas när som helst under natten. Hans exempel skall uppmuntra de övriga också att hålla sig vakna. Uppmaningen är nämligen ställd till alla, en och var. Ingen får lita på den andre. Ingen är ursäktad av den andres dåliga exempel, ehuru var och en och i synnerhet portvaktaren hålles ansvarig icke bara för sin sömnaktighet, utan för det dåliga exemplet. Det är detta ansvar var och en för sig och var och en för alla de andra som utgör tyngden i denna korta parabel.

Hos Matteus (24:37 f.) får maningen till vaksamhet att börja med en form, som påminner mycket om Jesu svar på

fariseernas hånfulla fråga, när Guds rike kommer (L. 17: 20 f.). Att vara vakande, påminner dem Jesus, är att vara redo att möta Herren, när helst han kommer, så att man icke låter överraska sig, även om han kommer såsom tjuven oväntat eller oförtänt såsom han, som kommer hem från sin utrikes resa. Och så frågar han: "Finnes nu någon trogen och förståndig tjänare, som av sin herre har blivit satt över hans husfolk för att giva dem mat i rätt tid?" Han lämnar svaret till dem. Frågan är en kallelse. Och han prisar den tjänaren, som "hans herre, när han kommer, finner göra så". Hans lön skall icke blott bliva den utmärkel-sen, som kommer de tjänare till del, "som deras herre finner vakande, när han kommer" och som han skall "låta taga plats vid bordet och själv gå fram och betjäna dem" (L. 12: 37). Nej, denne tjänare, som visat sin vaksamhet däri att han troget vårdat sig om hans husfolk, "skall han sätta över allt vad han äger" (L. 12:44). Men ve den tjänaren, som "begrinner slå sina medtjänare och äter och dricker med dem, som äro druckna". För honom skall Herren komma allt för snart med en dom, om möjligt värre än den, som träffar hans motståndare.

142. HAN LÄR DEM ATT VAKSAMHET ÄR TROHET. Det är möjligt, att samtalet fortsättes under natten med de tre parabler, som Matteus ensam givit i sitt tjugufemte kapitel. De äro i olika tonarter och variationer en och samma förmaning till vaksamhet. Det gemensamma för dem alla är att de äro tre nya parabler om himmelriket. De kallas vis-serligen icke parabler, men de äro det, såsom man kan se på de ord, som inleda den första (Mt. 25:1 f.) "Då skall det vara med himmelriket, såsom när tio jungfrur togo sina lam-por och gingo ut för att möta brudgummen." Det behöver icke sägas, att de tio jungfrurna äro bröllopstärnor och icke brudar. Brudgummen är icke deras brudgum. Vems brud-gum han är, säges icke i denna parabel. Men vad som säges är, att fem av dessa tio bröllopstärnor äro så kloka, att de beräkna, att det kan dröja, innan brudgummen kommer, och förse sig med olja i särskilda kärl för en sådan händelse. Fem däremot äro tanklösa nog att icke göra det. Alla in-

somna de under den långa väntan och endast fem av dem, de kloka, hava olja och kunna således möta brudgummen med brinnande lampor, när han äntligen kommer. De tanklösa stå där med skam och insläppas icke, då de sent omsider komma, utan utestängas såsom obehöriga. Vaksamhet innebär således icke bara att troget tjäna, utan att tåligt vänta. En tanklös tro på Herrens omedelbara ankomst är icke vaksamhet, utan lättsinne, icke tro, utan övertro, som kan ha ödesdigra följder.

I den andra parabeln (Mt. 25:14 f.). som mycket liknar den korta parabeln, som vi redan sett hos Markus, få vi veta att det vid Herrens återkomst "skall ske, liksom när en man, som ville fara utrikes, kallade till sig sina tjänare och överlämnade åt dem sina ägodelar". Det är icke här såsom hos Markus fråga om en husägare, en familjeman, och hans husfolk, som han under sin bortavaro ger makt och myndighet över sitt hus, var och en i sin syssla, och särskilt åt portvaktaren uppdraget att vaka. Icke heller är det såsom i Lukas 19 fråga om en tronpretendent, som under sin bortavaro anförtror åt var och en av sina tio trotjänare ett lika stort uppdrag, som de utföra med olika trohet och lycka. Här är det tydligen en affärsman, som vid sin avresa ger åt var och en av sina tre affärsbiträden olika uppdrag efter vars och ens förmåga. Här framställles således troheten såsom flit och otroheten såsom lättja. Själva atmosfären är orientalisk. Tjänarna i alla tre fallen äro trälar, icke fria medarbetare. Det måste tagas med i bilden för att göra den riktigt målande och träffande. Flit eller lättja i någons arbete framträder icke bara däri att man gör eller försummar sina sysslor. Flitig är den, som gör allt han kan. Och lat är den, som icke gör allt han kan. Det begäres icke alltid av en tjänare, icke ens av en träl, att han skall insätta alla sina krafter i arbetet. Men det begäres ibland. Och vid dessa tillfällen framträder troheten däri att man är villig att göra det. Det kan gälla att rädda hemmet vid en eldsvåda, att göra det i ordning för en stor tilldragelse eller det kan såsom här gälla bedrivandet av viktiga affärer. Rättvisan i ett sådant krav ligger tydligen däri att husbonden icke begär av någon mer än det han kan göra. Gör han icke det, så är

det icke mer än rätt att behandla den, som sviker i den avgörande stunden, såsom en fiende.

Men varför är det just den, som hade bara ett pund, som gömde det undan i en svetteduk (Lukas 19) och enligt denna parabel grävde ned det i jorden? Och varför kallas den förre "ond" och den senare både "ond" och "lat"? Skulle det icke hava kunnat hända med den, som med sitt enda pund vann andra tio (Lukas 19)? Skulle det icke hava kunnat hända den, som fick de fem punden och vann andra fem? Helt säkert kunde det hava hänt? Men i parabeln om de lika stora uppdragen saknas all anledning för den försumlige att skylla sin likgiltighet på det mindre eller större uppdraget. Han hade fått alldeles samma uppdrag som de andra nio och hans herres förhållande till de övriga visar, att han icke höll honom ansvarig för den framgång han råkade få, utan endast för ett ärligt handhavande av pundet. Därför kallas han icke lat, utan endast ond. Någon särskild flit begärde hans herre icke av honom. Och i den senare parabeln, som vi nu studera, är det naturligtvis icke uteslutet att någon, som fått det större uppdraget, emedan han har den större förmågan, kunde hava varit ond och lat. Det är visst icke så sällsynt, att begåvade människor i förliktande på sin begåvning bliva lata, så att de visserligen göra mycket och kanske mer än andra och dock icke sitt allra bästa. Det är icke heller sällsynt att begåvade människor i trots av sin begåvning äro modlösa och kunna skrämmas av det stora uppdraget i den inbillningen att det övergår deras förmåga. Det var fallet med gossen i sagan, som sändes att fälla en skog och vid åsynen av de många träden blev så modlös att han lade sig att sova i stället för att försöka. Men en sådan lättja, i synnerhet den sistnämnda, är dock i viss mening ursäktlig. Man kan knappt straffa en person, som gör mer än alla andra men icke sitt bästa. Och man kan knappt straffa en person, emedan han är modlös. Men den lättja, som framträder i vår text och som består däri att mannen med det lilla uppdraget, noga avpassat efter hans förmåga, är för högfärdig att göra detta lilla, emedan han i sin fåfänga äntligen vill göra något som han icke kan, den är ousäktlig, den är straffvärd. Och gäller det en liten och

ringa uppgift, varpå allas räddning och hela affärens bestånd beror, då är en sådan lättja en fientlig gärning.

I den tredje parabeln (Mt. 25:30 f.) framhålles, under bilden av en herde, som skiljer fåren från getterna i sin hjord, huru Messias skall döma folken, då han satt sig "på sin härlighets tron". Här betraktas vaksamheten icke bara som troheten att tjäna, utan tjänandet får ett nytt eller rättare utvidgat motiv. Det gäller icke bara att giva hus-folket dess mat i rätt tid, att göra sin hela och fulla plikt mot dem, som omedelbart göra anspråk på vårt tjänande. Det gäller barmhärtighet mot alla nödens barn och det gäller en barmhärtighet sådan som man skulle visa Herren själv, om han vore i nöd. "Vad helst I haven gjort (eller försummat göra) mot en av dessa mina minsta bröder, det haven I gjort (eller försummat göra) mot mig". Det är Messias dom över de enskilda och över folken. Att den gäller folken och icke bara de enskilda, förklarar kanske enkelheten i detta kristendomsprov. Det hör väl eljes mycket annat till enskilda kristnas ansvar inför Herren. "Vi måste alla", skriver Paulus (2 Kor. 5:10) "träda fram inför Kristi domstol för att var och en skall få igen sitt jordelivs gärningar". Det är ett personligt ansvar, en räkenskap, som var och en gör för sig själv. Men det, som är gemensamt för alla, kristendomsprovet i sitt allra enklaste uttryck är dock "den tro, som är verksam genom kärleken" (Gal. 5:6). "Där det sker, sker allt", sade gamle Johannes om kärleken. Det är således också detta, som utgör det bevarande saltet i all civilisation, som rätteligen hedras med att kallas kristlig. All civilisation vilar i sista hand på människovärdet, på aktning för individens liv, frihet och lycka. Och denna aktning sättes särskilt på prov i nöden i dess tre vanligaste former: fattigdomen, sjukdomen och brottsligheten. Vad samhället gör för sina minsta, för sjuka, fattiga och fångar är ett säkrare civilisationsmärke än universitet, storindustrier och en högt uppdriven samhällsrätt. En kedja är icke starkare än dess svagaste länk. Och ett samhälle är icke rikare, icke friskare och bättre än de sämsta i samhället. Det är med samhällsont som med allt annat ont: det blandar sig icke med det goda till något nytt och annat. En falsk

ton blir icke mindre falsk vid samsjungningen med rena toner. Den kan överröstas, men icke förändras, icke egentligen nedtystas. Fattigdom, sjukdom, brottslighet ställa samhället inför ett krav, som måste mötas lika oundvikligt som om de vore en eldsvåda eller en jordbävning. Till detta krav har samhället ställt sig olika under olika tider och inflytelser. En ståndpunkt har varit den att isolera och utrota dem. Det kunde synas vara den allra enklaste metoden att göra slut på fattigdom och sjukdom och brottslighet: att utrota de fattiga, de sjuka och brottsliga. Men dels äro de för många och dels är det mänskligt motbjudande, i synnerhet då det gäller ens närmaste. Särskilt under kristendomens inflytande har i stället utvecklats sig en storartad fattigvård, sjukvård och fångvård. När denna fattigvård, sjukvård och fångvård bedrives icke bara på Kristi befallning, som en civilisationens makt över sinnena och sederna, utan av individer, som tjäna i tacksamhet mot Herren, då tillägges utan tvivel något alldeles obeskrivligt skönt och mäktigt i denna verksamhet, så skön och mäktigt i sig själv. Men icke ens så är det säkert, att detta, som sålunda göres, är gjort åt Kristus. Icke heller är det säkert, att det som sålunda försummas, är en försummelse att tjäna Kristus.

Att i Jesu namn och för hans skull mätta den hungrande gör nog brödet vitare och ymnigare och hela fattigvården värdigare och förnämre, men den förbliver icke desto mindre en förnäm, en fin djurskyddsverksamhet, om icke den hungrandes hunger uppdagar hans broderskap med Kristus och därmed hans behov av det bröd, som giver världen liv. En fattigvård, som förgäter Kristi ärende till själarna är, huru verkligt storartad den än må vara, en civilisation, som hör getterna till och icke fåren. Den är ett förräderi mot kristendomens högsta intresse. Det samma gäller en sjukvård, som icke göres till ett Kristi ärende till själarna. Att någon genom skickliga läkares och trogna sjuksköterskors villiga tjänst återvinnes för vardagslivets uppgift, är icke en gärning, som erkännes av Herren såsom en vaken trohet, om han icke ser däri en önskan och en föresats att gagna den sjuka i hans djupaste livsintresse. Barmhärtighet är icke en sentimentalitet, utan målmedveten kärlek. Och detta har

sin tillämpning alldeles särskilt på fångvården, på det moderna samhällets intresse i brottslingen. Det har, tack vare civiliserande inflytelser och framför allt kristliga inflytelser, kommit därhän att brottslingens rätt är väl tillvaratagen både inför rätten och i fängelset, om han kommer dit, åtminstone bättre än någonsin i mänsklighetens historia och i Amerika bättre än i något annat land. Det är så gott som omöjligt i Amerika att finna en jury, som dömer någon till döden ens för det värsta brott, om den kan finna förmildrande omständigheter. Tyvärr urartar denna mildhet och hänsynsfullhet icke sällan till en sentimentalitet av sjukligaste slag, till en barmhärtighetens syssla, som samlar hela sitt intresse i fångens yttre öden utan den ringaste hänsyn till det verkligt goda eller onda, som kan följa för honom själv och andra och för samhället. Denna sentimentalitet är ett farligt spel, då den lånar en kristlig känsla, men förnekar allt kristligt förstånd och all kristlig vilja. Ingen sådan barmhärtighet med fången har något värde, om den bortser från Kristi ärende till fången. Det är ingen kristlig barmhärtighet mot syndaren att ursäktas hans synd och hjälpa honom att undkomma dess ansvar. Kristlig barmhärtighet är att hjälpa honom att inse sin synd och taga på sig sin skuld icke bara inför människor, utan inför Gud och med den saken ärligt uppgjord i sitt inre taga de yttre följderna, sådana de bliva. Den blinda sentimentaliteten, som till vilket pris som helst räddar en illgärningsman från de yttre följderna av hans brott utan att fråga efter hans sinnesändring och ånger, är lika oförnuftig som det vore att ur ett brinnande hus rädda någons kläder och låta honom själv brinna inne. Och den är lika främmande för kristendomens anda som det blinda hatet, som mäter brottslingens straff med hämndens mått.

KAPITEL XXIX.

Messias den natt då han förråddes

143. JUDAS FÖRRÅDER SIN MÄSTARE. Två gånger upprepar Lukas (19:47; 21:37, 38) att Jesus under denna vecka undervisade om dagarna i helgedomen, tilläggande andra gången att "han om aftnarna gick ut till det berget, som kallas Oljoberget och stannade där över natten. Och allt folket kom bittida om morgonen till honom i helgedomen för att höra honom." Det är en återblick på måndagens, tisdagens och onsdagens program. Matteus (26: 1 f.) säger, att Jesus, "när han talat allt detta till slut", som vi i det föregående kapitlet redogjort för, "sade till sina lärjungar: 'I veten, att det två dagar härefter är påsk; då skall Människosonen bliva förrådd och utlämnas till att korsfästas.'" Det stämmer med vårt antagande, att det var natten till torsdagen som han höll sitt stora tal på Oljobergets sluttning och att det avslutades först på torsdagsmorgonen. Två dagar, eller rättare andra dagen från torsdagen för oss till fredagen, på vilken den fjortonde Nisan föll det året. Det är en vanlig användning av grundtal i stället för ordningstal, som vi finna också, då det heter att Jesus skulle uppstå "efter tre dagar" (Mt. 27:63) i stället för tredje dagen. Man medräknar i båda fallen den dag man räknar från och den dag man räknar till. Det måste således också vara på torsdagen som enligt Markus "överstepräster och de skriftlärde sökte efter tillfälle att gripa honom med list och döda honom." Helt säkert var det intrycket av Jesu sista offentliga tal till folket som retat dem. Av Matteus (26:3 f.) få vi veta, att beslutet, som de kommo till och som de uttrycka i orden: "Icke under högtiden, för att ej oroligheter skola uppstå bland folket" är resultatet av ett nytt rådssamman-

träde, som hölls i Kaifas hus. Det var där de rådslogo om att gripa honom med list och döda honom men kommo till den övertygelsen att det på grund av hans stora popularitet, som synbarligen allt jämt växte, icke var rådligt att bära hand på honom under högtiden, det vill säga så länge pilgrimerna voro kvar i staden. Att de ville gripa honom med list, synes peka på planen att mörda honom snarare än ett försök att bringa honom om livet med lagliga medel. Det var således mordplanerna, som uppskötos tills vidare.

Det var just då som Judas kom. Berättelsen om festen i Betania, som Markus och Matteus inskjuta här, giver bakgrunden till tavlan. Den hemska bestämmelsen att sälja Mästaren hade legat och kokat i Iskariots hjärta allt sedan natten till söndag, då han vid banketten i Betania blivit så strängt tillrättavisad av Jesus för sina hårda ord mot Maria. Harmen däröver, blandad med misstråkningen över att icke komma åt den dyrbara nardus, som Maria bortslösade, bestämde honom för illdådet. Han var fast besluten att taga hämnd och hålla sig skadeslös. För honom var Jesu sak i alla fall redan förlorad. Det är svårt att säga just vad som rörde sig i den arme lärjungens sönderslitna själ. Man kunde giva många motiv för hans gärning, fränsett girigheten, som är det enda, som är angivet i texten. Lukas (22:3) säger, att "Satan for in i honom". Det är samma ord, som Johannes använder, då han beskriver hans sinnesförfattning, då han tagit emot brödstycket och blivit tillsagd att lämna salen (Joh. 13:27), där Jesus och hans vänner åto påskalammet. Somliga mena till och med att han med sitt förräderi velat tvinga Jesus till handling, således i en större tro på hans förmåga än han själv syntes hava. Vi måste komma ihåg att det var ett fruktansvärt prov han ställdes på, ehuru icke större än det, som de övriga ställdes på. Petrus var genom sitt temperament ofta skakad av samma frestelser, för vilka Judas föll. Men han var, om icke oegennyttig — det vore för mycket sagt — dock ärlig. Han var ingen tjuv. De fördelar han väntade sig måste komma till honom öppet och i det fulla dagsljuset. Framför allt, han var uppriktigt i sitt sinne och anförtrrodde Mästaren sina frestelser. Därför gick han behållen om icke oskadad ur sällningarna. Till överste-

prästens hus kom Judas kanske i det ögonblick, då sammanträdet måste upplösas i missmod däröver att intet kunde göras åt saken. Det var ett högligen gynnsamt ögonblick för Judas underhandlingar. Erbjudandet från en av Jesu egna lärjungar att lämna den hatade i deras händer redan innan dygnet gått om och det utan "folkskockning" gav rådsherrarne nytt hopp, så att de ögonblickligen ändrade sitt just fattade beslut och beslöto att i stället våga kastet. Men därmed var det också givet, att de icke kunde tänka på att låta honom falla för en lönnmördares dolk. En sådan händelse under högtiden skulle ovillkorligen kasta misstankar över dem och leda till upplöpp. De behövde romarnas mäktiga skydd och måste därför hava deras samtycke. Det måste under omständigheterna förundra oss att Judas låter sig nöja med så litet som trettio silverpenningar för en så viktig tjänst. Men vi måste komma ihåg att dessa, som han underhandlade med, icke hade något mer än hans blotta löfte. Matteus (26:14 f.), som ensam nämner summan, är också den ende, som säger, att de vägde upp åt honom penningarna med det samma. Av Markus (14:10 f.) och Lukas (22:3 f.) kunde man eljes sluta, att han fick åtnöja sig med deras löfte att betala, då han uppfyllt vad han lovat. Markus säger, att "de blevo glada och lovade giva honom en summa penningar". Lukas säger, att "de förklarade sig villiga att giva honom en summa penningar". Av alla berättelserna, men klarast hos Matteus, framgår att det var rådsherrarna och icke Judas som bestämde summans storlek. Att den råkade vara tiondedelen av värdet av den nardus, som han så ivrigt önskade, är väl en tillfällighet. Men det var ingen tillfällighet, att det var herdens lön i den bekanta profetian (Sak. 11:12).

144. PÅSKALAMMSMÅLTIDEN FÖRBEREDES. Det är icke omöjligt att Judas är hos Kaifas i det snygga ärende vi just beskrivit, då lärjungarna komma till Jesus med frågan: "Vart vill du att vi skola gå och reda till, att du kan äta påskalammet?" Det var nämligen "den första dagen i det osyrade brödets högtid, då de slaktade påskalammet", skriver Markus (14:12 f.). Och Lukas (22:7 f.) säger det samma.

Det strider icke däremot att påsken kom på fredagen, eftersom fredagen räknades från klockan sex på torsdagskvällen. Säkert åto de flesta såsom Jesus och hans lärjungar påskalammet torsdagskvällen, ehuru överstepresterna och de övriga rådsherrarna av särskilda skäl uppskjutit ätandet till fredagen (Joh. 18:28). Det kunde ätas mellan de två aftnarna, det vill säga efter klockan sex torsdagen och före klockan sex fredagen, då den fjortonde Nisan såsom då inföll på fredagen. Lärjungarnas fråga förutsätter, att Jesus brukade fira påskalammsmåltiden med dem i slutet krets. Det var familjefesten i det judiska kyrkoåret, såsom julen är det för oss. Men för Jesus såsom för dem funnos inga familjeband. De utgjorde med Jesus själva en familj. Det förklarar, varför det icke sättes ifråga att de äta påskalammet med sina respektiva släktingar eller att släktingarna inbjudas. Vi veta, att somliga av dem voro i Jerusalem, bland dessa Jesu moder och moster och vad vi skulle kalla hans faster, "den andra Maria". Om Judas Iskariot var frånvarande, då lärjungarna kommo med sin fråga, förklarar det att Jesus kunde förbigå honom och utse Petrus och Johannes att tillreda måltiden utan att någon uppmärksammade det såsom med beräkning gjort. Men det var det i alla fall. Det var Jesu föresats att skydda sig och sällskapet mot hans stämplingar åtminstone tills de hunnit gemensamt fira denna fest, som han så mycket längtat efter. För att ytterligare leda honom från spåren döljer han de två lärjungarnas rörelser för alla genom att icke alls nämna platsen, utan utsända dem med följande uppdrag: "Gån in i staden, där skolen I möta en man, som bär en kruka vatten. Följen honom. Och sägen till husbonden i det hus, där han går in: 'Mästaren frågar: Var finnes härberget, där jag skall äta påskalammet med mina lärjungar?' Då skall han visa eder en stor sal i övre våningen, ordnad för måltid: reden till där." Det är ju icke möjligt att ens gissningsvis antyda, vem denne okände vän kunde hava varit, som hade ställt en stor sal i övre våningen till Mästarens tjänst. Man har gissat på Nikodemus och hans palats, beläget på Sion kanske, där Jerusalems nobless bodde. En annan gissning är att det kunde hava varit hemmet, som tillhörde Maria, moder till

Markus (Apg. 12:12), vilket synes hava varit beläget i stadens utkant, kanske helt nära Getsemane. Det skulle vara lockande att tro det senare på grund av läget och ställets betydelse såsom ett hem för apostlarna under församlingens unga dagar. Svårigheten är att veta, vad det blev av husbonden, eftersom i apostlagärningar intet talas om Marias man utan bara om Maria, för så vitt icke husbonden i huset varit hennes broder Barnabas. Med detta antagande skulle det ju vara dubbelt lockande att få tro denna gissning. Vi skola senare i berättelsen anföra ett nytt sannolikhetsbevis för saken. Emellertid gick det för de utsända alldeles som Mästaren sagt. De gingo åstad, från platsen där de befunno sig, vi antaga Betania, inåt staden och träffade mannen med vattenkrukan, som sannolikt var utsänd just i ärendet att möta dem och funno i hans sällskap platsen och "redde till påskalammet".

Dit hörde sannolikt icke inköpet av lammen och andra saker, tillhörande måltiden, såsom osyrat bröd och den bittra såsen att doppa det i och vinet. Det hade nog den frikostiga värden ombesörjt. Men det återstod i alla fall att duka borden och framför allt att ordna med platserna. På grekiskt vis var det ordnat med liggsoffor kring det låga bordet. Jesu plats som värd var en given sak. Det var soffan vid övre änden av den ena långsidan. En plats till var en given sak, och det var hedersplatsen mitt emot. Den förbehöllo de åt Judas Iskariot (Joh. 13:26). Men de två närmast goda och förnäma platserna togo de för sig själva (Joh. 13:23 f.). Johannes utvalde åt sig liggsoffan närmast Jesus, så att han låg vid hans sköte, och Petrus fick för sin del liggsoffan mitt emot honom. Huru de övriga placerades, veta vi icke, men det veta vi att ordningen högligen misshagade kamraterna, då de sent omsider anlände i Jesu sällskap och funno de bästa platserna allaredan intagna av de två, som sänts att tillreda festen. I själva anordnandet inblandade sig således en ohelig ambition, som kanske kan förklaras därav att alla vid denna fest väntade en maktförklaring med utdelning av äreplatser. Det kunde gärna icke tänkas annat än att vid denna utdelning de tre förnämsta platserna tillhörde Judas, Johannes och Petrus. Att Petrus denna gång tog Jakobs

plats såsom kompanjon med Johannes i hans ärelystnad, kom naturligtvis an därpå, att han av Jesus själv utpekats såsom en av de förnämsta om icke den förste. Det är troligt att de två rent av funno en sanktion av Jesus själv för sitt handlingssätt i det uppdrag han givit dem tillsammans. Varför skulle han hava sänt just dem, om han icke därmed antytt någon värdighet som de skulle ha tillsammans? Det är lätt att finna tillräckliga skäl för det, som man gärna vill.

145. HAN TVÅR SINA LÄRJUNGARS FÖTTER. Huru som helst, det var såsom vi förstå ingen god stämning vid det festliga bordet, när måltiden skulle börja. Lukas (22: 24 f.) är visserligen den ende, som nämner en träta och förlägger den till måltidens slut. Att detta är ett missförstånd rörande tiden förstå vi redan därav, att Lukas i sin berättelse om tvisten låter Jesus i sitt tal svara på ett sätt, som tydligt hänvisar på fotatvagningen (22:27), vilken Johannes utan tvivel för att rätta missförståndet berättar om som det allra första vid måltiden. Det ligger väl också i sakens natur att icke festen kunde sluta i en träta. Då hade den ju varit ett nederlag. Nu är den i stället i alla avseenden en seger. Vad Johannes (13:1 f.) berättar såsom det allra första vid måltiden är att Jesus "stod upp från måltiden och lade av sig överklädnaden och tog en linneduk och band den om sig". Vi erinra oss att enligt gammal sed de egentligen skulle äta påskalammsmåltiden på stående fot, klädda som till resa med sandaler på fötterna och stav i hand. Seden följes ju icke i alla avseenden. De stodo icke, utan de lågo till bords. Men den följdes med hänsyn till det sätt, varpå de voro klädda, kanske med undantag av sandalerna, som de nog lämnat vid dörren, då de inkommo. Seden förklarar, varför Jesus lade av sig överklädnaden, sedan han så där hastigt rest sig från bordet, såsom om han ämnat lämna. Vad kunde hava varit anledningen till en så överraskande handling, om icke just trätan som Lukas riktigt nämner, ehuru han oriktigt förlägger den till måltidens slut? Handlingens syfte kommer i dagen, då det omedelbart heter: "Sedan slog han vatten i ett bäcken och begynte två lärjungarnas fötter och torkade dem med linneduken, som han

bundit om sig". Deras Herre och Mästare förrättade den allra lägsta och simplaste slavsyssla. En skarpare förebräelse kunde icke givas åt de missnöjda och åt de två lärjungarna, mot vilka missnöjet var riktat. Det där var ju vad de borde hava gjort, om de icke varit för stolta att ens tänka på något sådant. Det är icke underligt att Petrus, grundligt utskämd, protesterat mot att hans Konung skulle två hans fötter. Det synes således som om Jesus måste hava börjat med Judas, som mottog tjänsten stillatigande, och kom till Petrus såsom den andre. Hade han i stället börjat med Johannes, hade nog protesten i stället kommit från honom. Nu teg han, då turen kom till honom, emedan han varnats av Jesu ord till Petrus att han måste underkasta sig denna förödmjukelse eller lämna salen. Alla de övriga tego av samma skäl. Det gör det alldeles säkert, att Petrus gjorde sin invändning strax i början. Det var en förödmjukelse, som gjorde dem alla gott, i synnerhet sedan Jesus undervisat dem om handlingens mening. Den har en utomordentlig verkan. Allt missnöje är bortblåst. Var och en är hjärtligt nöjd med sin plats och tacksam att få vara med. Och det bästa är att den goda verkan förbliver. Aldrig mer yppar sig en träta i lärjungakretsen. Aldrig mer kämpas det om äreplatser. Fotatvagningen är en radikalkur, som utför ett riktigt underverk. Johannes blir tålmodigare än Moses och Job. Med Petrus är visserligen Herren icke alldeles färdig, men även han blir såsom en följd av dessa erfarenheter den mest efterlåtne och foglige. Förräderiet i vänkretsen, som bestod däri att lärjungarna icke äro sams inbördes utan tvista om vem som skall räknas för den störste, övervinnes Mästaren i den handling, som vi kalla fotatvagningen.

146. HAN INSTIFTAR DEN HELIGA NATTVARDEN. (Mk. 14:17 f.; Mt. 26:20 f.; Luk. 22:14 f.; 1 Kor. 11:20 f.). Därefter fortgår måltiden en stund, men avbrytes åter, denna gång därav att Mästaren "blev upprörd i sin ande och sade: 'Sannerligen, sannerligen säger jag eder: En av eder skall förråda mig.'" (Joh. 13:21 f.). Det kom som ett ångestrop över hans läppar, och det slog ned som en bomb i sällskapet. "De sågo på varandra och undrade, vem han talade

om", skriver Johannes. "De begynte bedrövas och fråga honom, den ene efter den andre: 'Icke är det väl jag?'," skriver Markus (14:7 f.). På dessa frågor svarade Jesus utan att direkt utpeka någon: "Det är en av de tolv, den, som med mig doppar i fatet". Alldeles bokstavligt förstått borde det hava utpekats Judas, som var hans bordskamrat i särskild mening. Men det undgick de andras uppmärksamhet. De fäste sig vid Jesu ord, att det var en av de tolv, en bordskamrat. De tänkte på psalmistens klagan (Ps. 41:10): "Ja, också min vän, som jag litade på, han som åt mitt bröd, lyfter nu mot mig sin häl". Så mycket mindre kunde de tänka på Judas, som även denne, enligt Matteus (26:20 f.), lika högljutt som någon, om icke högljuddare, ropar sitt: "Rabbi, icke är det väl jag?" Lade de märke till, att såsom också Matteus erinrar sig Mästaren på hans fråga svarade: "Du har själv sagt det"? Eller var det sagt i en underton, i en viskning, som icke klart uppfattades vid tillfället? Vad som är säkert, är att ingen i sällskapet misstänker Judas. Så stort var hans anseende i lärjungakretsen. Det var emellertid en vid bordet, som icke var nöjd med någon oklarhet i saken, och det var Petrus. Han "gav ett tecken" åt Johannes tvärs över bordet. Waldenström antager, att han "nickade" till honom. Möjligen talade han också eller också är det nickningens mening vi läsa i orden: "Säg, vem det är han talar om". Han menar förstås att Johannes, som ligger så nära Mästaren, skall av honom taga reda på vem han menar och säga det till de övriga. Det gör också Johannes. Han lutar sig tillbaka, så att han kan viska till Mästaren frågan: "Herre, vilken är det?" Och därpå svarar denne troligen också i en viskning: "Det är den, åt vilken jag räcker brödstycket, som jag nu doppar". Och så "doppade han brödet i såsen och räckte det åt Judas, Simon Iskariots son", skriver Johannes med allvarlig högtidlighet, nämnande icke bara hans utan hans faders namn. Han var en beryktad mans son, det kunna vi förstå därav att hans fader kallas "mannen från Keriot". Platsen nämnes (Jos. 15:25) såsom en av Judas städer i sydlandet. Det var nog ingen ringa plats, eftersom namnet betyder "städerna", syftande möjligen på en grupp av städer eller byar med Hazor — det betyder "hov"

— såsom medelpunkt. Varför Simon fick bära namnet mannen från Keriot, veta vi icke. Han var möjligen en präst eller en rådsherre eller på något sätt en betydande man i sitt samhälle. Och nu hade hans son också gjort sig ryktbar, på ett helt annat vis. Kanske är något sådant i Johannes tankar, då han ger den olycklige lärjungen och kamraten hans fulla släktnamn. På Judas, som måste hava hört den viskning, som icke var menad för allas öron, hade orden en förfärande verkan. "Då for Satan i honom", skriver Johannes (13:27), och han minnes, att Jesus direkt tilltalar den olycklige denna stund och säger: "Gör snart, vad du gör". Det var således icke längre något tvivel möjligt för Judas, huruvida Jesus kände till hans planer. Orden äro tydligen en befallning till honom att ögonblickligen lämna salen. Han reste sig också från sin plats och "gick strax ut". Johannes lade märke till att det redan var mörka natten, då han trädde ut ur den upplysta salen. Nu visste således åtminstone Johannes, skulle man väl antaga, vem förrädaren var. Men ingen annan visste det. Fasan måste hava lamslagit Johannes tunga, så att han icke kunde tala, om den icke också förlamat hans syn och hörsel och tankeförmåga, så att icke heller han förstod i detta ögonblick, varför Judas så plötsligt gick ut. Det finnes synvillor, som byggts så säkert, att icke tio jordbävningar kunna skaka dem.

När nu förrädaren lämnat, blir det en ny stämning i kretsen. Men minuterna äro dyra. Jesus vet, att det måste hava varit förrädarens plan, då han gick, att överraska dem just där i salen, där de nu befunno sig. Och han har ännu så mycket att säga dem. Det är så mycket, som de behöva veta och måste veta, innan de skiljas. Då samlar han som vanligt sin mening i en parabel, en ny parabel i handling, den underbaraste av dem alla. Han instiftar nattvardens fest. Den närmaste anledningen är Judas tomma plats. Han fullbordar den handling, som avbröts därmed att Judas gick, men nu i ett helt annat syfte. Han doppar brödet på nytt, men nu icke för Judas, utan för dem alla. Nu skulle de alla vara hans bordskamrater, säger han lekfullt och dock så allvarligt. Under utdelandet av brödet gå hans tankar oemotståndligt till hans förestående död. "Detta bröd", säger han, "är min

lekamen, som varder utgiven för eder. Detta gören till min åminnelse". Jag följer Lukas (22:17 f.), som i denna detalj är fullständigast. Paulus, som "från Herren undfått, vad han meddelat" (1 Kor. 11:20), det vill säga som också har meddelandet från något ögonvittne, har alldeles samma ord som Lukas. Det är icke bara brödet han ger dem. Han ger dem sig själv, han utger sig för dem i döden. Han är, såsom han sade dem i Kapernaums synagoga, själv brödet från himmelen, som han nu erbjuder dem. Och så bifogar han den innerliga förmaningen till dem att äta det till hans åminnelse, att icke förgäta honom. Det är först efter måltiden — även däri samstämma Lukas och Paulus — sedan de olika bågarna druckits, som tillhörde festen, som han inviger en särskild, en ny kalk, som han kallar "det nya förbundet i mitt blod" och som han låter dem alla dricka ur. Vad han därvid säger anför jag från Matteus (26:26 f): "Dricken härav alla, ty detta är mitt blod, förbundsblodet, som varder utgjutet för många till syndernas förlåtelse". Även därtill fogar Paulus uppmaningen: "Så ofta I dricken den, så gören detta till min åminnelse".

På detta enkla vis instiftades nattvarden, man kunde nästan säga som ett infall och dock med en betydelse, som varar tiden ut. Det är den enda kristliga högtid, som instiftats av Kristus och av Kristus anbefallts åt församlingen att firas till hans åminnelse. Såsom kyrklig högtid är den tidigare i bruk än långfredag och påsk och pingst, ja, tidigare än söndagen och mycket tidigare än juldagen, som blivit så outhärlig. Till sin betydelse, sitt innehåll är den alla dessa högtider sammanslagna. I den tidigaste församlingen i Jerusalem firades den bokstavligen, så ofta de åto och drucko, varje gång de samlades till sina gemensamma måltider, i en stundlig väntan på hans återkomst. I den grekiska församlingen firades den såsom församlingens enskilda gudstjänst, dess missa fidelium, vid varje sammankomst också i förbindelse med en kärleksmåltid, helst tidigt på morgonen vid soluppgången för att göra det möjligt för slaverna att vara med. I dessa gemensamhetsmåltider löstes för en tid församlingens problem att taga vård om sina fattiga. Varje medlem av församlingen kunde vara viss om

ett mål om dagen. Men tidiga missbruk, som insmögo sig redan i den korintiska församlingen, ledde så småningom till kärleksmåltidernas avskaffande, och nattvarden blev en del av den kyrkliga ritualen eller en lärofråga att predika och diskutera, i den romerska kyrkan genom föreställningen om ämnenas förvandling ett sakrament, som ersätter Kristus, i de protestantiska kyrkorna allt för ofta en from sedvänja, en kyrklig disciplin. Till trots av allt är dock högtiden kvar, i sina välsignelser ett segertecken. Paulus, som så kraftigt framhåller dess karaktär av en åminnelsefest, skriver att den är förkunnandet av Jesu död, till dess han kommer. Det är icke betydelselöst att uppmärksamma denna åtskillnad. I nattvarden förkunna vi hans död, men minnas honom själv. Även för Paulus är den segern över förräderiet. Den instiftades, påminner han, "den natt, då Herren Jesus blev förrädd". Nattvarden och förräderiet äro nattens stora tilldragelser. Och nattvarden segrar över förräderiet med samma nödvändighet som ger ljuset seger över mörkret. I nattvarden övervann Jesus sin egen dödsfruktan genom att utgiva sig själv på förhand och binda sig vid altaret med de oslitliga banden av ett heligt, oåterkalleligt löfte. I nattvarden inviger han sig åt döden. Han övervinner Judas förräderi i hatets och svekets tecken genom att blotta det och visa det från sig. Han övervinner, han ger ett ofelbart medel att övervinna förräderiet, som ännu finnes även i uppriktiga lärjungars sinnen i den naturliga motviljan mot korset, vilken om den icke övervinnes gör Kristus till en främling i sin vänkrets. Han övervinner genom sin kärlek in i döden. Ty "såsom han allt hittills älskat sina egna i världen, så gav han dem nu — så ger han allt jämt i den heliga nattvarden — ett yttersta bevis på denna sin kärlek".

147. HANS SISTA VARNINGSORD TILL SINA TROGNA. Omedelbart till Judas bortgång och före bordssamtalet, som Johannes återgivit, förlägger denne evangelist (13:31 f.) några avskedsord av Jesus till lärjungarna, vilka sluta med en allvarlig varning ställd särskilt till Petrus. Det är naturligast att tänka sig att dessa avskedsord komma efter nattvardens instiftande, vars berättande Johannes icke upprepar.

Orden äro först och främst förkunnelsen om det nu omedelbart förestående lidandet, i samma förhoppningsfulla ordalag, som Johannes så ofta uppfångat från Jesu läppar. Han talar om Människosonens förhärlikande och Guds förhärlikande i honom och tillägger att i detta ömsesidiga förhärlikande ligger en borgen för den säkra och snabba segern. Detta leder honom till tanken på dessa, som genom hans bortgång skulle lämnas kvar och icke kunna följa honom. Därtill hade de icke mod, icke var det ännu deras kallelse, och han tillämpar på denna skilsmässa ord, som han tidigare talat till fienderna: "Dit jag går, kunnen I icke följa". De måste nu, fortsätter han, förverkliga sin gemenskap med honom i ett oupplösligt broderskap med varandra. Det är "det nya budet" — nytt i den meningen att det med hans bortgång fått en sådan ny mening (1 Joh. 2:8). "Såsom jag älskat eder, så skolen ock I älska varandra". Något annat motiv behöves icke. Någon större segermakt finnes icke. "Därav skola alla förstå, att I ären mina lärjungar". Det är samma enkla kristendomsprov, som vi funno i parabeln om herden, som skiljer fåren från getterna. Hans tal om sin bortgång och deras oförmåga att följa honom föranleder Petrus att fråga: "Vart går du?" Och då Jesus upprepar, att han icke nu kan följa och att det därför icke är av omedelbar betydelse för honom att få veta det, inlägger lärjungen ivrigt sin protest mot detta såsom en rent av förnärmande antydning att det fattades honom mod. Han frågar otåligt, varför han icke kunde följa honom och försäkrar med stor självsäkerhet att han vill giva sitt liv för honom. På detta svarar Jesus med en varning: "Ditt liv vill du låta för mig? Sannerligen, sannerligen säger jag dig: Hanen skall icke gala, förrän du tre gånger har förnekat mig".

Även Lukas (22:28 f.) förlägger omedelbart till nattvardens stiftande och före uppbrottet från salen några avskedsord, som innehålla varningen till Petrus. Även dessa ord börja med en hoppfull påminnelse om lidandet, först och främst det lidande, som de redan gemensamt utstått. Orden äro därför ett erkännande av deras trohet. Denna trohet skall han veta att löna genom att dela med dem den konungliga makt, som Fadern givit honom. Han fullföljer tanken

i dessa ord: "I skolen få äta och dricka vid mitt bord i mitt rike och sitta på troner såsom domare över Israels tolv stammar". Detta att äta och dricka med honom lovar han ju alla, som vakat. Men det, som han tillägger, är ett löfte enastående. Endast två gånger uttalas detta löfte. Första gången uttalas det till Petrus såsom svar på hans fråga: "Se, vi hava övergivit allt och följt dig, vad skola vi då få därför?" Därpå svarar Jesus enligt Matteus (19:28): "San- nerligen säger jag eder: När världen födes på nytt, då när Människosonen sätter sig på sin härlighets tron, då skolen också I, som haven efterföljt mig, få sitta på tolv troner såsom domare över Israels tolv stammar". Och så följer löftet, som vi redan i detta sammanhang enligt Markus an- fört om mångfaldig ersättning för allt de försakat jämte varningen att många första kunna bli de sista. Det är alldeles samma bakgrund som här, nämligen lidandet med honom. Det är i båda fallen korsbärarens lön. Och det är intressant att i detta ljus jämföra det med vad Herren låter skriva till församlingens ängel i Laodicea (Uppb. 3:21): "Den, som vinner seger, honom skall jag låta sitta med mig på min tron, liksom jag själv har vunnit seger och satt mig med min Fader på hans tron." Ja, det är i grunden samma tankegång som i Jesu ord i bergspredikan: "Saliga äro de, som lida förföljelse för rättfärdighetens skull, ty dem hör himmelriket till" eller Pauli ord (2 Tim. 2:12): "Äro vi ståndaktiga, så skola vi ock få regera med honom." Det är på alla dessa ställen korsets lön, lidandets väg till makt och härlighet. Det var Messias väg, det är vår. Den särskilda form, som gives åt apostlarnas regering, då det heter att de skola vara domare över Israels tolv stammar, får icke förstås såsom om deras makt skulle inskränkas till var sin provins i ett judiskt konungadöme. Snarare har det en universell, allt omfattande mening, såsom i Pauli ord om dessa, som icke mer äro främlingar och gäster, utan hava medborgarskap med de heliga och äro Guds husfolk, "uppbyggda på apost- larnas och profeternas grundval, där hörnstenen är Kristus Jesus själv" (Ef. 2:20). Det är hela det andliga Israel det är fråga om och lönen för apostlarnas andel i dess upp- byggande.

Av någon anledning, som här icke är angiven, fördes i detta sammanhang Jesu tanke på Petrus och hans förnekelse, och Jesus tillropar honom i dessa gripande ord: "Simon, Simon! Se, Satan har begärt att få eder i sitt våld för att kunna sälla eder såsom vete, men jag har bett för dig att din tro icke må bliva om intet. Och när du en gång har omvänt dig, så styrk dina bröder." Det torde väl vara det enda stället i skriften, där vi finna en varning för fall, som på samma gång är en upprättelse av den fallne, ja, en invigning på förhand till en pastors tjänst. Men så var det också något rent av demoniskt med frestelsen denna gång. Jesus tilltalar Simon och kallar honom icke denna gång Petrus. Honom gäller varningen och honom gäller också förbönen, men provet, som han ställes på, har han i djupaste mening, icke som en händelse men som en satanisk våldsåtgärd, gemensamt med de övriga. De undkommo ganska lätt, emedan de flydde. Han blev fast, emedan han föredrog att illa fäkta. Men genom Mästarens förböner kom också han med livet ur sällningen. Det är på denna varning som Petrus enligt Lukas svarar med sin bekännelse att han är villig att gå i döden för sin Herre, varpå denne svarar med att öppet förutsäga hans förnekelse. Till dessa avskedsord, som i sina allmänna drag äro gemensamma för Lukas och Johannes, har Lukas tillagt några, som äro egendomliga för hans evangelium. De äro åter igen en påminnelse om de erfarenheter de haft i hans sällskap, i synnerhet erfarenheterna under den oförgätliga missionsfärden i Galileen. Han frågar dem, om det fattades dem något, ändock de utgått utan penningpung, ränsel och skor, varpå de svara: "Intet". Då ställer han till dem den överraskande uppmaningen: "Nu åter må den, som har en penningpung, taga den med sig, och den, som har en ränsel, han göre sammalunda, och den, som icke har något svärd, han sälje sin mantel och köpe ett sådant. Ty jag säger eder att på mig måste fullbordas detta skriftens ord: 'Han blev räknad bland ogärningsmän'. Ja, det, som är förutsagt om mig, det går nu i fullbordan". Meningen för oss är tydlig nog. Nu, då han lämnar dem, måste de tänka på att taga vara på sig själva. De skola icke längre äta vid hans bord och försvaras av honom såsom hit-

tills. Barnatiden är över. Bröllopsdagen förbi. Nu måste de i viss mening lita på sina egna resurser, då de möta livets hårda erfarenheter och människornas fiendskap. Det är talat med den ömhet, varmed en fader sänder sina barn ut i världen. För lärjungarna var detta ett tal, som de äntligen tyckte sig förstå. Svärd var alltså vad de behövde. En strid skulle således verkligen komma att stå. Därpå hade de varit beredda hela tiden. "De sade till honom: 'Herre, se, här äro två svärd'." Kanske han blev överraskad över att sålunda tagas bokstavligt. Under alla omständigheter är det icke tid till någon annan förklaring än den, som ligger i orden: "Det är nog". Hade han menat det bokstavligt att lärjungarna skulle beväpna sig, så hade två svärd icke varit nog, icke heller hade han i örtagården förbjudit användningen av de svärd, som funnos. Att Petrus var ägaren till det ena av de två svärd, förstå vi av hans försök att bruka det. Vem, som ägde det andra, veta vi icke. Det var kanske Johannes, som överenskommit med Petrus om en sådan förberedelse, då de sändes tillsammans att tillreda påskalammet. De måste hava med mycken omsorg gömt svärd i sina mantlar.

De två första synoptikerna (Mk. 14:25, Mt. 26:29) äro eniga om att såsom Mästarens farväl till lärjungarna omedelbart efter nattvardens instiftande anföra följande ord: "Sannerligen säger jag eder: Jag skall icke mer dricka det, som kommer från vinträdet, förrän på den dagen, då jag dricker det nytt i Guds rike". Det är Markus jag anför. Matteus tillägger orden "med eder" och har "min Faders rike". Lukas ger såsom inledning till nattvardens instiftande samma försäkran av Jesus att han icke skall dricka det, som kommer från vinträd, "förrän Guds rike kommer". I sådant ligger ingen motsägelse utom för sinnen, för vilka orden i ett samtal äro väggfasta möbler, som icke kunna flyttas. Orden äro synnerligen lämpliga såsom en inledning till festen och kunde mycket lämpligt hava upprepats efteråt. Det är att märka, att varken Markus eller Matteus anföra några varningsrop till Petrus, medan de ännu äro i salen, utan förlägga sådana varningsord till vandringen. Vi skola strax se, att det icke är samma varningsord, som Lukas och Jo-

hannes nämnt. I de avskedsord, som vi nu samlat från samtliga evangelisterna, möter och övervinner Jesus åter igen ett förräderi i lärjungarnas sinnen, i deras blinda fruktan inför lidandets och dödens hemlighet, men också i deras blinda övermod och självtillit. Sådana motsägelser äro icke sällsynta även hos uppriktiga lärjungar. Och de äro ett förräderi, som Mästaren övervinner genom sin egen ödmjuka trosvisshet och genom sin hängivna vänskap, sina förböner.

148. HAN BINDER DEM VID SIG GENOM OSLÖTLIGA BAND. Och så följer i stor brådska det bordssamtal, som Johannes uppbevarat i kapitlet 14—16 i sitt evangelium. Det säger sig självt, att vi icke behöva och icke böra antaga, att det är ett tal, som följer på de redan anförda avskedsorden. Snarare är det en axplockning av det som sades av Mästaren till dem under måltiden. Det är ett underligt motstycke till talet som hölls natten till torsdagen på Oljobergets sluttnings. Båda talen äro framtidsvyer, framhållna för att uppmuntra och stärka lärjungarnas tro på en sak, som för ögonblicket syntes förlorad. Båda äro i lika grad ett uttryck för Jesu föresats att binda vid sig lärjungarna med band, som ingenting skall slita. Båda äro lika mycket hans sista segerrika kamp med fariseismen i deras sinnen. Han segrar också långt utöver vad de kunde ana. De äro som patienter, vilka varken fatta hela vidden av den fara de äro i eller den säkerhet och hoppfullhet, med vilken den skicklige läkaren går till sin svåra uppgift. Det mest utmärkande för talet på Oljoberget är Mästarens uppriktighet. Med fruktansvärd verklighetstrohet målar han framtiden i de svartaste färger. Han vädjar från ögonblicket till en ännu avlägsen framtid. Han vädjar till ett hjältemod, som de egentligen aldrig visat men som han dock tilltror dem, då kravet kommer. Kort sagt, hela talet visar en underbar, orubblig tillit till dessa lärjungar, på vilka han misräknat sig nästan vid varje steg. Och i denna sin tillit övervinner han deras otro och skapar hos dem ett hjältemod, som mycket riktigt i sin tid framträder.

Detta syfte kompletteras nu i bordssamtalet, som hölls natten till fredagen, den natt då han förråddes. Och det

är tillsammans med allt annat hans segerrika kamp mot förräderiet i lärjungarnas sinnen. Såsom något ovanligt för de johanneiska dialogerna är detta samtal mycket sällan avbrutet och ingenstädes försett med kommentarer. Det kan ha sin grund i den brådska, med vilken Jesus talar. Han måste ju tränga tillsammans i dessa få minuter, som återstå honom, så oändligt mycket som han vill säga och som måste sägas. Tonen i det hela och syftet med det hela angives i de inledande orden: "Edra hjärtan vare icke oroliga. Tron på Gud, tron ock på mig". Visar han dem förtroende i det förra samtalet, så visar han nu, på vilken grund han gör det, då han begär av dem att de orubbligt tro på honom såsom de tro på Gud. Endast det kan nu giva deras hjärtan frid att de veta, att hans sak är Guds sak och Guds sak hans. Det är nu icke bara oron i världen han förbereder dem på att möta. Han visar dem tillflykten, som alltid står dem till buds. "I min Faders hus äro många boningar, om så icke vore, skulle jag nu säga eder, att jag går bort för att bereda eder rum. Och om jag än går bort för att bereda eder rum, så skall jag dock komma igen och taga eder till mig, ty jag vill att där jag är, där skolen I ock vara". Och så tillägger han kanske halft frågande: "Och vägen, som leder dit jag går, den veten I". Han kunde åtminstone vänta det efter all den undervisning han givit dem just i detta ämne. Denna indirekta fråga ger anledning till det första av de få avbrotten. Det är Tomas, som ger uttryck åt sin egen hopplöshet och åt frågan i alla sinnen, då han helt uppriktigt förklarar, att de visst icke veta vart han går och att de följaktligen icke veta vägen. De stå där i mörkret vid vägskäl, som de icke se, och utan att veta åt vilket håll de skola taga nästa steg. Jesu svar: "Jag är vägen och sanningen och livet" — vägen i båda dessa meningar — "ingen kommer till Fadern utom genom mig" kastar en stråle av ljus över mörkret så till vida att det innebär löftet att visa dem vägen till Fadern. Och detta, att han visar dem Fadern, förklarar Filippus, betydligt hoppfullare, vara allt som de begära. Jesus leder då tanken tillbaka på utgångspunkten och visar åter igen att hans sak och Guds sak äro ett och det samma och förundrar sig över att Filippus icke ännu lärt den läxan.

Med detta såsom en inledning upptager därpå Jesus den stora frågan om tryggheten, som de äga. Vilken är denna trygghet? Den är för det första rättigheten att bedja och den allmakt, som ligger i bönhörelse. Där kunde de allra klarast se, vad han menar därmed att den som sett honom, sett Fadern. De hade sett denna makt i hans eget liv. Att tro på honom såsom de tro på Gud är att bedja såsom han bad, bedja i hans namn. "Och vad helst I bedjen om i mitt namn, detta skall jag göra, på det att Fadern må bliva förhärligad i Sonen. Ja, om I bedjen om något i mitt namn, så skall jag göra det". Vi få icke låta detta maktord undgå vår uppmärksamhet. Han, vars erfarenhet hittills varit att bliva bönhörd, skall nu upphöjas till den maktställning att han hör bön och gör vad de bedja om i hans namn. Till detta återkommer han sedan ofta under samtalet. Tillflykten är emellertid för det andra Anden, som han skall sända dem. Det blir i fortsättningen det stora ämnet. Han sammanbinder denna tillflykt med den förra i dessa underbara ord: "Och jag skall bedja Fadern, och han skall giva eder en annan Hjälpare, som för alltid skall vara hos eder; sanningens Ande, som världen icke kan taga mot, ty hon ser honom icke och känner honom icke. Men I känna honom, ty han bor hos eder och skall vara i eder". Huru fullständigt Anden övertager hans egen vård av dem uttalar han, då han tillägger: "Jag skall icke lämna eder faderlösa, jag skall komma till eder". En jämförelse med Lukas (11:13) lämnar ett nytt exempel på släktskapen mellan det tredje evangeliet och det fjärde. Anden skall icke bara vårda sig om dem, han skall också leda dem. "Men Hjälparen, den helige Ande, som Fadern skall sända i mitt namn, han skall lära eder allt och påminna eder om allt vad jag sagt". Han skall således icke ersätta Messias utan leda dem vidare på den sanningsväg, som han hjälpt dem att taga de första stegen på. Han skall icke leda dem från Messias utan till honom. Ja, i Anden skola de hava frid, frid mitt i striden. "Frid lämnar jag efter mig åt eder, min frid giver jag eder, icke giver jag eder den, såsom världen giver. Edra hjärtan vare icke oroliga eller försagda". Med denna uppmuntran börjar och slutar samtalet vid bordet.

Det är nu hög tid att de bryta upp, om de icke skola överraskas av fienderna. De ord, som han uttalar just som de äro färdiga att lämna bordet äro en utmaning till fienden: "Härefter talar jag icke mycket med eder, ty denna världens furste kommer. I mig finnes intet, som hör honom till. Men detta sker för att världen skall förstå, att jag älskar Fadern och gör såsom Fadern bjudit mig. — Stån upp, låt oss gå härifrån". Så avslutas det fjortonde kapitlet.

Det är således på stående fot, med handen på dörrlåset, som samtalet fortsättes (kap. 15). Han känner djupt i denna stund, huru hjälplösa de äro utan honom, huru beroende av honom och huru litet beredda, till trots av allt han sagt dem, att möta vad som kommer. Han tänker på sig själv såsom en vinstock som ligger synbarligen död i den frusna marken, men plötsligt skjuter nya rankor och bär frukt. Det är vårtiderna som han väntar. I denna vinstock äro de rankorna och lyckligtvis stå de under vingårdsmannens kärleksfulla och allvarliga vård. Må de bara icke förgäta sitt beroende av honom. "Ty mig förutan kunnen I intet göra", tillropar han dem. Det är i en ny variation hans bön att de icke förgäta honom. Detta påminner honom om deras vandring i hans sällskap. De kommo till honom såsom hängivna tjänare komma till sin konung. Men numer kallar han dem icke tjänare, utan vänner. "Ty allt vad jag hört från min Fader, har jag kungjort eder". Med tjänare delar man icke alla sina hemligheter, såsom han gjort med dem. Han tänker på sitt första sammanträffande med dem. Tänkte de, att det var de, som utvalde honom? Då misstogo de sig. Det var han, som utvalde dem, ja, dem alla, även Judas. Han nämner honom utan att nämna hans namn. Att utvälja är att oföränderligt älska. Och han har aldrig tagit tillbaka sin kärlek till dem, icke ens till Judas. Och han kommer aldrig att taga den tillbaka.

En annan sak är, huru fruktbärande deras kärlek till honom är. Må det vara deras bön, att de må älska varandra, såsom han älskat dem. Huru skola de förstå hatet, som skall möta dem i världen? Huru skola de segerrikt möta det? Jo, därigenom att de besinna att det djupa skälet till detta hat är att "de blivit utvalda och tagna ut ur världen". Även i

denna del skall Anden hjälpa dem tillrätta. "Sanningens Ande, som utgår från Fadern, han skall vittna om mig. Också I kunnen vittna, eftersom I varit med mig från begynnelsen". Han vet (kap. 16), att anstöten ligger fruktansvärt nära. Detta var ju icke det sätt, varpå de hade väntat avslutningen eller uppfyllelsen av sina drömmar om riket. När således stormen bryter ut, må de bara minnas, att han förutsagt allt. De kunde nog förstå, varför han icke sagt dem det från början. Det skedde visserligen icke i någon avsikt att missleda och bedraga dem utan därför att det ju icke behövdes, så länge han var hos dem. Han vet, att han djupt bedrövat dem med detta tal om sin bortgång. Och dock är det nyttigt för dem att han går bort. Det är visst icke, såsom de tro, ett nederlag, utan det är en seger, det är villkoret för Andens stora, underbara segertider i den kristna missionen i världen och i kristendomen såsom en växande sanningsmakt i församlingen. Vad Anden betyder för den förra, kunna de förstå därav att det är han, som överbevisar världen om synd, om rättfärdighet och om dom. Vad är synd? Vad är det ousäktliga i synden? Jo, detta att icke tro på honom, som Gud sänt. Vad är rättfärdighet? Vad är det, som gör det möjligt att bli rättfärdig? Jo, en uppstånd, en himlafaren Messias. Vad är dom? Vad är det, som ger åt domsordet verkställandets makt? Jo, det är övervinnandet av den onde själv, den seger, som innebär den fullständiga tillintetgörelsen "av hans makt, som har döden i sitt våld, det är djävulen" (Heb. 2:14). Dit pekar missionens segertåg. Dit skall det nå genom makten av Guds Ande. Icke mindre underbar är denna Andens makt i församlingens segerliv. "Men när han kommer, som är sanningens Ande, då skall han leda eder fram till hela sanningen. Ty han skall icke tala av sig själv, utan vad han hör, det skall han tala, och han skall förkunna för eder, vad komma skall. Han skall förhärliga mig, ty av mitt skall han taga och skall förkunna det för eder. Allt vad Fadern har, det är mitt, därför sade jag, att han skall taga av mitt och förkunna det för eder". Det är det uppbyggande av Kristi kropp, som Paulus talar om (Ef. 4:12 f.) och som har till mål ingenting mindre än det att "vi komma fram till enheten i tron och i kunskapen

om Guds Son, till manlig mognad, och så bliva fullvuxna intill Kristi fullhet”.

Han har talat om sin snart förestående bortgång. Före den långa skilsmässan skall han dock återse dem som kortast. Detta var nu åter ett tal, som hans lärjungar alls icke förstodo, och det gav anledning till det andra avbrottet. De erkänna under samtal med varandra, att de icke förstå ett ord av vad han säger, då han talar om att gå bort och komma igen och gå till Fadern. Han försöker icke klargöra det. I stället försäkrar han dem, att han lyckönskar dem också i deras sorg. Den är icke som världens hopplös och ändamålslös, utan den är, såsom han sade dem på Oljoberget, födslosmärtor, ur vilka framgår ett nytt liv, en ny tingens ordning. Vid hans korta återseende av dem, efter uppståndelsen, och äntligen vid hans återkomst, skola de få en glädje, som ingen tager ifrån dem. Då skola de icke längre bedja i hans namn, än mindre fråga honom om något. De hava allt och de se allt klart. Men under tiden är det deras förmån att få bedja i hans namn. Och detta är egentligen också en ny erfarenhet för dem och en ständig påminnelse om nyttan av hans bortgång. “Bedjen, och I skolen få, för att eder glädje skall bliva fullkomlig.” Fullkomlig är glädjen till sin art, då den är sådan att ingen tager den från dem, när den är Andens gåva och har evighetens livsfärg. Men riktigt fullkomlig blir den först då, när den fullkomligt undanträngt alla andra erfarenheter och fullkomligt fyller deras tillvaro.

Han är medveten om att mycket av det, som han nu sagt, icke nu kan förstås. Men efter uppståndelsen skall det klarna, och efter andeutgjutelsen skall det klarna ännu mer, så att vad han nu sagt dem i förtäckta ord i sin tid skall bliva en öppen förkunnelse om Fadern. Då skola de se vad han allra helst av allt vill att de skola se, nämligen att Fadern själv älskar dem och visst icke behöver hans förböner för att bevekas därtill. Han älskar dem, emedan de älskat Sonen och trott att han utgått från Gud. När han därpå upprepar att han, såsom han gått ut ifrån Fadern och kommit i världen också lämnar världen och går till Fadern, så tycka lärjungarna sig kunna se vad han menar och avbryta honom för tredje och sista gången för att med en viss

barnslig självmedvetenhet giva det till känna. "Nu veta vi", säga de, "att du vet allt och att det icke är behöfligt för dig att man frågar dig om något, därför tro vi, att du är utgången från Gud." Orden visa ju visserligen ingen särskild insikt i vad han sagt, men de äro en bekännelse av deras obegränsade tro på honom och deras beslut att följa honom vart helst det bär. Och från den synpunkten voro de nog mycket tillfredsställande. Jesus svarar med tre ord, som vår kyrkobibel återger som en fråga: "Nu tron I?", men som Waldenström återger såsom ett erkännande: "Nu trön I." Om de utgöra en fråga, så är det vid tanken på att Jesus förutser att de, som nu så kraftigt bekände sin tro, så gott som omedelbart skulle "förskingras var och en åt sitt håll och lämna honom allena." Han vill icke att de skola tro, att han säger detta såsom en förebråelse eller ett beklagande. Han är icke allena, så länge hans Fader är med honom. Vad som än sker, skall dock ingen kunna skilja dem åt. Hans sista ord till dem är en maktförklaring: "I världen liden I betryck, men varen vid gott mod, jag har övervunnit världen."

149. HANS ÖVERSTEPRÄSTLIGA FÖRBÖN. Innan de bröto upp och lämnade salen, "lyfte han upp sina ögon mot himmelen", berättar Johannes (17:1 f.) och utgöt sitt hjärta i en bön, som är den enda offentliga bön av Jesus som blivit uppbevarad åt oss, med det enda undantaget av den tack-sägelse, som han enligt Matteus (11:25) utbrister uti omedelbart efter veropen över Galileens städer och som han enligt Lukas (10:21) upprepar, då han upprepar dessa verop, vid mottagandet av de sjuttiotvå lärjungarnas glädjefulla rapport från Pereen. Bönen, som vi kalla "Fader vår", är icke en bön, som han bad, utan en undervisning om bön och det såsom han uttryckligen säger bönen i det fördolda. Det enda offentliga bedjandet, utom dessa tvänne exempel, som blivit oss meddelat, utgöres av korta bönerop, som nöden avprässar honom i Getsemane och på korset. Den bön, som han nu beder i avskedets stund beder har med rätta blivit kallad hans översteprästliga förbön. Han utgjuter sig först i en bön för sig själv: "Fader, stunden är kommen, förhär-

lga din Son, på det att din Son må förhärlika dig, eftersom du har givit honom makt över allt kött, för att han skall giva evigt liv åt alla dem, som du har givit honom". För att närmare förklara meningen med dessa ord tillägger han eller Johannes orden: "Och detta är evigt liv, att de känna dig, den ende sanne Guden, och den du sänt, Jesus Kristus". Han avlägger därpå vad man kunde kalla sin ämbetsrapport i orden: "Jag har förhärlikat dig på jorden genom att fullborda det verk, som du har givit mig att utföra", och upp-repar så den begäran, med vilken han börjat: "Och nu, Fader, förhärlika du mig hos dig själv med den härlighet, som jag hade hos dig, förrän världen var till". Det är hans bön, då det gäller honom själv. Han beder bara om en sak: förhärlikandet med Fadern.

Därpå gå hans tankar till de tolv. Han liksom presenterar dem för Fadern, sägande: "Jag har uppenbarat ditt namn för de människor, som du har tagit ur världen och givit åt mig. De voro dina, och du har givit dem åt mig, och de hava hållit ditt ord. Nu hava de förstått, att allt vad du har givit åt mig, det kommer från dig. Ty de ord, som du har givit åt mig, har jag givit åt dem, och de hava tagit emot dem och hava i sanning förstått, att jag är utgången från dig och hava trott, att du har sänt mig". Han upprepar i nästan samma ord deras bekännelse (Joh. 16:27) och ger den således sitt erkännande. Efter denna presentation beder han för dem. "Det är icke för världen jag beder", upplyser han, "utan för dem, som du har givit åt mig, ty de äro dina — såsom allt mitt är ditt, och ditt är mitt — och jag är förhärlikad i dem". Det betyder icke att världen är honom likgiltig, men att den icke är innesluten i denna hans bön. Innan han kommer till det, som ligger på hans hjärta att bedja om, då det gäller dessa hans vänner, förklarar han, varför han beder: "Jag är nu icke längre i världen", säger han, "men de äro kvar i världen, när jag går till dig". Och så kommer bönen: "Helige Fader, bevara dem i ditt namn — det som du har förtrott åt mig — för att de må vara ett, likasom vi äro ett". Det är således det, som ligger på hans hjärta. Det enda han begär för deras räkning är, att de må bevaras i en inbördes enhet, lika helig,

lika oupplöslig som den, som förenar Fadern och Sonen. Det övriga är ett varierande av detta enda tema. Han vet, att han, medan han var hos dem, gjort sitt yttersta för att bevara dem i det namnet, som Fadern anförtrott åt honom, han vet att han vakat över dem med den framgång att ingen förlorats utom "fördärvets man, ty skriften skulle ju fullbordas". Icke ens den trognaste vård förmår något emot människans egen vilja och föresats. Väntar han bönhörelse, då det gäller denna hans stora förbön för sina vänner? Väntar han, att de ord som han nu talat till dem, skola bli fruktbärande och glädjebringande? Ja, därpå är han viss. Och sker det, är han nöjd. Han beder icke att Gud skall taga dem bort ur världen och låta dem undkomma tidens vedermodor, han beder, att de i världen må vara icke av världen. Han beder: "Helga dem i sanningen, ditt ord är sanning". Han beder, att deras sändning i världen må bli såsom hans egen sändning i världen. Och så avslutar han sin översteprästliga förbön för sina vänner med detta heliga löfte, påminnande om orden vid nattvardens instiftande: "Och jag helgar mig till ett offer för dem, på det att ock de må vara i sanning helgade". Att i Guds namn bevaras i en inbördes enhet, stark och oupplöslig, skall således ske på den vägen att Gud helgar dem i sanningen. Det är den kristna församlingens stora, segerrika offertjänst, för vars fullbordan Kristus helgat sig till ett offer för dem i korsets död. Icke bara i den gemensamma tron på sanningen, icke bara i det gemensamma växandet i sanningen, utan genom makten av hans herdetjänst, som gav sitt liv för fåren och gav åt församlingen apostlar, profeter, evangelister, herdar och lärare, är det som församlingen skall komma fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds son (Ef. 4:11 f.).

Hans förbön för vännerna gäller nämligen icke bara de tolv, utan "ock dem, som genom deras ord komma till tro". Den gäller hela den kristna församlingen i världen. Och hans bön för dem är utvidgningen av bönen för de tolv: "Jag beder, att de alla må vara ett och att, såsom du Fader är i mig och jag är i dig, också de må vara i oss, för att världen skall tro att du har sänt mig". Han beder om en enhet, som skall göra det möjligt för församlingen att vinna

världen för Kristus. För detta stora mål "har han givit dem den härlighet, som Fadern givit honom". Det visar klart, av vilken natur enheten är, som han talar om. Det är en enhet, som förhärsligar Kristus, emedan den är i hans sinne och förverkligas genom kraften av hans Ande, som överbevisar världen om synd, om rättfärdighet och om dom. Det är enheten i Kristus, icke bara i lika tankar om Kristus, icke ens i gemensamt arbete för Kristus, utan i Kristus själv, i kärleken till honom, fruktbärande i kärlek till människorna. Om de kristna fullkomligt förenas till ett i kärleken till Kristus, så att de älska allt och alla, som Kristus älskar, då skall kristendomen rättfärdigas inför människorna. Då skola de se, att Kristi eget sköna liv, som alla måste erkänna, är icke ett oupphunnet ideal, utan en levande verklighet i församlingens liv. Ett med honom i sinne och i vilja, i gemensam kärlek och i gemensamt verk, det är redan det att dela med honom hans härlighet. Det innebär att han är med dem, i dem. Men det är honom icke nog. "Fader", säger han, "jag vill, att där jag är, där skola ock de, som du har givit mig, vara med mig, så att de få se min härlighet, som du har givit mig, ty du har älskat mig före världens grundläggning". Det finnes en Kristi härlighet, som ännu ingen sett. "Vi äro nu Guds barn", skriver Johannes i sitt första brev (3:2), "och vad vi skola bliva, det är ännu icke uppenbart. Men det veta vi, att när han en gång uppenbaras, skola vi bliva honom lika, ty vi skola få se honom, sådan han är". Sedan han än en gång utpekat dem såsom en grupp skild från världen i deras bekantskap med honom, avslutar han sin bön med dessa ord: "Jag har kungjort för dem ditt namn och skall kungöra det, på det att den kärlek, som du har älskat mig med, må vara i dem och jag i dem." Han beder här om något annat och mer än att vara ihågkommen av sina vänner. Han beder att få vara med sin Fader insluten i deras hjärtan i den kärlek, om vilken Paulus skriver (Rom. 8:35 f.), då han frågar, "vem (som) skulle kunna skilja oss från Kristi kärlek" och svarar att "intet skapat skall kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus, vår Herre".

150. FÖRRÄDERIET I GETSEMANE. "När de sedan hade sjungit lovsången, gingo de ut till Oljoberget", berätta Markus (14:26 f.) och Matteus (26:30 f.). Vi få icke av tilläggsordet "sedan" draga den slutsatsen att hela denna sång, utgörande psalmerna 113-118, nu sjöngs såsom en avslutning av sammankomsten. Det betyder nog, att de sjungit eller skanderat delar av sången under måltiden och nu fullbordade den del, som var kvar, kanske de sista verserna av Ps. 118. Som de lämna salen, upprepar Jesus enligt Matteus och Markus vad han redan förut sagt eller åtminstone antytt i sitt samtal, att de skulle alla "komma på fall" och ser i händelsen uppfyllelsen av profetian: "Jag skall slå herden och fåren skola förskingras" (Sak. 13:7). Båda låta också Jesus tillägga orden: "Men efter min uppståndelse skall jag före eder gå till Galileen". Han stämmer redan nu möte med dem i Galileen. Denna nya antydning därpå att det fattades hans lärjungar mod att stå med honom i striden upprörde Petrus, så att han åter igen inlägger sin protest, i en bekännelse, i vilken han denna gång icke talar å allas vägnar, utan bara för sig, sägande: "Om än alla andra komma på fall, så skall dock jag det icke". Därpå svarar Jesus med att ord för ord upprepa förutsägelsen om hans förnekelse, men Petrus lät icke nedtysta sig, utan "försäkrade ännu ivrigare: 'Om jag än måste dö med dig, så skall jag dock icke förneka dig'." Han utelämnar denna gång jämförelsen med de andra, och båda evangelisterna tillägga att: "Sammalunda sade de ock alla". På detta svarade Jesus intet. Han upprepar icke varningen, då han ser att den icke tjänar något ändamål. Vandrigen fortsattes under tystnad. Men medan de vandra tillsammans i natten, tänker han fortfarande på dem och beder för dem, i synnerhet för Petrus. Johannes (18:1 f.) omtalar, att "han gick över bäcken Kidron till andra sidan; där var en örtagård, och i den gick han in med sina lärjungar". Icke heller Lukas ger platsen något särskilt namn, men Matteus och Markus berätta, att "de kommo till ett ställe, som kallades eller hette Getsemane". Det är Markus, som säger, att den (fortfarande) kallades så. Om vi läsa tillsammans därmed vad Johannes nämner om en örtagård eller trädgård, så torde det betyda, att platsen ur-

sprungligen varit en "lantgård" — såsom Waldenström också översätter ordet hos Markus och Matteus — som med stadens tillväxt åt det hållet blivit en trädgård eller park, tillhörande någon av stadens innebyggare, ehuru den fortfarande såsom ett minne av vad den varit kallades Getsemane, kanske emedan en oljeprästs fortfarande fanns där. Om vi få tro, att parkens ägare är samme "husbonde", som så gästfritt ställde sin stora sal till Mästarens förfogande för påskalammsmåltiden och att denne är ingen annan än Barnabas, så är det ju bara bekant folk, som tar detta intresse i Jesus de sista stunderna av hans liv. Det förklarar då, huru det kom sig att han disponerar över trädgården såsom sker, så att han tillbringar sina nätter där och nu äntligen där söker några timmars ro för bön.

Med undantag av några få detaljer giva Markus och Matteus ord för ord samma berättelse om det, som nu tilldrog sig. Just innanför ingången till trädgården lämnar Mästaren de åtta med uppmaningen att stanna där — "något litet" tillägger Matteus — medan han gick bort och bad. Någon sömn tänkte han icke på och fick icke den natten. Han "tog med sig Petrus, Jakob och Johannes", heter det vidare. Dessa sina förtrogna anförtror han vad de två evangelisterna anfört ord för ord lika: "Min själ är djupt bedrövad, ända till döds". Enligt Matteus bad han också dem att stanna där de voro, men beder dem vaka med honom. Han fann således icke hos dem det vakna deltagandet, som han kände sig behöva och som skulle hava gjort deras omedelbara närvaro till en hjälp för honom. Därefter "gick han litet längre bort och föll ned på jorden", skriver Markus, "på sitt ansikte", skriver Matteus. Båda intyga också, att de tre lärjungarna, innan de somnade, kunde höra böneropen från den ensamme bedjaren i trädgårdens skuggor. Vad de hörde, var detta: "Abba, Fader, allt är möjligt för dig. Tag denna kalk ifrån mig. Dock icke vad jag vill, utan vad du vill". Det är endast Petrus som erinrar sig att han utom det grekiska ordet på Fader använder sitt modersmål och säger Abba. Det visar förstås, att hans bön såsom hans tal i allmänhet är på grekiska. Hade han talat arameiska, så

hade det ju icke varit något särskilt att uppmärksamma däri att han sade Abba. Matteus har icke heller det arameiska ordet, möjligen emedan han ursprungligen skrev sitt evangelium på arameiska. Vid översättningen av den arameiska texten fanns ingen anledning att använda två ord, då det bara var ett att översätta. Detta var emellertid allt som lärjungarna hörde. Det övriga gick förlorat för dem, eftersom de under tiden insomnat. När Jesus, stärkt av bönen, återkom till sina kamrater och "fann dem sovande", väckte han dem och förebrådde särskilt Petrus, att denne, som talat så stora ord om att gå i döden med honom icke förmått ens att vaka med honom "en kort stund". Waldenström översätter tidsuttrycket med "en enda timme". Om han har rätt, hade således hans bedjande och deras sovande varat en god stund. Jesus upprepar därpå maningen till dem att vaka och bedja för att icke komma i frestelse och ursäktar deras sömn därmed att "anden är villig men köttet svagt". De mente nog att hålla sig vakna, men de kunde icke. Säkert tänkte han på att deras sömn kunde vara en frestelse av mörkrets makter. Så gripes han på nytt av ångesten och gick bort och bad. Lärjungarna kunde, innan de åter somnade, höra "samma ord", skriver Markus. Matteus återgiver hans bön nästan, men icke alldeles, lika den förra: "Min Fader, om detta icke kan gå ifrån mig, utan att jag dricker det, så ske din vilja". Denna gång är det intet "men", intet "dock" i hans bön. När han återkom till lärjungarna och fann dem åter insomnade, "lät han dem vara", skriver Matteus, dock först sedan han tilltalat dem, såsom vi förstå därav att Markus säger, att "deras ögon voro förtyngda och de visste icke vad de skulle svara honom". Matteus fortsätter: "Han gick då åter bort och bad för tredje gången", dock utan att nämna något om orden i hans bön. Dem hörde ingen människa. Men att han bad, förutsattes också i det som Markus berättar, att han kom tillbaka till dem "för tredje gången". Det ligger nära till hands att tro, att Jesu andra bönekamp och i synnerhet hans tredje, som intet mänskligt öra lyssnat till, var verkan på hans känsliga sinne av vännernas fruktansvärda likgiltighet för hans nöd. Ensam, alldeles ensam måste han bliva, ensam lämnade de honom,

och dock, såsom han sagt dem, ensam var han dock icke, så länge hans Fader var med honom.

Lukas berättelse (22:30 f.) avviker i några detaljer från de andras, men fullständigar dem också. Han nämner icke, att Jesus lämnar de åtta och tager med sig endast de tre inåt trädgården och ställer följaktligen maningen att vaka och bedja för att icke komma i frestelse till dem alla. När han emellertid sedan berättar, att Jesus "gick bort ifrån dem, vid pass ett stenkast", passar det bäst såsom en beskrivning på avståndet från de tre. Lukas nämner endast en bön och nämner således intet om samtalen med lärjungarna såsom avbrott i bedjandet. Å andra sidan är han den ende, som intygar, att bönhörelsen bevittnas av någon, i meddelandet, att det "visade sig för honom en ängel från himmelen, som styrkte honom". Såsom en bakgrund till denna tröst har han också som ingen annan tecknat bönekampens bitterhet, då han säger: "Han bad allt ivrigare och hans svett blev såsom blodsdroppar, som föllo ned på jorden". Det är läkaren, som uppbevarat detta minne från Jesu erfarenheter i Getsemane. Han ger också ensam den förklaringen över lärjungarnas sömn, att den hade sin grund i deras "bedrövelse". Denna jämförelse mellan berättelsen hos Lukas och de andras berättelser vinner i intresse, då vi erinra oss att även på Hermon Lukas är den ende, som meddelat att någon av vittnena uppmärksammade förvandlingen av Jesu ansikte, medan han bad, vilket förutsätter att någon av de tre lärjungarna där uppe på berget vaknade så mycket tidigare än de andra, att han uppfångade den ångest som hans ansikte avspeglade, innan förvandlingen skedde. Det är i detta sammanhang lärorikt att litet närmare jämföra de två nätternas erfarenheter. Både på Hermon och i Getsemane utkämpas en segerrik bönekamp, som bevittnas av tre av lärjungarna, dock endast delvis. På Hermon hava vi en morgonscen och få veta, vad vittnena sågo, just som de vaknade. I Getsemane hava vi en kvällscen och få veta vad vittnena sågo och hörde, innan de somnade. På Hermon bevittnas följaktligen förklaringen, men icke bedjandet, icke ångesten, med undantag av meddelandet hos Lukas om förvandlingen, som kom över hans ansikte under bönen. I

Getsemane bevittnas bara bedjandet, bara ångesten, men icke segern, icke bönhörelsen, med undantag av meddelandet hos Lukas om den himmelska tröstaren, som kom till bedjaren, då nöden var som störst. Vem kan det hava varit, som givit Lukas dessa ett ögonvittnes skarpa iakttagelser? Ja, vem om icke Johannes? Petrus kan det ju icke vara, då han hos Markus uppbevarat sitt vittnesbörd. Och Jakob, Johannes broder, föll för tyrannens svärd, innan Lukas samlade materialet för sin första bok.

Vi fullfölja då berättelsen. När Jesus kom tillbaka tredje gången, var striden i hans inre utkämpad. Det är lugn, ja, en ton av humor i hans ord, då han tilltalar de sovande: "Ja, I soven allt jämt och vilen eder". Waldenström uppfattar orden som en vänlig uppmaning till dem att sova ut nu då deras tjänst icke vidare behöves. Men så avbryter han sig själv, då han med det samma hör ljudet av de annalkande fienderna utanför trädgården och ser glimret mot den nattliga skyn av deras facklor, och tillropar dem: "Det är nog" — med sömn nämligen. Han fortsätter: "Människosonen skall nu bliva överlämnad i syndares händer. Stån upp, låt oss gå. Se, den, som förräder mig, är nära". Det är egendomligt att både Matteus och Markus låta Jesus tala om romarna såsom "syndare". Det var ett vanligt talesätt bland judarna av en viss klass (Gal. 2:15), såsom vi se av den vanliga sammanställningen "publikaner och syndare". I vår berättelse markera orden en alldeles ny erfarenhet på Jesu korsväg, då han slites från sina vänner och kommer i fiendernas händer. Vi ha följt hans smärteväg bland vännerna ända till slutet. Även i Getsemane omgives han av förräderiet i sina lärjungars sinne, i den brist på bedjande och vakande, som band dem i sömnens förföriska bojar, då Mästaren som bäst behövde dem. Han övervinner detta förräderi med sin storsinta fördragsamhet, jag hade så när sagt med sin kärleksfulla och visa humor. Ve den, som i sina vänners lag icke får nåd att se det löjlige i människornas svagheter och brister, utan måste taga alla med samma allvar, varmed de taga sig själva. Ve den, som bara kan döma, men aldrig ursäktat, bara sucka och gråta över människors ondska, men aldrig le åt deras dårskap.

KAPITEL XXX.

Messias i rådets händer

151. HAN LÄMNAR SIG FRIVILLIGT ÅT ROMARNA. När Judas lämnade salen, där hans vänner voro samlade, undrande i vilket ärende Mästaren kunde hava sänt honom ut den sena kvällen, styrde han sina steg i mörkret till översteprästens palats för att giva till känna att han visste var Messias kunde fängslas, om man handlade raskt. Det var goda nyheter. Man samlade genast "en folkskara med svärd och stavar", såsom Markus och Matteus beskriva sällskapet så där i allmänhet. Av Johannes få vi veta, att skaran bestod icke bara av "några av översteprästernas och fariseernas tjänare", det vill säga medlemmar av tempelvakten, utan framför allt av en rote av den romerska vakten på borgen Antonia. Det ord Johannes använder betyder en avdelning av en romersk legion, räknande då den var fulltalig ett hundra tjugu man. Han berättar också att de utom vapen förde med sig "bloss och lyktor". I ett så viktigt och som man antog farligt ärende är det icke underligt att översten själv tog befälet. När skaran samlats, föll det på Judas lott att instruera dem. Han var vägvisare och på sätt och vis ledare för den nattliga expeditionen. Kanske är det genom en medlem av tempelvakten, översteprästens dräng Malkus, som vi fått uppbevarade de ord, i vilka Judas gav skaran "tecknet". De lydde: "Den, som jag kysser, den är det, honom skolen I gripa och föra bort under säker bevakning." Man har undrat, om det kunde hava legat något ironiskt i dessa sista ord, såsom om Judas i sitt inre tänkt: "Om I kunnen, men det blir det vi få se". Det är så gott som oundvikligt att från detta "tecken" sluta, att det måste hava varit Judas avsikt att överraska sällskapet i salen, där de voro samlade. Han måste hava tänkt sig de romerska solda-

terna vaktande hans rörelser i ett ljust rum, där han kunde ses. När han icke fann sällskapet där, visste han visserligen var de voro. Han "kände till stället, ty där hade Jesus och hans lärjungar ofta kommit tillsammans", upplyser Johannes. Men i sin iver och tanklöshet glömde han att ändra "tecknet", så att det skulle passa för den nya situationen. När han följaktligen med sitt sällskap kom till trädgårdens port, gick han själv in i trädgården, där han mycket riktigt fann Jesus med sina lärjungar i skuggorna av träden såsom en flock får överraskade av ulven. Han gick "strax" fram till Jesus, som han aktningsfullt tilltalar med ordet: "Rabbi" och "kysste honom häftigt". Vem skall förklara de stridiga känslorna i hans själ i denna stund? Petrus ger så noga akt på honom att han icke hörde vad Jesus sade. Men Matteus (26:50) hörde orden: "Min vän, gör vad du är här för att göra". Egentligen är det först dessa ord av Jesus, som avslöja förrädaren för hans kamrater. De misstänkte icke att hans ankomst där stod i någon förbindelse med de romerska soldaternas därvaro och hade icke misstänkt det, om det icke varit för dessa ord. Judas själv påminde de därom att det där "tecknet", som han givit fienderna, alldeles förfelat sitt syfte och att han således ännu icke utfört vad han kommit dit för. Ingen mer än Jesus och hans omgivning hade uppmärksammat hans handling. Den hade avslöjat honom som förrädare, men den hade ingen mening för den romerska översten och soldaterna utanför. Judas måste därför med oförrättat ärende draga sig tillbaka till sitt nya sällskap för att giva översten nya orders. Däri förekommer han av Mästaren själv, som enligt Johannes nu trädde fram ur trädgårdens skuggor i ljuset av blossen och lyktorna och frågade: "Vem söken I?" Det måste väl hava varit översten som svarade: "Jesus från Nasaret". Han kände icke personen och antog förmodligen att han talade till trädgårdens ägare. Jesus svarade då: "Det är jag". Och Johannes säger uttryckligen, att då Jesus sade dessa ord Judas, förrädaren, "också stod bland dem", bland fienderna nämligen. Han var just i begrepp att säga översten, vad han skulle göra, då Jesus befriade honom från detta ansvar. Det var något så utesägligt majestätiskt i Jesu håll-

ning och den lugna frimodighet, varmed han sade dessa ord: "Det är jag", att översten och hans krigarskara "veko tillbaka och föllo till marken". Säkert betyder det en frivillig eller ofrivillig rörelse av aktning. I militärisk ordning trädde skaran några steg tillbaka och gav främlingen en hälsning sådan som den skulle hava givit åt Cäsar, om han stått framför dem. Hälsningen bestod däri att alla med översten bugade sig djupt till marken och reste sig igen i en ställning, som på militärspråk kallas: "Giv akt". Medan de sålunda avvaktade främlingens order, snarare än den Judas kunde komma med, upprepade Jesus sin fråga: "Vem söken I?", och då de ännu icke gjorde någon min av att gripa honom, fortsatte han: "Jag har sagt eder, att det är jag; om det alltså är mig I söken, så låten dessa gå". Han överlämnar sig frivilligt i deras händer på villkor att de giva hans lärjungar tillfälle att fly. Det var just då det enda sätt, varpå de kunde räddas. De voro icke i sinnesstämningen att bliva martyrer den natten. Johannes gör också till Jesu handling denna kommentar, att däri uppfylldes orden, som Jesus själv uttalat i sin översteprästliga förbön (17:12): "Av dem, som du har givit mig, skall jag icke förlora någon".

Skulle hans lärjungar själva gå in på en så skymflig avslutning av deras sak med Messias? Skulle de lämna honom i syndarnas händer utan ett försök att försvara honom? Nej, "när de sågo vad som var på färde", berättar Lukas, "frågade de honom: 'Herre, skola vi hugga till med svärd?'" Det är kanske Johannes, som givit honom detta meddelande, som i någon mån fritager lärjungarna från beskyllningen av passiv feghet i denna stund. Jesus hann icke svara, förrän Petrus, en av de två som hade ett svärd gömt i sin mantel, "drog det och högg till översteprästens tjänare och högg av honom högra örat, och tjänarens namn var Malkus". Det är Johannes som långt efteråt icke bara berättar händelsen utan namngiver drängen. Förmodligen var Malkus vid den tiden, om han ännu levde, en lärjunge. De tidigare evangelisterna nämna bara händelsen. Lukas upplyser, att Jesus förbjuder vidare våldshandlingar i orden: "Låten det gå så långt", det vill säga: "Även detta måsten I

fördraga, det är min befallning, att I hållen eder stilla", varvid han tager tid att bota örat och därmed bota skadan och förekomma att Petrus omedelbart fängslas. Matteus minnes att Jesus, då han förbjuder vidare våldshandlingar, gör det på allmänna grunder: "Stick ditt svärd i skidan", säger han, "ty alla som taga till svärd skola förgöras genom svärd". Ja, han minnes, att Jesus, då han sålunda förbjuder yttre våld, innesluter däri också att önska våld, att bedja om våld, åtminstone då det gäller hans eget föredöme. Hans ord äro: "Eller menar du, att jag icke skulle kunna utbedja mig av min Fader, att han nu sände till min tjänst mer än tolv legioner änglar? Men huru bleve då skrifterna fullbordade, som säga, att så måste ske?" Johannes har till detta skäl att vad som händer är förutsagt bifogat ett mer personligt i orden: "Stick ditt svärd i skidan. Skulle jag icke dricka den kalk, som min Fader har givit mig?"

Innan han gripes — översten gör sig ingen onödig brådska — hinner han även rikta några ord till "folkskaran". Därmed menas hans landsmän och i synnerhet översteprästerna, som i sin nyfikenhet och sitt nit att se honom gripen hade följt med den romerska vakten på det nattliga äventyret, dock på tryggt avstånd. Kaifas var nog en av dem. Fariseerna nämnas icke. Det är således till sina landsmän, till översteprästerna som han säger: "Såsom mot en rövare haven I gått ut med svärd och stavar för att fasttaga mig. Var dag har jag varit bland eder i helgedomen och undervisat utan att I haven gripit mig. Men skrifterna skulle ju fullbordas". Det är tydligt att Jesus påminner rådsherrarna om deras många fåfänga försök att fängsla honom och beder dem uppmärksamma att han nu ger sig frivilligt som fånge till romarna och icke till dem. Lukas tillägger orden: "Men nu är eder stund och nu råder mörkrets makt". Deras stund sammanfaller med mörkrets makt, som nu tills vidare får råda. "Då övergävo de honom alla och flydde", berätta Matteus och Markus, och Johannes ifyller: "Den romerska vakten med sin överste och de judiska rättstjänarna grepo då Jesus och bundo honom". Den lilla händelse, som Markus här inflickat, rör säkert honom själv. "Och bland dem, som hade följt med honom, var en ung man, höljd i ett linnekläde,

som var kastat över blotta kroppen; honom grepo de. Men han lämnade linneklädet kvar och flydde undan naken" (Mk. 14:51 f.). Om vi antaga att det är Markus själv och att hans hem var beläget i närheten av Getsemane, ja, att trädgården tillhörde hans moder, så är det antagligt att han väckts av bullret i trädgården och skyndat ut för att se vad som stod på. När han såg, att det var Jesus, som gripits, drogs han av sitt intresse att följa med för att se vart det kunde bära, med påföljden att han höll på att själv gripas och undkom endast genom att raskt lämna linneklädet och fly naken hem. Äventyret måste hava förblivit ett minne för hela livet, och ingen kan undra på att han tager tillfället i akt och berättar det såsom ett litet personligt postskript till det petrinska evangeliet.

152. TILL RÄTTA INFÖR HANNAS, FÖRNEKAS HAN AV PETRUS. Fången "fördes först till Hannas", berättar Johannes och tillägger, att "Hannas var nämligen svärfader till Kaifas, som var överstepräst för det året". Han påminner om att det är samme Kaifas som så ivrigt förordat Jesu död. Sannolikt bodde de båda i var sin flygel av samma palats. Att det kallas översteprästens palats betyder säkert att det tillhörde Hannas. Hannas eller Annas — namnet beskriver honom som en av Gud särskilt gynnad individ — hade nämligen varit överstepräst i många år (sedan år 7) och då han några år före denna händelse tvingats att avgå hade han genom sitt stora inflytande förstått att anordna det så att makten förblev i hans egna händer, medan värdigheten kom i händerna på mågen, Josef med tillnamnet Kaifas. Hans namn — det betyder en sänka — utpekar honom som en låg och obetydlig personlighet. Det är därför riktigt, när Lukas (3:2) kallar Hannas "överstepräst jämte Kaifas". Betecknande är också att Johannes kallar Kaifas överstepräst "för det året". Det pekar på det faktum att det under romarna var så osäkert och blev allt osäkrare med den översteprästliga makten. Det berättas att prokuratorer i sin ständiga träta med översteprästerna till sist rövade till sig den översteprästliga klädnaden och lånade ut den endast vid dess aktuella bruk, då översteprästen ingick i det heli-

gaste. På detta vis tvang han översteprästerna att vara mjukaste tjänare, men han eldade också upp sinnesstämningen till den kokpunkt som äntligen möjliggjorde kriget. En verklig personlighet sådan som Hannas, rik och rådig, var under tiden alltid en makt att räkna med, även sedan han nödgats taga avsked. Ett intressant bevis därpå ha vi i berättelsen om rådets åtgärder mot Petrus och Johannes några månader efter denna händelse, då Hannas nämnes först och kallas "översteprästen", medan Kaifas och Johannes och Alexander få åtnöja sig med att kallas "av översteprästlig släkt" (Apg. 4:6). Att Kaifas var överstepräst "för det året" betyder emellertid också något mer. Det betyder att det var en underlig och särskild ledning att en så låg och samvetslös individ råkade vara rådets ordförande och ledare detta år. Huru skulle man eljes hava kunnat vänta rådets samtycke till ett brott så stort och oursäktligt som Jesu död?

Vad som hände Jesus inför Hannas, har endast Johannes berättat, ehuru Petrus också var närvarande i palatset. Huru det kom sig att de två voro där och att Johannes ensam berättat om mötet mellan Jesus och Hannas, det har han ensam givit fullt besked om. Vi veta av alla synoptikerna att Petrus, när Jesus fängslades och bortfördes, "följde på ett avstånd". Matteus tillägger: "ända till översteprästens gård". Självsäger han, att han följde "ända in på översteprästens gård". Men Johannes ensam omtalar huru det gick till. Han berättar, att "Petrus och en annan lärjunge" — med denne menar han sig själv — "följde efter Jesus". Vid framkomsten till översteprästens palats fann den andre lärjungen ingen svårighet att komma in. Han var nämligen "bekant med översteprästen". Man har gissat att hans fader möjligen sålde fisk till palatset. Honom släppte således portvakterskan, som hade sin plats i själva inkörsporten, beredvilligt in med de övriga, men Petrus, som icke hade sådana försänkningar i dessa förnäma kretsar, blev stående "utanför porten". Och det var Johannes som genom att tala med portvakterskan "fick honom in". Så till vida hade Johannes sin andel uti sin medlärjunges olycka. När Petrus kommit in, skildes han och Johannes i alla fall. Den förre, såsom bekant i palatset, kunde följa med in i Hannas mot-

tagningssal, medan Petrus blev hänvisad till gårdsplanen, där palatsets tjänare och de rättstjänare, som varit med och gripit Jesus — de romerska soldaterna återvände förstas till borgen Antonia —, hade uppgjort en koleld att värma sig. Det var nämligen kallt på natten. Vi böra ihågkomma att denna koleld också var det enda ljus de hade. Så mycket bättre kunde de se vad som försiggick i de öppna salarna på ömse sidor av gårdsplanen. Så gott som omedelbart efter det att Petrus kommit in — det måste hava varit vid tvåtiden på natten eller så — skedde vaktombyte i portgången och portvakterskan, som insläppt Petrus, kom ut på gårdsplanen för att värma sig vid kolelden även hon och ha en språkstund med drängarna. Därvid tyckte hon sig i dunklet igenkänna Petrus. Hon "såg på honom", berättar han själv. Lukas har det från någon källa, att hon "fäste ögonen på honom" eller "spände ögonen på honom" (P. W.). Hennes ögon hade icke hunnit vänja sig vid mörkret där ute och hon hade svårt att se. Det behöver alls icke betyda någon elak avsikt att bringa Petrus i olycka. Enligt Johannes påstod hon icke ens att han var den hon trodde, utan frågade tveksamt: "Är icke också du en av den mannens lärjungar?" Hon mente förstas "såväl som Johannes". Det var alls intet förfärande i situationen i verkligheten, men det var det i Petrus fantasi. Han nekade, säger Johannes. Själv berättar han, vilka ord han brukade: "Jag varken vet eller förstår vad du menar". Waldenström har återgivit orden alldeles bokstavligt: "Jag vet icke, ej heller förstår jag, du — vad säger du för något?" Han är förvirrad och rädd och söker komma ifrån saken med att låtsas icke förstå vad kvinnan sade. Indirekt var det ju en förnekelse. Han gick därpå ut i portgången sannolikt i avsikt att lämna palatset. Men där var, skriver Matteus, "en annan", som utpekade honom för dem, som befunno sig där, såsom "en av dem". Själv säger han att det var "tjänstekvinnan", det ville säga samma person, som nyss tillfrågat honom. Nu i det klarare ljuset i portgången var hon säker på sin sak. Då nekade han åter, Matteus tillägger "med en ed", sägande: "Jag känner icke den mannen". "Och tuppen gol", heter det här i somliga texter. Men det undgick Petrus uppmärksamhet.

Vad som under tiden hände Jesus i Hannas palats gick Petrus miste om genom dessa svårigheter, som han hade. Men Johannes har berättat det. Den gamle hövdingen är tylligen vid gott lynne och "frågade Jesus om hans lärjungar och hans lära". Säkert fiskade han efter bevis och vittnen. Men Jesus vägrade att svara på hans frågor, i alla fall på sådana frågor. Han hänvisade till sin offentliga verksamhet såsom ett tillräckligt svar och frågar den stolte Hannas tillbaka, varför han icke såsom vittnen inkallar dessa tusenden, som hört honom. Denna vädjan till allmänheten behagade icke gubben. Den retade honom, och han visade sitt missnöje tillräckligt för att uppmuntra en av rättstjänarna, som stod där bredvid, att giva fången ett slag på kinden under det barska tilltalet: "Skall du så svara översteprästen?" Jesus kände denna första skymf så pass att han vände sig till rättstjänaren med en förebräelse, som på samma gång påminde honom om att han ingen rätt hade att slå fången utom på domstolens befallning. Och så "sände Hannas honom bunden till översteprästen Kaifas". Det var hans dödsdom, en vink till Kaifas att åtlyda.

153. DÖMD AV KAIFAS FÖRNEKAS HAN ÅTER AV PETRUS. Vad som nu händer, har Petrus berättat fullständigare än någon och så fullständigt att Johannes, som också var ett ögonvittne, icke har ett ord att tillägga. Fången fördes tvärs över borggården från Hannas våning till Kaifas, dit "alla översteprästerna och de äldste och de skriftlärde församlat sig". Där sattes i scen en rättegång som beskrives i dessa ord: "Översteprästerna och hela rådet sökte vittnesbörd mot Jesus för att kunna döda honom, men de funno intet". Det är en rättegång vid vilken domarna äro åklagare. Däri lyckas de dåligt. "Ty väl vittnade många falskt mot honom, men vittnesbörden stämde icke överens". Det betyder att icke alla ens av Jesu fiender voro fullständigt blinda i sitt hat. Det fanns rådsherrar även bland dem, som hatade Jesus, vilka Kaifas icke kunde förmå att fälla honom på vittnesmål, som tydligen voro köpta lögnar. De visste, att de måste ha en domstolsrapport, som kunde läsas och godkännas av romarna. Bland dessa falska vittnen voro

några, som förvrängt hans egna ord, talade vid första tempelrensningen. De föregåvo, att han sagt: "Jag skall bryta ned detta tempel, som är gjort med händer, och skall sedan på tre dagar bygga upp ett annat, som icke är byggt med händer". Syftet var naturligtvis att utpeka Jesus som en fiende till templet, en tempelförstörare åtminstone i sina avsikter. Men icke ens om den osanningen kunde vittnena komma överens. Då blir det för andra gången Kaifas, som räddar situationen med sin vettlöshet och sin samvetlöshet. För honom voro de motsägande vittnesmålen alldeles övervåldigande, och han uppmanar fången att försvara sig, om han kan. Därpå svarar Jesus med tystnadens värdighet. Då fick Kaifas en ingivelse av det slag som överstepräster, om de äro nog samvetlösa, kunna få, man kunde nästan säga å ämbetets vägnar. Med väl spelad högtidlighet ställer han på fången en fråga och låter honom själv förklara sig skyldig eller oskyldig. Frågan: "Är du Messias, den Högtlovades Son?" förutsätter att han verkligen och formligen anklagats för sådana anspråk och nu fick tillfälle att värja sig med en ed. Det var ett övergrepp av domstolens ordförande, eftersom ingen formlig anklagelse hade framställts. Domarna sökte efter en anklagelse. Men å andra sidan var det en vädjan, som i detta ögonblick Messias icke kunde och icke ville för något pris undvika. Det var däri inspirationen låg i Kaifas fråga. Den hade intet att göra med hans syften och hans slughet. Den var en Guds ledning. Ögonblicket hade kommit, då Messias skulle gå sina domare till mötes lika frivilligt som han nyss lämnat sig i romarnas händer. Ingen skulle överbevisa honom att vara Messias, den Högtlovades Son, ingen skulle fästa den anklagelsen vid honom såsom ett brott. Den skulle komma från hans egna läppar såsom en frivillig bekännelse. Han svarade: "Jag är det". Det är samma ord som i trädgården ställas till översten. Men nu tillägger han: "Och I skolen få se Människosonen sitta på maktens högra sida och komma med himmelens skyar". Detta var ändå mer än Kaifas hade väntat. I ett slag hade han vunnit sitt mål. Låtsande den djupaste häpnad över en sådan hädelse, "rev han sönder sina kläder" och vädjade till medlemmarna av domstolen att omedelbart giva sitt ut-

slag. Det gjorde de också: "De dömde honom alla skyldig till döden".

Det var detta Petrus hade bevittnat med spänd uppmärksamhet. Icke ett ord, icke en rörelse hade undgått honom. Det hade tagit "vid pass en timme", förstå vi av Lukas berättelse. Det är troligen Johannes som meddelat det. Själv kallar Petrus det "litet därefter", så fort gick tiden. Sin omgivning hade han under tiden glömt, men de hade noga uppmärksammat honom. Han "stod fortfarande vid koldelden och värmdes sig". Men hela hans själ rycktess med av det som han under tiden bevittnade i Kaifas sal. Så fort dödsdomen avkunnats, rusade domarna upp från sina kuddar för att taga del i det vidrigaste våld på fången. "Några begynte spotta på honom och sedan de hade höljt över hans ansikte slog de honom på kinderna med knytnävarna och sade till honom: 'Profetera'. Också rättstjänarna slog honom på kinderna". Det var nu det djupa intresset han tog i domstolsscenen som förrådde Petrus. De som med honom sågo vad som hände kunde icke annat än lägga märke till den djupa rörelse, med vilken han bevittnade fångens misshandel såsom om varje slag träffat honom. Och en av dem upprepade ord för ord tjänstekvinnans fråga: "Är icke också du en av hans lärjungar?" På denna fråga svarade han: "Det är jag icke". Ja, då en frände till drängen, på vilken han avhuggit örat, trädde fram och undrade, om han icke såg honom i örtagården, icke bara vidhöll han envist sitt nekande utan enligt sin egen berättelse "begynte förbanna sig och svärja: 'Jag känner icke den man, om vilken I talen'." Han var alldeles ifrån sig. Men "i detsamma gol hanen", berätta Johannes och Lukas, och den senare tillägger att "Herren vände sig om och såg på Petrus". Det bringade honom till sans. Han "kom ihåg Jesu ord och gick ut och grät bitterligen". Enligt sina egna ord "brast han i gråt". Waldenström översätter: "Han föll in och grät". Han stämde in i tuppens galande. Det var för hans heta fantasi något riktigt avgrundsligt i detta tuppgalande, och han stämde in däri. Hans gråt var icke bara ångerns. Den var ett självanklagelsens hopplösa tjut. Huru lätt hade han icke kunnat följa Judas på hans väg. Det är nog detta

som förklarar varför han dröjer som han gör vid fasorna av Judas slut (Apg. 1:18). Vad var det som räddade honom från detta öde? Djupast sett var det nog minnet av Mästarens löfte att bedja för honom, ett löfte nu upprepat i blicken han fick. Den yttre handen var nog medlärjungen Johannes vård. Han tog honom såsom vi se av söndagens händelser till sitt hem, där de kunde i lugn genomgå de sista dagarnas överväldigande minnen.

154. FÖRRÄDARENS ÅNGER OCH FÖRTVIVLAN. Alla synoptikerna äro eniga om att det hölls ett nytt rådssammanträde. Det högtidliga omnämmandet därvid av alla de olika klasserna av rådets medlemmar — "översteprästerna med de äldste och skriftlärarna och hela rådet" är vad Petrus säger — gör det troligt att det syftar på ett plenum, hållet i rådets stora sal i helgedomen, så mycket troligare som Lukas nämner att det hölls, "när det blivit dag". Det är tydligt att Lukas till detta sista rådssammanträde av ett misstag förlagt förhandlingarna vid det nattliga sammanträdet hos Kaifas. Enligt lag skulle rådssammanträdena hållas mellan sex och sex helgfria dagar. Men detta sammanträde kunde icke gärna hava hållits senare än fyra på morgonen, eftersom enligt Johannes rättegången inför Pilatus icke var avslutad förrän klockan sex. Det var således icke lagligt. Det hölls enligt vad Petrus meddelar för att "få ett beslut i ordning" (P. W.). Det betyder väl först och främst att få beslutet, som redan fattats, i laga form genom en omröstning in pleno. Därvid, upplyser Lukas (23:51), var det åtminstone en rådsherre, Josef av Arimatea, som icke gav sitt bifall till hans död. Han röstade således nej, men hans röst hindrade icke Kaifas att räkna dödsdomen såsom giltig. Var Nikodemus närvarande, måste vi tänka oss att hans råd om icke hans röst givits emot dödsdomen. Det är möjligt att han såsom rådets legala rådgivare icke hade rösträtt. Om vi antaga, att fullständig enhällighet fordrades för en dödsdom, var således detta en ny olaglighet, ett våld i domen.

Det var utom Petrus och Johannes en annan lärjunge som med spänd uppmärksamhet följt rättegången mot Jesus

på nära håll, och det var Judas, förrädaren. Han hade verkligen hoppats, att Jesus på något vis skulle göra sig fri från fienderna eller att Gud, som han så hoppades på, skulle rycka honom ur deras händer? I så fall sveks han allt bitterare i sin förhoppning. Och då han nu såg honom med bakbundna händer föras från rådets domsal till Pilatus och "förstod därav att han var dömd, ångrade han sig". Med de trettio silverpenningarna rusade han in i domsalen, där rådsherrarna ännu voro församlade och utropade: "Jag har syndat därigenom att jag förrått oskyldigt blod". Men där var ingen tröst att få i sådan nöd. Ack, att han i stället vänt sig till honom, som han förrått. Rådsherrarna svarade som med en mun: "Vad kommer det oss vid? Du får själv svara därför". Voro de eniga i sitt hat till Messias, så voro de icke mindre eniga i sitt förakt för Judas, vars förräderi hjälpt dem. I sin förtvivlan "kastade han silverpenningarna i templet och gick sin väg och hängde sig". Petrus ger i sitt tal till de etthundratjugo i Jerusalem några fruktansvärda detaljer i hans slut, vilka evangelisten har förbigått. Utom i evangelierna och detta tal av Petrus i samband med val av en apostel i hans ställe är hans namn aldrig nämt i nya testamentet.

Huru brådskande det än var för rådsherrarna att få dödsdomen sanktionerad och verkställd, innan ännu de högtidsfirande främlingarna i staden visste något om saken, måste de dock först se till denna angelägenhet. Sammanträdet fortsattes därför, och de komma till det beslutet att icke lägga penningarna i offerkistan, eftersom "det är blodspenning". Och så besluta de att för penningarna köpa en plats, kallad "Krukomakaråkern, till begravningsplats för främlingar". Det kunde ha en god effekt på dessa många besökare i staden, bland vilka många beundrade profeten av Nasaret. De kanske skulle tänka mindre på rådsherrarnas våld mot profeten, då de sågo denna deras omvårdnad om dem. Evangelisten nämner att det var så allmänt bekant, huru denna åker köpts, att den fick namnet Blodsåkern. Underligare är det att på detta vis "fullbordades" vad en profet — Matteus säger Jeremias, men det är egentligen Sakarias (11:12) — berättar om herden, som fått fattiga

treuttio silversiklar uppvägda åt sig såsom lön för all sin möda och som frågar Herren, vad han skall göra med så usel lön och då får det beskedet: "Kasta det åt krukoma-karen". Lydande denna befallning tog herden "de treuttio silversiklarna och kastade dem i Herrens hus åt krukoma-karen".

KAPITEL XXXI

Pilatus övertalas att döma

155. HAN FRITAGER FÅNGEN FRÅN ANKLAGELSEN ATT VARA EN UPPRORSMAN. Uttrycket att "få ett beslut i ordning" torde betyda också en överläggning mellan rådets ledare om vilken anklagelse man skulle bringa mot Jesus inför Pilatus. Vilket beslut de kommo till, avslöja de själva inför domstolen. "Alltså förde de Jesus från Kaifas till pretorium", berättar Johannes. Han ensam ignorerar det tredje rådssammanträdet, som i själva verket var en samling pro forma. Med pretorium menar han borgen Antonia, som fått detta latinska namn såsom den romerska prokuratorns ämbetshus. Johannes tillägger, att det var "tidigt på morgonen" och att rådsherrarna själva "icke gingo in i pretorium, för att de icke skulle bliva orenade utan kunna äta påskalammet". De hade icke funnit tid därför kvällen förut och ville hava detta ärende med Messias undanstökat först. Att ingå under en hednings tak hade förenat dem, så att de icke utan särskilda reningsprocesser hade kunnat sitta ned vid en så högtidlig fest. De voro människor med utpräglat sinne för det passande och mycket ömma samveten i sådana frågor. Pilatus, som förstås visste att Jesus fängslats, var så förekommande att han icke blott mötte rådsherrarna denna tidiga timme — de gamla voro icke fullt så morgonsömniga som nutidsmänniskorna — utan mötte dem utanför pretorium, sedan han först mött fången i domsalen. I den rapport, som Pilatus fått av översten, hade med säkerhet ingått berättelsen om fångens majestätiska hållning, då han tilltalade dem i trädgården, och om den furstliga salut han fått. Det måste hava gjort Pilatus litet särskilt intresserad uti att se honom. Om hans

brott visste han säkert intet annat än ryktet att somliga ansågo honom vara Messias, men att rådsherrarna icke voro bland dessa. Själva ordet Messias betydde knappt för honom något annat än en upprorsman. Hans första fråga till rådsherrarna var rent formell: "Vad haven I för anklagelse att frambära mot denne man?"

Deras undvikande svar: "Vore han icke en ogärningsman, så hade vi icke överlämnat honom åt dig" förräder att det var deras plan att om möjligt övertala Pilatus att utan någon undersökning sanktionera den dödsdom de fällt och överlämna åt dem dödsdomens verkställande. De veta nog att de spela ett högt kast därmed. Det är den gamla ändlösa tråtan mellan dem och prokuratorn i försöket att återvinna åt sanhedrin åtminstone så mycket som möjligt av dess ursprungliga maktställning såsom landets högsta domstol. De förlora nu som alltid. Pilatus tillbakavisar med harm den tanken att hans domstol skulle blint godkänna vad sanhedrin dömt och således vara bara ett slags bödel åt dem. Han visste mycket väl vad det skulle kosta honom i Rom att giva efter det allra minsta i den saken. Det är hån i hans svar: "Tagen honom och dömen honom efter eder lag". Han medgiver att sanhedrin har en viss domsrätt. Må de göra bruk därav och icke besvära honom i sådana mål, som de kunna avdöma själva. De måste svälja förödmjukelsen och erkänna att de i detta mål berodde av hans utslag, eftersom det gällde dödsstraff. "För oss", säger de, "är det icke lovligt att avliva någon". Med något mindre än dödsstraff kunde de här icke vara nöjda. Johannes gör därvid en mycket egendomlig kommentar. Hade Pilatus låtit övertala sig att sanktionera deras dödsdom och låta dem verkställa den "efter deras lag", så hade Jesus icke blivit korsfäst utan stenad och hans förutsägelser hade icke gått i uppfyllelse. Så mycket hängde därpå att Pilatus höll på att hans domstol och icke sanhedrin var landets högsta domstol. Det kan här nämnas, att Stefanus stenande är ett exempel på just det makthaveri, som Pilatus hånande utmanar dem till. Det antages allmänt, att det kunde ske, emedan vid tillfället ingen prokurator fanns i Jerusalem att avstyra det.

Det är för att fullgöra sin plikt som domare som nu Pilatus går åter in i domsalen för att utfråga fången själv. Johannes berättelse är ögonvittnets. Han förlorar ingen detalj i händelsen. Han är med såsom vittne utanför pretoriet och i pretoriet. Pilatus hade mött fången, då han kom, men då troligen icke växlat ett ord med honom. Nu är det en annan sak. Anklagelsen för uppror, som måste underförstås, då fienderna äntligen måste komma fram med en anklagelse, hade en underligt falsk ton i hans öron. Det var något ovanligt att judarna själva bringade en sådan anklagelse inför honom. Det var också något i Jesu personlighet som gjorde honom tveksam. Säkert tänkte han på soldaternas salut. Man kan höra hans tveksamhet i frågan: "Är du judarnas konung?" Han lägger stark tonvikt på "du". Waldenström återger det bokstavligt: "Du — är du judarnas konung?" Han hade sett upprorsmän förr, zeloter med vilt tovtigt hår och flammande ögon. Detta var en ny typ. Jesu motfråga: "Säger du detta av dig själv eller hava andra sagt det om mig?" gör honom alldeles viss om att han följer falska spår. Frågan träffar honom också på en öm punkt. Hade något uppror skett? Eller kan man bringa anklagelsen mot någon att vara en upprorsman utan att något uppror skett? Pilatus ser, om han icke sett det förut, att han här har att göra med intriger. Hans förakt för allt judiskt framträder i hans svar: "Jag är väl icke en jude! Ditt eget folk och översteprästerna hava överlämnat dig åt mig. Vad har du gjort?" Han visste icke, huru fullständigt han förts bakom ljuset. Från den stora tillslutningen av människor denna tidiga morgon slöt han att det var ett allmänt hat som bringat Jesus i hans händer och han kunde icke tänka på något annat skäl därtill än något brott av ovanligt skandalös beskaffenhet. Det ligger i frågan: "Vad har du gjort?" Han menar: "Vad har du gjort för att bliva så hatad av alla?" Han kunde ju icke veta, att hans vänner i denna stund voro många gånger fler än dessa skrikhalsar, som voro köpte att vara närvarande för att giva tyngd åt anklagelserna mot honom. Med värdighet svarar Jesus på denna otåliga fråga: "Mitt rike är icke av denna världen. Om mitt rike vore av denna världen, så hade väl mina tjänare

kämpat för att jag icke skulle bliva överlämnad åt judarna. Men nu är mitt rike icke av denna världen". Jesus påminner om att han själv avstyrt våld i örtagården och befallt sina lärjungar att fly och lämna honom i sticket, något som Pilatus var bekant med genom överstens rapport. Det underliga är att han bekänner inför romaren Pilatus alldeles samma messiasskap som han bekant inför fariseerna och råds-herrarna och sina landsmän i sin helhet och att denna bekännelse vinner hos denne romare en genklang, en förståelse, som den icke vunnit hos judarna själva. Det är sant, att bekännelsen väcker romarens förvåning. Men i förvåningen ligger en möjlighet att förstå saken. "Ett rike icke av denna världen?" Ovillkorligt gingo hans tankar till Platons idérike och till stoicismen och andra skolor som ännu förkunnade detta rike i den romerska världen. Hans fråga är möjligen något sarkastisk, men den är också aktningsfull: "Så är du dock en konung?" Därpå svarar Jesus enligt både Lukas och Johannes: "Du säger det". Och denna överensstämmelse mellan de två evangelisterna talar mycket för att det är av Johannes som Lukas fått sina meddelanden. På vad sätt hade Pilatus själv sagt att hans fånge är en konung? Jesus syftar på just det, som vi nyss påpekat, nämligen den bekantskap som Pilatus har med idériken i världen, med sanningsriken. Enligt Johannes fullständigar Jesus sitt svar med dessa utomordentliga ord: "Du säger det själv, att jag är en konung. Ja, därtill är jag född, och därtill har jag kommit i världen, att jag skall vittna för sanningen. Var och en, som är av sanningen, han hör min röst." De sista orden voro för mycket av en stoisk predikan för denne epikure, och han visar ifrån sig denna obehagliga vädjan till hans samvete med frågan, som låg överst på epikureernas läppar: "Vad är sanning?" Det är egentligen icke en fråga, på vilken han väntar något svar. Han menar att säga, att det icke finnes något sådant som sanning. Allt är flytande, allt är osäkert. Men då han återvänder till åklagarna därutanför är det med den bestämda föresatsen att frigiva fången. "Jag finner honom icke skyldig till något brott", är hans utslag.

156. I DETTA FRIKÄNNANDE INSTÄMMER HERODES.

Det är nog till denna punkt i berättelsen som vi skola föra vad Lukas ensam berättar (23:5 f.). Då Pilatus förklarar: "Jag finner intet brottsligt hos denne man", heter det, "blevo de ännu ivrigare och sade: 'Han uppviglar med sin lära folket i hela Judeen, allt ifrån Galileen och ända hit'." Det är deras försök att bevisa anklagelsen att han dock är en upprorsman. Han predikar uppror, fastän folket underligt att säga icke lyssnat till honom. En oförsyntare lögn kan icke gärna tänkas, då det just var hans vägran att predikå uppror mot annat än synd som vållat galileernas likgiltighet och fariseernas hat. Men ordet "Galileen" väckte hos Pilatus hoppet om hjälp i sin strävan att rädda denne man undan folkets raseri. "Då han fick veta att han var från det land, som lydde under Herodes välde, sände han bort honom till Herodes, som under dessa dagar också var i Jerusalem". Vi erinra oss att Herodes Antipas efter Arkelaus fått utom sitt politiska område också ett slags religiös överhöghet i Judeen. Det var en ständig anledning till tvist och missförstånd mellan honom och den romerska prokuratorn, och de voro visst icke vänner, men detta var ett gynnsamt tillfälle för Pilatus att visa Antipas en hövlighet, som icke kostade honom något men kunde hjälpa honom kanske. Det är Lukas ensam (23:8 f.), som har berättat om detta sammanträffande mellan Jesus och Herodes. "När Herodes fick se Jesus", heter det, "blev han mycket glad, ty han hade sedan lång tid velat se honom; han hade nämligen hört talas om honom och han hoppades nu att få se honom göra något tecken". Någon fruktan kunde han ju icke vidare hysa för en man, som stod inför honom en värnlös fånge. Han blev besviken i sin förväntan. På alla hans frågor svarade Jesus icke ett ord, ej heller hade han ett ord att svara på "överstepräster och de skriftlärde, som stodo där och anklagade honom häftigt". Det behövdes egentligen icke heller. Herodes kände dessa åklagare bättre än till och med Pilatus och visste mycket väl vad dessa anklagelser voro värda. Befriad som han kände sig från all fruktan för undergöraren, "bemötte han och hans krigsfolk honom med förakt". Det är låga själars sätt. "De begabbade honom och sedan de satt

på honom en lysande klädnad — någon gammal och sliten purpurmantel — sände de honom tillbaka till Pilatus", med mycken tack för denna oväntade underhållning i enformigheten i Jerusalem. Pilatus å sin sida värderade det goda omdöme Herodes visade däri att han återsände fången utan att på något vis överlägset lägga sig i hans domareåtgärder. Det sätt, varpå fången återkom, betydde för Pilatus att Herodes såsom han själv ansåg honom oskyldig men för övrigt lät Pilatus förstå att han var en så obetydlig person att han kunde göra med honom alldeles som han behagade utan någon fruktan för följderna. Det är rävens hälsning till tigern. Och den var ömsesidigt en komplimang. "Och Herodes och Pilatus blevo den dagen vänner med varandra". Säkert firade de mer än en bankett tillsammans och hade det lustigt med berättelsen om sitt gemensamma intresse i profeten av Nasaret. Men det roliga varade icke så länge. Herodes Antipas hade en fåfänga envisare än varje annan. Det var att få kungatitel. I detta syfte besökte han Rom, men misslyckades och blev i stället landsförvisad. Han dog i landsflykt. Pilatus blev endast några år efter denna tilldragelse (år 36) kallad till Rom för att stå till rätta för sina många grymheter, i synnerhet för mordet på ett antal samariter på berget Garisim. Mordet har ett släktttycke med det, som Lukas omtalar (13:2). Om hans vidare öden är man icke ense utom däri att han blev avsatt. Enligt Eusebius tog han sitt eget liv. Andra säga, att han såsom Herodes Antipas blev landsförvist, åter andra att han under Nero blev halshuggen. Men i den österländska kyrkan finnes en tradition att han i likhet med sin hustru omfattade kristendomen. I den etiopiska kyrkan är han ett helgon, vars minne firas den 25 juni. Även hans hustru — Glaudia Procula — som redan Origines och Krysostomus ansågo för en kristinna, är i den grekiska kyrkan ett helgon, vars minne firas den 27 oktober.

157. HAN ÖVERTALAS ATT GIVA BARABBAS LÖS. Det var säkert Herodes föraktfulla beteende och hans råd till Pilatus att utan fruktan göra med fången som han behagade som ingav honom den tanken att genom fångens gisslande

köpa hans frigivande. Av de tidigare synoptikerna kunde man oriktigt få den tanken att gisslandet var en helt naturlig förberedelse för hans korsfästande och beslöts, sedan dödsdomen redan fallit. Redan Lukas visar, att denna föreställning är oriktig. När fången kom tillbaka från Herodes, berättar denne, "kallade Pilatus tillhopa överstepräster och rådsherrarna och folket och sade till dem: 'I haven fört till mig denne man, och sagt att han förleder folket, och jag har nu i eder närvaro anställt rannsaking med honom men icke funnit honom skyldig till något av det, som I ånklagen honom för. Och ej heller Herodes har funnit honom skyldig; han har ju sänt honom tillbaka till oss. I sen alltså, att denne icke har gjort något, som förtjänar döden'." Så långt talar han ju som en hel karl. Men nu kommer uselheten i hans karaktär fram. "Därför", fortsätter han, "vill jag giva honom lös, sedan jag tuktat honom". Innan han verkställde denna plan, fick han emellertid en annan ingivelse, såsom vi kunna se av Johannes berättelse. Enligt denna vädjar Pilatus till folket. Han säger: "Nu är det en sedvänja hos eder, att jag vid påsken skall giva eder en fånge lös. Viljen I då, att jag giver eder 'judarnas konung' lös?" En uslare metod att frigiva en oskyldig kan man väl icke tänka än en benådning, som fastslår skulden, om det icke skulle vara den att gissla en oskyldig för att framtvinga bekännelsen av ett brott, som man vet att han icke begått, och så använda denna tortyr som en vädjan till allmänhetens barmhärtighet. Båda dessa metoder äro samtidigt i Pilatus sinne, och det enda man kan säga till hans förmån är att han är så mänsklig att han först försöker den mindre grymma metoden, innan han lämnar fången att torteras. Av Markus (15:6 f.) framgår, att det var folket, som "begärde att han skulle göra åt dem, såsom han plägade göra". Huru som helst, då han föreslog "judarnas konung" såsom fången, vilken han ville frigiva, överraskas han därav att "de åter skriade och ropade: 'Icke denne, utan Barabbas'. Men Barabbas var en rövare". Det är Johannes, som skriver detta. Lukas (23:19) omtalar, att denne Barabbas "blivit kastad i fängelse på grund av ett upplopp, som ägt rum i staden, och för ett dråps skull". Namnet — faderns son —

betyder möjligen att han var son till en bekant rabbi. Det förklarar, varför Matteus (27:16) kallar honom "en beryktad fånge" och tillägger, att "överstepräster och de äldste övertalat folket att begära Barabbas och förgöra Jesus". Det är således möjligt att folkets begäran att få en fånge lös, vilken begäran narrade Pilatus att föreslå "judarnas konung", var satt i scen av rådsherrarna till förmån för Barabbas. De hoppades vinna tvänne önsknings i ett slag. Det kastar en underlig belysning över deras samvetslösa taktik. Samtidigt därmed att de oskyldigt anklaga Jesus för upprorsförsök, ställa de i gång en rörelse för att frigiva en verklig upprorsmakare och mördare. Matteus (27:19) omtalar till och med, huru de fingo ett tillfälle att övertala folket, under en paus i förhandlingarna, framkallad därav att domaren fick ett bud från sin hustru, den redan nämnda Claudia Procula, sägande: "Befatta dig icke med denne rättfärdige man, ty jag har i natt lidit mycket i drömmen för hans skull". Om hon, såsom Origines tror, redan var en kristinna eller åtminstone vänligt stämd till Mästaren och om båda längre fram omfattade kristendomen, är det ingen svårighet att förstå huru denna hälsning blivit uppbevarad åt oss och det genom Matteus, lärjungen som förut var en romersk ämbetsman. Det var en varning, som utan tvivel gjorde ett djupt intryck på Pilatus, och han gjorde nya ansträngningar att rädda fångens liv. Han satt, såsom vi förstå av Matteus, redan på domstolen då budet kom från hans hustru, och han tog nu åter plats där, medan han sökte övertala folket att hellre välja Jesus än Barabbas. Och då de i lydnad för rådsherrarnas övertalning ropade att de hellre ville ha Barabbas, frågade han dem, vad ont då Jesus gjort, eftersom de hatade honom så. Därpå svarade de endast med att skria ännu ivrigare: "Låt korsfästa honom".

158. HAN BESTÄMMER SIG FÖR ATT LÅTA GISSLA JESUS. Då nu "larmet blev allt starkare, lät han hämta vatten och tvådde sina händer i folkets åsyn och sade: 'Jag är oskyldig till denne mans blod. I fån själva svara därför'. Han tänkte därvid säkert på tortyren, som han i värsta fall var villig att låta fången lida. Men de tänkte på korsdöden.

Och det heter att "allt folket" svarade såsom med en mun: "Hans blod komme över oss och över våra barn". Det var visserligen icke det judiska folket, som ropade detta, men de som ropade det hade det fruktansvärda tillfället att kunna tala för hela det judiska folket. Då äntligen gjorde Pilatus dem till viljes så till vida att han "gav dem Barabbas lös, men Jesus lät han gissla". Matteus bifogar omedelbart orden: "och utlämnade honom sedan till att korsfästas". Att det icke skedde med det samma eller utan nya försök att frigiva fången, få vi veta av Johannes.

Om själva gisslandet har ingen evangelist berättat ett ord. Markus och Matteus säga båda, att Pilatus "lät gissla Jesus" och Johannes upprepar dessa tre ord. Men ingen har gjort något försök att beskriva själva tortyren. Det behövdes icke heller. Deras läsare visste alla vad romerskt gisselstraff betydde. Tortyren verkställdes säkert icke inför många. Den skulle ju rent formellt sett avse att avtvinga en bekännelse. Men efter gisslandet skedde något, som evangelisterna ha berättat och ingen livligare än Petrus, antingen han själv var ett ögonvittne eller har berättat vad Johannes eller någon annan sett. Berättelsen lyder: "Och krigsmännen förde honom in i palatset eller pretoriet och kallade tillhopa hela den romerska vakten". Med pretoriet här menas den delen av borgen Antonia, som utgjorde soldaternas kvarter, kasernen skulle vi säga. Här menas hela roten, det vill säga säkert ett hundratjugo man legionärer. Romarna slösade icke med dessa män. En legion, högst sex tusen man, räckte till för hela Syrien, och av dessa tjänade några centurier alla ändamål i Cesarea och som sagt en rote av dessa i Jerusalem. De utgjorde kärntruppen, omkring vilken man sedan samlade hjälptrupperna. Vad som hände i kasernen beskriver Markus så: "De klädde på honom en purpurfärgad mantel och vred samman en krona av törne och satte den på honom. Sedan begynte de hälsa honom: 'Hell dig, judarnas konung'. Och de slog honom i huvudet med ett rör och spottade på honom; därpå böjde de knä och gävo honom sin hyllning". Vi måste komma ihåg att de gjorde detta till en man, som just blivit gisslad och kom helt och hållet naken i deras händer. De togo det

bokstavligt att han var en upprorsman, och vad de gjorde, gjorde de som ärliga romerska soldater i patriotiskt hån över varje upprorsförsök. Hånet kulminerade däri att de böjde knä för honom, under högljudda skrattsalvor. I denna hånfulla hyllning deltog också de soldater, som några timmar förut, gripna av hans majestätiska hållning, hade med översten i spetsen givit honom denna samma hyllning på renaste allvar. När de gapskrattade åt honom, så gällde skrattet också dem själva under mycken munterhet och glam från kamraterna, som väl kände hela historien. Det var icke så mycket personen de hånade. Det var den idén att någon, vem han än må vara, skulle künna framgångsfullt lyfta upprorsfanan mot Rom. När hånet var över, avklädde man honom purpurmanteln och iklädde honom hans egna kläder. Purpurmanteln var efter all sannolikhet samma mantel, som han fått låna av Herodes. När Matteus kallar manteln röd, skarlakansröd, så är det ett misstag, som förklarar sig självt. Den skarlakansröda manteln var en soldatmantel, och det kan icke tänkas att soldaterna skulle hava i en sådan mantel klätt en man som de ville hån som konung. Purpurn var då som nu den furstliga färgen.

Det var innan hånet var över som Pilatus lånade den gisslade mannen för att visa honom för folket såsom ett bevis på att icke ens under en så fruktansvärd tortyr någon bekännelse hade kunnat avtvingas fången. Jesus stod således några minuter där inför folket, "klädd i törnekronan och den purpurfärgade manteln". Och Pilatus, pekande på honom, säger endast dessa två ord: "Se mannen". Detta ensamt bevisar att han verkligen underkastats gisslingens alla marter. Pilatus kunde icke hava hoppats medlidande med fången endast därför att han blivit hånad och stod där klädd i törnekrona och en purpurfärgad mantel. Under manteln bar han de fruktansvärda märkena av tortyren och den olidliga smärtan stod att läsa i hans ansikte och i hela hans hållning. Men någon känsla av misskund väckte icke hans lidanden hos dessa människor. De skriade: "Korsfäst, korsfäst", detta enda ord.

159. HAN ANKLAGAS FÖR HÄDELSE. Men då Pilatus med bittert hån svarade: "Tagen I honom och korsfästen honom, jag finner honom icke skyldig till något brott" och judarna från dessa hans ord fruktade att han skulle göra allvar av hans frigivande, ändra de sin taktik och komma med en helt ny anklagelse. Det är Johannes ensam, som givit oss dessa detaljer mellan gisslandet och domen. Anklagelsen är i själva verket ingen annan än den ursprungliga, rådets dödsdom. De framställa sin sak i dessa ord: "Vi hava själva en lag, och efter den lagen måste han dö, ty han har gjort sig till Guds Son". På Pilatus hade detta en helt annan verkan än de föreställt sig. Hans hustrus underliga drömmar och varningar, Jesu egen personlighet, hans tystnad under marter och hån, det rent av oförklarliga i detta vilda hat mot honom såsom han trodde från ett helt folk, allt förvirrade honom och förfärade honom. Han var såsom alla epikureiskt anlagda tvivlare vidskeplig. "Guds Son", som i deras språk betydde hädelse, hade ingen sådan mening för honom. Det betydde övernaturlig makt. Han gick därför åter in i domsalen för att hava ett nytt samtal med fången, som nu naturligtvis åter var klädd i sina egna kläder, ja, möjligen fått tillfälle att tvätta sina sår och eljes få någon lindring i sina fysiska kval. All den undran och den förfäran som Pilatus kände uttalar han i frågan: "Varifrån är du?" På denna fråga gav den lidande mannen intet svar. Detta retade Pilatus fåfänga och återställde hans mod till någon del. Det är ett visst hot i hans ord: "Svarar du mig icke? Vet du då icke, att jag har makt att giva dig lös och makt att korsfästa dig?" Därpå svarade fången med ord, som måste hava väckt domarens förvåning: "Du hade alls ingen makt över mig, om den icke vore dig given ovanifrån. Därför har den större synd, som har överlämnat mig åt dig". Svaret är icke så litet mystiskt. Med makten ovanifrån menar han förstås Gud. Det var Gud, som tillstodde det, som nu skedde. Och utan denna tillstodjelse skulle ingen makt i världen hava förmått att göra vad nu Pilatus var i begrepp att göra. Men vem menar han med den, som överlämnat honom åt Pilatus och som har större skuld än han? Han kan icke mena Gud, då han sålunda talar om skuld. Han kan icke mena mörk-

rets makt, då han talar om en större skuld. Djävulen delar icke skuld med någon. Menar han Judas? Menar han Kaifas? Han talar såsom ofta eljes i ental. Det mystifierande i uttrycket ligger just i denna hastiga vändning från en händelse, i vilken han ser Guds hand, till en händelse, som är ett onskans spel. Det är bådadera, men huru kan det vara bådadera?

160. HAN DÖMER FÅNGEN TILL DÖDEN. "Från den stunden sökte Pilatus efter någon utväg att giva honom lös". Han var nu mer besluten än någonsin att rädda fångens liv. När rådsherrarna funno, att de spelat ett dåligt kort, då de anklagat Jesus för hädelse, ändrade de sin taktik igen. De spela ut sin stora trumf. "Giver du honom lös", ropade de, "så är du icke kejsarens vän. Vemhelst, som gör sig till konung, han sätter sig upp mot kejsaren". Det är lätt att i dessa ord höra hotet att draga saken inför kejsaren. Och däri låg styrkan och skräcken. Eljes kunna orden fattas på två vis. De kunna syfta på Jesus såsom konung och således innebära ett återgående till den första anklagelsen. Pilatus visste ju att han icke var konung i den mening de inlade i orden, men huru skulle han kunna övertyga dem i Rom där-om? Orden kunna också mena att Pilatus själv genom att spela rollen av en benådare gjort sig till konung. Benådning hörde kejsaren till. Till Pilatus hörde att döma. Pilatus kände ögonblickligen att han var i deras våld. Det hade tagit en man med karaktär och gott samvete att våga möta denna storm. Och Pilatus hade intetdera. Icke långt därefter blev han verkligen kallad till Rom för att stå till rätta för sina många maktmissbruk. Han bestiger därför domstolen på nytt. Av Matteus förstå vi att han förut satt sig där, men åter nedstigit. Johannes berättar att domstolen var en plats som kallades Litostroton eller på hebreiska Gabbata på grund av dess mosaikgolv. Det var en plats utanför pretoriet, eftersom de gamla hade den känslan att domar borde uttalas under öppen himmel och icke under tak. Medan han sitter där, färdig att göra det bästa av nödvändigheten, kokar det inom honom av harm att han nödgats falla undan för dessa rådsherrar, som han så djupt föraktar. Det är med

bitande hån han säger till dem, pekande på fången, som nu ställts fram inför domstolen för att få sin dom: "Se, här är eder konung". Men de skria: "Bort med honom! Bort med honom! Korsfäst honom!" Det är nog ett syfte Pilatus har därmed att han upprepar gång på gång att det är såsom judarnas konung Jesus dör. Han vill hava detta sammanhang uttalat så offentligt som möjligt. "Skall jag korsfästa eder konung?" frågar han, och det är översteprästerne som därpå svara: "Vi hava ingen annan konung än kejsaren". Liksom pöbeln tidigare på morgonen å hela folkets vägnar önskat hans blod över sig och över sina barn, så avsvuro nu översteprästerne å allas vägnar det judiska folkets alla messianska förhoppningar. Det är icke underligt, om fariseerna, många av dem, begynte undra, om de kanske dock betalt ett för högt pris för sitt hat mot Jesus och den förföljelse de satt i gång mot honom. Äntligen uttalades de högtidliga orden, som dömde Messias till korsets död. Pilatus "gjorde dem till viljes och bjöd att han skulle korsfästas".

KAPITEL XXXII.

Messias korsfästes

161. VIA DOLOROSA. Mot alla förhoppningar hade det dragit ut ända till morgonsidan, innan dödsdomen föll. Det är omöjligt att föreställa sig med vilken oro rådsherrarna tänkte sig möjligheten av buller och rörelser bland de vaknande pilgrimerna, då nyheten skulle spridas om profetens öde. Men nu klockan sex på morgonen var den hatade i romarnas händer, och de kände sig trygga. Huru raskt det än gick med förberedelserna för korsfästandet, tog det dock sin tid. Den dödsdömda överlämnades åt vaktens befälhavare för dagen med befallningen att han jämte två andra, två missdådare, skulle utföras till avrättningsplatsen, en kal klippa i stadens närhet. Matteus (27:33) kallar den Golgata, Markus (15:22) och Johannes (19:17) Golgataplatsen, men Lukas med ett grekiskt ord, som betyder "Huvudskallen". Till förberedelserna hörde att skaffa korsstammarna till platsen och gräva groparna att ställa dem i samt att anskaffa tvärslårna, som fångarna skulle bära. De lades över fångarnas axlar. Och så begynte marschen under eskort av vakten, kanske ridande. Troligen följde Pilatus själv med för att se att intet störande för ordningen inträffade. Att "Jesus själv bar sitt kors" såsom de andra fångarna, nämner Johannes uttryckligen (19:17). Fästad vid tvärslån, som varje fånge bar, var en tavla angivande den dömdes brott. På den tavla, som Jesus bar, stod det: "Jesus från Nasaret, judarnas konung". Den korta vandringen från borgen Antonia till Golgata — platsen är ännu icke säkert igenkänd — är det som i den romerska kyrkans legender kallas via dolorosa, smärtevägen. Vandringen är i dessa legender omvävd med underbara saker som

timade så gott som vid varje steg. Enligt synoptikerna är det endast två händelser, som uppbevarats. Den ena berättas av samtliga synoptikerna och handlar om ett skämt, som de romerska soldaterna tilläto sig. Markus skriver: "Det var en man, som kom utifrån marken och gick där fram, Simon från Cyrene, Alexanders och Rufus fader; honom tvingade de att gå med och bära hans kors." Av sammanhanget förstå vi att det menas Jesu kors. Det säges icke, av vilken anledning detta skedde, men det kan gärna antagas, såsom legenderna så utförligt berätta, att Jesus, utmattad av den svåra behandling han lidit, upprepade gånger föll under sin börda. Det är möjligt, att redan Petrus i sina berättelser nämnde Simons söner vid namn. Det kan också vara en möjlighet att det är Markus som bifogar denna upplysning, då han i Rom skriver berättelsen. I vilket fall som helst ligger det nära till hands att tro, att Alexander och Rufus vid den tiden voro kända såsom kristna där i Rom. Detta blir så mycket troligare som Paulus i sitt brev till romarna (16:13) beder vännerna han skriver till att hälsa Rufus, vars moder han också kallar sin moder, sannolikt emedan hon vid något tillfälle tagit en moderlig omvårdnad om honom. Vem Simon själv var, veta vi för övrigt icke. Att han kom utifrån marken eller "från landet", såsom P. W. översätter, kunde ju tyda på att han var lantman och kanske ägde någon liten gård utanför staden och kom denna tidiga förmiddag i något ärende till staden, då han råkade ut för detta äventyr. Men att han säges vara från Cyrene, kunde giva anledning till en annan förmodan, nämligen den att han var en av de tusende pilgrimerna, som kommit till Jerusalem för högtidens skull och nu var på väg till helgedomen från sitt kvarter någonstädes ute på landet. Vi veta ju av berättelsen om pingstdagens händelser att bland Petrus åhörare befunno sig fromma judiska män från Cyrene (Apg. 2:10). Att icke så få av dessa blevo omvända, kunna vi förstå därav att några av dem voro bland de predikanter, som efter förföljelsen i Jerusalem förkunnade evangelium även för grekerna och voro med om att grundlägga den första hedningkristna församlingen i Antiokia i Syrien (Apg. 11:20 f.). Under alla omständigheter måste Simon hava blivit helt förfärad, då han

greps av soldaterna och tvangs att bära korset. Men efteråt blev det för honom och för alla hans vänner ett hedrande minne för livet.

Den andra tilldragelsen under vandringen till Golgata berättas endast av Lukas (23:27 f.). Han skriver: "Men en stor hop folk följde med honom, bland dem också kvinnor, som jämrade sig och gräto över honom. Då vände Jesus sig om och sade till dem: 'I Jerusalems döttrar, gråten icke över mig, utan gråten över eder själva och över edra barn. Ty se, den tid skall komma, då man skall säga: Saliga äro de ofruktsamma, som icke hava fött barn, och de bröst, som icke hava givit di. Då skall man begynna säga till bergen: 'Fallen över oss', och till höjderna: 'Skylen oss'. Ty om man gör så med det friska trädet, vad skall icke då ske med det torra!'" Det var hans sista verop över Jerusalem. Vilka dessa kvinnor voro, som jämrade sig och gräto över honom och så allvarligt påmindes om Jerusalems öde, veta vi icke. De tillhörde nog icke stadens besökare, eftersom han kallar dem Jerusalems döttrar. Kvinnorna från Galileen äro utslutna. Det är icke nödvändigt att tänka, att de omedelbart igenkände Jesus i fångtransporten. De upprördes först och främst därav att romarna i sin brutala maktmedvetenhet korsfäste folk på själva påskdagen. Och då man upplyste dem om eller de själva läste på tavlan, fästad vid tvärslån, att en av de dödsdömda var ingen mindre än profeten från Nasaret, som blivit dömd att korsfästas såsom judarnas konung, alltså för upprorsförsök, kände deras sorg och grämselse inga gränser. Ty aldrig hade de hört om något försök av den milde nasareen att ställa till uppror.

Dessa äro de enda två avbrotten, som evangelierna nämna, på Messias via dolorosa. Men legenden och även den moderna operan hava utsmyckat berättelsen med fantasier av mer eller mindre värde. Bland legenderna är kanske den vackraste den om kejsarens amma. Hon kom från den spetälske Tiberius för att bringa undergöraren till Rom. Legendens bakgrund är kejsarens fasansfulla leverne i hälsans dagar, som drivit hans fromma amma från hovet att söka sin tillflykt uppe på bergen bland herdar, som på något underligt vis kände berättelserna om undergöraren i Judeen

och trodde på honom. Hos dessa enkla människor lärde sig också amman att tro. Och det var som kristinna hon kom tillbaka till hovet, då kejsaren blev spetälsk och alla hans vänner övergivit honom. Hon hade nu kommit till Judeen med stort följ och rika gåvor för att bringa undergöraren till kejsaren, och hon kom till Jerusalem denna påskdag just då den dödsdömde redan var på väg till avrättningsplatsen. Det är svårt att säga vem som blev mest upprörd, hon av sorg över att sålunda gäckas i syfte eller Pilatus av fasa över vad han gjort. Hon råkade emellertid komma med i folkhoppen, som rusade ut för att bese korsfästandet, och stod någonstades där han gick fram på sin smärteväg, just som han dignade till marken under sin grymma börda. Hans underbara majestät grep henne lika mycket som hans obeskrivliga lidande. Aldrig hade hon sett dem i en sådan för-
ening som i detta anlete. Och utan att tänka på något annat än att bringa honom trösten av en vänlig handling i denna hop, som törstade efter hans blod, uppdrager hon sin silkesduk ur fickan och avtorkar från hans ansikte blodet och kallsvetten med kärleksfull hand. Intet ord går över hennes läppar, intet ord går över hans läppar, men den blick av tacksamhet, varmed han besvarar hennes vänlighet, är lön nog och skall, så känner hon det, aldrig kunna förgätas. I denna blick låg icke bara en smärta djupare än någon mänsklig smärta, utan på något oförklarligt vis en bekännelse om en härlighet och makt icke av denna världen, så att hon utan att förstå huru det kunde ske och utan att ens tänka därpå befästes i sin tro på honom. Återkommen till Rom, är det hennes vemodiga skyldighet att bringa kejsaren underrättelsen att hon farit förgäves. När hon då såg, huru allt hopp slocknat i kejsarens blick, greps hon av samma känsla av förbarmande som vid åsynen av korsbäraren i Jerusalem, och utan att tänka på något annat än att på något vis lindra nöden och trösta en döende uppdrager hon samma silkesduk ur fickan och avtorkar kallsvetten från hans panna. Döm om hennes häpnad och fröjd, när vid denna beröring på en enda gång kejsarens hälsa återställes och han reser sig från sitt dödsläger en frisk man. Vid närmare undersökning befanns det att ett klart avtryck av Jesu ansikte behållits i

silkesduken. Och detta, försäkrar legenden, är den tidigaste av alla bilder, visande smärtornas man i törnekronan och i lidandesdrag, som göra den bilden enastående.

Av helt annan natur men till trots av mycket, som är motbjudande i fantasiens lössläppthet, också i sitt slag en tribut, värdig den korsfästes minne, är dikten om Maria från Magdala och hennes fruktansvärda kamp mellan renhetens och kärlekens krav. Dikten ställer henne i valet mellan att rädda Mästarens liv genom att tillfredsställa den liderlige Pilatus i hans passionerade kärlek till henne eller att prisa giva Mästaren åt en kvalfylld död genom att rädda sin dygd. I detta val bestämmes hon i det ödesdigra ögonblicket av en blick från Jesus själv. Han är såsom i den redan berättade legenden på sin via dolorosa och hon befinner sig ensam i sitt rum, från vilket hon kan se korsvandranden, då han går förbi. Just som han passerar hennes plats, en lidandesbild utan motstycke i världen, ser han åt det håll, där hon är, och denna blick med sin obeskrivliga renhet gör det på en enda gång omöjligt för henne att ens för ett så dyrt pris som hans liv välja orenheten. Blicken förbjuder henne det med en auktoritet, som är högre än någon jordisk auktoritet. Hon känner, att det icke är genom döden hon kan förlora honom, utan endast genom att vara otrogen det ideal av renhet, som han själv är. Det är verkligen svårt att säga, vilken av dessa två dikter, medeltidslegenden eller det moderna skådespelet, i en djupare mening tolkat korsbäraren och hans kors.

162. HAN KORSFÄSTES. Själva korsfästandet har ingen evangelist beskrivit, av samma fina känsla, som förbjudit dem att beskriva gisslandet. Jesus stod dem för nära. Om förberedelsen berätta båda de tidigare synoptikerna, att "de gävo honom vin att dricka", enligt Matteus "blandat med galla", enligt Markus "blandat med myrra", men "han tog icke emot det". Det var ett bedövningsmedel, som räddes honom såsom de andra i välmening, men han ville med ett oomtöcknat sinne lida kvalen. Endast Markus (15:25) nämner, att korsfästandet skedde "vid tredje timmen", det vill säga klockan nio. Förberedelserna hade således tagit tre timmar. Själva korsfästandet skedde fermt av soldater, vana

vid den operationen. Fyra soldater verkställde den samtidigt på de tre dödsdömda, som utsträcktes på de på marken liggende korsen, så att deras händer vilade mot tvärsån med handens insida utåt och vardera foten prässades med fotabladet mot stammen. Fyra hammarslag samtidigt, och det var gjort. Allt som återstod var att fastbinda dem vid midjan mot korsstammen, på vilken anbrakts ett slags vilostol såsom stöd. Vid detta tillfälle tillätos förmodligen de avlivades vänner eller släktingar också att hölja den nakna kroppen i något skynke, fäst at omkring hans midja omkring stammen. Sedan hjälptes de tolv soldaterna åt att resa korsen och nedsänka dem i de gropar, som grävts för ändamålet. Endast Lukas (23:34) har nämnt de ord, som Jesus uttalade strax före korsfästandet: "Fader, förlåt dem det, ty de veta icke vad de göra". Vad som i detta ögonblick syntes honom framför allt fruktansvärt, är icke lidandet, som han måste uthärda, utan brottet, som här skulle begås, och ansvaret för dem, som begingo det. Vilka menar han? Tänker han på soldaterna, som stodo färdiga med spikar och hamrar? Tänker han på Pilatus, som dömt honom till döden? Tänker han på rådet, som övertalat Pilatus att döma honom? Tänker han på Judas, som förrått honom, på lärjungarna, som övergivit honom, på folket, som förkastat honom, på mänskligheten i sin helhet? Ja, låt oss hoppas, att han tänker på så många som möjligt, ty vem kan sägas vara utan ansvar i saken? Sker något brott under solen, som icke alla begå?

Även synoptikerna nämna om överskriften, men Johannes fullständigare på ett sätt, som visar att den är en hämnd-åtgärd av Pilatus. Han skriver: "Men Pilatus lät ock göra en överskrift och sätta upp den på korset, och den lydde: 'Jesus från Nasaret, judarnas konung'. Den överskriften läste många av judarna, ty det ställe, där Jesus var korsfäst, låg nära staden och den var avfattad på hebreiska, på latin och på grekiska". Rådsherrarna blevo helt bestörta, då de på korset sågo en överskrift, som utpekade den korsfäste inför dessa oräkneliga festbesökare såsom en upprorsman. De sågo genast, att Pilatus tagit en fruktansvärd hämnd på dem. De visste, vad sådant betydde i nya inskränkningar på deras närvarande frihet och rättigheter, i nya skatter och

utprässningar. Pilatus hade tagit dem på ordet, då han utbasunade den korsfäste såsom en farlig upprorsman, som han korsfäst. Det är rent av ömkligt det sätt varpå de tigga och bedja honom åtminstone ändra notisen, så att "han sagt sig vara en konung". Det borde de hava tänkt på förr. Icke kunde Pilatus korsfästa någon bara därför att han sagt sig vara konung. De drogo i alla fall det kortaste strået. Rent historiskt blev Jesu korsfästade genom deras förvållande en viktig länk i den kedja av händelser, som kulminerade i det judiska kriget och Jerusalems fall. Det väckte zeloter-nas nit och romarnas misstänksamhet.

Alla evangelisterna berätta, att soldaterna, som korsfäste Jesus, "delade hans kläder, kastande lott om dem", men Johannes har också om den saken givit ett fullständigare meddelande, rikt på upplysningar. Han skriver: "Då nu krigsmännen hade korsfäst Jesus, togo de hans kläder och delade dem i fyra delar, en del åt varje krigsman. Också livklädnaden togo de. Men livklädnaden hade inga sömmar, utan var vävd i ett stycke, uppifrån och alltigenom. Därför sade de till varandra: 'Låt oss icke skära sönder den, utan kasta lott om vilken den skall tillhöra'. Ty skriftens ord skulle fullbordas: 'De delade mina kläder mellan sig och kastade lott om min klädnad' (Ps. 22:10). Så gjorde krigsmännen". Det är icke bara profetians uppfyllelse, som intresserar oss i denna berättelse. Den upplyser om många ting, om bödlarnas antal, fyra för varje man, och om Jesu kläder, utgörande allt som allt fem plagg. Det är en österländsk gentlemans fullständiga beklädnad: turbanen, sandalerna, manteln och tunikan, det vill säga underkläderna. Därtill kom såsom det dyrbaraste plagget en extra tunika, den så kallade kitonen, som bars ovanpå tunikan, då man skulle vara riktigt väl klädd. Den var en vängåva till Jesus från någon av hans kvinnliga vänner, ett riktigt konstverk, vävd hel, utan söm. Kan man hjälpa att tänka på de två kvinnorna, Marta och Maria, väverskor, nämnda såsom medlemmar i den lilla synagogan i Pompej och därvid tänka på möjligheten att de kunde vara systrarna i Betania? Några ovanligt skickliga händer måste hava förfärdigat den, någon, som haft tid och råd att ägna sig åt sådant arbete. Om Marta

och Maria i Betania voro konstväverskor till sitt yrke, vad kunde vara naturligare än att spåra gåvan till dem? Kunde det icke till och med vara fallet, att Jesus fått den alldeles nyss, att den var deras tacksamhetsgåva, då han vid banketten i Betania mottog deras fördröjda tack för Lasarus uppväckande? En annan sak, huru förnäm, ja, furstlig var icke Jesus också i sin dräkt! Och huru över måttan utskämd hänger han nu icke där på korset! Är det underligt, om pennan nekat att göra sin tjänst, då det gällt att beskriva det. Det tog en lång tid, innan Johannes berättade om vad som blev av hans kläder. Är det icke rent av ett helgerån att tänka sig någon av dessa råa soldater utstyrda i dessa kläder, som Messias burit med en så obeskrivlig värdighet? Och kitonen, den pasade då minst av allt sin nye ägare.

163. HANS VÄNNER VID KORSET. Som Jesus utstått korsfästandets nervskakande smärtor utan bedövningsmedel, är det troligt att han avsvimmat och förblivit medvetslös någon tid efteråt. Det är naturens sätt att bedöva och lindra, och den fick Jesus dela med andra. Det är redan sagt, att omedelbart efter korsfästandet sannolikt de närmaste tillätos överhölja den nakna kroppen med vad de kunde bringa såsom ett skynke, innan korset upprestes. Sedan var det för sent, ty det är bokstavligt sant, att korsfästandet var en upphöjelse. Den korsfäste var nämligen ett ansenligt stycke lyft från marken, nog för att freda kroppen för vilda djur utom fåglar. Detta förklarar, vad Johannes ensam har berättat, om närvaron vid korset av Jesu närmaste. Där var, skriver Johannes, först och främst hans moder, som nu skulle i förfärligaste mening känna det breda romerska svärdet skära henne genom hjärtat, såsom den fjärrblickande Simeon förutsade. Där voro vidare Salomo, Johannes moder och Jesu moder, och Maria, Klopas hustru, samt Maria från Magdala. Den andra Maria, som Johannes kallar Klopas hustru, kallas av Petrus Jakob den yngres och Joses moder. Enligt Edersheim var hon en syster till Josef, så att dessa lärjungar också voro Jesu kusiner. Deras hem var möjligen i Emmaus. Den tredje Maria måste hava varit en mycket intim vän i dessa hem

för att räknas med i den närmaste släkten i detta fruktansvärda ögonblick av sorg. Johannes var där med dem såsom deras stöd och hjälp. De stodo sedan korset upprests vakande på ögonblicket, då den korsfäste skulle vakna till medvetande, för att få hans sista ord. Vem skall åtaga sig att säga vad som i denna stund rörde sig i moderns hjärta? Var det icke först och sist en mållös, en namnlös längtan efter ett ord av tillgift? Icke som om hon skulle vara medveten om att hava haft orätt i sin tvist med sonen. Ack, det som nu hände, var väl bevis nog, huru riktigt hon förutsett vådan av hans val. Men vem tänker på att ha rätt i en sådan stund? Nej, icke för att tvista med honom stod hon där, utan för att i någon mån dela hans nöd. Vad skulle hon icke velat giva, om hon kunde hava hängt där i hans ställe eller hängt där med honom? Vad kunde livet hädanefter erbjuda henne? Men vi låta Johannes berätta, vad som hände, då Jesus vaknade. Han skriver: "När Jesus nu fick se sin moder och bredvid henne den lärjungen, som han älskade, sade han till sin moder: 'Moder, se din son'. Sedan sade han till lärjungen: 'Se din moder'. Och från den stunden tog lärjungen henne hem till sig". Jesus talar endast med svårighet, med sin blick mer än med sin röst och endast i några få ord. De fyra ord han yttrar till modern äro de sista ord från honom, som hon någonsin hörde från hans läppar, så vitt vi veta. Hon var icke en av de äldre kvinnorna, som på vandringen från graven mötte Herren själv (Mt. 28:9 f.), och intet berättas om någon särskild uppenbarelse för henne. De fyra orden till modern och de tre orden till lärjungen äro Jesu testamente. Han testamenterade allt han hade på jorden, sedan bödlarna tagit hans kläder, sin moder, åt den lärjunge, som han älskade. Så förstod han det utan tvivel. Hans hem blev hennes hem från den stunden. Hon blev hans moder. Men orden betydde också något annat, något mer omedelbart. De utgjorde en bön till lärjungen att genast utan uppskov föra hans moder från korset. Han visste vad som där förestod. Han visste, att han inom kort skulle sönderslitas i de kramp-ryckningar, som utgjorde en av korsdödens många fasor. Och han förutsåg, att hon skulle komma att bevittna andra fruktansvärda scener, så fort vakten, som under korsfästans-

det hållit platsen avstängd från obehöriga, dragit sig undan på avstånd och den stora hopen av nyfikna fått tillträde till skådespelet. Han ville bespara sin moder och de övriga kvinnorna detta. Det är i lydnad för denna hans vilja som Johannes "från den stunden", i samma ögonblick, "tog henne hem till sig". Det ofta förekommande uttrycket "till sig" har givit anledning till den förmodan att Johannes hade ett hus i Jerusalem. De övriga kvinnorna följde naturligtvis också med, men det ser ut som om de senare återvänt, ehuru de då blevo stående på ett avstånd (Luk. 23:49).

164. MÅNGA RÖSTER LÅTA HÖRA SIG. På grund därav att Johannes nu försvinner från skådeplatsen länge nog för att föra Jesu moder hem till sig, går han miste om de uppträden, som nu närmast skola beskrivas. Det är en svartmålning, som egendomligt nog också saknas hos Lukas men som Matteus och Markus givit. Det är det första intrycket, som Petrus och Matteus få, då de med den övriga allmänheten få tillträde. Vi låta Petrus berätta (Mk. 15: 29 f.): "Och de, som gingo där förbi, bespottade honom och skakade huvudet och sade: 'Tvi dig, du som bryter ned templet och bygger upp det på tre dagar! Hjälp dig nu själv och stig ned från korset.'" Det är allt slags löst folk, som ger uttryck åt sin råhet och okunnighet på detta vis. Man hör ett eko av de falska vittnesmålen inför Kaifas. Man hör också ett eko av den häpnad som Jesu under väckt i dessa sinnen i uppmaningen att stiga ned från korset. Petrus fortsätter: "Sammalunda talade ock översteprästerna, jämte de skriftlärdade, begabbande ord med varandra och sade: 'Andra har han hjälpt, sig själv kan han icke hjälpa. Han, som är Messias, Israels konung, han stige nu ned från korset, så att vi få se det och tro.'" Enligt Matteus (27:41 f.) deltog också "de äldste" i detta begabbande och han tillägger till de hånfulla orden följande: "Han har satt sin förtröstan till Gud, må nu han frälsa honom, om han har behag till honom; han har ju sagt: 'Jag är Guds Son.'" Det är underligt att lägga märke till den stora skillnaden i skymfandet, som kommer från den lösa befolkningen, dessa, som högljutt ropa ut vad de endast på avstånd och på ryktets väg

hört om den korsfäste, jämfört med rådsherrarnas begabberi, som är ett tyst samtal mellan dem själva och i djupaste mening utan att de tänka därpå uttalar den högsta berömmelse. De intyga, att han, som nu hänger där hjälplös på förbannelsens trä, uteslutande levat för att hjälpa andra. De intyga, att han alltid förtröstat på Gud. Icke ens i denna stund hava de något värre att förebrå honom än hans maktlöshet. Så småningom tystnade begabberiet, allteftersom folkskarorna begåvo sig hem, men därmed blev det icke ro för den korsfäste Messias. Det hemskaste var väl, såsom både Markus och Matteus berätta, att de båda rövarena blandade sina hesa förbannelserop i smädelserna, som haglade över den enslige korsfäste vid deras sida. Därmed var kören full i denna underliga hyllning, som ondskan bringade renhetens majestät med sin vanmäktiga smutskastning. De hälsade honom icke såsom en kamrat och like i olyckan. Även de utpekade honom såsom konung, såsom Messias, då de, såsom evangelisterna säga, "smädade honom".

Så mycket måste hava hänt, medan Johannes var borta. Vad han finner, då han kommer tillbaka, är möjligen angivet i den lugnare berättelsen av Lukas. Det är liksom de sista dyningarna av en storm. Han skriver (23:35): "Men folket stod och såg därpå. Och jämväl rådsherrarna drevo gäck med honom och sade: 'Andra har han hjälpt, nu må han hjälpa sig själv, om han är Guds Smorde, den utvalde'." Det är icke längre pöbeln, detta "folk, som stod vid korset och såg på" och överhörde rådsherrarnas gyske. Det är de mer sansade, det är festbesökare. Kanske många av dem deltog i hyllningen på palmsöndagen. De kommo senare till platsen än rabblet, som utgjort bakgrunden vid hans dömande, och de stannade längre, såsom vi skola se. När äntligen även rådsherrarna lämnat, för att äta påskalammet i ostörd ro, blev det krigsknektarnas tur att fortsätta skämtet på sitt vis. Sannolikt kände de sig besvärade att göra det, medan rådsherrarna ännu voro på platsen. De hade i alla fall en viss aktning för landets högsta ledare. Det är Lukas ensam (23:36 f.), som berättar: "Också krigsmännen gingo fram och begabbade honom och räckte honom ättikvin och sade: 'Är du judarnas konung, så hjälp dig själv.'" Ättikvin

var namnet på det sura, billiga vin, som soldaterna drucko. Det var en lång vakt att vänta vid korsen, och de voro försedda med en väldig skål av detta vin, och hade efter korsfästandet suttit kring denna skål, tills nu vid rådsherrarnas avlägsnande de trädde fram och skålade med konungen. De voro vid det muntraste lynne och hade goda föredömen i det opassande skämtet med en lidande. Vad det kunde hava varit, som under dessa ögonblick bringade den ene av rövarna till en så överraskande sinnesändring, är förstås icke möjligt att säga. Även det tillhör, vad Johannes iakttog, då han kom tillbaka till sin vakt vid korset, och vad han meddelat Lukas. Var det rådsherrarnas lågmälda men hörbara vittnesbörd om den korsfästes välgärningar i livet, som bringade till hans omtöcknade sinne minnet av händelser, som han själv bevittnat? Var det den korsfästes tystnad, som predikade så värtaligt till honom om en makt icke av denna världen? Var det en återverkan på hans samvete av hans egen hesa röst, uttalande förbannelser över majestätet vid hans sida? Var det en blick från den korsfäste själv som avväpnade honom? Huru som helst, det som närmast gav anledningen till hans nya bekännelse var kamratens upprepade smädelse i orden: "Du är ju Messias, hjälp dig själv och oss?" Han hade själv nyss sagt detsamma, men det kom nu över honom, huru övermåttan fräckt det talet var? Lukas berättar (23:40 f.): "Då tillrättavisade honom den andre och svarade och sade: 'Fruktar icke heller du Gud, du som är under samma dom? Oss vederfares detta med all rätt, ty vi lida, vad våra gärningar äro värda, men denne man har intet ont gjort'. Sedan sade han: 'Jesus, tänk på mig, när du kommer i ditt rike'. Han svarade honom: 'Sannerligen säger jag dig: I dag skall du vara med mig i paradiset'." Att från dessa få ord, som i denna stund växlades mellan Jesus och den botfärdige rövaren, åtaga sig att bedöma arten av dennes tro på Jesus, är förstås fåfängt. Det är dock egendomligt, att han tilltalar Jesus med detta namn. Betyder det icke, att han icke först nu fördes i beröring med honom, utan kände honom förut? Så mycket förstå vi, att hans tro på Jesus såsom konung betydde tron på en makt, som icke ändades på korset. Han beskriver själv denna

makt, då han talar om den korsfästes oskuld. Om vi tycka, att detta är en idealism, som vi knappt kunnat vänta av en grov förbrytare, som fått plikta för sina ogärningar med korsdöden, så måste vi svara, att historien om människors förhållande till Jesus erbjuder många sådana överraskningar. Att det icke är något jordiskt rike, i vilket rövaren utbeder sig en tanke från den korsfäste, är väl klart. Och om vi verkligen skulle förmoda, att rövaren väntar ett nedstigande från korset såsom inledningen till ett uppstigande på tronen för Messias, så kunna vi icke ett ögonblick tänka, att det är ett jordiskt paradiset, i vilket Jesus stämmer möte med honom samma dag. Det rike, som rövaren vågar hoppas på i denna stund, det paradiset, som Jesus vinkar honom till, är vad en dödstrött syndaträl kan hoppas på i dödens stund, det rike, som heter nåd, det paradiset, som heter förbarmande.

165. DEN STORA TYSTNADEN. Därefter vidtager den stora tystnaden, avbruten endast av den korsfästes jämmerrop, ett enda, framprässat icke av de fruktansvärda krampryckningarna eller av den brännande febern, som följde, utan av ett själslidande, så mycket fasansfullare att lida och bevittna, som det kom mot en bakgrund av nattsvart mörker. "Men vid sjätte timmen kom över hela landet ett mörker, som varade ända till nionde timmen", är den ordagrant lika berättelsen av Petrus och Matteus. Och Lukas upprepar det så gott som ord för ord. Det måste därför vara ett misstag, då Waldenström låter Lukas säga att mörkret sträckte sig "över hela jorden". Det var en total solförmörkelse, som varade i tre timmar, vad än kunde hava varit den yttre orsaken. Över lidandesdramat, som utspelades under dessa långa tre timmar, hava alla evangelisterna brett en slöja. Jesus kämpade sin mållösa, sin av alla mänskliga blickar osedda kamp med fysiska kval, hart när outhärdliga, och med själslidanden ännu värre. Det är först när de tre timmarna gått till ända, när krampryckningarna utmattat sig själva och den fysiska vanmakten gav ett ögonblicks vila, det var först när det yttre mörkret vek och solen åter strålade i all sin klarhet, som den lidande äntligen bryter den förfärliga tystnaden i ett jämmerrop, som Matteus och

Petrus båda hörde och som de återgivit med en intressant skillnad. Petrus berättar (Mk. 15:34): "Och vid nionde timmen ropade Jesus med hög röst: 'Eloi, Eloi, lema sabaktani', det betyder: 'Min Gud, varför har du övergivit mig?'" Petrus hörde honom ropa ut sin klagan på sitt modersmål, det syriska tungomålet. Enligt Matteus var det på hebreiska han ropade: "Eli, Eli, lema sabaktani". Skillnaden är så obetydlig att det alls icke förundrar oss att de två vittnena kunnat höra det olika, men det är ett egendomligt exempel på dessa vittnens uppriktighet och samvetsgrannhet, att vardera vidblivit sitt intryck. Om vi icke skola antaga att Matteus anfört Jesu ord direkt ur den hebreiska texten av den psalmen (22:2), som den döende citerar.

Även för Jesus blev det mörkt och han ropar ur själens natt sin fråga till den allsmäktige. Han frågar, varför också han övergivit honom, han som alla. Så måste han hava känt det, således. Dock skola vi lägga märke till att han icke frågar efter orsaken, utan efter ändamålet. Det är vad texten tydligt menar med detta "varför". Det är således icke samvetskval, som dikterat frågan. Det är icke undran, om han misshagat Gud, om han vandrat vilse. Det är icke skälet han frågar efter, det är syftet. Kan det verkligen ingå i Guds syfte med honom att förkasta honom? Den tanken har han aldrig förr tänkt. Även i sin värsta ensamhet var han dock icke ensam, ty Fadern var med honom. Att godkänna honom och så förkasta honom? Det är möjligheten, som nu överfaller honom såsom en hemsk överraskning. Så ensam har dock ingen stått, att han, övergiven av Gud, icke haft sällskap med sina synder, med sitt onda samvete, som rättfärdigat Gud i hans straff. Endast en sådan ensamhet som Jesus i detta ögonblick håller på att hemfalla åt är hopplöst oförklarlig. Mig veterligt möter oss en sådan svindlande tanke endast på ett annat ställe i nya testamentet. Det är Paulus, som i sitt brev till romarna (4:2) framkastar möjligheten att Abraham kunde vara rättfärdig i sina egna gärningar, men "icke inför Gud". Waldenström säger om dessa ord, att de äro "ytterst svårfattliga". Lyckligtvis behöva vi icke fatta dem. Paulus anför dem såsom en tankevilla. De falska premisserna, då det gällde Abraham, voro

hans rättfärdighet av gärningar, med den nödvändiga slutsatsen: "icke inför Gud". I detta fall äro premisserna riktiga. Om Jesu rättfärdighet kan det icke vara någon fråga. Här är det slutsatsen: "icke inför Gud", som är tankevillan. Det är icke på tankevillan vi skola bygga någon djupsinnig teologi eller kristologi. Det är icke Jesu fråga, som är det sista ordet. Det är svaret på frågan: den bönhörelsens frid, som av alla bönhörelsens under i hans liv är det största och underbaraste.

Det var en man i hans omgivning, som alla dessa timmar, sin plikt likmätigt, aldrig tagit sina ögon från de korsfäste, och i synnerhet icke från honom, som hängde på korset mellan de två. Det är befälhavaren för vakten. Det är hans skyldighet att följa förloppet av korsfästelsen och ingiva rapport därom till sina förmän, översten och prokuratorn. De hade nog i detta fall ålagt honom en särskild uppmärksamhet. Synoptikerna berätta, att då Jesus med hög röst ropade de anförda orden, några av de kringstående, som uppenbarligen förstodo varken syriska eller hebreiska, men hade så mycken bekantskap med Israels historia att de hört om profeten Elias, menade att den korsfäste i sin nöd ropade på profeten. Det måste säkert hava varit romerska soldater, som däri funno en ny anledning till ett skämt med den lidande. Men så, berättar Petrus (Mk. 15:36), "skyndade en av dem fram och fyllde en svamp med ättikvin och satte den på ett rör och gav honom att dricka, i det han sade: 'Låt oss se, om Elias kommer och tager honom ned'." Denne man var utan tvivel befälhavaren, men det är nog ett misstag av Petrus, då han säger att det var han, som ropade de där orden om Elias. Matteus säger uttryckligen att det var "de andre", det vill säga soldaterna, som ropade så, i sin protest mot befälhavarens ingripande. Han lät sig emellertid icke störas i sitt syfte. Vilket detta var, framgår av vad Johannes ensam nämner. När Jesus återvunnit sitt sinnes frid och jämnvikt, såsom alltid den omedelbara frukten av hans bedjande, — han visste, säger Johannes (19:28), att "allt redan var fullbordat" — kände han så mycket svårare den brännande törsten, som hans feber framkallat, och ropade bedjande: "Jag törstar". Johannes tillägger att "skriften ju

skulle i allt uppfyllas". Han syftar på psalmistens klagoord (Ps. 22:16), som Jesus gjort till sin egen klagan. Det var emellertid denna bön om något att dricka som den vakne befälhavaren hört eller kanske förstått utan alla ord. Han var van vid korsfästandets olika fasor. Och han skyndade sig att doppa en svamp i den stora vinskålen, som soldaterna drucko ur, och sedan han fäst den vid ett rör, räckte han den åt den törstande. Och den gången vägrade han icke att dricka. Begärligt sög han till sig den svalkande drycken. Men hans livskraft var redan uttömd. Omedelbart därefter avsomnade han. "Då ropade Jesus med hög röst och gav upp andan", berättar Markus och Matteus instämmer, tillläggande ordet "åter" med anspelning på jämmerropet, som föregick. Detta var emellertid ett rop av en helt annan natur. Lukas berättar: "Och Jesus ropade med hög röst och sade: 'Fader, i dina händer befaller jag min ande'. Och när han sagt detta, gav han upp andan". Johannes berättar: "Och när Jesus hade tagit emot vinet, sade han: 'Det är fullbordat'. Sedan böjde han ned huvudet och gav upp andan". Det är de två sista av den korsfästes sju ord på korset, som evangelisterna uppbevarat. Det kanske icke är så lätt att säga vilket av dessa sista två ord är det allra sista. Men förbindelsen med huvudets nedsjunkande synes göra det troligt att det är ordet som Johannes givit i sin egen berättelse. I detta triumfrop gick hans ande till Gud.

166. VITTNEN TILL HÄNDELSEN. Alla synoptikerna förbinda med Jesu död något, som de förstås icke då bevittnade, men efteråt hörde om, nämligen förslätens remnande i templet. Dessa ord hava Markus (15:38) och Matteus (27: 51 f.) gemensamt: "Då remnade försläten i templet i två stycken, uppifrån och ända ned". Även Lukas berättar det, Men Matteus ensam har satt händelsen i samband med yttre naturföreteelser. Han skriver: "Och jorden skalv, och klipporna remnade, och gravarna öppnades, och många avsomnade heligas kroppar stodo upp. De gingo ut ur sina gravar och kommo efter hans uppståndelse in i den heliga staden och uppenbarade sig för många". Matteus säger också uttryckligen, att jordbävningen bidrog till det djupa

intryck, som händelsen i sin helhet gjorde på "hövitsmannen och dem, som med honom höllo vakt om Jesus", så att de sade: "För visso var denne Guds Son". Petrus tillskriver detta intryck särskilt det att Jesus på sådant sätt gav upp andan. Korsdöden var vanligen en långsam död, med lidanden, som utpinade offret. Detta att dö med ett högt jubelrop var något i högsta grad ovanligt. Lukas följer Petrus i spåren i denna del, men tillägger, att "hövitsmannen, då han såg, vad som skedde, prisade Gud och sade: 'Så var då denne verkligen en rättfärdig man.'" Han hade såsom det synes följt rättegången inför Pilatus och kan nu icke annat än såsom sitt omdöme förklara att dödsdomen den gången träffat en oskyldig. Lukas tillägger också, vad vi redan antytt, ett omdöme av "allt folket". Dessa välvilliga människor, som tigande sågo på, medan rådsherrarna sins emellan skymfade (Luk. 23:35), förbliva på sin post ända till slutet. Och Lukas berättar nu: "När allt folket, de som hade kommit tillsammans för att se därpå, sågo vad som skedde, slogo de sig för bröstet och gingo hem igen. Men alla hans vänner stodo på avstånd och sågo detta, bland dem också några kvinnor, de som hade följt med honom från Galileen" (L. 23:48, 49).

Några ord angående det för Matteus egendomliga meddelandet om jordbävningen och de öppna gravarna. Det är ingen anledning att misstro denna historia, emedan Matteus ensam berättat den. Varje evangelist begagnar i fullaste mått sin frihet att välja de händelser, som han berättar. Att någon ensam berättar något, betyder således alls icke att han ensam vet det, utan bara att han från de gemensamma minnena ensam valt det. Ingen berättar allt han vet, och det, som bestämmer berättaren i sitt val är icke bara visheten om händelsens sannfärdighet, utan mycken annan hänsyn som har att göra med ändamålsenligheten och nyttan av att berätta just det. Av någon anledning, som det kanske icke är så lätt att nämna, har Matteus ensam upptagit denna händelse. Att det har något att göra därmed att han skrev sitt evangelium för judar, synes visst. Han låter heliga från gamla testamentet uppträda i den heliga staden såsom levande vittnen för den uppståndne. Det bör kanske näm-

nas att vissa detaljer i berättelsen äro osäkra så till vida att det finnes läsarter, som utesluta ur berättelsen det, som talar om gravarna. Under alla förhållanden kvarstår, att många avsomnade heligas kroppar stodo upp och uppenbarade sig för många. Dock först efter Jesu uppståndelse. Waldenström omtalar, att "många kyrkolärare tro, att de uppstått med andlig lekamen samt med Kristus farit till himmelen". Själv tyckes han tro, att de uppstodo "en pant på uppståndelsens visshet". Detta synes dock vara något främmande för Paulus, då han på tal om uppståndelsens ordning (1 Kor. 15:23) fastställer: "Kristus såsom förstlingen, därefter, vid Kristi tillkommelse, de som höra honom till". Det är väl egentligen intet i det, som Matteus berättat, som tvingar oss till att antaga att dessa mer än Moses och Elias, som också uppenbarade sig, uppstått före sin del i uppståndelsen. Det gives ögonblick i tiden, då gränsen mellan det närvarande och kommande livet på ett underbart och oförklarligt sätt utplånats. Och däri ligger visserligen ett löfte om uppståndelse, som är oförgänglighetens slutliga seger över förgängligheten, utan att man behöver antaga att det är en händelse, som gått utvecklingen i förväg.

Jesus var nu död, och vittnena till "skådespelet", såsom Lukas kallar det (23:48. P. W.), draga sig åt hemhållet och lämna vakten ensam. Ännu dröja dock hans vänner, lärjungarna och kvinnorna, på ett avstånd. Men det är en av lärjungarna, som orubbligt blir kvar på sin post vid korset, och det är Johannes. Han blir också ensam vittnet, då det gäller det, som sker efter Jesu död, innan han nedtages från korset. Det är händelser, som han själv fäster mycken vikt vid. Och de förtjäna det. Det är bäst att låta honom själv berätta: "Men eftersom det var tillredelsedag och judarna icke ville, att kropparna skulle bliva kvar på korset över sabbaten (det var nämligen en stor sabbatsdag) både de Pilatus, att han skulle låta sönderslå de korsfästas ben och taga bort kropparna. Så kommo då krigsmännen och slog sönder den förstes ben och sedan den andres, som var korsfäst med honom. När de därefter kommo till Jesus och sågo honom redan vara död, slog de icke sönder hans ben, men en av krigsmännen stack upp hans sida med ett spjut, och

strax kom därifrån ut blod och vatten. Och den, som har sett detta, han har vittnat därom, för att ock i skolen tro, och hans vittnesbörd är sant, och han vet, att han talar sanning. Ty detta skedde, för att skriftens ord skulle fullbordas: 'Intet ben skall sönderslås på honom'. Och åter ett annat skriftens ord lyder: 'De skola se upp till honom, som de hava stungit.'" Vi lägga märke till att den, som givit dessa vittnesbörd, anser det så viktigt att han med en helig och högtidlig ed förvissar sina läsare om att han talar sanning. Det är omöjligt att utan våld på texten förstå annat än att vittnet är den samme som evangeliets författare, ehuru han här som annorstädes talar om sig i tredje personen. Vad är det då i denna händelse, som är av sådan vikt och betydelse? Man kunde i första hand frestas att tro att det är intyget att Jesus verkligen var död och icke skendöd. Däri att hans hjärta genomstacks med ett spjut och att ur såret kom ut blod och vatten, det vill säga koagulerat blod, är icke bara ett bevis för att han var död, utan såsom läkare intyga en diagnos på dödsorsaken: han dog av ett krossat hjärta. Detta är dock icke vad Johannes betonar. Vad han betonar är uppfyllelsen av två profetior. Den första av dessa, som vi läsa i Ps. 34:21 (texten enligt septuaginta), lovar "den rättfärdige", att "Herren skall bevara alla hans ben, icke ett enda av dem skall sönderslås". I den andra, som vi läsa i Sak. 12:10, förutsäger Herren, att en tid skall komma, då Jerusalems invånare skola "se upp till honom" och "se, vem de hava stungit". Huru underligt gick icke den första av dessa profetior i uppfyllelse, då den romerska knekten till trots av befallningen att slå sönder de korsfästes ben sparade Jesu döda kropp från denna förnedring. Huru underligt möjliggjordes icke uppfyllelsen av den senare, då samme knekt utan någon befallning, för att riktigt övertyga sig att han icke skulle lämna någon på korset ännu levande, genomstack hans sida. I sådana händelser är det som vi läsa sammanhanget och meningen i historien, Guds tankar.

167. JESU KROPP LÄGGES UNDAN I EN GRAV. Alla evangelisterna utan undantag berätta, att det är rådsherren Josef av Arimatea, som ordnar med Jesu begravning, om vi

så skola kalla det, som nu sker. Varje berättare har något gott att säga om denne man, som just nu framträder för första gången i historien och försvinner, sedan han uträttat denna kärleksgärning. Petrus (Mk. 15:43) kallar honom "en ansedd rådsherre och en av dem, som väntade på Guds rike". Matteus (27:57) nämner, att "han ock hade blivit en Jesu lärjunge". Lukas (23:50 f.) säger, att han "var en god och rättfärdig man, som icke hade samtyckt till deras rådslag och gärning". Han omtalar att han var från Arimatea, en stad i Judeen och upprepar Petrus ord, att han "väntade på Guds rike". Det är först med Johannes som detta beröm något avprutas på. Han säger (19:38), att han visserligen var en lärjunge, men "i hemlighet, av fruktan för judarna". Det är möjligt, att det är denna naturliga lätt-skrämdhet som Petrus syftar på, då han berättar, att han "tog mod till sig och gick in till Pilatus och utbad sig hans döda kropp". Han var en ädel och välmenande man, men icke just av det slaget, som kämpar för sin rätt. Även en sådan kan emellertid vid ett högtidligt ögonblick taga mod till sig och utföra en verkligt hjältemodig gärning. Det synes som om man måste antaga, att han kom till Pilatus med denna begäran, innan rådsherrarna hunnit utbedja sig söndersläendet av de korsfästas ben och de döda kropparnas nedtagande från korsen, men att av någon anledning, som vi strax skola antyda, han icke medhann att få saken verkställd, förr än den senare ordern redan utförts, dock lyckligtvis icke på Jesus. Det var icke samma fermitet i Josefs rörelser som i utförandet av prokuratorns befallning. Om vi antaga detta, gällde således icke befallningen att sönderslä benen på Jesus, vars döda kropp redan bortgivits. Detta kan verkligen förklara, varför knekten vågade handla som han gjorde. Innan Pilatus gav sitt löfte till Josef, inkallade han nämligen hövitsmannen för att få veta, huru länge Jesus varit död. Och det var först då han fått veta detta av hövitsmannen, som han villfor begäran. Det kunde således icke hava varit obekant för dem det vederborde, att Pilatus lovat bort Jesu döda kropp. För rådsherrarna var nog saken icke känd. Så förtroendefull var icke Pilatus med dem, att han nämnde för dem sitt löfte till Josef av Arimatea. De trodde

således, att befallningen om benens söndersläende gällde också Jesus. Och det sörjde de nog icke över.

Att graven, som Jesus tills vidare lades i, tillhörde Josef av Arimatea själv, veta vi av Matteus (27:59 f.), som uttryckligen säger, att Josef "tog hans kropp och svepte den i en ren linneduk och lade den i den nya grav, som han låtit hugga ut åt sig ur klippan, och sedan han hade vältrat en stor sten för ingången till graven, gick han därifrån". Markus (15:46) tillägger, att han först köpte linneduken och förklarar därmed, huru det kom att dröja något innan han kunde verkställa nedtagandet av den döda kroppen. Vi få också av detta meddelande en förklaring på det, som Matteus nämner, att linnet var "rent". Det var splitter nytt. Lukas (23:53) bidrager med underrättelsen att också graven var ny och att "ingen ännu hade varit lagd där". Den var sålunda utan tvivel avsedd såsom ägarens egen viloplats. Johannes upprepar detta, att graven var ny, och bifogar underrättelsen att "invid det ställe, där Jesus blivit korsfäst, var en örtagård och i örtagården en ny grav, som ännu ingen hade varit lagd i" (19:41 f.). Och han tillägger den upplysningen, att just denna plats valts, "emedan det var judarnas tillredelsedag och graven var nära". Det var ingen tid med att finna en grav, och så var Josef villig att låna sin tillsvidare. Att Golgata låg strax intill en privat mans park så gott som förbjuder den tanken, att det kunnat vara en allmän avrättningsplats. Under alla förhållanden är det egentligen icke en begravning vi sålunda läsa om utan hans kropps undanläggande tills vidare. Johannes har också ensam meddelat, att Nikodemus tog en frikostig andel i dessa hedersbevisningar mot den döde Messias. Om Josef av Arimatea utverkade av Pilatus löftet att få giva den döde denna heder och lånade sin grav och köpte linnet att svepa honom i, så "förde Nikodemus med sig en blandning av myrra och aloe, vid pass hundra skålpund". Och han tog jämte Josef en aktiv del uti kroppens nedtagande från korset och nedläggande i graven. Det blev således verkligen råd också för den döda kroppens balsamering och det riktigt furstligt till trots av att Jesus själv litet skämtsamt förklarat vid banketten i Betania, att det kunde vara nog med den

balsamering han då fick, när Maria dränkte honom i sin nardus. Om lärjungarna alls deltog i denna hedersbevisning mot Mästaren, säges icke. Men kvinnorna voro med åtminstone såsom vittnen. "Maria från Magdala och den andra Maria voro där och sutto gent emot graven", meddelar Matteus (27:61). Markus (15:47) nämner samma två kvinnor och säger, att de "sågo var han lades". Lukas berättar, att "de kvinnor, som med honom hade kommit från Galileen följde efter och sågo graven och sågo, huru han lades ned däri" och han tillägger, att de "sedan vände hem igen och redde till välluktande kryddor och smörjelse, men på sabbaten höllo de sig stilla efter lagens bud". Det sista är ett så fullständigt meddelande om kvinnornas andel i saken, att Johannes intet har att tillägga därtill.

168. ORO I FIENDERNAS LÄGER — ETT SLUTORD. Härmed, mina kära läsare, har jag kommit till slutet på min berättelse. I Josefs av Arimatea klippegrav nära Golgata slutar den via dolorosa, som var Messias väg. Där börjar hans via triumphans, vilken om Gud ger mig tillfälle jag vill berätta om i en ny bok, NAMNET ÖVER ALLA NAMN eller Konungen och hans vänner, en berättelse, som också den har sina rötter i den evangeliska historien, men för övrigt omfattar den underbara berättelsen i Lukas andra bok om evangeliets spridning i första århundradet från Jerusalem till Rom.

Innan jag nedlägger pennan, måste jag emellertid såsom en sista hälsning från den i graven slumrande Hjälten nämna vad Matteus (27:62 f.) ensam berättat om rådsherrarnas bekymmer under den eljes så festliga sabbaten, som följde på denna för dem så segerrika påskhelg. Deras oro var så stor att den tvang dem att hålla ett särskilt, ett olagligt rådssammanträde på denna sabbat, som därtill var "stor", ja, tvang dem att såsom en delegation uppsöka själva Pilatus. Det skedde nog i djupaste inkognito. Vad det är, som oroar dem, avbördade de sig i följande ord: "Herre, vi hava dragit oss till minnes, att den villoläraren sade, medan han levde: 'Efter tre dagar skall jag uppstå'. Bjud fördenskull, att man skyddar graven intill tredje dagen, så att hans lär-

jungar icke komma och stjäla bort honom och sedan säga att han uppstått från de döda. Då bliver den sista villan värre än den första". Vi behöva icke förundra oss över att rådsherrarna också hade hört om Jesu förutsägelser att han skulle dö och uppstå. Dessa voro talade offentligt upprepade gånger vid olika tillfällen. Ja, på sätt och vis kan man säga, att Jesus uttalade dem, om icke så direkt som sedan, allaredan vid lövhyddohögtiden just till fienderna, då han tvänne gånger (Joh. 7:34, 8:21) förklarar för dem, att han ämnade gå, dit de icke kunde komma, ord, vilka han själv hänvisar till vid påskalammsmåltiden (Joh. 13:33) såsom tillämpliga också på lärjungarna. Vänner och fiender hade hört dessa förutsägelser, och lärjungarna hade hört dem så ofta och så noga att de på ett oförgätligt vis fäst sig i deras minne. Det var icke det, som var felet, att de icke mindes orden. De mindes dem mycket väl, men de förstodo dem icke. Det är ett av de mycket sällsynta exemplen på att de icke förstodo vad Mästaren sade dem, emedan de fattade såsom ett bildspråk vad han talade bokstavligt. De förstodo icke orden, de kunde icke förstå dem, emedan det icke ingick i deras föreställningar, att Messias skulle dö, än mindre uppstå, i någon annan mening än den, som erfarenheten kunde hjälpa dem att fatta, nämligen i betydelsen av en het strid, ur vilken han skulle gå segrande. Vi måste komma ihåg, att uppståndelsen även såsom ett begrepp givits oss genom Jesu uppståndelse såsom ett faktum. Uppståndelsen är såsom allt annat något som måste ske först och tänkas sedan. Vi tänka endast det, som hänt. Och något sådant som uppståndelse hade aldrig hänt förut och har aldrig hänt sedan. Hela tanken och hela det hopp, som är byggt på tanken, vilar på den enda händelsen. Det hade hänt, att människor återvänt till livet, till samma liv, som de lämnat. Men det är icke uppståndelse i det kristna hoppets mening. Det är fariseismens uppståndelsehopp, vari de till exempel väntade att en Elias skulle komma igen. Endast i enstaka ögonblick av den högsta inspiration är det som någon likt Job (19:25 f.) jublar: "Jag vet, att min förlössare lever och att han till slut skall stå fram över stoftet. Och sedan denna min sargade hud är borta, skall jag

fri från mitt kött få skåda Gud. Ja, honom skall jag få skåda mig till hjälp, för mina ögon skall jag se honom, ej såsom en främling, därefter trånar jag i mitt innersta”.

Några sådana reflektioner ingingo emellertid icke i råds-herrarnas tankegång. Allt vad de frukta är att lärjungarna skulle kunna begagna sig av dessa allmänt kända förutsägelser på det sätt som de nämna. Det föll dem aldrig in att tänka, att de skulle få tillfälle att hänvisa till en uppstånd- den Messias, en Messias, som med sin egen personliga när- varo först tvingade dem att tro på honom såsom levande och det visserligen icke i första taget utan efter fyrtio dagars upprepade uppenbarelser, innan de äntligen förkunnade ho- nom såsom levande för världen. “Den sista villan”, som de fruktade, kom på ett helt annat vis än de drömde, i en för- kunnelse, som har givit åt det mänskliga livet ny mening och åt världen ett nytt hopp i ett segerrikt Guds rike.

Detta, som de begärde, fann Pilatus ganska tillbörligt, och han beviljar det utan svårigheter av något slag. Han gav dem vakten och uppmanade dem att skydda graven bäst de kunde. Och detta gjorde de, meddelar Matteus, så om- sorgsfullt att de icke allenast “satte ut vakten, utan ock för- seglade stenen”. De fästade på stenen den romerska pro- kuratorns sigill med en varning, att ingen, icke ens Josef själv, gravens ägare, skulle understå sig att öppna graven utan prokuratorns eller rådsherrarnas medgivande. Det kändes så tryggt, sedan de vidtagit alla dessa åtgärder för att hålla den korsfäste i graven. Men det blev endast en kort ro. När följande söndagsmorgon det oväntade hände, den stora överraskningen kom, när såsom Matteus ensam berättar (28:2 f., 11 f.) “det blev en stor jordbävning, ty en Herrens ängel steg ned från himmelen och vältrade bort stenen från graven och satte sig på den”, när “vaktarna skälvde av förskräckelse för honom och blevo såsom döda” och när de efter att hava kvicknat till sände “några till sta- den och underrättade översteprästerna om allt som hade hänt” — till Pilatus vågade de icke återvända — då försto- do rådsherrarna, att deras bekymmer hade bara begynt. Och de sammankallade återigen ett rådssammanträde för att samråda om vad som nu vore att göra. Sedan “de fattat ett

beslut, gävo de en ganska stor summa penningar åt krigsmännen" och lärde dem att till sin ursäkt förebära, att "lärjungarna om natten kommo och stulo honom, medan vi sovo". Det var, såsom Waldenström anmärker, en mycket klen ursäkt och en mycket dum historia. Huru kunde de veta, vad som hände, medan de sovo? Men "om saken kommer för landshövdingens öron", lovade de, "skola vi ställa honom till freds och sörja för att I kunnen vara utan bekymmer".

För att alls förstå rimligheten av saken, måste vi erinra oss, att vakten för tillfället var under rådsherrarnas kommando. Det var icke Pilatus själv som sänt dem att bevaka graven och försegla stenen, utan det var rådsherrarna som fått låna soldaterna för detta uppdrag. Därför är det visst icke nödvändigt att tänka att någon rapport om händelsen någonsin kom till prokuratorns öron. Under alla förhållanden var icke saken så viktig för honom. Det var de levande han hade sina bekymmer med. De döda lämnade honom vanligtvis i ro. Det borde icke vara svårt att muta honom att låta nåd gå för rätt med hänsyn till soldaternas försumlighet i en vakt, som rådsherrarna ställt dem till, så länge de själva äro nöjda med den tjänst de fått. Däri ligger intet märkligt och svårfattligt. Men det, som är riktigt märkligt, det är att den där hisorien, som de lära soldaterna att berätta om bortstjälandet av Jesu kropp, aldrig användes mot lärjungarna, när de fyllde Jerusalem och Palestina och hela det romerska riket med förkunnelsen om den korsfästes uppståndelse. Kunde de icke lita på soldaternas vittnesmål? Voro de rädda för att deras vittnesmål verkligen kunde komma att göra en dålig sak värre? Huru som helst, i alla de förföljelser, som överstepräster och rådet ställa i gång för att förmå lärjungarna att tåga med förkunnelsen om den korsfästes uppståndelse, ingick aldrig ens så mycket som ett försök att hålla dem ansvariga för likstölden och inbrottet i den förseglade graven. Det måste vara någon orsak därtill, någon hemlighet bakom, vilken de voro rädda att röra vid. Hemligheten är uppdagad i den berättelse, som Matteus givit. Och källan är åtminstone antydd i det förhållandet, att det är samme Matteus, som

givit oss hälsningen från Claudia Procula. Soldaterna hade nog åtskilligt att berätta, som icke var avsett för översteprästernas öron och icke överensstämde med den historia, de lärt dem. Och vad soldaterna talades vid om i kasärnen, blev nog i längden ingen hemlighet i prokuratorns hushåll.

Evangelieharmoni

I. FÖRBEREDELSEN

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
	1. 1: 1	1. 1: 1	1. 1: 1	1. Inledning.
		2. 1: 4		2. Genom David, Abrahams son
		3. 1:26		3. Förelöparens bebådelse.
		4. 1:39		4. Messias bebådelse.
		5. 1:57		5. Marias lovsång
		6. 1:80		6. Förelöparens födelse och namn.
	2. 1:18	7. 2: 1		7. Förelöparens uppväxt.
		8. 2:25		8. Messias födelse och namn.
	3. 2: 1			9. Simeons välsignelse.
	4. 2:13			10. Vise mäns besök.
	5. 2:16			11. Flykten till Egypten.
	6. 2:19	9. 2:39		12. Barnamordet i Betlehem.
		10. 2:40		13. Återkomsten till Nasaret.
		11. 2:41		14. Jesu uppväxt.
				15. Jesus tolv år gammal.

II. I TRAKTEN AV JORDAN (våren år 26)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
1. 1: 1	7. 3: 1	12. 3: 1		16. Döparen uppträder.
2. 1: 9	8. 3:13	15. 3:21		17. Jesus döpes.
		16. 3:23		18. Genom Adam Guds son.
3. 1:12	9. 4: 1	17. 4:1		19. Jesus frestas.
			2. 1:10	20. Johannes vittnar om Messias.
			3. 1:35	21. Jesus vinner sina första lärjungar.

III. I KANA OCH KAPERNAUM

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			4. 2: 1	22. Första undret i Kana.
			5. 2:12	23. Flyttningen till Kapernaum.

IV. I JERUSALEM (påskan inledande år 27)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			6. 2:13	24. Första rensningen av helgedomen.
			7. 2:23	25. De trodde på honom i Jerusalem.
			8. 3: 1	26. Samtalet med Nikodemus.

V. I DEN JUDISKA LANDSBYGDEN (april—december år 27)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			9. 3:22	27. Tvisten om reningen.
			10. 3:27	28. Johannes sista vittnesbörd.
32. 6:17	46. 14: 3	13. 3:19		29. Han bestraffar Herodes.
4. 1:14	10. 4:12	14. 3:20		30. Han fängslas.

VI. I SAMARIEN (december år 27)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			11. 4: 1	31. Varför Jesus lämnade Judeen.
			12. 4: 4	32. Varför han måste gå genom Samarien.

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			13. 4: 5	33. Mötet med kvinnan från Sykar.
			14. 4:31	34. Samtalet med lärjungarna.
			15. 4:39	35. Många komma till tro.

VII. I GALILEEN (december 27—april 28)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
5. 1:14	11. 4:12	18. 4:14 19. 4:16	16. 4:43	36. Jesus kom till Galileen. 37. Han besöker Nasaret.
			17. 4:45	38. En profet icke aktad i sitt fäder- nesland.
6. 1:16	12. 4:18 13. 4:23			39. Andra undret i Kana. 40. Kallar de två brödraparen.
7. 1:21		20. 4:31		41. En första vandring i Galileen. 42. Undervisar i Kapernaums syna- goga.
8. 1:23		21. 4:33		43. Botar en besatt.
9. 1:29	17. 8:14	22. 4:38		44. Botar Petrus svärmoder.
10. 1:31	18. 8:16	23. 4:40		45. Botar många andra.
11. 1:35		24. 4:42		46. Alla söka honom.
12. 1:38		25. 4:43		47. Han bestämmer sig för en ny vandring.
		26. 5: 1		48. Kallar Simon för tredje gången.
13. 1:40	15. 8: 1	27. 5:12		49. Botar en spetälsk.
14. 1:45		28. 5:16		50. Vandringen avbrytes.
15. 2: 1	22. 9:11	29. 5:17		51. I Kapernaum, botar han en lam till kropp och själ.
16. 2:13	23. 9: 9	30. 5:27		52. Fallar Matteus.
17. 2:18	24. 9:14	31. 5:33		53. Värdesätter fastan.
18. 2:23	37. 12: 1	32. 6: 1		54. Värdesätter sabbaten.

VIII. I JERUSALEM ANDRA PÅSKEN (april 28)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			18. 5: 1	55. Utmanar fariseerna och rådet.
			19. 5:17	56. Bekänner sin messianska makt.

IX. ÅTER I GALILEEN (april 28—april 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
19. 3: 7	38. 12:15			57. Drager sig undan till havet.
20. 3:13	(30. 10:1)	33. 6:12		58. Förordnar de tolv.
	14. 5: 7	34. 6:17		59. Bergspredikan.
	16. 8: 5	35. 7: 1		60. Botar en romersk kaptens tjänare.
21. 3:21				61. Jesu moder och bröder ingripa.
	39. 12:22			62. Botar en besatt som var blind och dövtum.
22. 3:22	40. 12:24			63. Jesus bannlyses.
	41. 12:38			64. Vägrar skriftlärare ett tecken.
23. 3:31	42. 12:45	42. 8:19		65. Bryter med sina närmaste.
		36. 7:11		66. Uppväcker änkans son i Nain.
	32. 11: 1	37. 7:18		67. Utbyter hälsningar med Johannes.
	33. 11:16	38. 7:31		68. Förebrår Galileens befolkning.
	34. 11:20	(64. 10:13)		69. Ropar ve över Korasin, Betsaida och Kapernaum.
	35. 11:25	(66. 10:21)		70. Prisar sin Fader.
	36. 11:28			71. Inbjuder de arbetande och be- tungade.

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
		39. 7:36		72. Synderskan i Simons hus.
		40. 8:1		73. Ny vandring i sällskap med de tolv och några kvinnor.
24. 4:1	43. 13:1	41. 8:4		74. Undervisar i parabler.
	19. 8:18			75. Till en skriftlärd och en lärjunge som vilja följa honom på vissa villkor.
25. 4:35	20. 8:33	43. 8:22		76. Med lärjungarna i stormen.
26. 5:1	21. 8:28	44. 8:27		77. På andra sidan sjön, botar två besatta, bland dem en som hade en legion onda andar.
				78. Botar kvinnan som hade blodgång.
27. 5:21	25. 9:18	45. 8:40		79. Uppväcker Jairus dotter.
28. 5:35	26. 9:23	46. 8:49		80. Botar två blinda.
	27. 9:27			81. Botar en besatt som var dövtstum.
	28. 9:32			82. En ny vandring i Galileen.
	29. 9:35			83. Ett sista besök i Nasaret.
29. 6:1	44. 13:53			84. Han utsänder de tolv.
30. 6:7	31. 10:1	47. 9:1		85. Herodes får höra om dem.
31. 6:14	45. 14:1	48. 9:7		86. Döparens martyrdöd.
32. 6:17	46. 14:3			87. De tolv återkomma.
33. 6:30		49. 9:10		88. Bort i ensamhet.
34. 6:31	47. 14:13	50. 9:10		89. Botar och undervisar.
35. 6:34	48. 14:14	51. 9:11		90. Mättar dem i vildmarken.
36. 6:35	49. 14:15	52. 9:12	20. 6:1	91. Går på havets vågor.
37. 6:45	50. 14:22		21. 6:16	92. Genom Gennesarets land till Kapernaum.
38. 6:53	51. 14:34			93. Talet i Kapernaums synagoga.
			22. 6:22	94. Värdesätter dop.
39. 7:1	52. 15:1			

X. VANDRINGAR UTAN MÅL (April—oktober år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
40. 7:24	53. 15:21			95. Botar en kananeisk kvinnas dotter.
41. 7:31	54. 15:29			96. Botar en dövtstum och många andra.
42. 8:1	55. 15:32			97. Bespisar fyra tusen.
43. 8:10	56. 16:1			98. Tecken vägras i Magadan.
44. 8:14	57. 15:5			99. Han missförstår, då han varnar för surdegen.
45. 8:22				100. Botar en blind utanför Betsaida.
46. 8:27	58. 16:13	53. 9:18		101. Petrus bekänner Jesus som Messias.
47. 8:31	59. 16:21	54. 9:22		102. Jesus förutsäger öppet sitt lidande och motsäges av Petrus.
48. 8:34	60. 16:24	55. 9:23		103. Undervisar om villkoret för efterföljelse.
49. 9:2	61. 17:1	56. 9:28		104. Förklaras på Hermon.
50. 9:9	62. 17:9			105. Förutsäger på nytt sitt lidande.
51. 9:14	63. 17:14	57. 9:37		106. Botar en besatt gosse.
52. 9:30	64. 17:22	58. 9:43		107. Förkunnar på nytt sitt lidande.
	65. 17:24			108. Han betalar tempelskatten.
53. 9:33	66. 18:1	59. 9:46		109. En förmaning föranledd av lärjungarnas tvist.
54. 9:38	67. 18:6	60. 9:49		110. Uppmanar Johannes och de övriga att icke vara till anstöt.

XI. TILL JERUSALEM GENOM SAMARIEN (oktober år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			23. 7: 1	111. Hans bröder uppmana honom att gå upp till Jerusalem.
		61. 9:51		112. Han vägras härberge i en samaritisk by.
		62. 9:57		113. Vad han fordrar av dem, som följa honom.
		63. 10: 1		114. Han utsänder sjuttiotvå.
	(34. 11:20)	64. 10:13		115. Förnyade verop över Galileens städer.
		65. 10:17		116. De sjuttiotvå återvända.
	(35. 11:25)	66. 10:41		117. Han prisar sin Fader.
		67. 10:25		118. Vilken är min nästa?
		68. 10:38		119. Jesus besöker Marta och Maria.

XII. I JERUSALEM VID LÖVHYDDOHÖGTIDEN (oktober år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			24. 7:14	120. Messias står till rätta inför rådet.

XIII. I PEREEN (oktober—december år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
		69. 11: 1		121. Han lär sina lärjungar att bedja.
		70. 11:14		122. Han bannlyses också i Perea.
		71. 11:27		123. En kvinna i folkhopen prisar hans moder salig.
		72. 11:29		124. Till dem, som begära tecken.
		73. 11:37		125. Han ropar ve över fariseerna.
		74. 12: 1		126. Han missförstås, då han varnar för fariseernas surdeg.
		75. 12:13		127. Parabeln om den rike kornbonden.
		76. 12:22		128. Han varnar för bekymmer.
		77. 12:35		129. Manar till vaksamhet och trohet.
		78. 12:34		130. Dömen själva vad rätt är.
		79. 13: 1		131. Parabeln om fikonträdet.
		80. 13:10		132. Botar en kvinna från en vanmaktssande.
	(43. 13: 1)	81. 13:18		133. Parabler om Guds rike.
		(39. 8:4)		
		82. 13:22		134. Är det få som frälsas?
		83. 13:31		135. Han uppmanas att fly för Herodes.
		84. 13:34		136. Han ropar ve över Jerusalem.

XIV. I JERUSALEM TEMPELINVIGNINGSFESTEN (december år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			25. 10:22	137. Sammansvärjningen mot Messias.

XV. I DEKAPOLIS (december—mars år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			26. 10:40	138. Döparens vittnesbörd bar frukt.
		85. 14: 1		139. Jesus botar en vattusiktig.
		86. 14: 7		140. Tre parabler till bordsgästerna och värderna.

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
		87. 14:35		141. Två parabler om att beräkna kostnaden.
		88. 15: 1		142. Tre parabler i vilka Jesus försvarar sitt intresse i publikanerna.
		89. 16: 1		143. Parabeln om den otrogne förvaltaren.
		90. 16:14		144. Parabeln om den rike mannen och Lasarus
		91. 17: 1		145. Parabeln om den "onyttige" trälen.

XVI. EN VANDRING TILL BETANIA (mars år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			27. 11: 1	146. Kallelsen från systrarna.
		92. 17:11		147. Botar tio spetälska.
		93. 17:20		148. När Guds rike kommer.
		94. 18: 1		149. Bedjen utan att förtröttas.
		95. 18: 9		150. Parabeln om fariseen och publikanen.

XVII. UTANFÖR BETANIA (mars år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			28. 11:17	151. Vinner Marta som lärjunge.
			29. 11:28	152. Uppväcker Lasarus.
			30. 11:45	153. Kaifas uppmanar rådet att mörda Jesus.

XVIII. I EPhRAIM (någon vecka senare i mars år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
			31. 11:54	154. Jesus flyr till Efraim.

XIX. SISTA VANDRINGEN TILL JERUSALEM (sent i mars eller början av april år 29)

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
55. 10: 1	68. 19: 1			155. Undervisar om äktenskapet.
56. 10:13	69. 19:13	96. 18:15		156. Välsignar barnen.
57. 10:17	70. 19:16	97. 18:18		157. Kallar en rik rådsherre.
58. 10:23	71. 19:23	98. 18:24		158. Svårt att ingå i Guds rike.
59. 10:28	72. 19:27	99. 18:28		159. Många de första de sista.
60. 10:32	73. 20:17	100. 18:31		160. Förkunnar på nytt sitt lidande.
61. 10:35	74. 20:20			161. Kusinernas ärelystnad.
		102. 19: 1		162. Gästar hos Sackeus i Jeriko.
		103. 19:11		163. Parabeln om de tio punden.
62. 10:46	75. 20:29	101. 18:35		164. Botar två blinda och utropas av en av dem som Messias.

XX. I BETANIA EN VECKA FÖRE PÅSK

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
79. 14: 3	96. 26: 6		32. 12: 1	165. Hyllas i Betania.
			33. 12: 9	166. Rådet beslutar att döda Lasarus.

XXI. I JERUSALEM SISTA VECKAN

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
63. 11: 1	76. 21: 1	104. 19:28		167. Finner en åsna att rida på.
64. 11: 7	77. 21: 6	105. 19:35	34. 12:12	168. Inrider i Jerusalem.
		106. 19:41		169. Ropar på nytt ve över staden.
65. 11:12				170. Förbannar fikonträdet.
66. 11:15	78. 21:12	107. 19:45		171. Rensar helgedomen andra gången.
67. 11:20	79. 21:20			172. Förklarar sin makt för lärjungarna.
68. 11:26	80. 21:23	108. 20: 1		173. Vårar att förklara sin makt för fienderna.
	81. 21:28			174. Parabeln om de två sönerna.
69. 12: 1	82. 21:33	109. 20: 9		175. Parabeln om vingården.
	83. 22: 1			176. Parabeln om konungen som gjorde bröllop för sin son.
70. 12:13	84. 22:15	110. 20:20		177. Besvarar frågan om man får betala skatt till kejsaren.
71. 12:18	85. 22:28	111. 20:27		178. Undervisar sadduceerna om uppståndelsen.
72. 12:28	86. 22:34			179. Det främsta budet i lagen.
73. 12:35	87. 22:41	112. 20:41		180. Är Kristus Davids son?
74. 12:38	88. 23: 1	113. 20:45		181. Han ropar för andra gången ve över fariseerna.
75. 12:41		114. 21: 1		182. Vid offerkistan.
76. 13: 1	89. 24: 1	115. 21: 5		183. Förutsäger helgedomens fall.
77. 13: 3	90. 24: 4	116. 21: 8		184. Det stora profetiska talet.
	91. 25: 1			185. Parabeln om de tio jungfrurna.
	92. 25:14			186. Parabeln om talenterna.
	93. 25:31			187. Parabeln om herden som skiljer fåren från getterna.
	94. 26: 1		35. 12:20	188. Han förutsäger att hans slut är omedelbart nära.
			36. 12:27	189. Han bjuder folket farväl.
78. 14: 1	95. 26: 3	117. 22: 1		190. Rådet beslutar att uppskjuta mordet på Messias.
80. 14:10	97. 26:14	118. 22: 3		191. Judas kommer dem att ändra detta beslut.
81. 14:12	98. 26:17	119. 22: 7		192. Påskalammsmåltiden förberedes.
		123. 22:24	37. 13: 1	193. En tvist—han tvär sina lärjungars fötter.
82. 14:17	99. 26:20	122. 22:21	38. 13:21	194. Han utpekar och utvisar Judas.
83. 14:22	100. 26:26	121. 22:19		195. Han instiftar nattvarden.
		124. 22:28	39. 13:31	196. Han varnar Petrus och de övriga.
84. 14:25	101. 26:29	120. 22:15	40. 14:16	197. Han bjuder sina lärjungar farväl. (Ett bordssamtal).
			41. 17: 1	198. Han utgjuter sitt hjärta i bön för de sina.
85. 14:26	102. 26:30	125. 22:39	42. 18: 1	199. På vägen till Oljoberget upprepar han sina varningar.
86. 14:32	103. 22:36	126. 22:40		200. Han ängslas i Getsemane.
87. 14:43	104. 26:47	127. 22:47	43. 18: 2	201. Förrädarens tecken.
			44. 18: 4	202. Han lämnar sig frivilligt i romarnas händer.
88. 14:47	105. 26:50	128. 22:49	45. 18:10	203. Efter ett svagt försök till motstånd fly lärjungarna

Markus	Matteus	Lukas	Johannes	Historien
89. 14:51				204. En ung man följer med, men flyr även han.
90. 14:53	106. 26:57	129. 22:54	46. 18:12	205. Jesus föres till översteprästen.
91. 14:54	107. 26:58	130. 22:54	47. 18:15	206. Petrus och Johannes följa på avstånd.
			48. 18:16	207. Petrus insläppes på Johannes förbön.
(93)	(109)	131. 22:55	49. 18:17	208. Petrus nekar att han känner Jesus.
			50. 18:19	209. Jesus står till rätta inför Hannas.
92. 14:55	108. 26:59	132. 22:63	51. 18:24	210. Till rätta inför Kaifas.
93. 14:66	109. 26:69	(131)	52. 18:25	211. Petrus nekar åter att han känner Jesus
				212. Dödsdomen avkunnas.
94. 15: 1	110. 27: 1	133. 22:66		213. Judas förtvivlar.
	111. 27: 3			214. Jesus anklagas inför Pilatus för uppror, men frikännes.
95. 15: 2	112. 27:11	134. 23: 1	53. 18:28	215. Han sändes till Herodes och frikännes även av honom.
		135. 23: 8		216. Erbjudandet att giva fången lös mötes med rop efter Barabbas.
96. 15: 6	113. 27:15	136. 23:13	54. 18:39	217. Pilatus varnas av sin hustru.
	114. 27:19			218. Fångens gisslande tillfredsställer icke fienderna.
97. 15:15	115. 27:27	137. 23:16	55. 19: 1	219. Efter nya försök att frigiva fången dömer Pilatus honom till döden.
		138. 23:24	56. 19: 7	220. Hans via dolorosa.
98. 15:20	116. 27:32	139. 23:29	57. 19:17	221. Han korsfästes.
99. 15:24	117. 27:33	140. 23:33	58. 18:18	222. Hans moder vid korset.
			59. 18:25	223. Sorlet kring den korsfäste.
100. 15:29	118. 27:39	141. 23:35		224. Den botfärdige rövarens bön.
		142. 23:39		225. Den stora tystnaden.
101. 15:33	119. 27:45	143. 23:44		226. Han dör under höga rop.
102. 15:34	120. 27:46	144. 23:46	60. 19:28	227. Vittnen till händelsen.
103. 15:38	121. 27:51	145. 23:47	61. 19:31	228. Kroppen lägges i en ny grav.
104. 15:42	122. 27:57	146. 23:50	62. 19:33	229. Graven förseglas.
	123. 27:62			230. Åter levande.
105. 16: 1	124. 28: 1	147. 24: 1	63. 20: 1	

TILL LÄSAREN:

Ovanstående evangelieharmoni är icke byggd på någon tidigare, utan är frukten av många års läsning av de fyra evangelierna. Den gör icke anspråk på att vara ofelbar, utan är tillkommen uteslutande såsom en hjälp vid läsningen av denna bok. Till studiet av evangelierna hör så oundgängligt att själv samläsa dem, att det är högligen att rekommendera att var och en söker uppställa en evangelieharmoni, som är frukten av hans eget studium.

Uppmärksamma särskilt vid studiet av denna evangelieharmoni följande:

1. Det är Johannes, som ger händelsernas ordningsföljd i det stora hela. Märk att siffrorna i den fjärde kolumnen följa i oavbruten ordning utan ett enda undantag.

2. För händelserna i Galileen är det Markus, det vill säga ögonvittnet Petrus, som bestämmer tidsföljden. Och även eljes, såsom vi se av siffrorna i första kolumnen, berättar han i tidsföljd, med egentligen endast ett undantag. Han som Matteus har berättat hyllningen i Betania (se 166) icke i samband med inridandet i Jerusalem, utan i samband med Judas förräderi. Han har också (se 209) berättat om förnekelsen i en sammanhängande historia, ehuru den enligt Johannes, hände i två repriser, med en timme emellan, skriver Lukas.

3. Några flera äro omkastningarna hos Lukas och ännu fler hos Matteus. Vad Matteus angår, bero de därpå att han tagit som sin huvudsakliga uppgift att giva fullständiga referat av Jesu tal och därpå fästat händelserna i grupper vid dessa tal utan hänsyn till tidsföljden. Lukas, som sannolikt fått sitt rika och ofta för hans evangelium egendomliga material från Johannes, är icke ett ögonvittne, och det är naturligt att han icke alltid funnit rätta platsen för händelserna.

4. Det underbara samförståndet mellan Lukas och Johannes är i ögonen fallande allt igenom. Många detaljer äro påpekade i berättelsen, men långt ifrån alla. Det förtjänade en särskrift. I synnerhet är det oavvisligt, att de första kapitlen hos Lukas, som röra Jesu familj, måste hava kommit från den krets, som efter Jesu död samlades hos Johannes. Därför talar även den hebreiska stilen i ett evangelium, som för övrigt är så fritt därifrån. Men vidare är det också påtagligt, att Lukas berättelser om vandringen genom Samarien till Jerusalem, ledande till lövhyddohögtiden, om vandringen genom Pereen till Jerusalem, ledande till tempelinvigningsfesten, och om vandringen mellan Samarien och Galileen, ledande till Betania, där Lasarus uppväckes, förutsätta meddelanden från den evangelist, som ensam nämt om dessa fester och detta under.

5. Angående tiden räkna vi av praktiska skäl enligt det gamla judiska bruket året från påsk till påsk och dagen från sex ena kvällen till sex den andra, utom hos Johannes, som skrev så sent att det måste antagas att hans läsare voro vana att räkna tiden såsom vi, från tolv till tolv (Joh. 4:6).

6. På tal om Johannes språkbruk må påpekas, att ordet "judarna" i hans evangelium så gott som alltid syftar på de mot Jesus fientliga rådsherrarna, icke det judiska folket. Släkt med detta språkbruk, som kastar en skugga över judendomen, är det egendomliga vis, varpå författaren talar om "tro", som Jesus icke förtrodde sig åt, ett språkbruk, som vunnit åt det fjärde evangeliet öknamnet: "Otrons evangelium".

7. Det bidrager till ett klarare förstånd, då det gäller den historiska utvecklingen, om vi komma ihåg, att fariseerna, ehuru icke politiskt vid makten, dock genom sitt anseende för fromhet hade en så stor andlig makt, att de skrämde även rådsherrarna. Det blir lättare att förstå, huru de vågade bannlysa Messias, då vi veta att de hotade även rådsherrar med uteslutning från synagogan, om de bekände sin tro på Jesus (Joh. 12:42).

Innehållsförteckning

FÖRSTA BOKEN: KORSETS SKUGGA

KAPITEL I: En slagskugga	9
1. På fallets dag. — 2. Omskärelesens tecken. — 3. Moses och hans verk. — 4. "Davids son". — 5. Israels herde. — 6. Gamla jultexter. — 7. Jesajas långfredagstext.	
KAPITEL II: Skuggbilder	18
8. Bebadelsen. — 9. Födelsen. — 10. Den lille i Simeons armar. — 11. Flykten till Egypten. — 12. Korsets skugga.	
KAPITEL III: En skuggskrift	29
13. Judaismen. — 14. Fariseismen. — 15. Det judiska folkets skuld. — 16. Ledarnas större skuld. — 17. Skuldens fördelning. — 18. Guds råd fullbordat.	

ANDRA BOKEN: VÄGARNA MÖTAS

KAPITEL IV: En prins i förklädnad	41
19. Nasare skall han kallas. — 20. Gossen Jesus. — 21. En trång värld med vida gränser. — 22. En dörr på glänt. — 23. En dörr vid öppen.	
KAPITEL V: Messias upptäckes	50
24. En ropandes röst. — 25. Dopets kallelse. — 26. Frestelsens invigning. — 27. Messias och hans trotjänare. — 28. Se, Guds lamm.	
KAPITEL VI: Messias uppenbarar sin härlighet	63
29. Såsom glädjebringare vid ett bröllop. — 30. Såsom tempellets herre.	
KAPITEL VII: Messias uppenbarar sitt regeringsprogram	68
31. Ett besök om natten. — 32. Ett rike som är nytt liv. — 33. Korsets väg till tronen.	
KAPITEL VIII: Det står strid om programmet	74
34. Tvisten om reningen. — 35. Trotjänarens sista vittnesbörd. — 36. Fariseernas misstänksamhet.	
KAPITEL IX: Messias finner vänner i Samarien	79
37. Varför han går den vägen. — 38. Ett rike som är nytt hopp.	

TREDJE BOKEN: VÄGARNAS SKILJAS

KAPITEL X: "Sådant hava vi aldrig sett"	85
39. En profet i sitt fädernesland. — 40. Ett andra tecken i Kana. — 41. En ny riksförkunnelse. — 42. Lärjungarna samlas. — 43. En sabbat i Kapernaum. — 44. En vandring som blev avbruten.	
KAPITEL XI: Fariseernas misstänksamhet blir hat	91
45. Han förlåter synder. — 46. Han äter med publikaner. — 47. Han försummar en fasta. — 48. Han bryter sabbaten.	
KAPITEL XII. Sanhedrin sanktionerar fariseernas dödsdom	103
49. I Jerusalem andra gången. — 50. Han utmanar Sanhedrin. — 51. Han bekänner sin messianska makt. — 52. Han vädjar till motståndarnas samveten.	
KAPITEL XIII: Messias bannlyses	111
53. Han drog sig undan till havet. — 54. Han utkorar de tolv. — 55. Han dömer fariseismen. — 56. Han utpekas som en besatt.	
KAPITEL XIV: Bannlysningens verkningar	123
57. Messias blir hemlös. — 58. Hans makt växer med hans sorg. — 59. Han möter folkets likgiltighet. — 60. Han mångdubblar sina ansträngningar. — 61. Han förutser en lidandesväg för sina efterföljare. — 62. Han ser Guds hand i missräkningarna.	
KAPITEL XV: Galileerna hänföras och bortstötas	142
63. De tolv väcka stor uppmärksamhet. — 64. Han firar påsk i vildmarken. — 65. Ett återtag som är ett segertåg. — 66. Han ger Galileens folk sitt ultimatum. — 67. Han bryter oåterkalleligt med fariseerna.	

FJÄRDE BOKEN: VÄGARNAS LEDA TILL JERUSALEM

KAPITEL XVI: Vandringar utan mål	159
68. På okända vägar. — 69. Han vägrar fienderna ett tecken. — 70. Han sätter lärjungarnas tro på prov. — 71. Han avslöjar korsets hemlighet. — 72. Han besöker Kapernaum för sista gången. — 73. Han uppmanar lärjungarna till allvar och självtukt.	
KAPITEL XVII: Till Jerusalem genom Samarien	176
74. När hans tid är inne. — 75. Han utsänder sjuttiotvå. — 76. Andra minnen från färden. — 77. Han undervisar Marta om den goda delen.	
KAPITEL XVIII: Messias försvarar sig inför rådet	185
78. Han anklagar domarna för våld i domen. — 79. Han skrämmer dem med sin maktförklaring. — 80. Han vinner vänner och försvarare. — 81. Han ger exempel på sin domaremakt. — 82. Han försvarar rätten att försvara sig själv.	

KAPITEL XIX: Messias går till rätta med sina domare----- 199

83. Han bevisar att de äro trälar. — 84. Han beklagar att de äro djävulens barn. — 85. Han botar en blindfödd tiggare på sabbaten. — 86. Han upphäver rådets dom. — 87. Han av-sätter rådet under löfte av en hjord och en herde. — 88. Han utlovar en ny tid.

KAPITEL XX: Verksamheten i Perea----- 215

89. Han lär sina lärjungar att bedja. — 90. Han svarar på anklagelsen att vara i förbund med djävulen. — 91. Han ropar ve över fariseerna. — 92. Han ser fariseernas skugga på lärjungarnas väg. — 93. Han lär sina lärjungar att se Guds omvårdnad i allt. — 94. Han manar dem att bli trogna och kloka förvaltare. — 95. Han varnar för en klokhet som bara röra väder och vind. — 96. Han löser en Abrahams dotter på sabbaten ur satans bojor.

KAPITEL XXI: Sammansvärjningen mot Messias----- 233

97. Han besvarar en hånfull fråga. — 98. Han svarar Herodes på hans hot. — 99. Han ropar ve över Jerusalem. — 100. Han ställes inför ett antingen — eller.

KAPITEL XXII: En lugn och givande tid i Dekapolis ----- 242

101. Han välkomnas av folk som ännu minnas Döparens vittnesbörd. — 102. Han botar en vattusiktig på sabbaten i en farises hus. — 103. Han undervisar bordskamraterna om ett rätt gästbudsfirande. — 104. Han undervisar om nödvändigheten att beräkna kostnaden. — 105. Han försvarar sitt intresse i de förlorade. — 106. Han varnar för det klokt beräknande vinstbegäret. — 107. Han varnar för de rikas njutningslystnad. — 108. Han undervisar lärjungarna om vägen till en stor tro.

KAPITEL XXIII: Sammansvärjningen i rådet segrar----- 260

109. Han kallas till Betania i Judeen. — 110. Hans vandring dit. — 111. Hans möte med Marta och Maria. — 112. Han uppväcker Lasarus. — 113. Kaifas genomdriver i rådet beslutet att döda honom.

FEMTE BOKEN: VÄGARNAS LEDA TILL KORSET

KAPITEL XXIV: Messias åter i Perea----- 273

114. Han besvarar olika frågor rörande Guds rike. — 115. En farises och en publikans bön. — 116. Han besvarar en snärjande fråga. — 116. Han välkomnar barnen. — 117. Han kallar en ung rik rådsherre. — 118. Han besvarar frågan, om det lönar sig att följa honom. — 119. Så går det till att de första bliva de sista. — 120. Så går det till att de sista bliva de första.

KAPITEL XXV: Messias tillträder sin regering ----- 290

121. Han bjuder sig till gäst hos Sackeus. — 122. Han varnar för falska förhoppningar om riket. — 123. Han utropas som Messias av en blind tiggare. — 124. Han hyllas i Betania. — 125. Han inrider i Jerusalem. — 126. Han rensar helgedomen andra gången.

KAPITEL XXVI: Messias kämpar för sitt välde	309
127. Han förklarar sin makt för lärjungarna. — 128. Han vägrar att förklara sin makt för motståndarna. — 129. Han ställer dem till ansvar som upprorsmän. — 130. Han blottar fariseernas dubbelspel med Rom. — 131. Han gör spe av sadduceernas okunnighet. — 132. Han komplimenterar en lagklok. — 133. Han gör fariseerna fullständigt svarslösa.	
KAPITEL XXVII: Messias bjuder farväl	330
134. Han varnar lärjungarna för fariseismen. — 135. Han ropar på nytt ve över fariseerna. — 136. Han säger farväl till helgedomens vänner. — 137. Han anförtror sina lärjungar att hans slut är nära. — 138. Under djup rörelse säger han folket farväl.	
KAPITEL XXVIII: Messias ger dödsstöten åt fariseismen i lärjungarnas sinnen	344
139. Röster i natten. — 140. Han varnar dem att icke låta sig förvillas. — 141. Han uppmanar dem först och sist att vaka. — 142. Han lär dem att vaksamhet är trohet.	
KAPITEL XXIX: Messias den natt han förräddes	359
143. Judas förräder sin Mästare. — 144. Påskalammsmåltiden förberedes. — 145. Han två sina lärjungars fötter. — 146. Han instiftar den heliga nattvarden. — 147. Hans sista varningsord till sina trogna. — 148. Han binder dem vid sig med oslitliga band. — 149. Hans översteprästliga förbön. — 150. Förräderiet i Getsemane.	
KAPITEL XXX: Messias i rådets händer	389
151. Han lämnar sig frivilligt åt romarna. — 152. Till rätta inför Hannas förnekas han av Petrus. — 153. Dömd av Kaifas förnekas han åter av Petrus. — 154. Förrådares ånger och förtvivlan.	
KAPITEL XXXI: Pilatus övertalas att döma	402
155. Han fritager fången från anklagelsen att vara en upprorsman. — 156. I detta frikännande instämmer Herodes. — 157. Han övertalas att giva Barabbas lös. — 158. Han bestämmer sig för att låta gissla Jesus. — 159. Hans vädjan till folkets barmhärtighet mötes med en ny anklagelse. — 160. Han dömer fången till döden.	
KAPITEL XXXII: Messias korsfästes	413
161. Via dolorosa. — 162. Korsfästandet. — 163. Vännerna närmast korset. — 164. Många röster låta höra sig. — 165. Den stora tystnaden. — 166. Vittnen till händelsen. — 167. Jesu kropp lägges undan i en grav. — 168. Oro i fiendernas läger — ett slutord.	

BT430 .N9
Nyvall, D. (David), 1863-1946.
Via dolorosa : smärtevägen, eller faris

BT Nyvall, David, 1863-1946.
430 Via dolorosa; smärtevägen, eller fariseernas
N9 skugga på Jesu väg. [Minneapolis, Veckoblad,
 c1926]
 452p. 23cm.

Author's autograph presentation copy to Leland
Carlson. From the library of Leland Carlson.

1. Jesus Christ--Passion. 2. Pharisees. I.
Title.

441405

CCSC/mmb

